

~~YMC~~

Y. M. C. A. of the City of New York
100 East 11th Street, New York, N. Y.

Comuniloquiū siue sūma col
lationū Johānis Gallensis.

Tabula prime partis.

Ad omne hominū gen⁹ incipit liber **Sū** ma collationū dicit^r. quia in corpore sūm. / tūm: pmo in se suisq; artinētijs respublica manifestat. **S**cdo multiplex mēbrorū ad inuicē colligatio enodat. **T**ercio q̄rtum ad ea q̄ om̄ib; sunt cōmunia hoim gen⁹ infor mat. **Q**uarto specialiter in se suisq; mēbris ecclesiastica respublica demōstrat. **Q**uinto scolasticorū informatio assignat. **S**exto religiozorū itat^r declarat. **S**eptimoz vltimo mortis pparatio efficacissime sollicitat.

Hius sūme sep

tem sunt ptes in vniuerso. Par / tū sunt multe distincōes. Di /

stinctionū plura capitla sūt i sūma assignata. **P**rima pars est de republica. cuius decem sunt distincōes in summa assignate.

Prima distincō est de republica i se. **H**ui⁹ pme distincōis posita pla sūt capitula.

Primū caplm docet qd sit respublica.

Scōm ca. ex qb; psonis constituit^r z q̄lter.

Terriū ca. qualiter debet regulari legib;

Quartū qualiter iusticia fundari debet

Quintū qualiter debet p̄cordia vniri.

Sextū qualiter debet fidelitate adiuuari

Septimū q̄lter salubrib; p̄silijs dz dirigi.

Octauū q̄lter dz p̄tios^r morib; decorari

Nouū q̄lter recta intentōe dz ordinari.

Decimū q̄lter ex p̄dictoz defectu destruit.

Undecimū qualiter antiqui multa susti /

nueret pro republica.

Duodecimū q̄ doctrina euangelica nō re /

pugnat respublice. **E**t q̄ post susceptionez /

eius non p̄tigerunt plura aduersa reipub. /

Tante.

Secunda distincō est de informatio /

ne regis p̄ncipis z cuiuslibet p̄sidentis in re /

publica. **E**t hui⁹ plura sunt capitula

Primū capitulū est q̄ p̄ncipis habet se /

ad modum capitis in corpore naturali ce /

de capitis proprietatibus.

Secundū est q̄ dominatio non est ex li /

bidine cupienda.

Terriū quomodo legitime et ordinate est /

assumenda et quomodo dominatio in ea /

vitanda z pro bene vsa vel male est pena vlt /

gloria expectanda s̄m Augustinū de duo /

decim abusioibus.

Tercia distincō est de virtutibus prin /

cipis. **E**t huius plura sunt capitula.

Primū caplm ē q̄ assumpt^r est ad sollicitu /

dinem z laborē z nō ad ociū vel quietem.

Secundū q̄ debet esse humilis deo et ec /

clesie. colens deū vere. z ecclesiā honorās.

Tertium q̄ debet esse immaculatus a for /

didante culpa.

Quartū q̄ dz esse p̄tiosus operū iusticia.

Quintū q̄ dz esse misericors pia clemētia.

Sextum q̄ debet esse equus iusticia.

Septimū q̄ dz esse sapientiali illu^rsci /

entia et de studio antiquoz p̄ncipum.

Octauū q̄ dz esse largus munificentia.

Nouū q̄ dz esse hilaris. affabilis. z letus.

Decimum q̄ debet esse hospitalis.

Undecimū q̄ debet esse patiens et lon /

ganimis.

Duodecimū q̄ p̄ncipis sit p̄tiosus in vita

Tredecimū q̄ nō dz exēq̄ nisi iustū bellū.

Decimūquartū q̄ tunc maxime dz stude /

re placere deo. iusticie. et misericordie.

Decimūquintū q̄ debet p̄uidere vt in /

se et in suis sit ars bellandi.

Decimūsextū q̄ debet p̄uidere vt in se /

et in suis sit ordinata disciplina

Decimūseptimū q̄ debet p̄uidere vt in /

suis sit fidelitas.

Decimūoctauū q̄ de celo ē victoria. z ideo /

dz esse i cor i suis spes firma z oīo deuota.

Decimūnonū qualiter debet esse rex in /

regendo se et suos affectus.

Vicesimum qualiter debet cauere ab im /

pia tyrannide et crudeli.

Quarta distincō de informatioe eorū /

qui sunt p̄sides p̄uinciarū et iudices. /

qui sunt ad modum oculorū et aurium /

reipub. et huius distincōis.

Primū capitulum est q̄ non sint ambi /

ciosi talium officioz.

Secundū q̄ debet cauere a vana pompa z /

inutiliū personaz sēquela

Tertium q̄ debent esse diligentes in cau /

sarum discussione et in sententiaz diffini /

sione et p̄tinentium ad causas talium.

Quartum de ordinata indulgētia z de ve /

ritate iudicij cum misericordia.

Quinta distincō est d informatōe ora /

torū siue iurisperitoz qui sūt ad modū lin /

gue in repub. **E**t hui⁹ pla sunt capitula

Primū capitulū est quales deoent esse /

et a quibus debet cauere.

Secundum de informatioe actorum in /

iudicio cōmuniter.

Tabula prime partis.

Tertium de informatione testium.

Quartum de informatione actorum et eorum contra quos est actio.

Quintum de informatione accusatorum.

Sextum de informatione intercessorum.

Sexta distinctio est de informatione senatorum siue consulariorum que sunt ad modum cordis in republica. Et huiusmodi plura sunt capitula.

Primum capitulum est de talium institutione et auctoritate apud antiquos.

Secundum que debent esse iusticia vite probati.

Tertium que debent esse veritate predicti siue veridici.

Quartum que debent esse experientia industrii.

Quintum que debent esse stabilitate solidi.

Sextum que debent esse examinata eorum consilia.

Septimum que in consiliis capiendis et dandis sunt audiende diversorum sententia.

Octauum qualiter principes debent esse magnificentiores largiores et clementiores omnibus in consiliis.

Nonum qualiter secreta et archana consiliorum sunt occultanda.

Septima distinctio est de informatione thesaurariorum siue habentium curam de thesauris principis siue reipublice qui sunt ad modum stomachi in republica. Huiusmodi distinctionis duo sunt capitula.

Primum capitulum de informatione ministrorum siue camerariorum principis que sunt ad modum laterum.

Secundum est de informatione custodum thesauri et expensarum reipublice qui sunt ad modum stomachi.

Octaua distinctio prime partis est de vicis cauendis que solet esse in curialibus.

Huius distinctionis plura sunt capitula.

Primum capitulum est que ambitio honoris est cauenda.

Secundum de cauenda adulatione.

Tertium de improba munerum acceptione.

Quartum de impudenti venditione officiorum vel commodorum.

Quintum de simulata amicitia siue fictioe.

Sextum de sophistica machinatione calumniarum et impia spoliatioe pauperum.

Septimum de voluptate comestationum exercitiorum concomitantium illos.

Nona distinctio est de informatione militum que sunt ad modum manuum in republica.

Huius distinctionis plura sunt capitula.

Primum capitulum est quare per manus signantur.

Secundum de institutione milicie et militis nuncupatione siue eius effectu.

Tertium de sacramenti militaris qualitate.

Quartum de militum virtuositate que debet esse strenua et circumspecta ac expedita.

Quintum de disciplina militari et exercitatione virtuali et eorum utilitate.

Sextum de iure militari.

Septimum de multiplici milicia et qualiter debent militare contra hostes spirituales.

Decima distinctio est de informatione populi laborantis que est ad modum pedum in republica. Et huiusmodi plura sunt capitula.

Primum capitulum est quare laborantes per pedes signantur et de pedum proprietate.

Secundum de ammonitione talium ut laborent fideliter et de numero septem artium mechanicarum.

Tertium de talium admonitione de peccatis cauendis que concomitant laborantes et de debito cultu diuino siue congrua oratione quam debent exsoluere suo modo.

Quartum de informatione singulorum prout congruit sue arti.

Quintum de informatione venatorum ut caueant que sunt cauenda in talibus.

Sextum de admonitione medicorum et egrotantium sibi commissorum.

Septimum de admonitione vacantium ludis et de cauendis vicis que sunt in ludis alearum etc.

Octauum de admonitione habentis curam reipublice ut provideat que singuli exerceant sua officia et de exclusione inutilium officiorum. Et in hoc terminatur prima pars que est de corpore reipublice ac membris et eius constitutione.

Pars secunda.

Secunda de partis que

est de colligatione multiplici membrorum ad inuicem sunt distinctiones nouem. quarum prima est de colligatione ordinali vel legali que est dominorum ad seruos et econuerso. Et huius distinctionis quinque sunt capitula.

Primum capitulum est de origine seruitutis et de equalitate conditionis omnium. quam debet princeps cogitare.

Secundum de informatione seruatorum ut intelligant peccatum esse causam seruitutis ut sint liberi mente.

Tertium de fidelitate quam debent habere

Tabula tercię partis.

re erga dominos.

Quartū de neq̄cia q̄rūdā fuoz̄ z punitōe.
Quintum de admonitione fidelium specialium: qualiter debent seruare obedientiam ad suos dominos.

Secunda distinctio est de colligatione naturali q̄ est patrū ad filios z cōuersoz̄ eorū admonitione. Et h̄ tria sunt capitula.
Primum est de admonitione patrū vt nutriant filios z filias sub ordīata disciplina
Secundū de admonitione filiozum erga parentes in affectu z effectu.

Tercia distinctio est de colligatione fratru ad inuicē. Et huius tria sunt capitula.
Primum capitulum est de instructione taliū quo ad amoris beniuolentiam et operis beneficentiam.

Secundū qualiter paterfamilias debet regere familiam totam

Tertium de admonitione predictoruz̄ erga illos qui sunt colligati cognatione vel affinitate.

Quarta distinctio est de admonitione eorum qui sunt colligati sacramentali colligati. vt sunt coniuges. Et huius plura sunt capitula.

Primum capitulum est quid sit coniugiū. et de contractione ordinata et legitima.

Secundū de instructione vxoris si sit minus morigerata et sup̄ortatione.

Tertium de mutua dilectione coniugum

Quartum de operis coniugalis religiosę exercitatione.

Sextum de perpetua indiuisione.

Quinta distinctio est de colligatione spiritali q̄lis ē fidelium. Et h̄ tria sūt capla.

Primum capitulum est qualiter debet sibi ad inuicem coherere.

Secundum qualiter cauere debent ne dissipentur ab hoste.

Tertius q̄liter antiq̄ patres laborauerūt ad attrahēdū homines ad illā colligationem.

Sexta distinctio est de colligatione civilī. Et huius quatuor sunt capitula

Primum capitulum est de dilectionis veritate quam debent habere ciues. Et qualiter debent cauere ne noceant vicinis.

Secundū qualiter debet subuenire eisde.

Tertū d̄ canēda fraudulētia ī mercaturis.

Quartū de nō accipiēdis vsuris a vicinis.

Septima distinctio est de colligatione

amicabili. Et huius tria sunt capitula.

Primū capitulum est qd̄ sit amicitia et q̄lis d̄ esse siue que exigunt ad veram amicitiam.

Secūm de ficta amicitia z p̄t̄ q̄ dissoluit.

Tertium de vtilitate vere amicitie.

Octaua distinctio est de colligatione sociali in p̄ictu. Et h̄ quatuor sunt capitula

Primū capitulum est qd̄ hō debet esse socialis.

Secundū qd̄ societas maloz̄ est vitanda.

Tertū qd̄ societas bonoz̄ est appetēda. et q̄lis d̄ esse. et q̄ debet esse in vera societate.

Quartum est de his q̄ dissolunt amicitia.

Nonā distinctio ē de p̄tuali p̄uersatione cū aduersarijs. Et h̄ duo sunt capitula

Primum capitulum est qd̄ laudabile est bñ viuere inter malos.

Secundum capitulum est qd̄ p̄ paciētiā z beneficentiam vincuntur aduersarij.

¶ Pars tertia.

Tercie partis que

est de informatione hoim̄ q̄cū ad ea q̄ sūt cōia om̄ibz̄ sunt distinctōes octo.

Prima est de instructōe q̄trum ad differentias sex. Et huius plura sunt capitula.

Primum capitulum quales debet esse viri.

Secūm d̄ instructōe mulierz̄ q̄les debet esse mulieres z specialiter q̄trū ad sobrietatem

Tertium quales debent esse qd̄ ad castitatē

Quartum quales debent esse quo ad quietem et taciturnitatem.

Quintum quales debent esse quo ad vestium et ornatum qualitatem.

Secunda distinctio est de instructione hominum fm̄ differentias etatum. Et huius distinctionis plura sunt capitula.

Primū capitulum est de instructione eoz̄ q̄ sunt in p̄mo gradu etatis. scilz̄ infantū.

Secundum de instructione eoz̄ q̄ sunt in secundo gradu scilicet pueroz̄um.

Tertium de instructione eoz̄um qui sūt in tertio gradu. scilicet adolescentium.

Quartum de instructione eoz̄um qui sunt in quarto gradu. scilicet viroz̄um.

Quintū de instructōe eoz̄ qui sunt in quinto gradu. scilz̄ senū dictoz̄ a senectute.

Sextum de instructōe eoz̄um qui sūt in sexto gradu. scilicet senum decrepitoruz̄ et incōmodis senectutis.

Tercia distinctio de instructione hoim̄ qd̄ ad differentias p̄ditionū. Et p̄mo de instructione nobilium sanguine. Et huius

Tabula quarte partis.

liij. sunt capitula.

Primum capitulum est de tales nō gloriatur de nobilitate et d' b' pua cōmoditate.

Secundum de vera nobilitate.

Tertium de instructione ignobilium et de modicitate in cōmoditate illius.

Quartum q non gloriandum est de pre cinentia donorum.

Quarta distinctio est de instructōe hominū q ad differentias sustentationis siue possessionis. Et hui' duo sunt capitula.

Primum capitulum est de multiplici ad monitione diuitum.

Secundum de admonitione pauperum et de vilitate paupertatis.

Quinta distinctio est de admonitōe hominum fm differentias qualitat' vite. Et huius distinctionis duo sunt capla.

Primum capitulum est de admonitōe hominum existentium in peccato.

Secundū de admonitione penitentium.

Sexta distinctio est de admonitōe hominum fm differentias statuum. Et huius distinctionis tria sunt capitula.

Primū cap. est de admonitione viduarū.

Secundum de admonitione virginum.

Tertium de admonitione in multiplici virginum et quales debent esse. Et de fructu virginitatis. et de penis violentium virginitatem fm antiquos.

Septima distinctio est de admonitōe boim fm differentias euer' vel fortune. put loq' vulg'. Et hui' duo sūt capitula.

Primum capitulum est de admonitōe existentium in prosperitate et de b' instabilitate.

Secundum de instructione hominū existentium in aduersitate et de eius vilitate

Octava distinctio est de admonitione hominum quo ad differentias complexionum corporis. Et huius duo sunt capitula

Primum capitulum est de instructōe hominum existentium in sanitate.

Secūm de admonitione hominum existentium in infirmitate et de eius vilitate.

Pars quarta.

Quarte partis q
est de republica ecclesiastica specialiter et de eius membris: sunt distinctiones quinque.

Prima distinctio quarte partis est d' clerico. Et b' distinctionis plura sūt capla.

Primū capitulū est de clericis in cōmuni q les debent esse et de sig' clericali: scz corona.

Secundum de instructione eorum q sunt in primo gradu. scilicet hostiariorum.

Tertium de instructione eorum qui sūt in secundo gradu. scilicet lectorum.

Quartum de admonitione eorum qui sūt in tertio gradu scilicet exorcistarum.

Quintum de admonitione eorum qui sūt in quarto gradu. scilicet acolitorum.

Sextum de admonitione eorum qui sūt in qnto gradu. scz subdiaconorum.

Septimum de admonitōe eoz q sunt in sexto gradu. scilz dyaconorum.

Octauum de admonitione eoz qui sūt in septimo gradu. scilz presbyterorum.

Nonum quales debent esse sacerdotes.

Secunda distinctio est de pfectione p dicatorum quales debent esse. Et huius distinctionis plura sunt capitula.

Primum capitulum q debent esse scientia pediti. debent etiam esse morib' maturi.

Secūm q debēt esse castitate puri. Et de piculo cohabitatiois talū cū mulierib'.

Tertium q debent esse ab anaricia liberi et a negocijs secularibus separari.

Quartum qles debēt esse sacerdotes specialiter et d' vita antiq' sacerdotū genliū.

Quintum q debent esse solliciti circa ecclesiam sibi cōmissam. et quales debēt esse respectu illius.

Tertia distinctio est de instructōe eoz specialiter. Et hui' sunt plura capitula

Primum capitulum est q potestas ecclesiastica non est ambienda.

Secundū de exemplis sanctorū in fugiendo ecclesiasticā dignitatē et refusando.

Tertū de in cōmodis ambitōis et improbitate.

Quartum q electio rite est facienda.

Quintuz qua intentione debet consentire electus et que debet cogitare in consentiēdo et de nomine episcopi quid importat.

Secūm qualis debet esse post psecratōz.

Septimum qualiter debet esse sollicit' in cauendis vicijs et specialiter in cauenda lasciuia gule.

Octauum qualis debet esse in cauēda macula luxurie.

Nonum qualis debz esse in cauēda oppōe auaricie et in largitōne elemosine.

Decimū qualis debet esse in seruando bo

Tabula sexte partis.

spicalitatem. et huius gratia de hospitalitate qualis debet esse. et de huius utilitate. Undecimum qualis debet esse in mensa et a quibus canere.

Duodecimum de multiplici conuiuio. et quale debet esse conuiuium episcopi. et qualia fuerunt conuiuia antiquorum

¶ Quarta distinctio est de officijs ecclesiasticorum. Et huius tria sunt capitula.

Primum capitulum est de dispensatione sacramentorum.

Secundum de sanctitate vite predicantium et de virtuositate quas debent habere curam animarum habentes.

Tertium de veritate predicationum viro rum ecclesiasticorum et de suffragijs eorum quibus populum iuuare debent. et quales ad hoc opus assumi debeant.

¶ Quinta distinctio est quales debent esse iudices ecclesie. Et huius quatuor sunt capitula.

Primum capitulum quale debet esse iudicum ecclesiasticorum. et que in eo cauenda

Secundum qualis debet esse familia episcopi.

Tertium de mysterijs vestimentorum episcopaliu et sacerdotalium

Quartum de necessitate cohabitationis pastorum cum gregibus. et de periculo diuisionis et absentie.

¶ Pars quinta

¶ Sexte partis que

est de informatione scolasticorum sunt distinctiones due. quarum prima est de instructione discipulorum. Et huius distinctionis plura sunt capitula.

Primum capitulum est de dignitate sapie.

Secundum qualis debet esse quantum ad corporis dispositionem sapientie siue litteris additus. quia corporis et membrorum dispositione debet esse venustus.

Tertium qualis debet esse quod ad industriam mentis.

Quartum qualiter pueri in primis sunt instruendi.

Quintum in quibus doctrinis sunt informandi. et a quibus est cauendum eis.

Sextum que sunt necessaria studentibus.

Septimum qualis debet esse discipulus.

Octauum quale debet esse studium boni discipuli. et de exemplis antiquorum in studendo.

Nonum quales debent esse discipuli quoad vite honestatem.

¶ Secunda distinctio est de informatione

doctorum. Et huius quatuor sunt capitula.

Primum capitulum quales debent ascendere gradum magistralem. et de utilitate virtuosissime docentium: ipsis discipulis.

Secundum quales libros debent habere studentes. et qualiter in eis studere debeant.

Ac qualiter sunt cauende noxie scie scolasticorum

Tertium qua intentione debent studere.

Quartum qualiter est studendum in sacra scriptura. et que necessaria in ea.

¶ Pars sexta.

¶ Sexte partis que

est de instructione religiosorum sunt distinctiones sex.

Prima distinctio est de religionis institutione. Et huius duo sunt capitula.

Primum capitulum quid est religio et unde dicitur.

Secundum de institutione et ortu eius.

¶ Secunda distinctio est de eminentia religionis et dignitate. Et huius distinctionis plura sunt capitula.

Primum capitulum qualiter antiqui huiusmodi viuendi preceperunt.

Secundum de religionis eminentia.

Tertium de distinctione religiosorum antiquorum.

Quartum de tribus in quibus consistit religio specialiter.

Quintum de paupertate ad quam se obligant religiosi. et de huius exemplis in sanctis antiquis et philosophis.

Sextum qualis debet esse paupertas.

¶ Tertia distinctio est de castitate religiosorum ad quam se obligant. Et huius distinctionis quatuor sunt capitula.

Primum capitulum quid sit castitas et que ad eam sint necessaria.

Secundum quod inordinata sensus et euagatio est cauenda pro castitate seruanda.

Tertium quod nimia comestationum ingurgitatio debet caeri.

Quartum quod assidua mulierum cohabitatio est vitanda.

¶ Quarta distinctio est de obedientia ad quam se obligant religiosi. Et huius distinctionis plura sunt capitula.

Primum capitulum quid sit obedientia.

Secundum qualis debet esse et de eius gradibus.

Tertium qualia debent esse opera obedientie.

Quartum de exemplis obedientie in antiquis.

Quintum de perfectione obedientie.

Sextum de periculo inobedientie.

Tabula septime partis.

Quarta distinctio est de septem necessarijs
religiosis vt perfecte viuunt in predictis.
Et huius distinctiois plura sunt capitula
Primum capitulum est de elogatione a tu-
multibus mundanis que est eis necessaria
saltem affectu.

Secundum de omnimoda sui ipsorum ab-
negatione.

Tertium de cultura cordis siue interiori
exercitatione.

Quartum de scrutinio interiori siue dis-
cussione.

Quintum de vera sui ipsorum cognitione.

Sextum de vera humilitate et qualis deesse

Septimum de orationis deuotione

Octauum de septem que faciunt oratio-
nem esse efficacem.

Sexta distinctio est de vite religiose vili-
tate. Et huius tria sunt capitula.

Primum capitulum est de primis magnitudine

Secundum de persione eorum que male uiuunt
in religione et de pene talium magnitudine.

Tertium de mysteriali significatione habi-
tus religionis.

¶ Pars septima.

Septime partis que
est de informatione vt sint parati
ad mortem sunt distinctioes tres.

Prima distinctio est de preparatione ad
mortem. Et huius sunt plura capitula.

Primum capitulum est de huius vite breui-
tate et labilitate et quod non est in ea perfidendum

Secundum de hortatione hominum ad me-
rita cumulanda in tam breui vita.

Tertium de mortis inuitabilitate

Quartum de ipsius iugis memoria et me-
ditatione.

Quintum de preparatione ante mortem et
qualiter debent homines esse parati.

Sextum de errore gentilium qui sibi mor-
tem intulerunt et de erroris improbatioe.

Secunda distinctio est de mortis mul-
tiplicitate et timore. Et huius distinctio-
nis plura sunt capita.

Primum capitulum est de distinctioe mortis.

Secundum qualiter mors secunda est timenda
corporis timenda malis.

Tertium qualiter mors secunda est timenda

Quartum de morte sanctorum et de eius preciositate.

Quintum de timore electorum etiam in morte
et de hostis infestatione.

Sextum de viri iusti ante mortem preparatio-
ne et meditatione in hora mortis.

Septimum de angelorum aduentu ad sanctos
morientes et de reuelatione glorie.

Octauum de comoditate siue vilitate ha-
bendi sanctos circumstantes in hora mortis.

Tertia distinctio est de eorum qualitate que
profunt morientibus. Et huius distinctiois
plura sunt capitula.

Primum capitulum est quod valent pom-
pe exequiarum vel loca sepulcrarum.

Secundum de cure modicitate de sepul-
turis quam habuerunt antiqui

Tertium de varietate consuetudinum apud
gentiles de corporibus mortuorum.

Quartum de necessitate restitutionum et
rectitudine testamentorum.

Quintum quibus modis iuuantur ani-
me defunctorum.

Sextum de statum defunctorum varietate et quibus
sunt suffragia uiuorum et quibus non.

Hanc collectionem si quis dignatur inspec-
ere per horum titulum siue capitulum inspectis
poterit sequentium deprehendere ordinem et
processum.

Prologus.

Incipit prologus in cōmuni loquium siue summā collationū a fratre Johanne gallensi ordinis minorū de obseruātia regulari edictum.

Quoniam doctor siue p̄dicator euangelic⁹ sapientibus et insipientibus debitor sit. saluator re demandante p̄dicare euangelii omni creature. sedula diligentia p̄uidere d̄z ut sciat omnes instruere doctrinaliter. et admonere efficaciter. nō solū in p̄dicatiōe declamatoria. s̄ in collatione familiari et mutua. put *Eccl.* clericus hortat. xxxv. Cum viro irreligioso tracta de sanctitate et cū iniusto d̄ iusticia. et sic de alijs q̄ ibi enumerat. Et b̄ exemplo saluatoris q̄ nō solū p̄dicabat publice in ciuitatibus et in synagogis. s̄ etiam in mensis parabolas et verba vite frequenter audientibus p̄ponebat. Luc. vii. Synō: habeo tibi aliqd̄ dicere. et c. Sicut exēplo beati pauli q̄ ait. Et p̄mo me⁹ et p̄dicatio mea nō in p̄suasibilibus hūane sapientie verbis p̄dicatio. s̄ publica. et p̄mo p̄uatus ait gloria. Actuum. xx. ait idem. docere vos p̄ domos et publice. s̄. p̄uatum et cōiter testificās et c. Frequenter etiam collatio familiaris et mutua efficacior est ad instruendū q̄ p̄dicatio publica vel lectio. put ait Grego⁹. sup̄ euāgel. li. ij. omel. xi. Collatiōis inq̄t vox corda repentina excitat p̄ q̄ lectōis. et q̄i q̄daz manu sollicitudinē ut euigilet. s̄. audientē pulsat. Et ideo p̄dicator apostolicus etiam in puata collatiōe v̄ba vite iugiter p̄ponat p̄ loco et tpe. et etiā in mēsa. ut alimēta corporis ministrantibus ip̄e alimēta vite dispēser. Ciuile em̄ est et sacris l̄ris p̄sentaneus aut oīno silere in mēsa ut audias ad profectū. aut v̄n̄ p̄ficiant aliq̄. aut sine culpa letetur. doctū p̄ferre p̄monē. Siq̄dem et inter comedentes d̄ns parabolas miscuit. put d̄r in Polycrato li. viij. c. ix. Si ei Dyogenes et aliq̄ ethnici obuios mouerūt. put ait Seneca. xxx. epla. et Hieronim⁹ p̄ Iovinianū loquēs de Dyogene ait: q̄ habitauit i portarū vestibulis et in porticibus ciuitatū vsq̄; quaq̄ p̄ficiēs. verūz trāseuntū aut abentū annosās vicia q̄ mores sedabāt. Dulco mag⁹ diuin⁹ p̄dicator d̄z singulos monere et v̄luter cū illis p̄ferre. ut q̄libz ex sua

collatione ampli⁹ illuminet et meliores. q̄a ut ait Seneca epla. cix. Qui ad p̄m venit quidē aliqd̄ boni secū ferat. aut sanior domi redeat aut sevilior. Et ponit exempla. Qui in solem venit colorabit. q̄ in tabernaculo vnguentaria resederit odorem secum feret Sic q̄ ad p̄m accesserint ut secum aliqd̄ traxerint necesse est. P̄dicator q̄ sic p̄ph̄ celestis verba sapientie effundat v̄n̄ audientes illuminent sicut a sole. et exempla vite ostendat aspicientibus ut odore virtutū reficiant. Sic em̄ monet beatus Gregori⁹ sup̄ euāgel. omel. xvij. li. ij. Cum quēlibet lumbicū videm⁹: admonendus est. ut conuicio studeat refrenare iniquitatem suā. Cū p̄iugatum videm⁹: admonend⁹ est. ut sic exerceat curam seculi ne postponat amorē d̄i Cum clericū videm⁹: admonend⁹ est quaten⁹ sic viuat ut exemplū vite secularibus p̄rebeat. Cum monachum videm⁹: admonendus est ut reuerentiā habit⁹ sui in actu. i locutione. in cogitatiōe: semp̄ circūspiciat. et ea q̄ mūdi sunt deserat. et q̄d̄ oñdit hūanis oculis in habitu. ante dei oculos moribus p̄cedat. Iste sac⁹ est: admoneat ut crescat. Iste iniqu⁹: admoneat ut se corrigat. Qui cūq̄ ad sacerdotē se iunxerit sale p̄monis ei⁹ p̄ditus recedat. Ap̄ls ad Col. iij. Seruoz semp̄ in gr̄a sale sit p̄ditus. ut sciatis quō oporteat vos vnicuiq̄ respondere. Iste est fruct⁹ p̄h̄erere. ut em̄ d̄r in libro de deo Socrati. Ariscippus r̄ndit cuidā tyrāno interroganti q̄d̄ illi philosophie studiū tā impensum p̄fuisset. Ut cum omnibus inq̄t hominibus secura et in trepide fabularer Et iste vere philosophie fructus scire loqui ordinare decenter et v̄luter cum hominibus s̄m dignitates graduum. quantitates etiam. qualitates statū. p̄ditōes miserioz et officioz. s̄z scire loq̄ cum regibus put decet alloq̄ eos. cū ep̄is. put decet eos alloq̄. et sic de alijs. Et p̄m hos modos apostoli docuerūt p̄plum dei. nunc dominos. nunc seruos. nūc patres. nunc filios. nunc sponfos. nūc sponsas. nūc senes. nūc iuuenes. nūc diuites. nūc paupes. Un̄ apostol⁹ ad Ep̄be. v. Viri diligite vxores vestras. et c. Et. vi. filij obedite parentibus. Et sequitur. Serui obedite dominis. Et similiter beatus Petrus i p̄ma cano. ij. c. Serui subditi estote i omni timore d̄nis. Et seq̄t̄ ibi d̄ tertio ca. Dulciores subdite sint viris suis

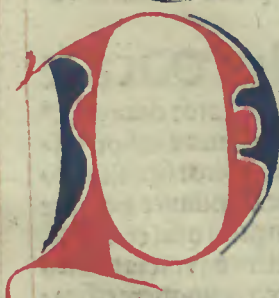
Prima pars.

Similiter Johannes .i. Job. ij. Scribo vobis patres. Scribo vobis adolescentes. Scribo vobis infantes. etc. Et non solum apostoli et sancti doctores sic dictis modis docuerunt. sed etiam philosophi gentiles prout narrat Trogus propeius de Pytagora li. ij. et Polycrat. ibidem li. vij. c. iij. q. cum audisset Erotonioz urbe oino rsoluta et rursus opa indigentem: illuc venit. et matronaz separataz a viris doctrina. et pueroz a parentibz frequentibus. Et docebat nunc has pudicitiam et obsequia in viros. nunc illos modestiam et istaz studium. et inter hec velut genitricem virtutum frugalitatem omnibus ingerebat. Et sic assiduitate disputationum ad frugem melioris vite populuz reuocauit. Un de sepsi mores hoiz iuueniuz seniuz. Qualiter et serui decipiant dominos. Quid meretricis. qd leno dolis ptingat auarus. Hec qd cum legit sic puto turus erit. Exemplo g saluatoris et aplo rum eius et sacroz doctoz et etiaz gentiliu phoz euangelicis pdicator: vt pdictum est ordinabiliter et distincte rilit et ex p:ijs oca moneat tam i publica pdicatore qz i puata collaroe. Et sic puid explorator dz phide rare stat eoz et mores et psuetudies cu qb psert. et pnt vidit expedire saluti eoz finones vriles pponere. et eos efficaciter hortari. qz vt ait qdam sapiens. Cu orator no aliter nisi orando pber. phus no min tacendo p tpe qz loqndo p tpe philosophat. Est em tps tacendi et tps loquendi. Eccl. iij. Et ideo ait pns tacendi tps et postea loque di. eo q ille veraciter loq uouit. q pns bene tacere didicit. Et qsi qd da nutrimetu sibi est censura silentij ait Grego. sup Eze. li. j. omel. ij. Ubi em no est audit no effudas s monent. Eccl. xxxij. et Barthei. vij. Nolite scriam dare canibz Et io in libro saturnaliu dz q Socrates grec orator cu i iuuio a sodalibz oraret vt aliqd in medio pponeret d fonte eloqntie ait. Que pns locus et tps exigit ego no calleo. i. sapio. que ego calleo nec loco pnti sut apta nec tēpi. Jo ibidem seqt. Nihil ta cogna tu phic qz locis et tpi bz aprare s mones. Regla g discretiois moderante purviderit expedire p loco et tpe pponat pdicator diuinus sba edificatoria. un plens illud Eccl. xxx. Verba prudentium statim ponderabunt.

Explicit prologus.

Sequitur pma distinctio pme pte b summe.

Capitulum primum.
Quid sit respublica.

Dime igitur

partes distinctio pma pntines duodecim capitula: est de republica i se. Cur pmsi caplum docet qd sit respublica dicens q respublica e res ppli. res pmutis

res ciuitatis. Sicut ondit qd sit pplus. quia pplus e cer iuris psensu et vtilitate comunione sociat. De his diffinitioibz Aug. d. ci. dei. li. ij. c. ix. et li. v. c. xvij. et epla. v. Omnis igitur interdes bonu comune et vtilitate ppaz ppli. vt regni. patrie. ciuitatis. eccle. et plimilui augere et defendere ac psuare salua iusticia intendit etia rempub. augere. ad qua rempub. habuerunt antiq magnu zelum.

Capitulum secundum.

Ex qb psonis pntitur et qualiter.

Secundu capitulu

sondit ex qb et qlit pstat respublica. determinat Aug. li. v. de ci. dei. c. xix. vt s. dicēs q tuc respublica. et res ppli in ste et bn regit sine ab vno rege sine a paucis optimatibz sine ab viuicrto ppo cuz talis pplus. i. cer iuris psensu et vtilitate comunitate sociat. Tunc em salua est respublica. cu fm ius omnes psentiut et vtilitate comune oca intendut. Costat at ex psonis superioribus. medijs et inferioribus. fm Aug. ibide recitaret sba Scipionis. q sic in sidibz ac typhis atqz ipo cantu ac vocibz pcer qda tened e ex distinctis sonis. que discrepat aures erudite ferre no pnt qulqz cocors efficit. sic ex sumis ifimis et medijs interiectis ordinibz vt sonis moderata vtilitate psesu dissimulimoz pcinere. et q armonia a musias dz in cantu ea esse i ciuitate pcor dia. h est dictu. Inter omnes psonas reipublice dz esse concordia ad modu musicoz cantantiu sube supra et medio modo. Sicut em horrent aures nisi son cantantiu pcor fuerit. sic horroz et terroz est in ciuitate et religione et etia in oi comunitate ex psonaz dissensione Et sicut consonantia delectat in musica.

Distinctio prima.

sic in ciuitate et in religione unanimis concordia. Et ideo dicit propheta. Ecce quod bonum est et quod iocundum habitare fratres in unum. Quilibet enim in ciuitate et in religione ac in omni ciuitate est sic una lingua in sermone vel quasi in cantu una nota secundum Augustinum de ciuitate dei. li. iij. c. iij. Superior igitur personarum est iuratus leges ciuitatis scire easque custodire quasi fidei sue commissum et intelligere se gerere personam ciuitatis. secundum Iulium de officiis. c. xxxix. Et tamen superior pariter se esse alijs in honestis deo offidere. secundum illud Ecclesiastici. xxij. Rectorem te positum noli extolli. sed esto in illis quasi unum ex ipsis Inferiorum personarum est nihil preter negocium suum agere. nil de alio inquirere. nisi in re publica. curiam esse. sed proprium opus et officium sibi inueniendum ad communiem utilitatem perficere secundum Iulium ubi dicit. Media personarum est negocia inferiorum ad superiores fideliter deferre. accusanda et caritate accusare. promouenda promouere. et concordiam super omnia inter hos et illos fouere. Hec enim concordia deest inter omnes in re publica. et in omni ciuitate sancta. Sic enim in corpore naturali membra sibi inuicem deseruiunt et per se inuicem sollicita sunt. mutuo se prestant. mutuo deformitates cooperiunt. ac mutuo se ornant. Sic deest in re publica. ciuili et ecclesiastica. quod unum est quasi unum corpus. cuius caput est Christus. et nos alter alteri membra. Aut apertus ad Romanos. xij. et ad Corinthios. xij. Et tamen in uno spiritu nos omnes et in unum corpus baptisati sumus. Et sic euidenter signum rabiose furie est quod unum membrum destruit aliud vel denotat in corpore naturali. sic signum rabiose malicie est quod unum membrum reipublice deuoret aliud et disperdat materiam si est sanum membrum. si est putridum membrum et infectiuum alioz auferri vel segregari deest ab habere partem suam ut dicitur ordie. vel etiam amputari. putat autem Iulius li. iij. de officiis. c. vij. loquens de tyrano dicens. Homo generis hominum pestifer atque impium ex hominum ciuitate exterminandum est. Et ponit exemplum. Membra corporis amputantur si spiritu vitali carere ceperint et nocent ceteris membris corporis. Sic feritas hominis et imanitas belue a ciuitate ciuili tanquam humanitate corporis segreganda est. Si generes organa musica libere diligenter studerent ne fiat aliquod dissonantia in organa suis. et ut fiat proportionalis consonantia. multo magis gubernatores reipublice solliciti debent prouidere quod in predictis partibus reipublice sit debita armonia sic recitat in politica rotoli. iij. c. vij. Si inquit citharede et alij fidicines infra diligentia procurant quomodo oberrantia

6

corde conpescant vicium. et eandem vnanime redant faciantque dulcissimam dissidentium consonantiam. cordis non ruptis sed tensis proportionaliter et remissis: quanta sollicitudine oportet principem et patres familias moderari. nunc rigore iusticie. nunc remissione clementer subditos faciat quasi vnanimes esse in domo. et quasi discordantium in misterio pacis et caritatis operibus unam faciat perfectam et maximam armoniam. Hoc autem certum est quod ruti est cordas remitti quasi preteriti. quod quasi semel rupta est nullo artificio reparata. sic aliqui plus valet pia remissio quam rigida coertio. Unum deest in congregatione sicut est in celo. secundum quod Iob. x. vij. querit deus dicens. Numquid nosti ordinem celi et pones rationem eius in terra. Quod exponens Augustinus. li. ij. de ciuitate dei. cap. xix. ait. Ratio celi in terra ponitur: quoniam respublica humana imitatur curiam celestem. ubi voluntas dei lex est. et omnia fiunt in caritate. Et sic patet secundum capitulum.

Capitulum tertium.

Qualiter debet regulari legibus.

Tertium capitulum

Docet quod respublica debet ordinari virtutibus scilicet legum rectitudine. iusticie solidantis equitate. concordie vnanimitate conectente. fidelitate muruadiuante. consilio salubri dirigente. morum honestate decorante. ordinata intentione quasi omnia presumante. De primo patet secundum Iulium. i. retho. li. i. ubi ait. Omnes leges ad commodum reipublice indices referre oportet. Hec virtutes faciunt ceteras leges ab omnibus obseruari et ceteras transgressores puniunt secundum sententiam beati Ambrosii in exameron omel. v.

Docet etiam hoc capitulum quod sit lex. Est enim lex ratio summa insita a natura que iubet facienda et prohibet prohibenda. ut ait Iulius de legibus. De hoc Augustinus de ciuitate dei lib. ij. cap. xvj. Et Aristoteli super Iohannem omel. xxxvj. dicitur quod leges sunt hominibus sicut capisteria et freni equis. Sed hoc lex nunquam bene regit nisi lege diuina fulciatur. secundum Augustinum de ciuitate dei li. iij. cap. vj. Unum de ipse dicit prouer. vij. Per me reges regnant. et legum conditores iusta decernunt. Unde secundum Augustinum epistola. v. Respublica est ciuitas dei. rex veritas lex caritas. Hec lex non declinat ad dexteram secundum Augustinum de duodecim abusibus. Duodecim gradus abusionis est po-

Prima pars.

pul⁹ sine lege. q̄ dū dicta z legū scita p̄tem /
nit p̄ diuersas erroꝝ vias in laqueū pditio
nis incurrit. *De cler l3 sicyna in se. multi /*
plex tñ in fructu z virtute. Job. xj. Multi /
plex est lex ei⁹. Et qz inuicilis est leguz latio
nisi sit earūdem custoditio. ideo sollicitē de
bent custodiri in republica tam a iudicibz
z magna sicut a paupibz z paruis. ne sit si
mils tele araneaz q̄ infirmioꝝ aīalia reti
net z valentioꝝ a trāsmittit. put recitat Va
leri⁹ li. vij. ca. ij. dicens leges esse tales vt ait
Anatharsis. qz his paupes et hūiles con /
stringi. diuites z p̄potentes nō alligari cō
stringit. Contrariū legif de illo rege q̄ eruit
sibi vnū oculū et filio alterū. qz fili⁹ debuit
vtroqz puari fm legē p̄ter adulteriū com /
missuz. vt dicit Valeri⁹ li. vj. Et Saul no
luit p̄cere filio suo q̄ fuerat trāsgressus mā
datū ei⁹. j. Regū. xij. Uñ sicut leges non
debēt punire innocentem. put ait Paulus
Actū. xxiij. Tu sedēs iudicas me p̄ leges
et p̄ legē iubes me p̄cuti. Ita nō debēt ab /
soluere reū a disciplina. maxime qñ peccat
in rempublicā. Qui em̄ iustificat impiuz z
p̄deunat iustum. vterqz abominabilis est
Prouer. xvij. Uñ narrat Valeri⁹ li. vij. c. ij
Agelifaus inueniēs legē iniquā in quadā
gente punientē infontes z dimittētē noci /
os. illam destruxit z nouaz instituit hos et
illos equaliter iudicantem et punientem.

Capitulum quartum.

Qualiter iusticia fundari debet

Quartum capitu
lum docet q̄ respub. d3 regulari
iusticia. qz iusticia reipub. ē ami
ca. z nihil tam inimicum reipub. vt iniusti
cia. qz remota iusticia qd sunt regna nisi la
trocina fm Aug. de ci. dei li. iij. c. iij. z li.
xix. ca. ix. Uñ sine hac iusticia nō potest eē
emprio. venditio. locatio. in ciuitate fm
Tul. ij. d. offi. Itē necessaria est iusticia ad
rempub. regendā. Qu⁹ tantavis est vt nec
illi q̄ maleficio z scelere pascūt possint sine
ylla p̄ricula iusticie viuere. Et ponit exem
plū d̄ latroibz. vñ z leges latronū eē dicūt
q̄bz pareant q̄s obseruēt. Et ponit exēpluz
p̄ equalē p̄ede partitionē. Uñ lex latronū
quondā fuit q̄ equalit̄ non diuidēs spolia
aut occideret vel a socijs relinqueretur fm
Tul. vbi sup. Et ideo cōcludit ibidez. Qu⁹
cū tantavis iusticie sit vt etiā ea latronum

opes firmet atqz augeat. quantaz eius vim
inter leges z iudicia in p̄sticūda repub. so
reputam⁹. Et ibi bñ de h. Uñ z iusticia est
splendor magn⁹ ex q̄ boni viri noiant. Et
hui⁹ mun⁹ p̄mū est ne alicui q̄s noccat nisi
laccessitus iniuria. Deinde vt cōibz p̄ com
munibz vraf. puat vt suis. vt ait idē de of
ficijs li. j. c. vj. Uel sūdamēta iusticie sūt ne
cut noccat. Deinde vt cōmuni vtilitati ser
uat ait idē. c. viij. Uñ z Ambro. li. j. d. offi.
Iust⁹ oia cōmunia hz p̄ suis z sua p̄ cōmu
nibz. Et seqt. Ist⁹ iusticie q̄ctioz sūt p̄tes.
Prima pars ē ordinat i deū. scda i patriā.
tertia in parentes. quarta in om̄es. qz red
dit vnicuiqz qd suuz est. fm Aug. de ci. dei
li. xix. ca. j. Nec at iusticia hz comites. s. in
nocentiā. amicitia. p̄cordiā. pietatem. reli
gionē. affectū humilitatē. fm Macrobiuz
li. j. Iusticie spēs sūt pietas erga oēs xp̄ia
nos. Innoētia sine aliq̄ iniuria. dilectio.
reuerētia. p̄cordia. i affectu mīa. et i effectu
clemētia. sic de h̄ sats docet Dugo. Qualis
debeat i repub. tā supioꝝ erga inferiores et
ecōuerso q̄z pariū int̄ se. patebit infra cū si
gillati de iformatōne taliū dicef. Nā vt ait
Bern. i fmōe qdā d̄ aduētū. Iusticia ē p̄
q̄ reddit vnicuiqz qd suū ē. plato reuerētia z
obediētia. parū filiū q̄ erudiat ignorātia
z auxiliū q̄ iuuēt ifirmitas. inferiori custo
diā vt n̄ regnet p̄ctm i mortali corpe Rox.
vj. z disciplina vt dignos fruct⁹ p̄nie faciat
His sex d3 adiūgi iudiciū vt ait ibid. Nec
sūt septē colūne q̄s edificauit sapiēs in do
mo sua. Prouer. ix. Nec iusticia ē maḡ af
fectu appetēda. maḡ studio custodiēda. ma
gno honore venerāda. vñ d3 Sap. j. Dili
gite iusticiā q̄ iudicatz trā. Nā gētilēs dedi
cauerūt tēpla iusticie fm Aug. de doctrina
xp̄iana li. j. ca. v. Et hoc p̄pter reuerentiam
et sollicitudinem custodie eius.

Capitulum quintum.

Qualiter debet concordia vniri.

Quintū capitulū
docet q̄ tūc iusticia obrinet p̄n
cipatū i repu. qñ ē p̄a p̄cordia in
ca. Necessē est vt respub. vnanimi p̄cordia
adiuēt. put ait salust⁹ li. ij. Ego inq̄t vob
regnū trado firmū si boni eris Imbecillū
si mali. qz sic p̄cordia parue res crescit. sic
discordia magne dilabunt. Et h̄ idem ait
Sen. epla. xxxvj Dereg. i se diuisū desola.

ait sal. **Barth. xij.** Et sic a p̄trario p̄cordia
vnicū regnū augebit. **Abil est vtili⁹** ciuita
ti p̄cordia. **Un̄ cōmentator ethicoz nono**
Lōcordia maguoz grata toti ciuitati z oī
bis grecz. Et ponit exemplū. **Concordia**
cretoz z Hersem grā p̄ferēt. .i. fuit oīmbz
grecz. **Tūc eīn est respublica z in se fortis z**
hostibz terribilis. Terribilis in q̄rvt castro
rū acies ordinata. Lati. vij. Sup qd Bre
gori⁹ sup Eze. li. j. oīmel. vij. **Castroz acies**
tūc hostibz terribil̄ ostendit q̄n̄ ita p̄stipa
ta z p̄dēfata fuerit vt n̄llo loco interrupta
videat. **Judith. xv.** **Uno agmine p̄sq̄bāt**
filij israel z debilitabāt omēs. **Un̄ ait Se**
neca li. x. de b̄nificijs. cap. xij. **Homini cui**
nō vis vngulū vel dentiū vgnit duas res
dedit ius nature q̄bz fecit eū terribilē z va
lidū. rationē. s. et societatez. **Societas eīn**
dominiū oīm aīaliū dedit z imperiū terris
gentiū z etiā dñari in mari iussit. **Et idō in**
oīm republica dz vn̄ p̄ncipari ne fiat diuisi
o. vt ait Hiero⁹. eplā. xlij. p̄pter qd recto
res reipu. antiq̄⁹ z si essent p̄us discor. des
postq̄s essent assumpti ad regimē reipu. mu
tuo in se p̄cordaret. put ait Valeri⁹ li. x. c.
ij. narrās de Bilio lepido z Solino flac
co. qz vt cēlores creati sūt q̄ p̄us inimicij
dissidēbāt publice iūcti sūt. ne eēnt dissidē
tes inimicij p̄uat. vn̄ z ibidē. c. j. narrat
de o q̄ plangebat aduersariū suū. eo q̄ erat
reipublice vtilis. Et qz nō est vera p̄cordia
nisi vbi regnat caritas q̄ facit cor vnum et
aīaz multitudinis vnā. Act. iij. idō nec vā
ē respub. nisi vbi lex ē caritas. vt dictū ē s.

Capitulum sextum.

Qualiter debet fidelitate adiuuari.
Sextum capitulū
docet q̄ in repub. dz esse fidelitas
vera. qz vt ait **Tuli⁹ li. j. de officijs**
ca. vij. **Fūdamētū iusticie est fides dicto**
rū p̄uentionūq̄ p̄stantia z veritas. Et vt
ait idē ca. xij. **Cum duobz modis fiat iniū**
ria. aut vi aut fraude. Frans q̄i vulpecule.
vis leonis videt. vtrūq̄ vō ab hoīe alienis
funū. Tot⁹ ac iniusticie n̄lta est capitalioz
q̄ eoz q̄ cuz maxime fallūt id agūt vt boni
videant. Nec aut fidelitas nō acq̄rit pecu
niā vel cōmodo tpali. s. p̄tute. put ait Am
bro. ij. d̄ officijs. Quis fideles putet quos
vel pecuniā vel adulationē sibi obligandos
crediderit. Quis igit illos q̄ ad obedientiaz

plurima redimūt pecuniā fideles arbitret
Nā isti se frequēter vendere volūt z imperia
dura ferre nō possunt. zc. Acq̄rit aut fide z
p̄seruat iusticia z p̄udētia vt ait idē. Alla
sectā societas nec fides regni. imo quozūdā
fides mutat cū tpe. sicut loq̄t Egesipp⁹ li. j.
loquēs de quodā q̄ mutauit fidē cum tpe.
Sed nil stabile qd est infiduz ait Tullius
cap. x. Et p̄pterea fidelitas est firmamentū
stabilitat̄ q̄ est in amicitia vt ait ibidē. Et
h̄ fides fuit in magna reuerētia apud anti
quos. Un̄ et Latio eam cōmendās dicit
cā h̄re templū cū Ioue in capitolio. put re
citat Tuli⁹ li. iij. de officijs p̄m illō Enuj.
h̄ fides apta p̄ inuis. i. fastigio templi. Ne
mo autē potest dici fidelis q̄ est infid⁹ suis.
vt ait Egesipp⁹ vbi s. Et qz nō est vera amī
cicia nec vera virt⁹ nisi quā regulat vera ca
ritas. Ideo nec est vera fidelitas nisi quāz
efficit diuina caritas. Fideles eīn in dile
ctione acquiescent illi. Sap. iij. Amic⁹ au
tem fidelis p̄ctio fortis. Eccl. vj. q̄ fidelis
est p̄manet i tpe tribulatōis. Eccl. xxij. Fi
dem posside eū primo in paup̄tate illi⁹ Et
sequit. In tempe tribulatōis p̄manet illi
fidelis. Nec ergo fides debz esse vera absq̄
cordis malinola tergiversatōe et sine oris
fallaci deceptione. et absq̄ gestus dolosa
simulatione. et absq̄ operis p̄uersa defrau
datione. aliter nō poterit bene regi.

Capitulum septimum.

Qualiter salubribz p̄silijs dz dirigi.
Septimū capitulū
docet q̄ respub. dz salubribz
cōsilijs esse directa. eo q̄ sal⁹ vbi
multa p̄silia vt dz **Prouer. xxij.** **Un̄ et re**
ctores reipub. antiq̄⁹ dicebāt p̄sules a cō
sulēdo. ait Aug⁹. de ci. dei li. v. c. xij. Ideo
Tuli⁹ li. j. de offi. c. xij. Parua sūt arma vbi
p̄siliū ē domi. Un̄ ibi recitat q̄ p̄siliū So
lonis pl⁹ ciuitati athenicū. p̄fuit. qz ab illo
leges z istituta eoz. q̄z valuit victoria The
mistodis. qz bellū gestum cōsilio senat⁹ era
Solone erat p̄stitur⁹ Et Sen. d̄ trāq̄llita
te ai p⁹ p̄n. Hō is sol⁹ reipub. p̄dest q̄ tuel
z de pace belloz censet. s. q̄ iuuentutez ex
hortat. q̄ i bonoz p̄ceptoz inopia p̄tute in
stituit. q̄ ad pecuniā luxuriāq̄ ruētēs retra
bit. Si ei mozat i puato publicū tū nego
ciū agit. Et Tuli⁹ d̄ senectute. c. iij. q̄ dātes
p̄siliū i repub. plus agūt q̄ aliū. Nam sunt

at

7

gubernatores in aui et alij q̄ sentinā exhan-
riūt. alij curfāt alij malos exscandūt Ille
vero tenens clauū et quicq̄ sedens in puppi
multo maiora et meliora facit. Nō viribus
aut velocitatibz aut celeritate corpis res
magne gerunt. s; p̄silio et auctoritate et scia
Et post p̄cludit ibidē. qz cū talibz seuectus
augeri soleat apud eos viger p̄siliū. In an-
tiquis em̄ sapientia Job. xij. Un̄ et Robo-
am q̄ dereliquit p̄siliū senū et adhefit consi-
lijs iuuenū amisit regnū. iij. Re. xij. Consi-
liū em̄ senū multū valet. Unde valet li. vj.
ca. ij. de illo q̄ respondit et minabat q̄ hūit
multos gladios. Rūdit ali. Et ego mul-
tos annos. q̄si diceret. te nō timeo. Sitr et
p̄silio sapientuz respública auget et regit et
p̄seruat. Un̄ narrat aug. epistola. xxxvij.
de Demostene p̄ho q̄ nō curauit q̄ esset ha-
bitus indoctior cū canere verius in epulis
recusasset. at uero requisitus se nescire illa
dixisset. eiqz dicitū esset. Quid ḡ nosti. respō-
dit. rempublicā ex pua magnam facere. scz
cū p̄silijs ei. si ei acquiescerēt. Quales autē
debent esse in regimine reipublice dicit in-
fra vbi de senatu. id est. de collarōe senato-
rū siue p̄siliarioz agit.

Sequitur capitulū octauum.

Qualiter debet virtuosus moribus de-
corari.

Octauum capitulū
lum docet q̄ nō solū respub. debz
esse directa cōsilijs s; etiā debz eē
ornata moribz virtuos f̄m q̄ ait Aug. re-
citans versum Enn̄ li. ij. de ci. dei. cap. xx.
Moribus antiq̄s res stat romanā virisqz.
quez versum inq̄t vel breuitate vel veritate
tanq̄ ex oraculo quodā esse effat. inibi vi-
det. Nam neqz viri nisi ita inurata ciuitas
fuisset. neqz mores nisi h̄i viri p̄suisent. aut
fundare aut rādiu tenere potuisent tantaqz
et tam iuste lateqz impantem respub. zc.
Et sequit. Nam de viris qd̄ dicam. Mo-
res em̄ ipsi interierūt virozum penuria f̄m
Augu. Quales autē erant mores antiquo-
rum narrat Salustius et Aug. li. v. de ci.
dei. cap. xiiij. Nolite inq̄t existimare malo-
res nostros armis respub. et paruis ma-
gnam fecisse: si ita esset multā pulcerrimā
qz nos haberem. Quippe socioz atqz ciui-
um. et p̄terea armoz et equoz maior copia
nobis q̄ illis est. s; alia fuere q̄ illos mag-

nos fecerūt q̄ nobis nulla sunt. s. domi in-
dustria. foris iustū imperiū. anim⁹ in cōsu-
lendo liber. neqz delicto. neqz libidini ob-
nori. Pro his nos habem⁹ luxuriam atqz
auariciā. publice egestatē. puatā opulentiā.
laudam⁹ diuitias. seq̄mur inertiā. inē bo-
nos et malos discrimē nullū. om̄ia virtutis
p̄uia ambitio possidet. Ubi ḡ p̄dicri boni
mores ibi merito respub. ordinaf. et vbi de-
sunt deordinat. Unde aug. de ci. dei. li. iij.
ca. iij. loquens de Scipione ait q̄ nō cen-
sebat ille felicē esse rempub. stantibz meni-
b⁹ rueribz moribz. Et vt ait idē ibi epla. v.
Aduersa et puerfa corda mortaliuz felices
res humanas putant cuz tectoꝝ splendor
attendit et labes nō attendit aiaz. cū thea-
troꝝ moles extruunt et effodiunt sūdame-
ta virtutuz. Nec p̄ncipantes in respub. sepe
student mores corrigere. s; hōibz domina-
ri. put ait Aug. vbi s. c. xix. recitās abusi-
onē taliū Reges nō curant q̄ bonis sed q̄
subditis regnent puincie regibz nō tanq̄
rectoꝝ morū. sed tanq̄ rerū dominatoꝝ
bus et deliciarū suarū puifozibz seruiant.
Et istos bonos mores corrumpunt collo-
quia praua ait aplūs Roꝝ. xv. Et qz mo-
res bonos non faciunt nisi boni vel prauī
amores. vt ait Aug. epla. xxxiij. Ideo nō
sūt boni mores in respública nisi vbi ordiari
sūt amores q̄ solū sūt in respública ecclāstica
siue in dei ciuitate quā facit amor dei vsqz
ad p̄temptuz sui. prout ait Aug. de ci. dei.
li. ix. Vos ei est inēz habit⁹ ex q̄ singuloꝝ
opez assiduitas manat. et sic extendēdo no-
men virtutes dicūt mores. vt ait Policra-
tus li. v. ca. iij. Un̄ et h̄ est deceptio multoz
in respub. existimantiū prauos mores non
esse vicia p̄pter assiduitatē. put ait Seneca
li. de beata vita. argumentuz pessimi turba
est. Queram⁹ autē qd̄ optimū factū sit non
qd̄ vilitatissimū. Et qd̄ nos in possessiōe fe-
licitatis eterne p̄stituat. nō qd̄ vulgo veri-
tatis pessimo iurēpti p̄barū sit.

Capitulum nonum.

Qualiter recta intentiōe d̄z ordinari.

Nonum capitulū
docet q̄ nō sufficiūt ista p̄dicra
nisi si vna et ordinata intentiō om-
niū membroꝝ reipub. s. vt ipsa saluet. pue-
ait Tullius li. iij. de offi. dicens q̄ vnū de-
bet esse positū om̄ibz vt eadez sit utilitas

laborūq; p̄pessio. mortis libens susceptio z
 necs suoz caroꝝ sic filioꝝ z cogroꝝ occiso
 rum. p̄ repub. nlla aut mima lamētatio. Et
 etiā fuit i eis moriēdi añ destructō; reipu.
 oimoda affectio. qz i ill' rigebar soli' reipu.
 salutes desideratio. z de his p̄ pte i breuilo/
 quio d̄ p̄tutib;. **Uñ** narrat **Valer'** li. j. c. iij
 de camillo q̄ p̄car' ē q̄ si alicui deoz felicit'
 tas romana nimia videt. ei' inuidia suo ali
 quo incōmodo satiaret. z subito lapsu de
 cidit. Et seq̄t. **Eque** p̄tut' ē z bona patrie
 auxisse z mala i se trāfferre voluisse. Et **Ua**
ler' li. vi. narrat de pietate antiq̄z i patriā
 vbi ait. **Restat** nunc vt patrie charitas ex
 hibeat cui' maiestati etiā q̄ deoz muueri/
 bus equat' auctas p̄tutū; vires suas subie
 cit. fraterna q̄z caritas aio eq̄ ac libet' cedit
Exemplificat de ill' q̄ se exposuerūt morti p̄
 repub. **Uñ** narrat de q̄daz in cui' capite cū
 pic' sedissz. z affirmassent aurspices eo oc
 ciso fore reipu. statū felicissimū. sue dom'
 miserrimū. z eo p̄fuato pico. s. i. p̄iū vtrūq;
 cesuz. at ille picū i conspectu senat' mortu
 suo necauit. Et idem narrat de **Aristotele**
 vegeet' li. iij. c. iij. q̄ cū sup̄ me vite reliq̄as
 semilib; ac rugos mēbris i sūmo lraz ocio
 vix custodiēs a deo valēter p̄ salute patrie
 incubuit vt hostilib; armis solo equatā in
 lectulo **Atheniensi** iacēs manib; q̄b; erat
 eripet zc. Et idē narrat de ill' q̄ mira fecerūt
 p̄ repu. **De** codro q̄ exposuit se morti vt sui
 vincerēt. Et d̄ alijs s̄lt' narrat **Aug'** q̄nta
 fecerūt z sustinuerūt antiq̄ p̄ repu. li. v. d̄ ci.
 dei. c. xviij. de illo q̄ p̄cipitavit se i hiatū
 terre. cū essz dictū oracul' deoz vt illud q̄d
 romani haberēt optimū illic mitterēt. Et d̄
Bruto q̄ occidit filios suos. qz fuerāt p̄ re
 pub. d̄ q̄ poeta. **Natosq;** p̄ noua bella mo
 uētes. **Ad** penā pulcra p̄ libertate vocauit
Et de alio q̄ occidit filiū suū licet p̄ patria
 pugnasset. qz tñ p̄ imperiū suū. i. q̄d impa
 uerat. lz vicissit occidit ne pl' mali eēt in ex
 emplo ipertij p̄tēpti q̄s boni i glā occisi **Uñ**
 z antiq̄ nō estimabāt aliq̄s viuere nisi q̄ vi
 uerēt ad alioꝝ vtilitatē. put ait **Sen.** epl'a
 liij. q̄ etiā nō sibi viuit q̄ nemini viuit **Hic**
Joseph' vidēs patrie ruinā i destructōe ci
 uitas hierosolime **Tyro** eā obsidēte cepit
 deslere q̄ eua ferit. s. cum cecidisset p̄cussus
 saxo sup̄ caput. eo q̄ dulce erat ei mori añ
 patriā. ait **Egelipp'** li. vi. Et iō p̄ repub. oia
 sustinebat p̄pter q̄d etiā nō plangerūt filios

suos qñ moriebāt p̄ repub. marie si d̄ tuose
 pugnaret. put ait **Chriso.** sup̄ **Joh.** omet.
 lxi. arguēs fideles q̄ plāgūt mortuos su
 os q̄b; est spes resurrectōis. **Uñ** ait q̄ gen
 tiles possunt deridere xp̄ianos. **Nam** mu
 lier q̄dam gentilis. s. audiēs de filio suo in
 bello cadēte. interrogauit q̄liter res ciuitatis
 sunt dispositę. q̄i diceret. **Si** res ciuitatis
 salue sūt nō plangaz illū. **Viris** ḡ modis
 afficiebāt ad rēpub. **Et** ex p̄sideratōe isto
 rū arguit bt̄ns **Aug'** li. v. d̄ ci. dei. c. xvij.
Et post. **Si** ipi talia fecerūt p̄ repu. oia cō
 tēpserūt z tot picula sūt aggressi z horribi
 lia mortis genera p̄pessi sūt. q̄d magnuz ē p̄
 illa et na celestiq; glā cūcta seculi h' q̄libet
 iocūda blādumēta p̄tēpnere. vel quō aude
 bit q̄s de volūtaria paup̄tate se extolle. vel
 p̄ xp̄o mortē timere: saluatore dicēte. **No**
 lite timere eos q̄ occidūt corp'. **Barth.** x.
Uñ z ibidē arguit q̄ si ipi h' fecerūt ex amo
 re patrie z landū cupidine. put loq̄t poeta
 de eo qui occidit filios. **Vicit** amor patrie
 laudūq; immēsa cupido. **Quid** magnū si
 p̄ vera libertate q̄ liberos facit a domina
 ru dyaboli z caritate liberandoz hominū
 a demonib; h' faciendū est. z sic de alijs. p̄
 ut ibi bñ p̄cludit. **Sit** em̄ illi p̄ repub. i. p̄
 repl'i nō redēpti mag' p̄cio sāguis ihu xp̄i
 nec regenerati sacramētis ei'. nec vniifica
 tivita sua. zc. **Si** ḡ phi gentiles iudicabāt
 talia facere natura duce. multo magis de
 bent fideles spiritu sancto inspirante et di
 rigente viuere ad alioꝝ vtilitates. vt ne
 mo sibi viuat. zc. **Ro.** xiiij. **Qualiter** autem
 respub. debeat disponi in se z in suis p̄tib;
 z officijs docet **Auicenna** li. x. sue phic. ca.
 iij. vbi ait. **Opportet** vt instituēdo legem h'
 esset p̄ma intentio. s. ordiare ciuitatē i tres
 ptes. s. in dispositores. miltros. et legisperi
 tos. et in vnoquoq; illoꝝ ordine aliq̄s p̄e
 latus. et post hos ordinent' alij vt null' sit
 in ciuitate inutilis q̄ nō habeat aliq̄e sta
 tum laudabile vt ab vnoquoq; pueniat vti
 litas ciuitati. **Et** idō prohibeat legislator
 ociositate z vacatōez. nec sit aliq̄s q̄ nō obe
 diat alicui **Sūt** em̄ hoies p̄pescēdi. z q̄ nō
 patiūt' p̄pesci expellēdi sunt a ciuitate. **Et**
 seq̄t. **Debet** etiam p̄hibere oia p̄t' q̄ annu
 tuntur hereditates ex quib; nulla vtilitas
 prouenit. vt. s. non sit leccator vel aleator.
Hic enim accipit et non prodest ciuitati.
 s; oportet q̄ qui accipit onerat fructū aliq̄.

Distinctio prima.

Itē dicitur prohibere studia hominum quae sunt fornicationis et luxuriae. sic sunt doctrina furandi rapiendi et decipiendi. prohibet etiam occasiones quae si negligenter inducantur sunt destructio civitatis. sic est fornicatio. et similia. quae retrahunt homines a coniugio. quod est malum in civitate. Et quod primo dicitur institui in civitate ne quod degeneret et deventia et patrimoniorum alienatio. Docet etiam ne perveniat divorcium vel copulae divisio quae est in coniugio. et ibi bene de his. Sic enim ordinata civitate poterit quisque vivere pacifice quo ad se. et fructuose quod ad alios. et quod possidere quod suum est.

Capitulum duodecimum.

Doctrina evangelica non repugnat reipublice. Et quod post suspensionem eius non contigerunt plura adversa reipublice quam ante.

Quod decimum capitulum docet doctrinam evangelicam non contrariari reipublice. Cuius contrarium senserunt antiqui heretici. sicut scribit Marcellinus ad Augustinum epistolam. v. dicens. Opponendo. scilicet quod predicatio atque doctrina evangelica reipublice moribus nulla ex parte convenit. sicut a multis dicitur. cuius preceptum est. ut nulli malum pro malo reddere debeamus. et percutienti maxillam proberere aliam. et pallium dante tollenti tunicam. et sic de alijs. De quibus Barthei. v. Nam quod tolli sibi ab hoste aliquid patiat vel romane provincie non velit nisi quod patiat vel repedere. etc. Et ad illud respondet Augustinus epistolam. v. ante finem dicens quod dicitur cunctae doctrinae christi esse reipublice adversa dent talem exercitum. et tales milites. et tales provinciales. tales maritos. tales iuges. tales parentes. tales filios. tales dominos. et tales servos. tales iudices. et reges. tales debitores fisci redditores et exactores quales precepit esse doctrina christiana et audere aut eam dicere adversa esse reipublice. immo pro non dubitent profiteri magnam si ei obtemperet salutem esse reipublice. quasi si diceret. Si predicator essent tales in reipublice. doctrina evangelica optime conveniret. nec mirum cum talem reipublice. ipsa instituat. De qua subdit Augustinus post. quod in ipsa collusione morum pessimorum et veteris perditionis discipline maxime venire ac subvenire debuit celestis auctoritas quae voluntariam paupertatem continentiam benivolentiam iustitiam atque concordiam veramque pietatem persuaderet. ceterasque virtutes. non tamen pro istis

vitam honestissime gerendam atque agendam. nec solummodo propter civitatem terrenam concordes dissimam societatem. verum etiam propter adipiscendam sempiternam salutem. et cuiusdam populi celestem divinationem reipublice. cuius nos civis consistit. fides spes caritas etc. Unde si essent tales cives et alij omnes tales quales describit doctrina evangelica. nullus faceret malum alij. nec tolleretur tunicam alteri. Item alij errantes posuerunt multa evenisse reipublice. post fidem christianam. Ad quam respondet beatus Augustinus. li. iij. de ci. dei. Narras reipublicam romanam ante fidem perisse et tot milites fuisse interfectos ab Hannibale quod ipse misit tres modios plenos anulorum extractorum de digitis eorum in civitatem suam scilicet karthaginem. Non ergo fidei christiane debuit imputari si aliquando adversa contigerunt reipublice. sed peccatis hominum non obedientium doctrinae evangelicae et transgressientium eius mandata. putat Augustinus in tractatu de excidio vrbis quod deus permisit flagellari multos in excidio vrbis. quod servus sciens voluntatem domini sui et non faciens vapulabit plagis multis. Lu. xij. Et potest exemplum. vnam tribulam sentit area. ut stipula scindat. granum mundum. vnum ignem fornax ut palea in cinerem pergit. aurum sordibus careat. Sic tribulationem roma perulit in qua vel emendat vel liberat prope datur pro impiis. Fides ergo non nocuit reipublice. sed multum profuit. nec propter fidem christianam fuerunt puniti sed propter peccata propria ut dictum est. Unde huius erroris improbabilitas patet de se. Dicere enim peius est illis cum quibus est deus improbabilius error est. Et melius esse illis cum quibus non est deus. Sic ait Josephus concionando ad iudeos. putat narrat Egesippus li. vj. Vos inquit deus deseruit. quia vos pietatis cultum deseruistis. perfidiam sperabatur divinum. sed quod vos defendebat. ad hostem migravit. quod quae colebamur: romani venerantur: nos offendimus. Et inducit auctoritates scripturarum. non in multitudine populi. sed in timore domini abraham penetravit egyptum. dormiebat abraham. et torquens pharaonem. Gen. xx. Sic de ysaac. de Jacob et Esau. Sic moyses contra egyptios orabat non dormiebat. Sic de Josue. Sedeone. Ezechia. In oratione ergo meliora arma quam in virtute. Et ibi bene de his. Non enim in multitudine exercitus belli victoria. sed de celo victoria et fortitudo. i. Dabach. iij. Cum ergo deus fuerit cum illis qui recte credunt. dicere peius esse hominibus post fidei suspensionem quam ante. irrationabilis error est. Judicium. vj.

Parasprima.

Si de nobiscū est cur apprehenderūt nos
h mala. q̄si diceret. mala nō apprehendunt
illos cū q̄b est de?

Distinctio sc̄da p̄me ptis hui⁹ summe.

Capitulum p̄mum.

Quā p̄nceps habet se ad modum capitis
in corpore naturali. et de capitis proprie/
tatibus.

Remissis occasi
onibus instruēdi habētes curas
reipub. et ferendi cū eis. Con/
sequenter p̄cedendū est sūmo mḡfo dirigere
ad informatōez et instructionē p̄riū ei⁹ siue
mēbroz. qz vt tactū est s̄. respub. ē s̄m plu
tharcū corp⁹ q̄ddā q̄d diuini muner⁹ b̄n̄si
cio animat. et sūme eq̄tas agit nutu. et regit
q̄dam moderamine rōnis. In q̄ corpore q̄m
p̄nceps obtinet capitis locū vni subiect⁹ do
et his q̄ vices illi⁹ agūt in terr⁹ subiect⁹. q̄m
q̄ cultū dei et religiōis instituūt et informāt
vicē aie i corpore reipublice obtinēt. et sic ab
eis totum corp⁹ vegetat et regit. Et de isto
corpore ait anim⁹ florid⁹ loquēs de Romulo
in p̄ncipio historie romanoz q̄ ex varijs
q̄si elemēt⁹ gregauit corp⁹ et vni populuz
romanū fecit. Et q̄m in isto corpore p̄nceps
est ad modū capitis. vt dictū ē. Et d̄. j. Re.
xvi. Cū esēs puul⁹ in oculis tuis caput fa
ctus es in tribub⁹ isrl⁹ ait. s̄. samuel ad saul.
Iō p̄mo de instructōe p̄ncipis. vñ Hugo
de sacra. li. ij. p̄te. ij. c. iij. Terrena p̄tās ca/
puz bz regē. Et sp̄ualis summū pontificē.
et ibi b̄n̄ de h̄. Et merito p̄ caput signat. qz
sicut caput est mēbris omib⁹ suppositum.
et est oim mēbroz regitiuum. et in sublimē
erectū. et sensib⁹ omib⁹ dotatū. et singulari
venustate effigiatū. pur loq̄t Ambro. d̄ ca
pitate i exameron. omel. vltia dicēs. Caput
sup reliq̄s art⁹ n̄ri corpis cernim⁹ eminere
p̄stantissimūqz esse oim tanq̄ in elementa
celū. tanq̄ arcē in reliqua vrbis menia. In
hac arte regalem q̄ndā habitare sapiāz s̄m
dicū p̄pheticū. Oculi sapiētis i capite ei⁹.
hanc esse tutiorem ceter⁹. ex illa oib⁹ mem
bris vigoz ē puidētāqz scim⁹ d̄ferri. Quid
em̄ validitas lacertoz. q̄d velocitas pedū.
nisi capitis velut p̄ncipis sui i p̄iat q̄dā ami
nicule⁹ p̄tās. ex h̄ ei aut d̄stituūt vniuersa
aut oia fulciūt. Et seq̄t. Maior capitis or
nat⁹. qz cerebrū n̄m sedē originēqz nostro
rū sensuuz capillis munit et vestit. Illic em̄

sonis vniuersorū est. cū caput vides hoiem
agnoscis. si caput desit nlla agnitio adesse
p̄t. Jacet trūc⁹ ignobilis sine honore sine
noie. Cū et ibi postea p̄cludit. Nō imerito
igit huic p̄sulcori suo cetera mēbra famu
lant et circūferūt illud seruili gestamine sic
numen. atqz in sublimi locatū vehūt. vide
as impatori suo singula gratuito dispen
dio militare. Alia portāt. alia pascunt. alia
defendūt vel ministeriū suū exhibēt vt p̄n
cipi ancillant vt d̄no. Decille. Merito ē
ob p̄dictas elegātes capitis p̄rogatiuas p̄n
ceps p̄li d̄r caput illi⁹ q̄ d̄r esse talis quale
caput in corpore humano et cui deseruūt sin
guli sicut mēbra capiti. vñ p̄nceps ē p̄tās
publica et in terris; q̄dam diuie maiestatis
ymago ait Policrat⁹ li. iij. c. j. Iō et animo
regenti corp⁹ coopat. pur ait Sen. li. j. de
clemētia ca. ij. Ubi loquēs d̄ ip̄ratore ait
Quē admodū totū corp⁹ aie deseruit tan
to mag⁹ tātoqz specios⁹ ille in occulto ma
net et tñ man⁹ pedes oculi negociū illi ge
rūt. Sic immēsa multitudo vni⁹ aie circū
data est. illi⁹ spū regit. illi⁹ ratō ne flectit. et
Et h̄ idē p̄nceps d̄r basis populi. Job. ix.
Sub q̄ curuant q̄ portant orbē. Ibi Gre
gori⁹ mo. xiiij. q̄ p̄nceps non incongrue
basis p̄li interpretat. qz ip̄e sup se p̄lm susti
net q̄ mor⁹ illi⁹ p̄tās p̄dere sit⁹ regit. atqz
etiā in brutis aialib⁹ vigoz evalētiora p̄e
sint. pur ait Sen. epla. xciiij. dicēs q̄ p̄mi
mortaliū et ex his genti naturā incorrup
ti seq̄bant eundē habebāt ducē et legē com
missi melioris arbitrio. Nasa em̄ est portio
rib⁹ deteriora submitti. vt mult⁹ q̄dē gre
gib⁹ aut macia corpa p̄sunt. aut vehemē
tissima. nō p̄cedit armēta degenē taurus.
sic q̄ magnitudine auctozitat⁹ ceteros ma
lōs vicerit. elephātoz greges maxios du
cit Ita in hoies puidū est animo optimū
in rectorē eligi Ideoqz sūma felicitas erat
gentiū in q̄b nō poterat potētior esse vbi
melior. Nec ille. Et huic concordat illud
quod dictū est de Saule. j. Regum. x. ait
Samuel. Uideris quem elegerit domin⁹
q̄ nō sit similis ei in omni populo. Quādo
em̄ talis est p̄nceps. merito potest dici ca
put populi. Omnis autem p̄nceps admo
nendus est de cauenda ambitione p̄ncipi
pandi vel dominandi.

Distinctio secunda.

Capitulum secundum.

Quod dominatio non est ex libidine cupi-
enda.

Secundū capitulum docet quod non est appetenda multū potētia principandi siue domi-
natio propter uilitatē et uere bonitatē in ea par-
uitatē. ob multimodā incommoditatē. et ob
ei⁹ momentaneā breuitatē. Et quibus omnibus
loquitur Boetius eleganter li. ij. de solā. cap. vij.
Quid inquit de dignitatibus potentiarū disse-
ram quas celo exequaris. etc. Et sequitur quod ita
sit quod non uirtus ex dignitate. sed ex uirtute di-
gnitatibus honor accedit. Quæstio est ista ue-
stra spectabilis et preclara potentia. non ne ter-
re aialia considerat. Nunc si in mures uide-
res aliquid mure ius sibi atque præterem præ ce-
teris uedicantē quanto moueris cachinnis
Quid si corpus spectes imbecillius homine
reperire queas. etc. Et quod concludit quod non po-
test quis exercere ius nisi in solū corp⁹ cū ani-
mus sit liber. Et demū arguit quod si dignita-
tibus ac potestatibus aliquid inesset naturalis et
proprie boni uirtutis pessimis puenirēt. Eū autē
pessimos plerūque dignitatibus fungi uideat.
dubiū non est illa natura sua non eē bona quæ pes-
simis inherere patiunt. Et li. ij. c. iij. de h
eodē eleganter ubi probat quod dignitas siue ho-
nor nihil in se habet uel pbritatis nec in eis
propria uis. sed quod hominū fallax annectit opinio.
Et ideo per umbratiles dignitates dubiū non
est assequi posse reuerentiā. cū etiā indignis
malū dedec⁹ adijciat eo quod minus patet eorū
indignitas si nullis honoribus inclaresce-
rēt. Et concludit quod cū eo abiectior sit quisque
magis a pluribus præterem cū dignitas reueren-
dos facere nequeat. improbos quis pluribus
ostentat. despectōres potius dignitas facit.
et huius merito. Reddunt enim improbi dignita-
tibus parēvicē quæ sua præterem comaculat.
Uñ Berni. li. ij. ad Euge. Symea in recto-
retu saru⁹ sedēs in folio. Et post ait. Sicut
symea quanto pl⁹ ascendit tanto euidentius pa-
tent sue curpitudines. Sic quanto pl⁹ subli-
mas in dignitatibus indignus tanto euidentius
manifestant sue indignitates. Uñ recitat
Hieronymus epistola uiltima quod ait Tullius de cesare.
Quis dicitur. si indignos ornare uoluisse non il-
los honestauit sed ipsa ornamenta. sed dignita-
tes turpanit. scilicet eorum indignitatē. Rectus
enim ordo est ut per uirtutes trāseat ad honores

10
ut ait Aug⁹. li. ij. de ci. dei. c. xij. Coniuncte
erant edes uirtutis et honoris quod per dijs uel dea-
bus habebant et per eadē uirtutis fiebat trāsi-
tus in eadē honoris. ad significandus quod
per uirtutem deus quis puenire ad honorē et impe-
riū. non per fallacē ambitionē. ut ait idē. Itē
non sunt ambiende diuini præterem. ob mul-
titudinē sollicitudinum et inquietudinū ti-
morū et dolorū quod tales percomitant. sic extra-
hita Boetius ibidē ubi ait. Est huius potestas
quod sollicitudinum et inquietudinū morsus quod
formidini aculeos neque uirtute. uellent enim
ipsi uirtute securi sed neque eū. An potentem
cēses quē uideas uelle quod non poterat effice-
re. quod satellite. i. collectōe exercit⁹ lat⁹ ambie-
re. quod quis terret ipse pl⁹ metuit. quod ut potēs esse ui-
deat et etiā in futuris manu est sit⁹ Et ibi
bñ de h. ut enim ait Tullius li. ij. de offi. ca. vij.
Qui uolūt indigne timeri. necesse est ut me-
tuant et ipsi. Et potest exemplū de Dionisio
tyrāno qui per timore permitti non audebat ab
aliquo radi barbā. sed candente carbone adu-
rebat capillos. Et de huius exemplificat Boe-
tius ubi s. Sic exemplificat Tullius de
Alexandro ferreo. qui non audebat intrare
cubiculū uxoris antequam uenire de satellitibus di-
stracto gladio anteiret et scrutaret arculas
muliebres ne aliquid telū occultaret. quod tñ ab
ea est interfecit propter pellicar⁹ suspitōes. Et
de his narrat Valerius. quod quidā rex non confi-
dēs de hominibus sed timēs. uitā suā et salutē ca-
nū custodia uallauit. Uñ quis ipa præterem a
deo sit. Omnis enim præterem a dño deo est. ad
Ro. xij. et ipa bona sit in genere suo. i. quis
per bene uirtute et ad bonū. non tñ est ita bona quod
faciat bonū. sed habentē eā nisi ex grā et uirtute
sit bon⁹. Sic probat Boetius ubi s. dicitur
quod non est in dignitatibus propria uis sed hominū fal-
lax annectit opinio. ut dicitur est. quod si esse
naturale inuirtute in eis nullo modo ab illo cessa-
rēt. Sicut ignis ubique terrarū nunquam tñ cale-
re desistit. put ibi exemplificat de miserijs
ambientiū dñorū Uñ ait Seneca epistola. xxvij.
dicitur quod ut uincerēt hostē cupiditate sūt ui-
cti. nec ambitioni uel cupiditati restiterūt
et cū agere uidebāt alios agebāt. Et ibi bñ
de h. Non solū præterem percomitant potētes. sed
etiā picula spūalia aialiarū put ait Gregorius
xxvj. mor. exponēs illud Job. xxxvj. Deus
potētes non abiicit. uñ ait. Magis est poten-
tia tpalis quibus apud dñm meritū suū d bo-
na administratōe regimil. Non nunquam tñ coipō

q̄ p̄minet ceteris elatōe cogitatiois icume
 scit. z dū foris imēso fauore circūdat̄ icus
 p̄tate vacuat. atq̄s oblit̄ sui ī voces se spar
 git alienas: talēq̄ se credit q̄lē foris audit:
 nō q̄lē d̄cernere debuit. subiectos despicit.
 eosq̄s cōles sibi nate oꝝ die nō cogit. eun
 ctis se existimat aplī? sape q̄b̄ seridet am
 plī? posse. Et ibi bñ de h̄. Quābreuis at̄ sit
 talis p̄tās ait *Eccl̄iastic̄. x.* Om̄is potēta
 tus breuis vita. et *Job. xxiij.* Eleuati sūt
 ad modicū z nō subsistūt. *Jaco. iij.* Vita
 n̄a vapor ē ad modicū parēs *Isa. xli.* Dis
 caro fenū z ois gl̄a ei? q̄i flos feni. *Brego?.*
 moꝝ. xvij. Potētia t̄p̄alis breuis est et gl̄ia
 carnalis q̄ dū niter cadet. z dū apud se ex
 tollit̄ rep̄tino sine terminat̄. Et ibi bñ de h̄
Uñ Sap. v. Quid nob̄ p̄fuit supbia. q̄d
 diuitiaz z iactantia. **Seq̄t̄.** Trāsiēt om̄ia
 tāq̄s vmbra. Hāc potētie breuitatē cogita
 re deberēt p̄ncipes exēplo boni reḡs *Roz*
 z *regie.* *Dacie.* z *Anglie* noīe *Rnod.* De q̄
 habet̄ in q̄daz̄ historia q̄ cū flozeret mar̄io
 vigore imperij sui. sedile suū in litore mar̄is
 ascēdens statim poni iussit et alloquēs ma
 re ait. *Impero tibi ne ascendas terrā meā*
nec vestes nec mēbra dñatoris tui mada
facere p̄sumas. *Hibilomun?* mare ascēdit
 z terrā ac pedes ei? mādificat̄. **Quo facto.**
Ille resiliēs ait. *Sciāt oēs habitatores*
orbis vanā z friuolā esse reḡs potētiā. nec
reḡs quēpiāz noīe dignū p̄ter eū cui? numni
celū z terra z mare obediūt. z nunq̄s postea
capiti suo coronā aureā imposuit. sed sup
ymaginē saluatoris in cruce eam posuit in
laudē reḡs eterni. vñ z rex Xerxes cū d̄ sub
limi loco infinitā hoīm mltitudinē z innu
merabilē exercituz vidisset stenuisse d̄. eo q̄
post ceu tū ānos null? eoz q̄s tūc cernebat
supuicetur? eēt. **Sic̄ f̄citat̄ Hiero. epla. cxv**
Et idem Valeri? li. vltio aū finē. Ob p̄di
 cta picula z mlt̄a alia antiq̄ nō solū n̄ am
 biebāt p̄tates do minationū. s̄z fugiebant
 vel coacti accipiebāt. z h̄ ob reipublice vri
 litatē. vt narrat *Egesipp? li. iij. de vespasia*
no. cū ess̄z in obsidione hierosolimitana. z
venisset rumor? Heronē esse occisū. z Sal
bam interfectū q̄ fuit occisus silr̄ septimo
mēse a die assūpte p̄tāt̄. Tūc viri veter̄s mi
litie elegerūt Vespasianū rogātes vt susci
perer̄ impiū. Ille v̄o cepit abnuere. z se in
dignū esse. Illi v̄o instabāt. Ille resistebat
p̄seuerat̄. Reluctātes armati circūstunt

gladijs morē minātes **Qui** aduertēs dis
 crimē sibi eminere si resisteret. z ḡue piculū
 si refugisset: ita poti? cessit imponenti b̄ q̄s
 accepit volūtari? q̄d alij ambire solēt. v̄ge
 bāt milites. suadebāt duces. curā plus q̄
 honore induit. Et ibi bñ de h̄. **Silr̄ nar**
rat Valeri? li. vj. Rex idē subtil̄ iudicij que
 ferūt sibi traditū dyadema pl? q̄s capiti iuz
 poneret diu retentū p̄siderasse z dixisse. **O**
 nobile maḡ q̄s felicē p̄annū que si q̄s peni
 t? cognoscat q̄s mult̄s sollicitudinibz z peri
 culis et miserijs sit referē. nec humi iacētē
 tolle veller. q̄i diceret. **Si** q̄s consideret
 picula z sollicitudines annexas p̄tati ip̄az
 oblata nō accipet. **Et de h̄ Valeri? li. v. ca.**
vj. narrat de q̄dā egrediēte portā. in cuius
 caput subito corona erupit. responsūq̄s est
 regē fore si in ciuitatē reuertiss̄. q̄d ne acci
 deret p̄petuū sibi indixit exiliū ac volunta
 riu. **Qui?** restante rei gr̄a capitis effigies
 eree porte q̄ excesserat inclusa est. **P̄ncipes**
 em̄ antiq̄ agebant gr̄as q̄i eoz p̄tates mi
 nuebant. put narrat *Valeri? li. iij. c. j. de q̄*
dam q̄ cū asiam z vicinas gētes amiserat:
egit gr̄as p̄lo romano. eo q̄ esset liberatus
a maḡ cura. Sed p̄ om̄ibz rex regū et dñs
dñantiū ac p̄nceps reguz terre exemplum
euidēs z efficac̄ dedit suis fidelibz ne am
birēt t̄p̄alē p̄tatem. q̄n cognoscēs q̄ venie
bāt vt raperēt z facerēt eū regē secessit ī mō
*tē. sicut habet̄ *Jo. vj. Sup̄ q̄d *Erif. omel.***
lxj. X̄ps fugit erudiēs nos fugere mūda
nas dignitates. Et seq̄t̄. Venit ei erudiēs
nos p̄tenere ea q̄ h̄ sūt z nūq̄s stupere. i. ad
mirari q̄ in hac vita sūt clara. sed deridere
om̄ia h̄. z suta amare. z ibi bñ d̄ h̄. Uñ ait
post. q̄ gl̄a hoīs est q̄i flos feni.

Capitulum tertium

Quo legitime z ordinate est assumēda.
 z quo dñatio in ea vitāda. z p̄ bñ vsa v̄l ma
 le est pena vel gl̄a expectāda fm *Aug. d. xij*
 abusionibz.

Tercius capitulū

Docet q̄ p̄ncipes instituedi sunt
 legitima auctē. q̄d p̄tingit q̄dru
 plicie. vel diuina ordinatōne vel p̄uisione vel
 ecclē collarōe. ex diuina auctate vel paterna
 z legitima successiōe v̄l militū siue p̄li vna
 nimi electōe. **Fuerit** ei reges assūpti ad gu
 bernatōz p̄li diuina ordinatōe vel p̄ceptōe.
 sic *Saul. Reg. x. Et David q̄ fuit inuncē?*

Distinctio secunda.

a samuele diuina p̄ceptōne. j. *Re. xvj.* Unde Moyses orauit vt de^o p̄uideret hoies sup multitudine ppli q̄ posset exire z intrare an eos. *Nūeri. xxvij.* Item p̄ncipes assumūt ad gubnatōz ppli dei ab ecclā diuina auctate. *Un̄ moyses vocauit Josue z dixit ei vt introduceret pplm. Deut. xxxij.* Et misterio Samuelis vnxit dñs Dauid in regem. vt dictum est in figura q̄ de vicari^o ecclie platus p̄fert p̄ncipatum et potestatem z regimen ppli dei. p̄ut iusticia exigit z eccleuilitas. Item fuerūt p̄ncipes antiq̄t^o assumpti ad regimen ppli vnanimi electiōe militū vel ppli. vt fuit de *Vespasiano.* sicut dictuz est et de alijs imp̄atoribz romanis et cōsulibz. p̄ut a *Ualerio* li. iij. c. iij. q̄ ab aratro accersiebant vt cōsules fierent. *Silr nar. Aug^o.* li. v. deci. di. c. v. de *Quintino* cū iugera possideret et ea suis manibz coleret ab aratro fuisse abductū. vt dicator fieret. maioris vnq̄s honore q̄ p̄sul. victisq̄ hoibz ingentē glām p̄secutum in eadē paupertate mansisse. *De hui^o electione* narrat *Solin^o* li. xj. c. iij. loquēs de habitantibus quandā insulam. In regē inq̄t electiōe nō nobilitas p̄ualet. sed suffragia viuieroz. *Popul^o* em̄ eligit spectatū moribz z inueterata clemētia annis grauem. s̄z h̄i eo que r̄it cui liberi nulli sunt. *Itaz* q̄ p̄ fuerit etiā si vita spectet nō admittat ad regenduz. q̄a forte dum regnat pign^o sustulit exiit potestate. *Ideoq̄* maxime custodit ne fiat hereditariū regnū. nec sol^o licet essz iust^o iudicabat. *Sed* cū q̄draginta rectoribz. q̄ si in aliq̄ iniusto facto dephendit. morte damnat. *Dñis* his modis electi ad regimen ppli duz assit ecclē p̄sensuz z auctas ex dō regnāt. *Unde* *Prover. viij.* Per me reges regnant. *Nec* obuiat q̄d d̄r *Dee. viij.* *Ipi* regnauerūt et nō ex me. p̄ncipes extiterunt z nō cognoui. *Potestas* em̄ p̄ncipandi ex deo est. s̄z prauitas regiminis a male imp̄rantibz. *Dñis* em̄ p̄tās a dño deo ē. *Roz.* xij. *Et* in *Joh. xij.* *Nō* haberes in me potestatem nisi data esset tibi de sup. *Dicunt* tñ mali regnare nō ex deo z nō cognosci a deo. eo q̄ illos n̄ approbat sic exponit *Bre gor^o* mor. xxv. *Facit* em̄ de^o sinēdo. sed ne scit reprobando. *Nec* est imp̄randū diuine ordinationi q̄ mali regnāt. s̄z subditorum prauitati. *Ipe* em̄ facit regnare hoies ypo critam p̄pter pctā ppli. *Job. xxxij.* *Sup*

qd *Bre go.* Qui talem patit̄ rectorē eū nō accuset. q̄ n̄m̄iz sui fuit meriti p̄uersi rectoris subiacere ditioni. *Zulpā* igit maḡ p̄rij accuset opis q̄ in iusticiā gubnantis. *Dabo* tibi inq̄t reges in furore meo. *Dee. xij.* ob meritoz prauitatē ad peccantiū penam. *Et* etiam patienter debent fideles sustinere taliū p̄secutionē. *Un̄* legit q̄ *Abila* p̄secutor xp̄ianoz interrogat^o a q̄dā sancto ep̄o incluso in ecclā quis esset. *R̄ndit.* *Ego* sum *Abila* flagelli dei. *Ac* sanctus ep̄s venerat^o diuinā maiestātē. *Sñ* inq̄t veniat minister dei. z ingeminās istd. bene dicit^o q̄ venit in noie dñi. referat^o ecclē foribus p̄secutorē admisit. p̄ quē est affecutus martiriū palinā. *ouerat* em̄ potestātē flagelli esse a deo. z q̄ de^o flagellat oēm filium quē recipit. ait ap̄tus ad *Heb. xij.* *Aut* homo p̄ flagellū purgat. aut purgato sua corona multiplicat. *His* modis p̄ncipantes sunt ecclē ministri z de manu ecclē accipiunt gladiū. *In* ip̄a em̄ ecclā sunt duo gladij. *Luce. xxij.* quozū vn̄ vn̄ p̄ p̄ncipia manu ad coercendā corpalem multoz maliciā. *Spūali* gladio i p̄rificibz auctoritate sibi reseruata. *Nō* em̄ sine causa gladiū portat dei minister. *vin* dex est in iram ei qui malū agit. ait ap̄tus ad *Ro. xij.*

Distinctio tertia p̄me p̄tis h^o summe.

Capitulum p̄mum.

Assumpt^o est ad sollicitudinē z laborē et nō ad ociū vel quietem.

Et quocūq̄z mō
p̄dictoz fuerit institut^o p̄nceps assentire d̄z diuine ordinationi nō ex libidine p̄ncipandi populis. nec ex libidine acquirēdi p̄dia z p̄ria cōmoda. n̄ ex voluptatē libidine. nec ex libidine iudicandi. s̄z assentire d̄z ordinationi dei et ecclie. z p̄ncipatū assumere cū timore et tremore. z cū cordis hūilitate. et cū recta intētionē. vt. s. obediat deo z ecclē. et ad exequēdum vn̄ vn̄ imp̄iū ad dei honozē z populi cōmoditatem mala cohibendo. bona iubendo. q̄ vt ait *Aug^o.* li. iij. ad *Crisostomū.* *In* h̄ seruit̄ deo reges si in suo regno bona iubeant z mala p̄hibeant. nō q̄ p̄inent solū ad humanā societātē. s̄z ad diuinā religionē. *Nec* sunt assumpti ad quietez cor. dios vel corpis. s̄z ad magnā sollicitudinē z laborē. dū p̄fecte fecerunt sua officia. *Un̄*

narrat **Macrobius** lib. j. c. xxvj. de dionisio tyrano. q̄ cū q̄dam familiaris suā vitā esti-
maret b̄tāz. volens ille q̄ p̄petuo metu mi-
sera esset ostendere z q̄ plena semp̄ piculo-
rum: gladiū euaginatū a capillo de filo te-
nui pendentē capiti illi inter epulas emi-
nere fecit. Ille aut̄ inter epulas mortis pi-
culo granabat. nec delictijs solabat. **Za-
lis** inq̄t **Dionisius** est vita mea quā beatam
putabas. Sic em̄ mortem p̄ntem semper
nobis videm̄. Quō em̄ felix esse poterit q̄
timere nō desinit. Qui em̄ p̄est in sollicitu-
dine z timore esse nō desinit. In sup̄ sic vo-
cati ad p̄ncipatum sunt vocati ad magnā
seruitutem et q̄si quandā captiuitatē. **Job**
xxvj. Gigantes gemūt sub aquis. Super
q̄d **Bregorius**. mo. xvj. Homine gigantū po-
tentes seculi. Aque em̄ populi sunt **Apo-
c.** xvij. Gigantes ḡ gemūt sub aquis. qz elati-
dum in hac vita honores assequi cupiūt. sub
ponderibz p̄loz gemūt. Nam q̄ro q̄s al-
tius erigit. tan to curis grauioribz ouerat.
P̄terea magna captiuitas videt̄ iugiter
circūcingi p̄p̄t̄ multitudine z q̄si circūliga-
ri q̄d accidit p̄ncipibz. put̄ ait **Seneca**. li. j. de
clementia. cap. ix. loquens ad imperatorem.
Possum inq̄t in qualibet parte v̄bis ince-
dere sol̄ sine timore q̄uis null̄ sequat̄ co-
mes. null̄ ad lat̄ gladii. tibi in tuo pace ar-
mato viuendū est. Null̄ obsidet te z tamē
quocūqz descendis magn̄ apparat̄ assequit̄
et h̄ summe magnitudinis seruit̄ est. **Uñ** z
Plato cum vidisset **Dionisiū** corporis sui
seprū custodibz: quod inq̄t malū fecisti vt
a tam multis necesse habeas custodiri. put̄
d̄: in **Politrato** li. iij. Et p̄ter h̄ necesse ē
q̄ sint virtuosī et viribz validi qui in talibz
dignitatibus constimuntur. propter q̄d z
d̄ **Saule** dicitur q̄ altior fuit vniuerso ab-
bumero et sursum. p̄mo **Regū** decimo.

Capitulum secundum.

Debet esse humilis deo z ecclesie. co-
lens deū vere. et eccliam honorans.

Secundū capitulum docet reges z p̄ncipes non
multiplicare equos. v̄tores. et ri-
baldos perōres z consimilia. vt d̄ **Deut.**
xvij. Cū fuerit p̄stitur̄ rex. zc. Et q̄ aucta-
te patet q̄ d̄ esse in eo humilis obedientia
deoz ecclie ei: deū pie colendo. eccliam et

ministros ei deuote honorando **Item** d̄
esse in eo quo ad se p̄fecta sanctimonia z re-
spectu inferiorū pia clementia. ad recte re-
gendum. diuinaz legum solers intelligen-
tia. z in regendo perfecta iusticia. respectu
omniū larga munificentia. et in se et i suis
factis z dicis longanimis patientia. **Uñ**
beatus Gregorius li. v. registri. horās **Bau-
ricium** imperatorem ad debitam reuerentiā
ministris ecclie dei ait. Non indignetur sa-
cerdotibz dñs me. sed excellenti p̄siderati-
one p̄ter eum cui sunt serui ita eis domi-
netur vt debitam reuerentiā impendat. qz
illi aliquando in diuinis eloquijs dñi. ali-
qñ nominant̄ angeli. **Exo.** xxij. Dñs non
detrahās. **Malach.** ij. Labia sacerdotis
custodiunt scientiam. **Uñ** **Bregorius** vbi s̄
Lum **Constantin** accepisset libellos ab-
ominabiles contra episcopos sepr̄os: cō-
uocans accusatores dixit. Non est dignū
vt nos deos iudicemus. Quid mirū si no-
stra potestas illos dignetur honorare qui
bus in suo eloquio honorem tribnēs eos
aut angelos aut deos ip̄e dñs appellat et ī
eoz p̄spectu omēs libellos incēdit dicens
Vos dñi estis a deo vero p̄stituti iuter vos
causas vestras disponite. qz dignūz nō est
vt nos deos iudicem̄. In qua sententia
ait **Bregorius**. plus sibi ex humilitate q̄ illis
p̄stitit ex reuerentia ei impensa. De admi-
rabili h̄o hūilitate erga deū z eccliaz narra-
tur etiā in triplicata historia de **Constantino**
li. ij. q̄i p̄ totū. Ubi d̄: q̄ cū ess̄ multitudo
epoz z clericoz uūez tricentoz excedens.
om̄ibz diebz imperator q̄tidiana cibaria lar-
gissime ordinauit exhiberi. z cuius vult
accusare aliū. p̄cepit vt vno die omēs libel-
los sibi traderēt. q̄s suscipiēs ait. Nec ha-
bebūt locū in die iudicij an̄ illū iudicem q̄
iudicatur̄ est viuos et mortuos. mihi ho-
mī nō lz de h̄mōi h̄re auditoriū. **Iustitqz**
oēs libellos cōburi. z patris sedibz regalibz
in domo regali z m̄stris ecclie in eis reue-
reter collocat̄: exhibuit regale quiniuz et
ip̄e cū pauc̄z in minozī sede ī medio sedit.
Et ibi multū de admirabili honore quem
exhibuit ecclie m̄stris. Et de h̄ eodē li. x. c.
ij. **Eccl.** historie vbi ait. De v̄ vos p̄stituit sa-
cerdotes z p̄tatem dedit vob iudicādi. z iō
nos a vob recte iudicamur. vos aut̄ nō po-
test̄ ab h̄oibz iudicari. p̄ter q̄d dei soli inē
vos expectate iudiciū. et v̄za iurgia q̄cūqz

Discinctio tertia.

sunt ad illud referent examē. Vos enim nobis a deo dati estis dii. et ueniens non est ut homo iudicet deos. Sed ille solus deus qui scriptum est. **Deus** stetit in congregatioe deorum. in medio autem deos discernit. Et ideo his ommissis illa que ad fidem pertinent absque ulla aiorum pretensione distinguit. Et ibi beatus deus. **Unum** et in scriptis cuiusdam romani pontificis idem dixisse narrat **Siprius** oculis uidissem sacerdotem dei aut aliquem eorum qui monachico habitu circumamicti sunt peccate clamide mea coopere cum ne ab aliquo uideret. **Qualiter** autem ipse Constantinus deum coluit et diuinum cultum dilatauit per orbem et in signum crucis triumphauit. narrat li. j. trip. bi. quasi per totum. ubi dicitur quod in somno constituitur uidit signum crucis in celo et angelos astantes et dicentes. o Constantine in his uicibus et ex tunc signum crucis prefferri a se et ei faciem fecit. et de his beatus li. ix. ecclesiastice historie. c. ix. ubi dicitur quod in dextera sua signum crucis ex auro factum habuisse prohibet. et ibi beatus deus. **Qualiter** autem cultum diuinum dilatauit dicitur in historia triptita li. j. ubi dicitur quod in regalibus oratorum fabricatum est et tabernaculum ad instar ecclesie circumferebat dominum aduersus hostes circumstramctaret. quatenus nec in itinere degens ipse uel exercitus sacro numine preuaret. **Sequitur** pariter sacerdotes et diaconi tabernaculo seruientes qui secundum legem ecclesiasticam sacrorum ordinibus adimplebantur. **Die** dominicam sanxiuit a iudiciis et uniuersam causam huius uacatorem et in eo tantum orationibus occupari. **Illum** honorabat. quod in eo christus resurrexit. **Alium** scilicet sextam feriam quod in eo fuit crucifixus. **Maximam** crucis culturam habebat. **Unum** et in his christus recompensauit sibi in uita. quod fuit in bellis felicissimus ut dicitur ibidem. quod cum superasset omnia bella ueluti recompensans christo in eius religione magis ac magis feruebat. **Mira** ergo principis humilitas et stupida in diuinum cultum pietas quam debet imitari fidelium principes uniuersi. **Et** similiter uiguit mira deuotio erga deum et eius ecclesiam in **Theodosio** imperatore. **Cuius** mirum factum iterum habet in exemplum principum de historia triptita li. ix. ubi narrat quod cum apud thessalonica ciuitate quidam iudices fuisset lapidati. indignus theodosius omnes actores passim iterum iussit. ubi septem milia sunt occisi non precedente iudicio. **Huius** autem cladem plenam gemitibus audiens beatus **Ambrosius**. cum princeps uenisset mediolanum et solenniter templum

12
di intrare uoluisse. occurrit ei beatus **Ambrosius** episcopus audaci fronte ipsum reprehendens. dicens quod se indignum sacri templi limina calcare. nec illud debere intrare propter crudelitatez necis perpetrare. a cuius manibus sanguis innoxius adhuc stillabat. **Dixitque** imperator. Recede nephade ne secundo peccato porre adaugeas neque ciam. et suscipe uinculum que te ligauit omnium dominus. **His** auditis imperator obediuit et gemens ad palatium rediit. **Rouerat** enim que erat propria sacerdotum. et dixit ad **Ambrosium**. **Tuum** est medicamenta mihi imponere. et meum est oblatam et imposita sustinere. **Et** cum imperator allegaret quod **Dauid** adulterium et homicidium commisisset. **Rndit** **Ambrosius**. **Qui** secutus errantem sequere et corrigentem. **Tunc** princeps et excoicatus octo mensium fecit eum **Ambrosius**. scribere legem decreta furoris sui euacuante. **f. q. nunc** preceptum suum statim exequeret mandatum imperatoris in causa sanguinis sed differret iniaz per triginta dies donec restaret ei de reatu aut accusatorum innocetia. **Hoc** factum imperator cum matia humilitate templum dei ingredi. **Als** autem **Ambrosius** repulit eum de cancellulo pro oblatorem ibi stantem dicens. **Imp**erator egredere et foris cum alijs comunione expecta. **Interiora** loca sacerdotibus sunt collata. **Purpura** ei tua imperatores facit et ostendit non sacerdotes. **Tunc** imperator aio grantem ait. **Non** audacie causa intra cancellos mansi. sed in constantinopolitana urbe habet profuerudiez cogui. **Unum** ago gratias per homini medicina. **Taliter** igitur tantaque presul et imperator ueritate clarebant. **Ego** namque ueriusque opus admiror. illius fiducia et audacia. huius autem obedientiam. illius zelus feruore. huius fidei puritatem. **Alibi** magne festinitatis tempore cum ad ecclesiam processisset remansit extra cancellum. **Madam** ei presul eum intus uoluisse. **Rndit** princeps se cognouisse differentiam sacerdotis et imperatoris per **ambrosium**. que solum inueni ueritatem in gratiam et dignum uocari antistitem. **Unum** et his principibus gloriosus princeps regum terre recompensauit etiam in uita pnti tribuens eis quasi arram gratie. **Na** de felici prosperitate iporum narrat **Aug.** de ci. dei li. v. ca. xxv. **Humiles** enim principes et in pnti cleuat deus et in futuro glorificat. et supbos et sibi rebelles et ecclesie humiliat et danat. **Exemplum** de **Saule** et **Dauid** regibus. **Unum** **Eccl. x.** **Sedes** ducum supborum destruxit dominus. et sedere fecit mites per eis.

Parasprima.

Capitulum tertium

Quod esse immaculata a sordidate culpa.

Sicut princeps
quod esse deo subiectus et ecclesie deus est. Ita quod esse purus et immaculatus vita et sanctimonia et maxime a fetore luxurie et horrore gula. ut in predicta auctoritate Deuter. de rege. Non habebit uxores plurimas que alliciant animum eius. in quo prohibetur libido luxurie et gula que est ei annexa. Princeps enim quod esse deo acceptus et gratus. in se ordinatus et honestus. suis amabilis et venerandus. hostibus timendus et terrificus. que omnia auferunt predictae libidines et afferunt tristitia. Amor enim mulieris enervauit potentiam Sampsonis. sapientiam Salomonis. sedauit sanctimoniam David regis. putat ait Hieronymus epistola xxxiii. Nec salomone sapientior. nec dauid sanctior. et tamen uterque a muliere deceptus. Nullum impium durabile nec principatum stabilis quam regnat in principe libido luxurie. unde et impium romanum exhaustum est et diuisum Herone imperatore. cuius gula omnia deuorauit. maculauit libido. exhaustis auaricia. fregit ignauia. ut dicit in polycrato li. vi. c. xij. Nec mirum quod quam princeps in talibus relaxat subditi licentius precipitant. unde Job primo. Bibentibus uinum in domo fratris primo genitricis. Ibi Gregorius mor. ii. Cum maiores uoluptati defuerint minoribus lasciuie frenas laxant. Unde et herodes ait. Elocutiones coram augusto et loquens de anthonio sicut narrat Egiptus li. i. Ille pro uictus est fortibus suis. sed magis uictus est moribus suis. uicit eum cleopatra uxor. uicit eum egypti amor. uicit eum canopea luxuries. uictus est quod maluit cum cleopatra uinci quam sine ea uincere. uicit eum mulier infestior suis quam aduersarius. Et de ista luxuria et nocumens eius loquitur Valerius li. iij. cap. i. multum. ponens exemplum de multis. Unde Hieronymus epistola xxxi. et xxxij. Uenter mero estuas cito despumat in libidine. A libero enim parte principum gradus est in partem. ait Valerius li. ij. cap. i. Princeps eius quod esse omni tempore sobrius et potens uti usu rationis. quod impedit excessus gula. Unde narrat li. v. de muliere danata a philippo rege temulento ait. Prouocare inquit. i. appellare ad philippum. s. sobrius. excussit ille crapulam et causa diligenter inspecta iustiorum ferre sententiam coegit. et ideo Prouer. xxxi. dicit. Noli regibus o lamuel dare uinum. quod nullum secretum ubi regnat ebrietas. ne forte bibat et obli-

uiscant iudicio dei. et. vii. et principes gentiles abstinebant se a gula et luxuria. precipue ut triumpharet de inimicis. Unde narrat Uegecius li. iij. de re militari. c. x. quod Scipio africanus in hispania cum inter captiuas uirgo eximie forme et nobilis ad eum esset producta. omnes oculos in se uertet. summa custodia suis parentibus reddidit. Aurum quod pariter eius redempturi captiuam retulerunt eidem spiritum pro nuptiali munere dedit. que munificetia uniuersa gens uicta. impio populo romani accessit. Sicut de Alexandro et alijs principibus que captiuas uirgines remisit intactas ad suos. Duo munere hostes ex tanta gratia se eis subdiderunt et reconciliati sunt. Sicut de octauiano quod mortuo anthonio cleopatra accessit ad augustum postquam fuit capta et uoluta ad pedes augusti et sollicitauit oculos eius. Unde de ipsa poeta. Uultus adest precibus faciesque iuuenta porat. Frustra quod dem habet fecit. Nam pulchritudo eius infra pudicitiam fuit principis. Et in polycrato li. iij. c. x. Sicut legitur nobiles principes mire fuisse abstinentie. putat narrat Uegecius li. iij. c. iij. quod Hannibal surgere de nocte solitus ante noctem non recubabat. crepusculo demum ad cenam uacabat. plerumque super nudam humum sacco tectus somnos capiebat. Emilianum scipionem tradit in itinere cum amicis ambulante cape panem et comedere. Idem de Alexandro macedone dicit. masculinam nonagesimum etatis annum agente. meridie ante tabernaculum stante uel ambulante solitum cape cibos legitur. Sicut de augusto cesare legitur in polycrato. li. v. c. vi. quod quicumque tempore et loco stomachus desideraret secum darii et communem cibum sumebat. Et si tales fuerunt gentiles quales debent esse principes fideles. Cum dicit scriptura Eccles. x. Ue terre cuius rex puer est. et cuius principes mane comedunt. Sed beata terra cuius rex nobilis. et cuius principes reserunt in tempore suo. ad reficiendum non ad luxuriandum.

Capitulum quartum.

Quod esse uirtuosus operibus iusticia.

Quartum capitulum
docet quod principes debent esse probi uirtuosis operibus ut prouocent oes suos subditos ad ardua operanda et ad terribilia aggredienda. Facta enim egregia principis et exemplaria uirtuosa plus prouocant subditos ad talia

limitatōz q̄ mādata put ait Claudian⁹ ad Theodosiū loquens. In cōmune iubes si q̄d cēses esse tenēdū. **Pri⁹** iussa sibi tūc obseruatioz equi. Sic plus nec ferre negat cū viderit ipm. Auctorē parere sibi. cōponit orbis. Regs ad exēplū. nec sic inflectere sensus. **Hūanos** z dicta valēt q̄ vita regētis. **Mobile** mutat semp cū p̄ncipe vulg⁹. **Un⁹** z i p̄logo historie triprite Hieronim⁹ loquēs ad Theodosiū ait. q̄ pietas ē ver⁹ ornat⁹ iperij. et q̄ purpura z corona i q̄b⁹ ē signū maiestatis clemētiā z pietatē intrinsecus sp̄ nutriūt. z ideo nobiles p̄ncipes nihil impauerūt alijs q̄d ipi nō facerēt. sic d̄ cesare legit q̄ nūq̄ dixit militib⁹ ite. s; venite. Dicebat ei q̄ p̄cipiat⁹ cū duce labor videt militib⁹ minor. De ligurgo silr legit q̄ nil impanit alijs q̄d p̄us non impleret. Sic em̄ fecit nobil⁹ p̄nceps gedeon. **Judi** cū. vii. **Qd** me facere videris h̄ inq̄t facite. et q̄d pl⁹ est h̄ fecit p̄nceps regū terre dñs ihs. s. vt aiaret milites suos ad aggredien dū terribilia z p̄stantē sustinēda. **Epit** em̄ ihs facere z docere. Act. i.

Capitulum quintum.

Q p̄nceps debet esse misericors pia clemētia.

Qnsimiliter p̄ncipis
Cep̄s d̄z cē misericors pia clemētia respectu inferior. z h̄ merito Ipse em̄ est p̄ patrie put ait **Sen.** li. j. de clemētia. c. viij. Nullū clemētia maḡ ex oibus q̄ regem z p̄ncipē decet. Ita z p̄tutes magnis viris decore gle sūt. sic ill salutaris potētia est. **Nā** pestifera vis ē velle ad nocēdū. **P̄ncipū** crudelitas est bellū. **Clemētia** in q̄cūq̄ domū puenerit eā felicē et trāquillā d̄stabit. s; i regia q̄ rarioz eo mirabilior. **Magnanimit** est p̄ncipū placitū eē trāquillūq̄ iniurias atq̄ offēsiōes despiciere. **Muliebze** est irasci z de iniurijs vindicari **Nō** decz regē sua n̄ ierorabil ira **Q** si diij placabiles z equi delicta peccatiū nō statim fulmib⁹ psequūt. q̄sto equi⁹ est hoiez hoib⁹ p̄positū muti aīo exercere impū. **Un⁹** narrat ibidē d̄ q̄dā q̄ multū studuit ad hostes destruēdos. z cū nō posset q̄ndā destruere p̄sulat⁹ v̄torē. q̄ dixit ei. **Fac** q̄d medici solēt facere q̄ vbi v̄sitata remedia nō p̄ficiunt seu p̄sūt tēptāt d̄ria. **Si** seueritate adhuc nihil p̄fecisti nūc tēpta q̄no tibi cedat cle-

mentia. **Ignosce**. s. illi q̄d ille gamisus annuit. z facto adimpleuit. **z** culiq̄ postea illi p̄sulat⁹ auicissimū fidissimūq̄ habuit z heredē. **Et** ibi ponit bonū exemplū. **Q** quē admodum p̄cise arbores plurimis ramis repullulāt z m̄tra satoz generavt denforia resurgāt rescindūt. ita regia dignitas auget inimicōz nūez clemētiā tollendo. **Parētes** em̄ liberiq̄ eoz q̄ interfecti sūt et p̄inq̄ z amici in locū singuloz succedūt et crescūt. **Aliud** ponit exemplū. **Apes** sunt iraciūdisime z aculeos in vulnere reliquūt rex illoz sine aculeo ē. **Poluit** em̄ nata euz seuū esse nec vltionez q̄rere telūq̄z detrahit. z irā ei⁹ inermē reliq̄t. **Et** ibi multū de hoc **Un⁹** ait **Luci⁹** sic recitat **Policrat⁹** li. iij. c. viij. **P̄ncipē** senē morib⁹ eē oz. z q̄ moderate seq̄t p̄silia. z vicē gerere medicorūz q̄ morbos curāt nūc ex inanitiōe. i obrepletis. nūc in refectiōe in vacuis. z dolorē curāt. nūc cauterio. nūc fomētis. **Et** ponit exempla. **Dicebat** em̄ insanū esse q̄ oculos si habeat lippiētes eos malit effodere q̄ curare. **Et** vngues si acrociōzes fuerit rescandos eē aiebat nō auellēdos. **Et** cythareda facit p̄sonatiā nō rupts s; tenē cordis p̄porcionabilē vel remissis. **Sic** oz p̄ncipē moderari. nūc rigore iusticie. nūc remissione clemētie v̄nanimēs facere subditos. z tutus est cordas remitti q̄ nimis p̄tēdi. q̄a q̄ semel rupta ē nullo artificio repat. **Et** ideo ait **Ethnic⁹** denūciās laudē p̄ncipis. **Est** piger ad p̄as p̄nceps ad p̄nia veloz. **Qui** q̄ dolet q̄tiēs cogit esse feroz. **Hec** em̄ clemētia q̄dāmodo equat p̄ncipē deo. sic ait ali⁹ egregi⁹ p̄sificator alloquens p̄ncipem. **Sis** p̄ in p̄mis nā cū vincamur in omi. **Munere** sola deos equat clemētia nobis. **Et** si oib⁹ dicat saluator. **Estote** misericordes sic z p̄ v̄z mi. est. **Lu.** vj. **Tū** p̄cipue puenit p̄ncipi vt sit clemēs. eo q̄ est p̄ patrie. vt dictū est. **Unde** mult⁹ secularib⁹ fertur dixisse **Plato** sicut recitat **Policrat⁹** li. v. **Lum** in subiectos inq̄t potestas seu itidem est ac si pupillum tutor psequat. vel eum suo mucrone iugules ob cuius defensionē a deo traditum tibi gladium accepisti zc. **Sicut** ergo pius pater z sic clemens tutor pupilli. z sicut pius medic⁹ d̄z cē clemens in sibi cōmissos. sic debet esse p̄ncip̄ceps clemēs i suos. z h̄ pie compatiēdo miserijs subditoz. vt ait **Sen.** li. ij. d̄ clemētia

¶ Pars prima.

Discōdia est vicina miserie. hz em̄ aliqd qd trahit ex ea z pōit exēplū. Imbecillos oculos scias qd ad alienā lippitudinē ipi sudunt zc. Et q̄uis s̄ sit ex defectu in oculis corporis. tñ ex p̄tute est in oculis cordis. s. resolui in dolorē visa alteri⁹ miseria. flebā in q̄t sup eo qd afflic⁹ erat. Job. xxx. **Uñ** Valeri⁹ li. v. narrat de clemētia marci marcelli. cū a se capt⁹ siracusis vrbis opulētissime tñc afflicte fortunā z casū lugubrē intuens fletuz cohibere nō potuit. **D**iscōdia em̄ est egritudo ex alteri⁹ miseria z iniuria laborātis. ait **Zul.** li. iij. de tuscu. ques. Et miseri cordia a misero corde vocata est. ait **Breg.** mora. xx. Est em̄ tristitia in alienis malis ait **Dam.** li. ij. c. xiiij. **I**te scōdo dz clemētia in p̄ncipe esse in remittēdo vel t̄pando penas. qz clemētia est t̄pantia animi in p̄tate vlscēdi. vel lenitas superioris aduersū inferiorē. **R**udelitas nihil aliō ē q̄ atrocitas animi in penis exigendis. ait **Sen.** li. ij. de clemētia. z ibidē. **D**iscōdia est egritudo aī ob alienaz miseriā spēm. aut tristitia de alienis malis. Et de hac ait **Sen.** li. j. c. x. **P**riniceps curā nō solū salutis s̄z honeste ciuitatis agat. nllā glā est ex seua aiaduersione. **Uñ** et in laudē **Traiani** dz q̄ nata clemēs in oēs. aufer⁹ in paucos qb̄ p̄cere nephas esset adeo vt toti⁹ iperij sui curriculo nisi vn⁹ dānat⁹ sit senatorū. q̄uis plurimū inueniant in ipm̄ deliq̄sse. z h̄ ē damnat⁹ a senatu ipō ignorāte. **I**te tertio dz esse priniceps clemēs releuādo miseros a miseria z dādo necessaria put narrat **Uegeci⁹** li. iij. ca. iij. **P**hilipp⁹ cū audiss̄z p̄biciā quendam bonū pugnatores alienatū aīo sibi q̄ tres filias inops vix aleret nec a rege adiuuaret monētibz amicis vt eū caueret. **Q**uid in q̄t ille si haberē p̄tē cor̄pis egrā nō absinderē s̄z pot⁹ curarē. **D**einde familiarit̄ elicitū p̄biciā. accepta facultate domesticaz facultatū pecunia sufficienter instruxit ac meliorē fideliorēqz habuit q̄ fuerat anteqz crederet offensus **I**tem q̄rto p̄nceps debz esse clemēs hostes deuictos p̄solādo. et sic fuerit vtilitas reipub. honorādo. put narrat **Valeri⁹** li. v. c. j. de clemētia. **P**ompeii cū regē armenie q̄ etiam p̄ se iam **Romanos** magna bella gesserat z etiā nutridatē infestissimū vrbis p̄tererat vrbis suis in p̄spectu suo diuiti⁹ supplices iacere nō est passus sed benignis p̄bis recreatū dyadema qd abie-

cerat capiti reponere iussit certis et rebus impatis in p̄stine fortune habitum restituit. eque p̄uicrum esse iudicans et vincere reges z facere. **Q̄s** p̄reclāū tribute humanitatis spectaculū ait ibidē auctor vbi narrat de clemētia pauli. qui cum audiss̄z q̄ndam captiuū a rege ad se adduci occurrit ei. conatumqz ad genua p̄cumbere. dextra manu alleuauit. et greco sermone ad spem exhortat⁹ est. lateri suo primū p̄sedere fecit nec honore inense indignū iudicauit. **N**ā si egregium est hostē deicere. nō minus tñ laudabile infelicis scire miseri. **E**t ibi alia bona exempla de clemētia. **A**d istā clemētia incitare debz p̄ncipes diuine clemētie erga eos solers meditatio. clemētie delicta erga eos si fuerint clementes spei certitudo. **Uñ** **Sen.** li. j. de clemētia. **O**prime dz exemplū p̄ncipi p̄stituā. vt se talem esse ciuibz quales sibi deos velit. **E**t ibi bene de hoc. **E**xempla aut̄ pietatis in p̄ncipibz antiquis euidenter patuerūt. sicut in enea qd dicebatur pius eneus. **U**nde **Virgilius** li. 2o. vj. **T**u regere imperio populis romane memēto. **D**ee tibi artes erūt pacisqz imponere mores. **P**arcere subiectis z debellare supbos. **E**t in **Traiano** silr qd optim⁹ a gustoz dicebat. **E**t in **tyto** qd tante ciuitatis in impio fuit vt oibz p̄desse nullumqz punire studuerit. cōuictos p̄iuratōis contra se dimisit illefos z in p̄stinā admisit familiaritatem.

¶ Capitulum sextum.

Priniceps dz eē equ⁹ in tenēda iusticia.

Et quia misericor-

Dia et veritas custodiunt regem. et roborat clemētia thron⁹ eius **P**rouer. xx. **S**ic debet esse elemēs priniceps vt sit in eo equitatis iusticia. **S**ine enim illa nulla respublica potest regi. vt habituz est supra. vbi de reipub. **R**emota enim iusticia quid sunt regna nisi latrocinia. ait **Augustin⁹** li. iij. de ciuitate dei. **E**t qz p̄nceps est fundamentū populi. vt dictū est sup: a sua iusticia debet emanare alioz iusticia. **I**te quia est pater patrie eb eo debet regi omnis iusticia aliaz gubernari **I**tem qz est caput reipub. ab ipō debet iusticia illi⁹ p̄spici z considerari ne sit minor q̄z debeat esse z ne sit maior. scilicet excedēs in p̄nititiōe. **R**ep enim iustus erigit terram. **P**rouerb. xxix.

Distinctio tertia.

Debet enim esse iustus. leges diuinas obsequando. et alios cogendo ad eam obsequantiam quantum ad eum spectat. et nullas alias astruendo nisi illis conformes et ab illis regulatas. quia omnium legum est inanis cessura nisi diuine legis imitatione geratur ut habitum est. Et dicitur esse iustus. scilicet recte iudicando ait Augustinus. epistola. cxxij. quia rex fuit deo leges iuste precipientes et seria prohibentes sancientes. Per me inquit sapientia diuina reges regnat. et legum adiutores iuste decernunt. Prover. viij. de quibus legibus super dictum est. Unde et antiqui principes subieciunt se legibus ab eis statutis ut alios puocarunt ad illas implendas. sicut ait Valerius. li. vi. de illo qui eruit sibi oculum et filio alterum. quia filius debuit puniri amissione ambo. debitum supplendi modum legi reddidit. et equat mirabili temperamento simul misericordie patris et iustum legislatores patris est. Et sicut de alio narrat qui legem ab eo statutam transgressus fuerat gladio se transuerberauit ne fraus iusticie esset. Unde Alexander cum esset in eum ipsum et milites alios disceptatio. et causa sua fuisset damnata in castrensi iudicio. illud iudicium acceptum habuit iudicantibus agens gratias. quia in eo fide probauerat. quia iusticia omni poteratur proferebantur deus in Polivaro li. v. c. ij. Mira gratia regis equat quod voluit se subiacere iudicibus cum suis subditis. Sicut de Job dicitur. cxxij. Si coram tempore subire iudicium cum suo meo et ancilla mea cum disceptaret aduersum me Item dicitur esse iustus pauperes exaudiendo. eorum causas examinando. iniurias repellendo ad satisfaciendum eis iniuriatores compellendo. Hoc enim dicitur facere eis exemplo egregii imperatoris. scilicet Traiani qui audiuit viduam ad eum clamantem et iusticiam perentem de his qui innocentem filium suum occiderant. Qui cum equum ascendisset ad bellum profecturus nihilominus rediit ei. Ego satisfactiam tibi cum rediero. Quid inquit mulier si non redieris. Successor meus ait satisfaciet tibi. Et illa. Quid tibi perdit si alius bene fecerit. tu mihi debitor. es enim opera tua mercedem recepturus. Fraus vtiq; est nolle reddere quod debet. Successor tuus iniuriam patientibus protegerebitur. te non liberabit iusticia aliena. Bene ageat cum successore tuo si liberauerit seipsum. Quibus verbis morsus imperator de equo descendit et causam principalem examinavit et digna satisfactioe viduam solat est. Licet alibi sit scriptum a beato Gregorio habet interferit. Item princeps dicitur esse iustus nulli auferere

14

do quod suum est. nec auferri permittendo. furta cohibendo. transgressores legum puniendo ad pacem reipublice. Regis officium est furta cohibere. et malos opprimere. bonos sublimare. Sic ait Augustinus. de ci. dei. li. iij. cap. iij. Remota iusticia quod sunt regna nisi magna latrocinia. Quia et latrocinia quod sunt nisi parua regna. manus etenim ipsa hominum est. et imperio principis regit. pacto societatis astringitur. placita lege diuidit. et humilium in perditorum hominum accessibus crescit ut et loca tenent. sedes constituat. ciuitates occupet. eundem nominem regni assumat. Et idem Tullius. ij. de offici. c. xij. Necessaria est iusticia est principibus. de qua super dictum est. Unde Deuter. xvij. de regi. Non declinet in partem dexteram vel ad sinistram. Sic enim dicitur esse clemens ut non omittat iusticie disciplinam. adimplens illud Job. xxix. Cum sederem quasi rex circumstante exercituum tamen merentium solator.

Capitulum septimum.

Princeps debet esse illuminatus sapientiali scientia et studio principum antiquorum.

Et quia princeps non valet predicta adimplere nisi fuerit illuminatus sapientiali gratia siue scientia. Idem princeps dicitur esse sapientia pietatis diuina. ut leges statuat conformes legi diuine. vnde in Deuter. vbi prius de rege postquam sederit in solio regni describet sibi deuteronomium legibus in volumine. Et accipiens exemplar a sacerdote tribu leuitice tribu deuteronomium. id est secundam legem siue iteratam describet inquit et in volumine euangelice legis. et etiam in volumine cordis secundum instructum sacerdotum leuitice tribu. id est ecclesie prelatorum legitime intratum et presentium et non assumendum sibi honorem sed a deo vocatorum sine libidine ambitus et cupiditatis affectu carnis et sanguinis sic tactum est. Inanis est cessura legum si non diuine legis imitatio geratur. et inutilis constitutio principis si non ecclesie discipline sit conformis. Idem imperator idcirco legibus suis ne dedignetur sacros canones imitari. vnde et antiqui principes generales fuerunt instructi et studiosi in humanis scientiis. ut patet in Ptolomeo qui esset generalis vocauit septuaginta interpretes ut haberet noticia diuine legis. et ea communicaret sapientibus sui regni. de quibus ecclesiastice historie li. v. et Augustinus. li. ij. de doctrina christiana. ca. iij. et de ci. dei. li. xvij. cap. x.

14

Prima pars.

Et sicut patet de Alexandro q̄ fuit instructus ab Aristotele put ait Agell^o li. acticarum nocitū q̄ logicā didicit et tam sedul^o naturarū indagator exercit macedo vt i vase vitreo in mare missus naturas et cōsuetudines piscium dep̄henderet. Balluz em̄ secū habuit vt sup̄ diluculo p̄ galli cantuz certificaret. Et in vase dicto didicit quomodo insidie clādestine p̄parande sint cōtra hostes in re militari dum exercituz piscium insurgere insperit. De hui^o etiā studio narrat Sen. epla. xciiij. q̄ geometriam discere studuit. scitur^o qm̄ pusilla erat terra ex qua occupauerat. et ideo infelix ob h̄ q̄ intelligebat se falsum gerere cognomen. scz magnū Alexandrū. Quis em̄ magn^o i pugillo. Et de eiusdem studio narrat Plinius. Alexander magn^o inflāmatuz cupidine animalū naturas noscendi. Aristotele summo in om̄i doctrina viro. zc. Consimiliter legit^o de alijs p̄ncipib^o vel fuerit studiosi de se. vel habuerūt sapientes ad instruendū eos. sicut Nero habuit Senecaz q̄ instruxit eū de clementia in. ij. lib^o elegāter. Et Traian^o habuit Plutarcū qui instruxit eū notabiliter in libro q̄ inscribitur de instructione Traiani. Qui^o quedā epla fuit talis. Plutarcus tyranno Traiano salutem dicit. Modestia tuā nouerā nō appetere p̄ncipatū quē tū semp̄ mox elegantia mereri studuisti. quo quidē tāto dignior iudicari q̄nto a crimine ambitionis uideris esse remotior. zc. De studio s̄o Julij cesaris narrat in li. cesaris parte p̄ma. q̄lizer inuestigauit cursum solis numerando horas z etiā momenta tempis. et qualic^o bisertum inuenit. et qualiter libellos mltos sc̄psit. Et similiter Solin^o li. j. ca. ij. ait de cesare q̄ null^o celeri^o sc̄psit. null^o veloci^o legit. quaternos simul z epl̄as p̄hibet dictasse. Et de Theodosio legit^o in p̄logo historie triptite. Aiunt te inqt̄ soromen^o p̄ diem te exercitari armis. subiectozūq̄ negocia discere. iudicare simul z agere. mō seoz sum. modo publice q̄ sunt agenda p̄siderare. nocitib^o s̄o libris incumbere. Et ait ibi q̄ddam candelabrū sibi oleum infundere in lucernā vt nullus in laborib^o suis affligi cogeret z vt somno repugnaret. Unde z ait ibidem ip̄m scire naturas lapidū exemplo Salomonis. Et ibi bene de h̄. Cōsimiliter de Karolo magno q̄ studiosus fuit in

artib^o liberalib^o q̄ erāt m̄ro mō depicte in palacio suo. put d̄z in gestis suis. et etiam fuit studiosus in libris diuinis. et specialiter diligebat libros beati Augustini de ciuitate dei. Et etiā alquin^o docuit eū dyalecticam rethoricā astrologiā. z trāsserre fecit studiuz de romay sc̄q̄ parisi^o. z offensus ex dissonantia cant^o ecclesiastici inter romanos et gallicos. et iudicans iusti^o eē bibere de puro fonte q̄ deriuo turbato. duos clericos romā misit vt autenticū cantū discerent z gallos. i. francos docerent. Et p̄mo p̄ hos ecclā metensis. et p̄ illam om̄is ecclesia gallica est reuocata ad romani cant^o auctoritatē. Laudanda ḡ p̄ncipis studio sitas q̄ sic studuit. nō solum sibi sed om̄ib^o Et tales fuerūt multi alij p̄ncipes. Unde in lris quas misit q̄dam rex romanoz regi francoz q̄b^o hortabat vt liberos liberalibus disciplinis instruis pcuraret. Inter alia adiecit. Rex illiterat^o q̄ si a sinu corona^o. Et ideo seculū illud dicebat aureū qm̄ illi sapientes regnabāt. put ait. Sen. epla. xciiij. Iudex em̄ sapiēs iudicabit p̄lm suuz z rex insipiens p̄det p̄lm suū. Eccl̄. x. Un̄ et de^o voluit sapiētes esse rectores p̄li sui. sicut Abraham q̄ perit^o fuit in om̄i sapientia egyptioz. sicut d̄z i actib^o ap̄loz ca. viij. Et moysen similiter et David q̄ habuit sapientia sicut angel^o dei. ij. Regū. xiiij. z Salomon q̄ petijt a deo sapientia ad regēduz p̄lm dei. cui dñs dedit cor sapiens z intel ligens. iij. Re. iij. P̄nceps em̄ insipies est sicut furiosus habēs gladiū in manu. z sic naua ignar^o artis gubernādi tenēs gubernaculū in tempestate. z sicut leges ignorās z sedēs in loco iudicij z iudicinz p̄uertena q̄d plangit sapiens in Eccl̄. iij. Uidi in loco iudicij impietatē z in loco iusticie iniquitatē. Si tū p̄ringat q̄ p̄nceps sic ignarus sapientie z diuinaz legū inquirat noticiā diuine legis. audiat veros doctores et acquiescat eoz p̄ silijs exemplo David q̄ habebat secuz Aatan. p̄ham et Sadoch sacerdotem. zc.

Capitulum octauum.

Princeps debet esse larg^o m̄nificētia.

Et quia princeps
d̄z om̄ib^o p̄desse vt dictū est. z d̄z
esse om̄ib^o amabilis. Ideo d̄z eē
in eo largitaz m̄nificētia. Amici em̄ sūt.

Distinctio tertia.

Dona tribuens. Prouer. sc. et diuulsi. s. eroga-
te addit a micos plurimos ibide. Hoc
em fecit pncipes amabiles. sicut narratur
de Tyro in Polierato lib. iij. c. xiiij. Quid
dicam. s. de Tyro q̄ patris auariciaz tanta
liberalitate purgauit vt amor et delicie hu-
mani generis ab om̄ibz diceret. constāissi-
me tenens in moribz ne quē postulādi grā
ad se accedentē sine re vel spe quocūqz mō
dimitteret. Unde interrogantibz domesti-
cis cur plura polliceret q̄ p̄stare possz. Re-
spōdit. Non oportet quēqz a sermone p̄n-
cipis tristem discedere. Ideoqz recordat̄
sup cenam q̄ nichil illa die cuiqz p̄stirisset.
dolens et gemens dixit. **D** amici hūc diez
perdidi. nullum em̄ viciū deter̄ auaricia
in p̄ncipibz reipublice. vt ait **Tuli** li. iij.
ca. ij. de officijs. **L**argitas vō facit p̄nci-
pes esse amabiles. et famulos. et claros. p̄
ut ait **Boeci** li. ij. d̄ solatione. **P**rincesa
em̄ d̄z donaria sua tribuere s̄m decentiam
sui itat̄ et eminentiā. p̄t docet **Sen** li. ij.
de b̄n̄fi. c. j. dicēs. **R**espiciēde sūt cuiusqz vi-
res facultateqz ne aut p̄l̄ p̄stet̄ q̄z possū?
aut min̄. **E**stimāda ēet p̄sona cui dant̄.
Et ponit exempluz de **Alexandro** q̄ dedit
urbem cuidam. **Q**ui cū diceret s̄ nō cōue-
nire sue fortune. **N**ō curo inq̄t rex quid te
accipe deceat s̄z qd̄ ue dare. **A**nimosa vox
est hec regia sed stulta ait **Seneca** ibidem
Et econtrario ponit exemplū de **Antigo-
no** a quo cinicus petijt talentū. **L**ut ille re-
spondit. **P**lus esse q̄ qd̄ cinicus petere de-
beret. **A**t ille repulsus petijt denariū. **L**ut
ille respondit. **D**iu⁹ esse q̄ qd̄ regem dare
deceret. **T**urpissima hui⁹ cauilacio inuēit
quō neutriū daret. cum posset denariū tāqz
cinico dare. et talentuz tanqz rex. **P**ersone
p̄rempibili potest parū dari. et tamen de-
cer uobilem p̄souam magnū dare. **S**z hec
largitas d̄z equitate iusta esse. s. de suo et n̄
de alienis. et vt sit intentione ordinata. nō
ad iactantiā et pompā put ait **Tuli** li. ij.
de offi. **M**ultri em̄ patrimonia effunderunt
incōsulte largiendorē. **E**t sequit̄. **D**uo sūt
genera largoz. quoz alteri p̄odigi. s. q̄ in
epulis et gladiatorū muneribz. ludoz vena-
tionūqz apparatu pecunias p̄fundūt i eas
res quaz memoriā aut breuem aut nullā
sunt relicтури. **A**lij liberales q̄ suis faculta-
tibz aut captos a p̄donibz redimūt. aut es
alienū suscipiūt a micoz causa. aut i filiaz

collationē adiunāt. aut opitulāt in repub-
lica acquirenda vel augenda. **E**t ibi b̄n̄ de
hoc. **I**tem **Ambro.** li. j. de offi. vbi ait. **N**ō
est largitas si qd̄ alteri largiar̄ alteri extor-
queas. v̄l dare qd̄ nocet. vt sit iactācie cau-
sa maḡ q̄ misericōdie. **E**t ibi b̄n̄ de s̄. **E**t seq̄
tur. **P**erfecta est vbi silentiū opus regit. et
necessitatibz singuloruz occulte subuenit.
quem laudat os paupis nō labia sua. **N**e-
sciat inq̄t sinistra tua quid faciat dextera.
Barb. vj. **E**t s̄ similiter **Tul.** li. j. de offi.
inq̄t. **L**iberalitate vtamur q̄ p̄sit amic̄ ne
mini noceat. **N**ihil em̄ liberale qd̄ n̄ iultū.
Et de s̄ **Seneca** li. j. de clementia. q̄ nō ē
liberalis q̄ d̄ alieno est liberalis. sed ille qd̄
alteri donat sibi detrahīt. et s̄ munificen-
tia. puocat amorē nō suoz s̄z extraneoz
vel aduersarioz. put narrat **Valeri** lib. v.
de legat̄ karthagineñ. venientibz in vrbez
ad redimendū captiuos. a quibz nulla pe-
cunia recepta. exercit̄ captiuoz redditus.
quos obstupuisse arbitroz a c̄secuz dixisse.
Munificentia gentis romane deoz be-
nignitati equandā. **D**etiā nostrā legatōez
sup vota felicem. beneficiū qd̄ nūqz dedis-
sem⁹ accepiū⁹. **U**nde et in admiratōem et
p̄conizationē et dilectionē dantiū munifi-
centia b̄n̄ficij eos puocauit. **E**t hanc lar-
gitionē auget qū dona dant̄ p̄mpte et hi-
lariter. **U**nde. **D**enigrat meritū danti⁹ mo-
ra. **N**am data raptim munera. p̄l̄ laudis
plusqz fauoris habent.

Capitulum nonum

Princeps debet esse affabilis hilari
Uenia.

Princeps d̄z
esse munific⁹ in affabili sui p̄suis
descensione. **N**am vt ait **Tuli**
li. ij. de b̄n̄fi. q̄ b̄n̄ficiā siue liberalitas sic
dupliciter. aut opa. aut pecunia. **A**ltera ex
archa. altera ex virtute exp̄m̄it. vude i lau-
deū **Traiani** d̄z q̄ arguentibz eū amicis
q̄ ad om̄es nimīū vltra q̄z impatorē de-
ceat cōmūis esset. **R**ndit talem velle in-
p̄ratorē esse p̄uatis qualē opatorē sibi q̄z
q̄z p̄uati⁹ oprasset. **L**auere tū d̄z p̄nceps ne
nimis cōdescēdat et vilescat et auctozitas.
Ait em̄ **Valeri** li. ij. **A**n medie reges nulli
mortaliū osculum ferebant. **Q**uicqd̄ em̄ i
excelsio fastigio positum est humili et certa
p̄suetudine q̄ sit venerabili⁹ vacuū esse cōz

¶ Pars prima.

uenit Item ex hac beniuola & descensione
Iulii cesar amorē militū suozū meruit. q̄a
illis & descendebat. q̄z nec milites p̄ cōdi-
tione s̄z blādiore noie cōmilitones appella-
bat. miroq̄z inō diligebar illos. Et aliquā-
do militi suo subita inualitudine grauato ī
diuersorio locū dimisit. & ī p̄būlli sub di-
uo accubuit. put narrat in li. de vita cesar̄.
Un̄ & d̄ Alexandro narrat Valer̄ li. v. q̄
cū videret quāda senio p̄fectū nimio frigo-
re stupefactū cū ip̄e esset sedēs in sede subli-
mi surrexit & suis manib̄ illū in sua sede ī-
posuit. Consimiliē narrat Sen̄. li. v. de be-
nēsi. de cesare cui cū quāda veteran̄ ac iedia
dep̄sus diceret. Deministi inq̄t impator
in hispania cū sub quāda arboze feruentissi-
mo sole velles residere quāda ex cōmilitoni-
bus penulā substrauisse. Demini inq̄t et
siti quēdem p̄fectū irevolebā ad fontē sed nō
poterā repte manib̄ nisi cōmilito hō fortis
ac strēnū aquā mihi in galea attulisset. &c.
De Augusto cesare narrat Policrat̄. li. iij.
q̄ cū veteran̄ p̄clitare rogauit cesareꝝ in
publicoꝝ adesset. Ille p̄o aduocatū p̄lta-
tissimū dedit. Cui veteran̄. Nō ego cesar
p̄clitante te bello accitovicioꝝ quesiui. s̄z
p̄ te ego ip̄se pugnauit. Detexitq̄z impressas
cicatriceꝝ. Erubuit cesar. venitq̄z ī aduo-
cationē. timuit nō t̄m sup̄b̄. s̄z etiā ingrat̄
videri. Tali beniuolētia & p̄descētia me-
ruit nō solū amorē militū suoz̄ s̄z etiā ad-
uersarioꝝ. De ip̄o em̄ ait Solin̄ li. j. Be-
nignitate a deo p̄dit̄ fuit vt quō arinis sub-
egerat: clemētia maḡ vicerat. Un̄ & ip̄era-
tor etern̄ & d̄n̄s d̄n̄antiū vt oñderet amo-
rem suū ad nos & vt nos alliceret ad suum
amorē nō solū sua dedit nob̄: s̄z et seip̄sum
sūma & admirāda munificētia nob̄ cōica-
uit. Roz̄. v. cōmendat de suā caritateꝝ in
nob̄. &c. Ep̄he. v. X̄ps dilexit nos et tradi-
dit semetip̄m p̄ nob̄. Et Joh̄. xv. Maiorē
caritatē nemo h̄z vt aiāz suā. &c.

¶ Capitulū decimū.

¶ **Q**uā p̄nceps d̄z esse hospitalis ī adueniē-
tiū grata susceprione.

Similiter p̄nceps
d̄z esse in susceptōe hospitiū adue-
nientiuꝝ dap̄silib̄ et larḡ. Si em̄
hospitalitas in om̄ib̄ est p̄mēdāda et eius
p̄trariū detestandū put horat̄ apl̄us Pe-
trus ī cano. sua. j. ca. iij. hospitales esse in-

uicē sine murmuratōe. et Heb̄. xij. Hospi-
talitatē nolite obliuisci. p̄ hanc em̄ quidāz
placuer̄ angelis hospitio recept̄. s̄. Abra-
ham & Loth. Sen̄. xvij. & xix. Multo ma-
gis laudanda in p̄ncipib̄ & eius p̄riū vitia
perandū. p̄ hanc em̄ fauor & amor p̄loꝝ ī-
petrant. Splendidū em̄ in panib̄ benedi-
cent labia mltōꝝ. Ec̄. xxxj. vñ & saluatorē
voluerūt ppli facere regē postq̄ eos satia-
uit panib̄. Joh̄. vi. sup̄ quōd̄ Erifosto. omet.
xlij. q̄ multa fuerat opat̄ mirabiliora sed
nūq̄ cōfessi sunt eum nisi q̄n̄ impleri sunt.
Magna em̄ tyrānis est abūdantia castri-
margie. vt ait ibidē. Et e contrario uarrat
Zul. li. ij. de offi. q̄ manerico homini dicit
simo p̄missio edilitat̄ p̄sular̄ repulsā attu-
lit. Huī hospitalitat̄ exemplū ī Job̄. xxxj.
Si comedi buccellā meā sol̄ et nō come-
dit pupill̄ ex ea. Et post. Foris nō māsie
pegrin̄. ostiū meū viatorī patuit. Hospi-
talitas enīz honestissima: et famosissima et
p̄mptissima fuit in palacio Salomonis.
ij. Re. x. Vidēs regina saba domū quam
edificauerat Salomon & cibos mense et
et ordines ministrantiū nō habebat vltra
sp̄m. Silr̄ erant h̄ in diuio Assueri. He-
ster. j. Vinū quōz vt magnificentia regia dig-
nū erat abundās & p̄cipuum ponebat. nec
erat quō nolētes bibere cogebat ad bibēduz.
Nec debēt esse vel apparere in palacijs & cō-
uiujs p̄ncipū histrionici gest̄. nec mere-
tricū cant̄. nec ludi inepri. nec clamorosi
rifus. nec p̄fusi apparat̄. s̄z ciuiles & bone-
sti gest̄. Un̄ in diuio quō exhibuit dido-
ene & militib̄ eī licet essent multa super-
flua sic describit Virgilī. nō legunt fuisse
in honesti cant̄ nec histrionici gest̄ vbi d̄z
Lythara ceruit̄ p̄opas p̄sonat aurata do-
cuitq̄z maxim̄ artias. Un̄ hoīm genus et
pecudes. vñ ymber & ignis &c. Et esset cō-
uiuū a femina p̄parū & nimis delicatuz et
ad voluptatē tendēs. nō tū illic p̄sonuit cy-
thara stulta & lasciuia. s̄z quā natalia erāt & ci-
uili decentia conuiuio. In conuiuio vero
Eneē apud Euandrum officio humani-
tatis excepto alia legunt vbi d̄z. Dapes iu-
ber et sublata reponi pocula. &c.

¶ Capitulū vndecimū.

¶ **Q**uā p̄nceps debet esse longanimis pa-
tientia.

Distinctio tertia.

Alteri princeps
Et placet dicitur esse patientia longanimis et impeturbatus. quod videtur ait Beatus Hieronymus. xxx. potestati amica est pacia. quam dicitur quod libet quod pestiferare ex consideratione naturalis parilitatis sue cum illis quibus pestiferat. quod notat in predicta aueritate Deuteronomio. xvij. quod de numero fratrum dicitur eligi rex. In quo notat parilitas naturalis eius cum illis quibus pestiferat. quod considerauit Iob quando dicebat Iob. xxxij. Si contempseris subire iudicium cum suo meo. Et sequitur. Nonne in utero fecit me quod et illi operatur est. Et de hac pacia siue tolerantia iniuriarum siue sustinentia improperiorum siue remissione eorum dicitur in breui loquio de personis philosophorum Summe enim iracundia est cauenda principibus placis. et hoc proprie principio sitate et turpitudine. ut enim ait Seneca. li. j. de clementia alloquens principes. Quod non potes nisi vocem tuam quam vbius sunt geres excipias. irasci non potes nisi ut omnia permant. Cum ergo pestiferat non possit latere et oculi omnium respicientes in ipsum putat aut ibidem. puidet dicitur pacare iracundiam. quod deformat hominem exterioribus. et consuevit interioribus. putat ait Seneca. li. iij. de ira. Qualem putas esse animam cuius extra ymago tanta feda est. quanto ille intra peccat est acrior spiritus terribilior. etc. Cum igitur princeps ille qui pestiferat deat hinc honestum ob aspectum omnium in ipsum et animam impeturbatum ad iudicandum in tranquillitate suare. quod impedit ira animam ne possit cernere verum. Et ira viri iusticiam dei non operatur. Iacobus. j. Ido dicitur plus iram quam est hostis interior regnum aie profundius vincere. Et deinde vincere hostes suum regnum exterius inuadentes. sic fuit de fabio in cuius laudem ait Seneca. li. j. de ira quod plus uicit iram quam hantibalē. Consilium de alijs principibus legit quod cum essent potētissimi tū patientissimi. quilibet fuit Iulius cesar putat dicitur in li. de vita cesaris. et in sustinentia iniuriarum et in moderatone penarum. vbi dicitur quod nullus ab eo occisus nisi in plio. Item dicitur ibidem quod quando Augustus cesar uerbis ingrediebat nullus eodie puniebat. De quibus etiam dicit Policius. li. iij. quod sic de facili non accipiebat iram. sic nec de facili admittebat ad amicitiam. sed semel admissos constanter retinebat. Tyberius etiam cesar esset reus in multis. erat tū patientissimus. dicitur quod in ciuitate linguas liberas esse et mentes hominum oportebat. Silrus et Domitianus patientes fuit propter bonorum. cui fertur dixisse orator Lucius non esse mirandum quod enea hinc bar-

ba cuius os ferreum. cor plūbeum. eo quod dura distat loquatur. quod ex iniquitate adipe quam corde preceperat. precedebat. De pacia pro admirabili Augusti cesaris narrat Seneca. li. iij. de ira quod cum plus quam dā historiarum scriptor quedam in ipsum cesarem. quodam in uero. quodam in tota dormum dixerat. nec dicta perdiderat sed circūferbat. quod sepe in onuit cesar ut lingua moderati uerere. Et subiungit ibi quod dicit mouere homines ad ignoscendum. Puer inquit etas excusat. feminam sexus. extraneum libertas. domesticum familiaritas. Et sequitur. Amicus est qui offendenti fecit quod voluit. inimicus quod debuit prudentiori cedam. stultiori remittam. Et ibi bene de hoc. Vir ei nobil audies imperia dicit cogitare eorum stulticiam vel intpantiam vel ignorantiam. unde ait ibidem. Quare fers egri rabie. freuentici proba. pueroz pteruas manū nepe quod vident nescire quod faciunt. Alit est dicit iracundis putat narrat Seneca. ibidem de Mario duce piaz. Qui cum indixisset bellum alijs: rogatus a nobili seneve ex tribus filiis vnus sibi in solacium relinqueret. duorum autem opera ueretur. plures rogabat pollicetur. omnes se illi dixit remissus et occisos in conspectu pariter illi adiecit. Silrus narrat de rege cabise quem cum nimis deditur uino vnus ex carissimis monebat ut potius biberet. turpē esse dicens in rege ebrietate quem oculi omnium auresque sequerent. Rūdit ille. ut scias oculos pro uinum esse in officio et manū approbabo. Deinde bibit liberaliter. quod ante et iubet filium illum stare ex opposito et intendens arcum cor adolescens trāstret. et respiciens primum interrogauit si satis cetera hinc manū. At ille negauit apollinem potuisse se certius dimittere. De cruentum regē. De dignum ira dei. Silrus narrat ibidem de tyto quod cum uersus babiloniā festinaret ad bellum nec possit trāstret amnem gisen et esset ibi vnus equus resurgit submersus. ira comor iurauit seipsum amnem diuisurum ut etiam non trāstret sed calcaria seminis possit. quem postea diuisit in. ccc. lx. riuulos. Nec feritas regibus barbaris sicut in ira quod nulla eruditio nullis liaz cultus imbuerat. prout ait Seneca. ibidem. Quas enim scelera fecerunt principes irati uarrat ibidem. Ad vincendum gerit et ad tenendam patientiam in omnibus ut semper sit copos sui sollicitate et studiose dicitur quod pestiferare ut sic victor non hominum tū sed uicioz. Nam terrea ciuitas uulvictrix gentium esse cum sit captiua uiciozum. ait Augustus. de ci. d. li. xv. c. iij. 23 mltis

alijs modis debent pncipes informari. in
pdictis pncipaliter possunt.

Capitulum duodecimū.

¶ **Q**uoniam pnceps sic virtuosus invita.

Quales autem debent esse cōiter pncipes fideles do-
cet Aug⁹. de ci. dei. li. v. c. xliij.
dicens. Neq; nos xpianos qsdam impato-
res ido felices dicim⁹. q; et diuti⁹ impaue-
rūt. et q; qsdā impatores filios morte pla-
cita reliquerūt. vel hostes reipub. domue-
rūt. vel inimicos ciues aduersū se surgen-
tes cauere z opprimere potuerūt. Hec em̄ z
alia h⁹ erū nos e vite vel mūera vel solacia q;
dam etiā cultores demonū accipe merue-
rūt q; nō p̄tinēt ad regnū dei q; p̄tinēt isti. et
h⁹ ip̄i misericōdia factū est. ne ab eo ista q; i euz
crederēt velut sūma bona desiderarēt. s; fe-
lices eos dicim⁹ si iusta impant. si in lin-
guas sublimiter honorantiū z nimis ho-
norabiliter salutantiū et obsequia nimis
hūiliter fuentiū nō extollūt. s; se homines
meminerint. Si suā p̄tatem ad dei cultū
dilatandū: maiestatis ei⁹ famulandū fa-
ciūt. Si deū timēt. diligūt. colūt. Si pl⁹
amāt illud regnū vbi nō timēt h̄re p̄sortes
Si tard⁹ vindicat facile ignoscūt. Si eā
dem vindictā p̄ necessitate regēde tuende
q; reipub. nō p̄ saturandis iniuriāz odij
exercent. Si eandē vindictā. nō ad impu-
nitatē iniquitatē s; ad spem correctōis idul-
gēt. Si qd. aspe cogunt plerūq; decernere
misericōdie lenitate z bñficioz largitate com-
pescūt. Si luxuria in eis tanto castigati-
o; q̄nto possit esse liberioz. Si malāt cupi-
ditatib; prauis q; q̄b; libet gētib; impa-
re. et si h⁹ oia faciūt nō p̄pter ardorē inanis
gl̄e. s; p̄pter caritatē felicitatē eterne. Si p̄
peccatū suis hūilitatē z miseratōis z oratio-
nis sacrificiū deo suo p̄o imolare nō negli-
gūt. tales xpianos impatores dicim⁹ esse fe-
lices interim spe postea re. Hec aug⁹. q; suf-
ficientē q; sūt necessaria pncipib; enumerat
Itē idē de informatōe dñoz i tractatu de
duodeci abusiōib; vbi dicit. Sext⁹ abusiō-
nis grad⁹ est dñs sine p̄tate. q; nihil p̄ficie
dñandi h̄re p̄tatem si dñs ip̄e nō habeat p̄-
tatis rigorē. Et seq̄t. Tria necessario illū q;
dñat h̄re oportet. s. terrorē amorē z ordi-
natiōē. Nisi amē p̄tē z metuat ordiatio illi⁹
mīme p̄stare poterit. Per bñficia q; z affabi-

litate p̄cure vt diligat. z p̄ iustas vidictas
nō p̄prie iniurie. s; legē dī studeat vt metuat
p̄pterea q; diu multi pendēt in eo. ip̄e deo
adherere dicit q; illū in ducatu cōstituit. q; ad
portanda multoz onera ip̄m velut fortioz
solidauit. Et ponit exemplū. Paxill⁹ em̄ nisi
bñ fir⁹ firmū alicui fortioz hereat. om̄e qd
in eo p̄det cito labit et ip̄e a rigore sue fir-
mitatē cū onerib; ad terrā dilabit. Sic et
pnceps nisi suo p̄ditōri adheserit ip̄e z ois
q; p̄sentit ei cito deperit. Et ibi exempla d
q; bus dā q; p̄ officia dñandi pl⁹ do app̄opi-
quāt qualis fuit moyses. qdā p̄o deterioz ef-
fuit vt Saul. Et ibi bñ de h⁹. Et in eodem
tractatu ait q; non⁹ abusiōis grad⁹ ē. Rex
iniqu⁹. Et seq̄t. Iusticie legē est neminem
iniuste opprimere p̄ potentia. sine acceptio-
ne p̄sonaz int̄ vix z p̄xim suū recte iudica-
re. aduenis z pupillis z viduis defensore
esse. furta cohibere. adulteria punire. Iniqs
nō exaltare. impudicos z bistriones n̄ nu-
trire. impios d̄ terra p̄dere. paricidas z p̄-
iurates nō sinere viuere. ecclesias defendere.
paupes alimonij alere. iustos sup regni
negocia p̄stituerē. senes z sapiētes z sobri-
os p̄silarios h̄re. magoz z arioloz p̄bito-
nissarūq; supstitionib; nō int̄edere. iracū-
diā suā differre. patriāz fortitē z iuste p̄ ad-
uersarios defendere. p̄ oia in deo p̄fide. p̄spe-
ritatib; aim nō eleuare. aduersa patienter
tolerare. fidē catholicā in deum h̄re. filios
suos nō sinere impie agere. certis horis ora-
tionib; insistere. an horas p̄gruas nō gu-
stare cibū. Hec regni p̄speritatē in p̄sentē
faciūt z regē ad regna celestia melioz a p̄du-
cūt. Et sciat rex sic in trono hoim p̄m⁹ cō-
stitur⁹ est sic z in penis si iusticiā nō fecerit
sūt z quilibet p̄elat⁹.

¶ De varia informacione pncipuz ex epla
aristotelis ad Alexandrum.

¶ In epla p̄o q; dicit esse Aristotelē ad Alex-
andru multa scribunt q; spectant ad pnci-
pis informatōes. Ex q; h⁹ pauca interse-
rant. Dñare inq̄t Aristo. alloqns Alexan.
sup eos cū bonitate. z exaudi eos cum be-
nignitate. qd si feceris oēs erūt subiecti ad
tuū bñplacitū z p̄ceptū. z p̄ amorē quē ha-
bebūt in te dñaberis in eis pacifice cū triū-
p̄bo. Et seq̄t. Si vis virtutē acquirere lar-
gitatē p̄sidera posse tuū z t̄pa necessitatē z
merita. Debes em̄ largiri bona cū mensu-
ra hōib; indigentib; z dignis. Qui dat ali-

Distinctio tertia.

ter peccat et transgreditur leges largitatur. quia quod largitur bona sua non indigentibus nullam acquirit laudem. et quicquid datur indignis perditur. Qui ultra modum fudit opes cito venit ad libertatem pauperum. et assimilatur illi quod supra se datur suis inimicis victoriam. Qui vero de bonis suis tempore necessitatis datur indigentibus talis rex est largus sibi et subditis. et eius regnum prosperabitur. et eius mandatum obseruabitur. talis regem laudauerunt antiqui. talis dicitur virtuosus. largus. moderatus. Qui vero fundit inordinare bona regni sui indignis et non indigentibus. talis est de populatores reipublice. destructores regni. inconueniens regimini. vnde per dicitur appellatur. eo quod perculsit a regno suo prudentia. Nomen vero auaricie multum deturpat regem et discouenit regie maiestati. Sequitur ibidem. Inueni scriptum in preceptis magni doctoris Hermogenis quod summa et vera bonitas. claritas. et intellectus. et plenitudo legis. ac signum perfectionis est in rege abstinentia a pecunia et possessionibus subditorum. Sequitur ibidem. Alexander declinat conatus bestialium voluptatum. quia corruptibiles sunt. Conatus enim voluptatis generat carnalem presumptionem. carnalis amor auaricia. auaricia desiderium diuitiarum. istud inuercuntia. presumptionem. infidelitatem. atrocium generat. de quibus nascitur captiuitas quae ducit ad detrimentum legis et destructionem familiaritatis. et ad ruinam totius corporis. Dico illud quod sapientes philosophi et diuini loquentes dixerunt quod in primis decet regem maiestatem obtemperare se legalibus institutis: non in ficta apparatus. sed facti euidentia ut cognoscant omnes. Et sequitur. Decet regem legiferos honorare. religiosos venerari. sapientesque sublimare. et etiam cum eis conferre. Potest regem futura cogitare et futuris casibus prudenter occurrere. Sequitur Honorificum est regem abstinere a multiloquio. non frequentare consortia vilium personarum. quia nimia familiaritas contemptum parit. Reges indoctorum statuunt quod rex tamen seculi in anno appareat cum regali apparatu. et stare nobiles circa eum. vulgus a remotis. Et illa die consuevit dona largiri. reos de carceribus emancipare. et pia opera exercere. Et tunc vnde sapientior dicitur principibus consuevit condonari ad regem referens gratias. quia regnum indoctorum ita bene ordinauit et de tanta sapiente rege patriam decorauit. Et per dicitur pueritiam se ad plenum bonos mores illum enarrans captiuo beniuolentiam et inducens eos ad humilitatem reuerentiam obedientiam et dilectionem re-

gis. Quo facto plus studebat regias laudes extolere. pro regia vita deum exorare. pueros ab infantia inducit in regis amorem honoris obedientiam et timorem. Consuevit tunc sceleratos punire ut ceteri corrigantur. tributa leuare. cum mercatoribus dispensare eis partem remittere. Non illuc concurrunt et inde tributa regalia augumentant et reddunt. Sequitur. Alexander noli appetere transitoria et quod cito cito relinque. sed pece diuitias incorruptibiles. noli esse crudelis et inflexibilis ad parcendum his de quibus habuisti victoriam. Logitara de futuris casibus. noli imitari desideria tua in comestione poru comitum diuturno somno. Quoties enim est proprietates porcorum. a quibus si cesaueris grandis erit tibi gloria. non exerceas vicium irrationabilium animalium et actus brutorum. Crede mihi indubitater quod cito est destructio corporis. abbreviatio vite. corruptio futurum. legis transgressio. mores generat feminos. Decet imperatoriam maiestatem premares habere fideles cum quibus delectabitur cum varijs instrumentis organorum cum fuerit tediosus. Vita enim humana in talibus natalis delectat. sensus requiescunt. corporis vigorat. sollicitudo et cura euanescent. et habet tribus vel quattuor dies. Et honestus est quod fiat prout. Et abstine te a uicino et potes multa secreta scire et percipere. Debes habere de familia tua speciales quae tibi referant quae sunt et dicuntur pro regnum tuum. Honorifica sapientes. nullus sit de nobilitate tuis quae non sentiat tuam largitatem. Decet regem habere continentiam et discretiones. et a risu multum abstinere. quia risus tollit reuerentiam. et continentiam senectutem generat. Ille rex est laudabilis quae assimilatur aliquid et non vni subiectorum. Si quis in presentia sua iniuriam faciat: considerandum quae animo fiat. an ludendo ut placeat et ad gaudia prouocet. an in contemptum. Primo modo leuiter corripiat. Secundo modo grauiter. Jus datoris intendere in religiose. dilectione. curialitate. et reuerentia. Rex in regno sicut pluuia in terra quae est celi benedictio. terrevita. viuunt iuuam. Et per tempore necessitatis succurrere ciuitatibus. tunc debes aperire cellaria tua. viuant vniuersi prudentia tua. Tunc effundere sanguinem humanum. quia habet soli deo conuenit. Non creatura interficit creaturam sibi similem prout celorum clamant ad diuinam maiestatem dicentes. Dne fuus tuus vult esse tibi similis. Annales primis discute. Unde potes tibi exempla extrahere. scilicet preterita datur certum documentum in futuro

ris. **R**ane ne infringas fidē datā. qz h cō/ uenit infidelib⁹ iuuenib⁹ et meretricibus. **R**ex nisi multū rogat⁹ nō dz iurare. **S**tu dia in ciuitatib⁹ statuē. p̄cipe oib⁹ ut filios doceat scias l'faz. z tuā decet puidentiā in necessarijs subuenire. **R**egnū grecoꝝ sublimauit diligētia studētiū. pbitas sapiētū. **N**ūq̄ p̄fidat in opib⁹ mulierū z seruitijs. **R**ecole factū regine iudoꝝ qñ tibi manda uit cā amicitie z mlt̄a encētia et donave/ nusta. **I**nt̄ que missa fuit illa venustissima puella q̄ ab infantia imbuta fuit z nutrita veneno serpēino ita q̄ nafa sua p̄sa fuit in naturā serpētis. **E**t nisi ego diligēter inspe xissem in ipam z arte magica indagassem. eo q̄ ipa ita audacter horribilit̄ incessabili ter inuerecūde suū figebat visū in faciē ho minū. **P**erpēdi siq̄dē q̄ inficeret hoies so lo visū. qd̄ tñ expūnēto p̄basti. z nisi h cer/ tissime tibi ostēdissem mors tua fuisset i ar/ dore ipsi⁹ coit⁹ p̄secuta. **E**t multū ibi z bñ debis. **E**x p̄missis ḡ p̄r p̄dicatoꝝ diuinus h̄c occasionem instruēdi p̄ncipes z vtili/ ter conferendi cum eis maxime tempore pacis.

Capitulum tredecimū

Qu p̄ncipis non debet facere iniusta bella.

Et quēst tempus

belli z tps pacis. **E**c̄cs. iij. prin/ cipes sūt infor mādī tpe belli **I**n p̄mis ḡ sciendum q̄ belli illari a p̄ncipe vt assumpti dz esse iusta necessitas z debz esse eiusdē iusticie equitas. et dz esse i exercēdo intentiōis ordinabilitas. qz vt dz. xxiij. ca. q. j. **B**ella possunt sustineri fm euangeliz vt licentia iniq̄tatis eripiat z p̄pter pacē ne cessitatē. **I**n bello em̄ iuste rephendūf no/ cendi cupiditas. vlciscēdi crudelitas. im/ pacat⁹ atqz implacabil' anim⁹. feritas de/ bellandi. libido dñandi. et si qua similia. **H** sūt q̄ in bellis iure rephendūf. ait aug. epla xxiij. p̄tra faulstū. silr q̄stione sup̄dicta i qua dz q̄ bella sūt pacata q̄ sūt p̄t maloz co/ heritionē. z bonoz sublimatōz. z p̄t obedē/ enriā exhibendā reipub. z ibi fact⁹ de iustis bellis de quib⁹ **A**ug⁹. bñ vbi s̄. **Q**uāctas belli penes p̄ncipē: misteriz erequēdi pe/ nes milites. **E**t post. **B**ellū qd̄ gerendum deo auctore suscipi recte suscipi dubitare p̄bas nō est. vel ad terrendā. vel ad recun/

dendā. vel subiugandā mortaliū superbiā **E**t idem **A**ug⁹. epistola quinta et de bello iusto **A**ugustinus de ciuitate dei. li. iij. ca pitulo. xv.

Capitulum decimūquartū.

Qu p̄ncipis in bellis timere debz ne deū offendat.

Secundo dz p̄ncipis

ceptis admoneri vt sit in eo dili/ gens custodiositas om̄ia que of/ fendūt deum z ei⁹ ecclesiam cauendi z ea q̄ placent deo et ecclesie profunt secrādi. **D**ebent em̄ p̄ncipes et sui summe puidere vt habeant deū secum quod erit qñ obediūt eius mandatis z illa adimplent. prout ait **A**chor alloquens **D**olosemē. **J**udith. vj. **U**bi cum recitasset bñficia dei exhibita po pulo suo concludit. **N**ūc ḡ inq̄r dñe p̄qui/ re si est iniquitas aliqua eoz in p̄spectu dei z ascēdam⁹ ad illos. qm̄ tradēs trader illos de⁹ tibi. **S**i aut̄ nō est offensio ppli h⁹ corā do suo nō poterim⁹ resistere ei. **N**ūeri. xiiij. **N**olite timere dñs vobiscū est. **E**t **L**euiri ci. xxvj. **S**i in p̄ceptis ei⁹ ambulaueris p/ sequimini in inimicos et corruent coram vo bis. **E**contrario **J**osue. vij. dicitur. q̄ pro pter peccatum vni⁹ scz **A**chor: multi fuerūt occisi de populo. **Q**ui vult ergo habere vi/ ctoriam in bellis habeat deū secum exem plo **A**brae **M**oyse **J**osue **D**avid. et alioꝝ p̄ncipum iustoꝝ.

Capitulum decimūquintū.

Qu p̄ncipis in expugando sit sagax audacia.

Tertio debet p̄ncipis

ceptis prouideri vt sit in suis mi/ litibus regiminis ordinabilitas et expugnandi artificialis sagacitas. **D**ebet em̄ scire artem rei militaris. quaz artē dicunt lacedemon. tradidisse. vnde et **H**anibal ytaliam petitur⁹ lacedemoniū que/ siuit ductoꝝ armatoꝝ. p̄t dicit in **P**o/ licrato li. vj. **U**nde narrat **T**rogus pom/ peius libro. xi. de **A**lexandro q̄ cū ad peri/ culosum legeret nō iuuenes robustos. nec p̄num florem etatis. sed veteranos plerof qz etiaz emeritos milicie qui cum patre pa/ truoꝝ militauerūt elegit. vt nō tam mili/ tes q̄ magistros militie electos putares. **Q**uāctas quoqz nemo nisi sexagenari⁹ du/

Discinctio tertia.

est. ut si pncipia castrorum cerneret: senatum te pncipio alicuius reipub. videre diceret. Ita qd nemo in pncipio fugam sed victoriam cogitavit. nemo in pedibus quicquam spei sed in lacertis. Contrario fuit d. Dario et suis. et illi victores et hii victi. Qui in secundos optat euentus dimicet arte non casu. ut dicitur in Polocrato ubi supra. qua artem noscunt experti in militia. ut dictum est.

Capitulum decimus sextum.

Princeps in se et in suis debet hinc ordinatam disciplinam.

Item debet princeps providere ut in se et in suis sit debita disciplina et recta. comhibendo. scilicet carnis lascivias et comestationes. voluptates et impudicicias. cupiditates et rapinas. dissensiones et discordias. presumptiones et inobedientias. De facili enim potest vinci exercitus quantumvis nisi viget debita disciplina. prout narratur in Polocrato libro sexto. qd romanis adeo profuit disciplina ut totum orbem sue subicerent ditioni. Alexander macedo exignam manum militarem suscepit a patre sed doctrina que assuefacta militie orbem terrarum aggressus innumeras hostium copias fudit. Xerxes rex sepe fuit victus licet haberet totos duces exercitus qd pro multitudine numerari non possent. disciplinatos autem nullos. Frustra enim princeps sperat victoriam nisi viget apud se et suos disciplina. comhibendo predicta. Unde narrat Valerius libro secundo. qd Cornelius scipio consul in hispaniam missus eo momento quo castra intravit duo milia ligurum et scortorum inde abiecit et sic cum paucis virtuosis mundis et ordinatis triumphavit.

Capitulum decimus septimum.

Princeps laboret ut in suis sit fidelitas et amor.

Item princeps debet providere qd sit in suis vera fidelitas et verus amor mutuus. Unde ait Julius cesar. Qui non laborat ut sit militibus carus: militem nescit armare. Et ideo sequitur de ipso in vita cesaris qd militem neqz moribus neqz fortuna probabat sed tantum viribus. tractabatqz pari seve-

ritate atqz indulgentia non ubiqz et semper sed cum hostis in proximo esset suos milites comilitones appellare. diligebatqz eos devotissime. Hinc modis attrahit princeps corda suorum potius quam pecunia vel muneribus. prout ait Tullius libro de officiis. recitans dicta Philippi ad Alexandrum que transco. Sed quia homines sunt cupiditate insatiabiles et mutabilitate instabiles. oportet principem multa dare prout ait Seneca libro. iij. de beneficiis. loquens de predicto Philippo predictum alteri cuidam militi dante. Multa inquit reges donant in bello operis oculis. non sufficit vnus homo tot armatis cupiditatibus plenis. non potest quisquam eodem tempore et bonum videlicet et bonum ducem agere quando tot milia hominum insatiabilia faciant. Quid habebunt si suum quisquam habuerit. quasi diceret. princeps vel dominus quasi cogit ob armatas cupiditates suorum ad auferendum quibusdam et ad dandum alijs. Oportet tamen principem largum esse et multa dare. sed non sunt fideles qui sola pecunia conducunt et mercantur. magis benignitati et sociali affabilitate princeps suos ad amorem quam pecunia trahat.

Capitulum decimus octavum.

Princeps in deo spem habeat. quia de celo victoria est.

Et quia de celo victoria est a rege regum. scilicet quia non in multitudine exercitus victoria belli. sed de celo fortitudo est. j. Machab. iij. Principis debet esse vera fides et firma spes et pia supplicatio ad deum ut ipse sit dux belli et protector suorum exemplo moysi Exodi. xvij. ubi dicitur Tu leuaret moyses manus vincebat israel. Unde Deut. xx. Si exieris ad bellum contra hostes etc. non timebis eos quia deus tuus tecum est. Et sequitur. Appropinquante bello stabit sacerdos ante aciem. et sic loquetur. Nolite merueret quia dominus noster in medio nostri est. Sic fecit Theodosius. prout narrat in historijs romanorum qd cum quodam tempore in magno prelio a suis expers esset. orationi incumbens totam noctem pernixil cregit. cum tandem se a suis esse destitutum sciret. ab hostibus circumseptus resciret. fiducialiter arma arripens signoque crucis se munitis in bellum se dedit.

Paras prima.

Qui occurrit **Johēs** anachorita cū victu-
tū z si nemo sequeret spopōdit. **Uñ** sequit
ibidē q̄ cum ad p̄gressionē venerat a parte
Theodosij spicula missa sūt vt oēs repelle-
rent. z sic hostilis exercit⁹ p̄strat⁹. et **Eugo-
ni⁹** capt⁹ atq; int̄ alios argobastes sua p̄-
pria manu p̄cussus. **Ex** q̄ ptz q̄stū valēt in
bello iusticia p̄ncipis et orōis instātia. vñ
z ibidē seq̄t q̄ p̄ mortem **Theodosij** filijs
suis regnatib⁹ **Archadioz** **Honorio** **Sil-
do** comes affricē arbitrat⁹ in puulis mini-
mā spem fore: affricā p̄prio iure cepit vsur-
pare. **Qui** fr̄ macelezē illi p̄fidia phozre-
scēs redit in ytalīā. **Qui** missus ad illū ho-
stē bello insequendū. **Jā** sciēs a **theodosio**
q̄stū in reb⁹ desperatissimis ozo hoīs p̄ si-
dē xpi clementiā dei ipetraret: capzariā in-
sulā adijt. **Inde** secū scōs viros adducēs
cū q̄bz orōib⁹ ac ieiunijs dies aliq̄t conti-
nuauit z noctes. **Ante** triduū q̄z q̄ hostis
p̄tign⁹ fieret cernit noctū bñm **Ambrosiū**
paulo añ defunctū q̄ vel q̄n victoriā capet
diē indicantē z locuz. **Ac** tercio deinde die
orōib⁹ hymnisq; puigil cū q̄ng solū mili-
bus aduersus. **lxxx.** milia hostiū p̄gēs dei
nutu sine bello in dicionem accepit. **Sildo**
comes fugā arripuit. z p̄ aliq̄t dies stran-
gular⁹ interiit. **Mirifica** ḡ diuina bonitas
et magnifica fidei virtuositas. z mirifica
orōis sublimitas. **Et** i bis dz p̄nceps ho-
norare ecclām dei z ei⁹ mīstros. z suis phi-
bere ne p̄sumāt ecclās inhonorare. **Unde**
narrat ibidē q̄ q̄dā p̄nceps rex secūdaruz
insolētia tumēs ecclāz dei temerare ausus
est atq; ex ea q̄sdā nō dubitauit extrahere.
sed pena mox sacrilegū secuta est. **Simili-
ter** narrat ibidē q̄ cum athila ytaliam de-
uastaret. **Vir** sanct⁹ **Leo** papa ad eū accel-
sit z cūcta q̄ optauerat nō solū rome. s; to-
tius ytalie victoriā reportauit. **Territ⁹** nā-
q; dei nutu athila fuerat. nec aliqd xpi sa-
cerdoti loq̄ valuit nisi q̄d ipse p̄ceperat
Post discessum p̄tificis querētib⁹ militib⁹
cur vltra solitū mox ē tantā reuerentiā ro-
mano pape exhibuerat z ad oīa q̄ impetra-
uerat obtēperaret. **Rñ** dit rex. **Nō** p̄pter illā
psonā quā vos vidistis h̄ feci. sed aliū virum
iuxta eū in habitu sacerdotali astantē z vi-
di forma augustiorē. canicie venerabilem.
illūq; euagiatō gladio mihi terribilit̄ mox-
tem minantem nisi cūcta q̄ ille expetebar
explessem. **Luz** em̄ p̄nceps sit minister dei

suscipiens gladiū vt dictum est supra in-
stum est ipsum ecclesiam honorare et eius
ministros defendere et eorum iniurias p̄-
pulsare.

Capitulum decimū nonū.

Qualiter rex vt p̄nceps interi⁹ se z suos
dz virtualiter regere affect⁹.

Quo qualiter p̄-
nceps dz regere alios ne falsū por-
tet nomē p̄ncipis vel regis. sollici-
te dz studere ad regendū se z familiā passio-
nū interiōz ad p̄ncipandū p̄cupiscentijs
q̄ militat̄ aduersus animā. vt em̄ ait **Isido-
rus** li. ix. ethimo. c. iij. **Rex** dz a regendo. et
recte faciendo nomē regis tenet. peccando
amittit. **Rex** eris si recte facias. si recte nō
facis rex nō eris. **Ille** vero vere est p̄nceps
et rex qui sibi p̄ncipatur cobibēdo p̄auos
appetit⁹ et carnalia desideria. **Et** ille meri-
to qui ista regit. **Job. xij.** effundit despectū
onem super p̄ncipes **Ibi** **Gregorius** mox.
xj. **Principes** vocant̄ qui cogitationibus
p̄ncipant. **Item** **Job. xij.** **Balthem** re-
gum dissoluit. **Ibi** **Gregorius** vbi supra.
Qui membrōz suozum motus bene rege-
re sciunt: reges non immerito vocant̄. **Ite**
Job. xxxvj. **Reges** in folio collocat in per-
petuum. **Ibi** **Gregozi⁹** moxal. xxvj. **Reges**
quia prelati motibus carnis modo luxu-
rie appetitū frenant. modo estum auaricie
temperāt. modo gloriā elationis inclināt.
modo suggestōnes liuoris obruūt. modo
ignē furoris extinguit. regesq; temptatio-
nū suaz motib⁹ nō p̄sentiēdo succumbere
sed regēdo p̄esse nouerūt. qui tales sunt illi
sunt veraciter et virtualiter reges. **Et** ideo
Oracius iu carmine lirico ad rep̄menduz
dominandi libidinez ita cecinit sicut reci-
tat **Augustin⁹** libro secūdo de ciuitate dei
Latus regnes auidum domando spiri-
tum q̄ si libiam semotis gadibus iungas
et vterq; penus seruiat vni. **Et** de **h̄** **Clau-
dian⁹** egregie alloquens **Theodosiuz.** **Tu**
licet extremos late dñare p̄ indos. **Te**me-
dus te mollis arabs te seres adorant. **Si**
meruis si p̄aua cupis si duceris ira. **Ser-
uicij** patiēre iugū. tolerabis iniquas. **In-
terius** leges tunc oīa iure tenebis. **Luz**
poteris rex esse cui p̄liuioz vsus **In** peiora
dat suadetq; licētia luxū. **Ille** cebris effre-
na fauet sed comp̄me motus. **Asperi⁹** cum

Distinctio tertia.

pmptaven? cū duri? ire. Consulit cū pena patet s; p̄pine mor?. Nec tibi qd liceat sed qd fecisse decebit. Occurrat mentēq; do/ met r̄spect? honesti. Uñ z Valer? impator octogenari? z ad huc h̄go cū audiss; die facti sui p̄mia triūphoz suoz recoll q̄b; ipse fuerat felicissim? At se t̄m̄vna victoria gloriari. z req̄sit? q̄. Rñdit. qua inimicoz neq̄s simā domui carnē meā. Illi ḡ sunt reges z p̄ncipes q̄ sic seipos regunt z sua oīa Job ij. Cū regibz p̄sulibz terre. Ibi Bre. moꝝ. liij. Reges sūt q̄ sua bñ corpa regere sciūt. Et idō bñ terra cui? rex nobil?. Et ve terre cui? rex puer est. Eccl̄s. x. Uñ Seneca epla xcy. multi cū vincerēt hostē victi sūt cupiditate. nemo cupiditate resistit. nēo ambitioni. nemo crudelitari. z cū agere videātur ab eis agitant. Et p̄p̄t̄s ait idē epla. xl. liij. Si vis oīa subūcere. subūce te ratōni. multos reges si te reperit rō. ab ipsa disces qd z quē ad modū aggredi debeas. Et qz n̄ sic sp̄ facit hō ideo nō est sp̄ rex? put ait idē epla. cxvj. Anim? n̄ mō ver? est. mō ty/rann? Rex est cū honesta intuet. salutē cōmissi corpis curat z illi nihil impat turpe: nihil sordidū. Qui hō cupid? impotēs. et dilatat? vel delicat?. trāsit in nomē detestabile. z sic tyrann?. Paruz ḡ valet p̄ncipant gentibz. exteri? dñari puinc̄is. eas regere legibz humanis. nisi p̄nceps ille regat lege rōnis ac lege diuine equitat̄. Mal? em̄ si regnat: seru? est tot dñoz quot vicioz. Ait Aug? li. iij. de ci. dei. Ecōtrario d̄z Prouer. xvj. Melior ē q̄ dñas aio suo expugnatore vrbū. Quia ille vincit exteriora et expugnat. hic hō interiora sua regit z ordiat. Em̄ q̄ exponit Gregori? li. ij. pastoralium. cap. xij. De tali rege verificat illō Prouer. xx. Rex q̄ sedet in solio iudicij dissipat omnem malū intuitu suo.

Capitulum vicesimum.

Rex p̄nceps sūme sibi cauere debeat a tyrannide et iniustis.

Ex predictis patz qualiter differt p̄nceps siue rex a tyranno. qz p̄nceps est q̄ est legitime institut? z iure diuino z humano p̄ncipat. Et q̄ est virtutibz p̄dicis p̄ditus z se ipsū regit. vt dictū est. Tyrann? hō q̄ cōtrarijs modis se habet. Job. xv. Et numerus ānoz incertus est tyrannidis ei?. Ibi

Gregori? moꝝ. xij. Tyrannus dicitur qui sū cōmuni repub. nō iure p̄ncipat. Et in Policrato li. x. q̄ differentia est tyranni et p̄ncipis. quia hic legi obtemperat et ei? arbitrio p̄m̄ regit cui? se credit ministrū. Tyrann? q̄ contrarijs modis se habet. Et nō est peccatū tyrannū occidere. sed equum et iustū. prout idem li. ij. subdens rationem. quia q̄ a deo accipit potestātē. legibz seruit et iusticie et iuris famulus est. Qui hō eaz vsurpat iura deprimit et voluntari sue leges submittit. In eo ergo merito armant iura qui leges exarmat. Et ibi bene de hoc Et idem Tuli? libro. iij. de officijs. Nulla est nobis societas cum tyrannis. s; potius summa distinctio. neq; em̄ contra naturā est spoliare eum si possis quē etiā honestus est necare. Et sequit. Etenim vt membra quedā amputant si et ipsa et sanguine z spiritu carere ceperint et nocent ceteris membris corpis. Sic et ista infima hominis feritas et immanitas belue a cōmuni tanq̄ humanitate corporis segreganda est. Uñ z omnis p̄nceps licet sit legitime institutus debet cauere tamē ab operibz tyrannicis. q̄ sunt iniustis legibz p̄m̄ subiectū opprimere. indebitis tributis z tallijs aggauare. ab alijs inuadentibz non defendere. prepositos et baliuos iniustos ad eccoriā dum populū p̄ficere. et sic de alijs. quia vt ait Augustin? li. ij. de ciuitate dei. c. xx. Rex cum est iniust? tyrann? est. Et sapiēs et h̄i. iij. ponens differentia inter regem z tyrannū ait. Tyrannus est qui quod sibi conferens est intendit. Rex qui quod est vtile subditorum. Rex est qui per se est sufficiens et omnibus bonis superexcellens. Et talis nullo indiget. vtilia non sibi sed subditis intendit. vt ait ibidem. Unde de p̄ncipantibus modo tyrannico Prouerbio rum. xxvij. Leo rugiens z r̄sus esuriens princeps impius super populum pauperem. Durz indigens prudentia multos opprimit per calumniam. Et de talibus conuenitur dominus per Isaiam p̄mo. Principes tui infideles. socij furum. zc. Sed princeps et iustus et nobilis cauere a predictis. cogitans q̄ est pater patrie. vt habitum est supra. Ut enim ait sapiēs Et h̄i. vij. Similis est cōparatiq; regis ad subditos. z patris ad filios. et pastoris ad oues. Modo ergo paterno debet regere

Partes prima.

plm et clementer ut dictum est s. Que sit g
merces pncipū bonozū regentiū sic epalic
determinat Deut. xvij. vbi dicit. Nō multipli
cabit sibi eqs zc. Et seqt. vt lōgo tēpe reg/
net ipse z filij ei sup israel. Qualesq; sit dā/
num tyrānice regentiū dicit Eccl. x. Regnuz
a gēte in gēte transferi ppter iniusticias z
iniurias z p mellas z diuersos dolos. vt
patuit de Saule Regū. xv. Et p de Jero
boam. iij. Re. xij. Eterna q; merces bñ re/
gnantiū erit regnare cū rege regū ieternū.
sic fuit de David. Iniuste q; pncipantuz
damnatio eterna. Iudiciū em durissimuz
bis q; p sunt. z potētes potēter tormēta pa
tient. Sap. vi.

Distinctio q̄ta p̄me pars h^o summe.

Expeditis ad u/
torio saluatoris occasionibus
alloq̄ndi pncipē q; est ad modū
capitū in repub. psequēt de informatōibz
eoz se habentiū ad modum mēbroz in re
pub. est agendū. vt em tactuz est sup pres/
des puincia z iudices et legis pici vendi/
cant sibi officiū auriū oculoz z lingue. Et
loquendo p appropationē p̄sides puincia z
siue potētes ciuitatū siue p̄positi p̄loz si
ue baliū villaz se habēt ad modū aurium
susceptiū p̄cepta pncipis. z ideo auribz
assimilant. Iudices q; q; recta vidēt z iudi
cant oculis assimilant. z lingue quaz vsus
est loqui: possunt comparari iuris peris et
patronis causarum in iudicio contendē
tium.

Capitulum p̄mum.

Nō sint ambiciosi talū officioz.

Diximi aut. s. p̄s/
sides et p̄positi sūt admonen/
di z instruedi ne sint cupidi z am/
biciosi ad tales dignitas. ppter easde z ra/
ciones ppter quas pnceps nō debet am/
bire pncipatū. de qb; s. Si em latrocinia
sunt q̄dam regna puerla fm Aug. z Tul.
sup. multo magis tales dignitates sūt q̄dā
pncipatū. vnde z vntes eis vocant pote/
states. Non ḡ ex ambitione dignitas. nec
ex cupiditate lucri tēpalis. nec ex appetitu
transitorioz honoris dicit assumere huiusmo
di officia. vel vryeri dicatur. onera z peri/
cula. sed debet assumere incuitu obediē/
di superiori. s. pncipi iniungenti. z affectu

cōmodi respub. et desiderio subueniēdi in
digentibz suo auxilio z patrocino. Eccl.
vij. Noli querere ab boie ducatu neq; a re
ge cathedram honoris. Noli querere fieri
iudex nisi valeas virtute irrūpere iniquita
tes. zc. Sed valde difficile est irrūpere in i
quitates diebz istis. quia multi iniq; atq; in
fideles regnant: pauci vero boni sunt. ait
Tul. li. iij. de offi. Indigni autē non sunt
a pncipibz p̄ficiendi in dictis officijs. p̄t
ait Valer. li. vj. narrans de illo qui consu
luit neutru mitti in hispaniā cōsulem a se
nacu de duobz. qz alter nihil habuit. alteri
nihil satis fuit. eque malā imperio magnā
iudicās inopiā z auariciā. Qñ em p̄fectus
est egen^o multuz extorquet a subiecto p̄lo
vt sustentet et dicit. Qñ q; est auar^o mltā
rapit vt inexplēbilis auaricia fatiet. Tales
ḡ sunt excludendi a talibz officijs. Unde z
in historijs scolasticis sup actibz ap̄loz nar
rat de Tyberio q; erat in negocijs moro/
sus. z vix vel nūq; mutabat pcuratores. et
querentibz causam. respondit. se p̄cere ple/
bicule. Scientes em se habere procuratō
nem vsq; ad modicū temp^o emūgunt vsq;
ad sanguinē. et tanto dominant grauius:
quanto breuius. et qui recentes viniūt dis
sipant quicq; inueniunt. Et ibi exemplū
de vulnato qui cum esset in via nec amo
ueret in uscas a vulneribus. quidam sap
ueniens putauit q; hoc omitteret ex imbe
cillitate. et abegit eas. Ad quem ille ait.
Male fecisti. quia ille quas amouisti ple
ne erant sanguine et parcius molestabant
me. supuenientes autē de nouo acius pū
gent me. Sic procuratores vel officiales
recenter substituti acius in subditos de
seuiunt. Unde et Valerius li. vj. narrat de
quadam vetula que orabat deos pro vita
Dyonisij tyranni. A qua cum ille quereret
quo merito suo ipsa hoc faceret. respondit.
quando eram puella et grauem haberem^o
tyrannū carere eo cupiebam. quo interfecto
deterior arcem occupauit. eius quoq; sini
ri dominationē magnū estimabā. certum
te in oportuniorē superioribz habere cepi
mus rectorē. Timens itaq; ne si tu fueris
absumptus deterior in locū tuū succedat.
caput meū p salute tua deuoueo. Tam fa
ceram audaciā punire Dyonisius erubuit
Quales autem sint assumendi et p̄ficiēdi
sufficiēt docet Ero. xvij. p̄uide in q̄t d

omni plebe viros potentes. alia lra sapientes
 z timetes deū in q̄b̄ est veritas. z q̄ oderint
 auariciā. z p̄stitue ex eis tribunos et centu-
 riones zc. Debēt em̄ potētes esse iusticie et
 aliaz p̄rutū stabilitate. z timetes deū. cul-
 tus diuini pietate. Et in eis d̄z esse veritas
 vite z etiā iudiciū in recta diiudicatōe. z de-
 bēt odire auariciā. derelictōe z refutatōe
 muney. de q̄b̄ infra. z absq̄ spoliatōe infe-
 riorz. Talis erat seru⁹ Abzabe q̄ p̄erat om-
 nibz q̄ habebat. vt patet Gen. xxiij. Talis
 erat Joseph quez p̄fecit Pharaō toti terre
 egypti. Gen. xli. Et talis d̄z esse q̄libet qui
 p̄est fidelis z prudens sup familiā dñi sui.
 prout ait saluator⁹ Barb. xxiiij.

Capitulum secundum

Quod cauere debent p̄positi et officiales a
 vana pompa z sequela inutiliū p̄sonaz

Qualis autē debz
 esse quilibz talis p̄posit⁹ z quali-
 ter regere pplm suū sibi subiectū
 patet ex dictis sup de p̄ncipe. Debet em̄ esse
 imitator boni p̄ncipis. z fere r̄gere i officio
 sibi p̄missō sic z p̄nceps i suo dominio vel
 regno. s̄m em̄ iudicē ppli sic z m̄stri. Eccli.
 x. Et sicut p̄nceps vel iudex d̄z rectificare
 oēs in suo recto regimine. sic et quilibz p̄-
 sidens sub eo. Un̄ et Eccli. x. Qualis ē re-
 ctor ciuitatis tales z habitantes in ea. Ni-
 hilomin⁹ d̄z cauere a numerosa pompa ser-
 uoz z inutiliū p̄sonaz sequela ad ppli sub-
 iecti grauamen. exemplo antiquoz. prout
 narrat Valeri⁹ li. iij. de Carbone qui etiā
 cū bellis ciuilibz interesset filiū suū secum
 trahens duo decim seruos habuit. Et s̄lr
 narrat ibidē d̄ Scipione emiliano q̄ post
 duos inclitos p̄sulat⁹ totidemq̄ sue preci-
 pue gl̄e triūphos. septez seruis sequentibz
 officio legatiōis func⁹ est. Et seq̄t. Ita et
 cuz ad exterās gentes iter faceret non eius
 mancipia s̄z victoriā mirabant. nec q̄rum
 auri z argenti s̄z q̄rum amplitudinis secū
 pondus ferrer estimabat. Item d̄z cauere
 q̄ p̄est p̄lo a p̄gregatōe indebita diuitiaz
 et ab extorta iniuste pecunia exemplo pre-
 dictoz antiq̄z. p̄narrat Valeri⁹ ibidēz
 de talibz q̄ post p̄sulat⁹ in nullo fuerūt di-
 tiores. sed etiam paupes mortui. Un̄ nar-
 rat ibi q̄ Valeri⁹ post tres p̄solutus popu-
 lo romano acceptissimos sic mortuus est
 q̄ patrimonii ad exequiaz impensam nō

sufficiebat. Similiter narrat de Marco
 nentio q̄ arbiter fuit salutis reipub. vt ita pe-
 cunie in ops fuerat q̄ sepulture honore ca-
 reret: nisi ex collecta pecunia a p̄lo fuisset
 funerat⁹. Et similiter narrat de alijs q̄ sic
 paupes decesserūt post suos p̄solat⁹ q̄ non
 haberēt vnde dotarēt filias maritandas.
 nec vnde possent sepeliri cuz honore. Et h̄
 ideo. qz quilibet intendebat saluti reipub.
 z nō p̄p̄is cōmodis. vt dictuz est s̄. vbi de
 p̄ncipe z p̄similibz. Un̄ narrat Uegeci⁹ li.
 iij. q̄ Scipio post res gestas. p̄spere in hy-
 spania in summa paup̄tate decessit. nec ca-
 quidē derelicta pecunia q̄ sufficeret in do-
 tem filiaz. quas ob inopiam publice dota-
 uit senat⁹. Item d̄z talis cauere a comesa-
 zionū luxu z a luxuriāz lasciuia. vnde nar-
 rat Valeri⁹ vbi s̄. de quodā viro illustri. s̄.
 Carbone q̄ tribz seruis comitatus hyspa-
 niā vexit. et eodem ciboz eodē potu p̄terus
 q̄ remiges. Illū em̄ grata frugalitaz con-
 suetudo in h̄ genere vite cū sūma dulcedie
 p̄tinebat. S̄lr narrat Uegeci⁹ vbi s̄. q̄lic
 cauebāt antiq̄ a luxurie lasciuia. vbi ait q̄
 Antogon⁹ cū au disset filiū diuertisse in ei⁹
 domum cui⁹ tres filie insignes et speciose
 essent p̄cepto edixit ne q̄s inin⁹ q̄nquage-
 nos annos nar⁹ matrisfamilias hospicio
 vteret. Predicta em̄ multū nocēt existētibz
 in officijs publicis. z etiā pplis subiectis. Et
 idō a p̄dictis tales d̄nt p̄cauere. qz p̄ria t̄m
 multi faciūt. q̄d dolendū est. Si me ar̄ sic
 p̄sidentes debēt deū h̄re et ei⁹ eccliam in re-
 uerentia. z pplm subiectū sub disciplina. et
 nihilomin⁹ tractare paupes cū miscdiā. co-
 gitantes q̄ oportet eos misereri pauperuz
 subditorū vt de eis habeat de⁹ miscdiā.
 Un̄ narrat in vita beati Basilij q̄ accessit
 ad eū q̄dā muliercula tāq̄ ad potentē ap̄d
 regionis p̄ncipē postulās puidētiā sibi fie-
 ri. i. miscdiā p̄ eū. Qui sc̄psit ei. Hec mu-
 lier dicit me posse apud te. Si ergo possū
 ostende. Qui respondit. Pater sancte vo-
 lui misereri illi. sed nō potui pro eo q̄ cri-
 butis subiacet. Qui sanctus respōdit. Si
 quidem volens non potuisti. Bene. vtcū-
 qz res se habeat. Si potēs noluisti ducat
 te christus ad indigentiaz hoz vt quando
 volueris nō possis. Et sic factum est. Po-
 stea enim captus est ille et liberatus inter-
 cessione sancti Basilij. Qui grās agēs re-
 stituit mulieri dupluz eius quod abstulit.

Ideo dicitur **Matth. xvij.** Nonne oportuit et te misereri pserui tui sicut et ego misertus sum tui. **Et Matth. xxij.** de malo suo quod manducat et bibit cum ebriosis et percutit conseruos ad quem veniet dominus in die qua non sperat. putat dicitur ibidem. **Predicet** modis quilibet princeps informandus est. et quilibet quod populo preest.

Capitulum tertium

Qualiter debent esse tales. scilicet ut sint diligentes in causarum discussione et in sententiarum diffinitione et pertinentium ad talia.

Voices autem

Indicant sibi loca oculorum in republica. ut dicitur est. **Sicut enim** oculi discernunt ea que sunt ad corporis salutem a nociuis. quod oculi quidem speculatores sunt. et ideo in alto positi ad providenda pericula secundum **Ambrosium.** **Exameron omel. vltima.** **Sic** iudices reipublice sunt ad discernendum iusta ab iniustis. salubria a nociuis. **Unde** iudex dicitur qui ius dicens populo siue quod iure disceptet. **Iure autem** disceptare est iuste iudicare. non est autem iudex si non est in eo iusticia. **ca. xxij. q. ij.** **Et Papias idem.** **Quales autem** debent esse iudices dicitur **Deut. j.** **Dare** ex vobis viros sapientes et gnaros et quod puerfatio sit probata in tribubus vestris. **Et sequitur.** **Preceperunt** eis dicens. **Audite illos** et quod id iustum est iudicate. **et quod dicitur esse viri.** requirit in eis virtutis constantia. **Viri prope** est fortitudo ait **Tullius li. ij. de inscul.** **quintio** nibus. **Et vbi dicitur** a virtute vel quod maior vis in eo ait **Papias.** **Quia** sapientes. requiruntur sapientia debita iuris et legum. **Iudex enim** dicitur quasi dicens ius. ut dicitur est prius. **Quod gnari:** experta industria. **Gnari enim** dicitur peritus. **doctus.** sciens. **stronu.** gnarique peritiam per priuirtutis insinuant: ait **Papias.** **Quia** puerfatio probata: laudabilis et redolens fama. **Tales** debent esse iudices. in quibus prent esse huiusmodi aliqui prentes et iudices. scilicet prentes in prentendo. iudices in iudicando. **Deut. xvj.** **Iudices** et magistrorum prentes in omnibus potestatis tuis. **Hij** sunt admonendi ut exerceant iudicium diligenter et studiose ordinabiliter et recte prentent et iuste. **Job. xxix.** **Laus** quam nesciebam diligentissime inuestigabam. **Ibi Grego.** **moz. xix. q. ad pferendum** sententiam nunquam precipites esse debemus. ne temere in discussa iudicemus. ne quolibet mala

audita nos moueat. ne passim sine probato ne credam. **Debet** esse in iudicio exquisita discussio. facilis credulitatis exclusio. **positorum** examinatio. et cum deliberatione sententie platio **Et merito.** quod dei iudicium est. **Deut. j.** **Ita** paruim audietis ut magnum. nec accipietis cuiuscumque personam. quod dei iudicium est. **Et ait dominus Exod. xxij.** **Hec** in iudicio plurimorum acquiesces sententia ut a vero de uices. **Paupis** quod non misereberis in iudicio sed deuiando a vero iniuste sententiando. **Sume** ergo debent iudices cauere a predictis. et ab eis quod iudicium pervertunt. et sume diligentes esse in causarum discussione et sententiarum diffinitione. quod ut ait **Grego.** **vbi s.** **Da** iora crimina tarde credenda sunt cum audiuntur. et citi punienda cum veraciter cognoscuntur. **Facilitas enim** credulitatis facit dare puerfatum iudicium. sicut fuit de phurifare qui nimis credulitate obis iugis sententiauit contra **Joseph** et tradidit eum in carcerem. **Benef. xxix.** **Item** defecit discussio accusatorum et defensionum est occasio vel causa iniusti iudicij. sicut fuit de populo condemnante **Susanna** ad dicitur senium. **Danielis. xij.** que fuit liberata examinatis testibus et condemnatis. **Unde** et saluator liberavit adulteram. quia non fuit quod condemnaret. **Joh. viij.** **Ut enim** ait **Berui.** de gradibus humilitatis. **Est** iudicium quadruplex. scilicet veritatis. **Joh. v.** **Sicut** audio sic iudico. **Item** est iudicium odij. **fin** illud. **Secundum** legem debet moris dixerunt iudei de christo. **Et est** iudicium timoris **fin** illud **Joh. xj.** **Si** dimittimus eum venient romani et tollent nostrum locum et gentem. **Item** est iudicium amoris carnalis. sicut fuit de **Dauid** quod noluit perire **Absolon.** **ij. Regum. xvij.** **Et** statutum est non debere admitti ad iudicium speciales amicos ne fallant vel fallant **Lauendum** ergo est iudicium ne ex nimia credulitate. nec ex discussiois omissione. nec ex odij inanitate. nec ex timoris pusillanimitate. nec ex carnalis amoris affectione. nec ex amicitie familiaritate. nec ex munere cupiditate: iudicium pervertant. quia quatuor sunt quibus pervertit iudicium. scilicet timore odio. amore. et cupiditate. ut dicitur **ca. x. q. ij. yude.** **Quatuor** hec timor. odium. dilectio. census. **Sepe** solent homines rectos pervertire sensus. **Sed** prouideant quod sint imitatores summi iudicis cuius iudicium in terris exercent. **de quo dicitur Isa. xj.** **Iudicabit** iusticia pauperes

Distinctio quarta.

Diligētes et cauti fuerūt antiq̄ in cau-
saz disculsiōe. et q̄ sagaces et puidi in earū
de examinatiōe. et q̄ p̄stātes et industrij in
causaz dubiaz snatiōe. et q̄ clemētes et
p̄ij in quozūdā etiā reoz p̄etigētia causaz
absolutiōe p̄tz in gest̄ eoz. De p̄mo. s. d̄ dis-
culsiōe causaz narrat Valer^o li. vii. c. iij. q̄
duo hoies tradidit cuidā mulieri q̄ndaz
summā pecunie depositi noiē ea p̄ditōe vt
eam simul vterq̄ redderet et neuter p̄ se. q̄z
alter interiecto tpe tāq̄ mortuo socio dece-
ptorie circūuenit mulierē tradentē sibi pe-
cuniā. Supuenit tandē alter depositū pe-
rens. Cum igit̄ mulier reddere nō possz q̄i
p̄ furto ad suspēdiuz damnata est. sed sup-
uenit Demostenes p̄hs et eam cautela libe-
rauit dicens. Mulier hec parata est depo-
sitū fideliter soluere. s; nisi sociū adduxerz
id facere non potest. quia conditio fuit ne
pecunia vni sine altero nūeraret. et sic eua-
sit mulier. De secūdo scz examinatiōe cau-
saz fact̄ patet in Daniele. xij. Ubi Daniel
reuocauit oēs ad iudiciū falsos testes con-
futaui. Innocentē liberauit et iudiciuz in-
discusse datū retractauit. Unde et petr^o al-
fonsius narrat in suo tractatu de quodam
cui^o cognomen erat refugium pauperū eo
q̄ solebat paupes adiuuare. Cum em̄ q̄dā
paup̄ locasset domū suā cuidā vicino diui-
ti. q̄ cogitans ip̄m spoliare p̄dilio suo. po-
suit quedā dolia plena oleo in domo et q̄-
dam semiplena. Et tpe elapso venit videre
illa et inueniens illa dolia semiplena. impo-
suit pauperi crimen furti vt inde possz eum
spoliare. Et cū esset vocat^o ad iudiciū et nō
restaret illi nisi damnatio. Ille q̄ vocabat^o
refugiū pauperū vocauit ip̄m seorsuz. et in-
quisiuit si esset innocēs a crimine sibi im-
posito. q̄ iurante q̄ erat innocens redijt cū
eo ad iudiciū p̄chitq̄ vt illa mensuraretur
Adijciens q̄ si esset tantū de fecib; in semi-
plenis sicut in plenis dolijs: ille suissz con-
demnand^o. Si v̄o nō esset in illis nisi me-
dietas fecis q̄ erant semiplena: liberādus
esset. Et ex h̄ comptū est q̄ nūq̄ erant ple-
na. et sic paup̄ liberat^o est. Sic patet q̄stuz
yaleat p̄uidā exami^o atio in iudicio. De ter-
tio. s. de dilatiōe iudicioz narrat Valer^o
li. viij. q̄ q̄dam mulier virū suū et filiū viri
sui quem habuit ex alia vxore interemit. qz
illi occiderūt filiū suū oprime indolis quē
ip̄a habuit ex p̄ori viro. Delata est ḡ causa

coram iudice quā iuder duab; cedib; id ē.
mortib; p̄taminatā noluit liberare nec dā-
nare p̄cise cū iusto dolore cōpulsā eos oc-
cideret. s; ad maiores iudices cām trāstu-
lit. Illi v̄o inspecta causa accusatorē et reā
post centū annos ad se reuerēti iusserūt eo-
dem affectu quo p̄or iudex. Sed ille trās-
ferendo h̄ij differendo causam damnandi
et absoluendi inexplicabili mutatione cū-
crabant.

Capitulum quartum.

De ordinata indulgentia et de veritate
iudiciū cum misericordia.

De quarto scz de
absolutione reoz ex indulgētia
narrat Valer^o multū libro. viij
et h̄ ex varijs causis sicut ibi recitat vbi ait
q̄ q̄dam intersector sororis sue a rege p̄pter
crimen atrocitatis damnat^o est. sed idem tñ
frater absolut^o est a p̄lo p̄siderante causaz
qz sororem occidit nō ex impietate. s; pro-
pter immaturū amorem sororis. Silr nar-
rat ibi de quodā q̄ erat reus homicidij. pro-
se nihil recusans. sed puulos suos flens cō-
mendare cepit iudici. Qui p̄sensu omniuz
astantiū mutauit sniam. et respectu puero-
rum ip̄m liberū abire fecit. Similiter nar-
rat ibi de alio accusato q̄ graues iniurias
attulisset socijs. et cū sententie tristes de eo
ferebant. repente p̄strat^o humo pedes iudicū
cum osculabat. et os suum ceno replebat.
totam concionē a seueritate ad clementiā
et mansuetudinez trāstulit. De mulis alijs
p̄similib; ibi narrat. Erant aut̄ proniores
ad absoluendū q̄ ad p̄demnandū. Un̄ de
hoc ait Augustin^o de ciuitate dei lib. xvij
q̄ existentib; duodecim iudicib;. Si vnus
senarius reū absolueret. ali^o senarius non
potuit damnare. Si ḡ pagani et gentiles
deū ignorātes. fidei xp̄iane inexplēs. diui-
nū iudiciū futurū nō p̄cogitantes. nec bea-
titudinez sperantes fuerūt ita diligētes in
iudicjs suis. quales debent esse fideles. nō
solū in iudicjs suis: sed in iudicio q̄d di ē.
Dei em̄ iudiciū est Deut. j. Item p̄uide de-
bent vt iudiciū sit equitate rectū vt non p̄-
uertat affectu carnalitat̄. vt motu poreita-
tis. vel intuitu cupiditat̄. vel malignitate
odij alic^o. Sic em̄ p̄cepit dñs Exod. xxiij.
Nec in iudicio plurimoz acquiesces sentē-
tiet a vero deicio. Et Leuit. xix. Nō in-

Partes prima.

luste indicabis. Et p^o. Noli facere iniquū aliqd i iudicio i regula. i pōdere. i mēsurā. Un̄ narrat Bre. li. iij. dyalo. d̄ qdā q̄ vidit petriū maiorē ecclē in loc̄ deterrimis maḡ pōdere ferri ligatū ac depressuz. dictūq̄ ei est q̄ h̄ pariebat. qz si qd̄ p̄ faciēda vltione tubebat ad inferendas plagas: pl^o ex crn/ delitate q̄ ex obediētia f̄uebat. Sūme ei d̄z iudex cauere ab ira z crudelitate ipsūm deū imitādo. De q̄ Sap. xij. Et tū cū trā/ quillitate indicas. Ira aut̄ viri iusticiā dei nō opat̄. Jaco. j. Un̄ narrat Sen. lib. ij. de ira. de qdā iudice tyrānico. q̄ ex ira dam/ nauit tres innocētes milites. vnū quia re/ dierat de via sine suo socio. imponēs ei q̄ illū interfecisset. p̄cepitq̄ alteri militi vt eū duceret ad locū supplicij. Qui cū eēt edu/ ctus venit cō milito soci^o san^o. quez videns centurio cui fuerat p̄ceptū aliū occidere. re/ ducit ambos ad indices. Quos cum vidit tyrān^o irat^o est. Dixitq̄ p̄mo. Te iubeo in/ terfici. qz damnat^o Scōo dixit. Et te silt. qz cā damnatōis p̄ militroni fuisti. Tertio dixit. Et te iubeo occidi. qz iustus occide/ re. ipatozi nō paruisti. Un̄ Sen. ibi. D̄ q̄ sollers est iracūdia ad fingēdas cās furor̄ tres h̄ p̄niti sūt ob vni^o innocentia. Exco/ gitauit iste queadmodū tria faceret crimi/ na cū nullū inueniret. h̄z iracūdia h̄ malū q̄ nō vult regi. Irascit ipi veritati si p̄ volū/ tatez suā aliqd̄ fiat. Et de h̄ Jfido. li. iij. de sūmo bono. c. v. Iudex iracūd^o iudicij ex/ amen p̄neri non valet. qz caligine furoris nō videt. zc. Item. puiderē d̄z vt iudicium fiat liberalitate gratuitū nō venale vel ven/ ditū. put̄ ait Aug. epla. xxxv. Nō d̄z iudex vende iustū iudiciū. aut test̄ verū testimo/ niū. zc. Ibi bñ de h̄. Et idem cā. xliij. q. v. Tali ei veditōe nihil est inordinat^o. qz in/ sticiā vende iniquitas est. In iusticiā p̄ ven/ dere rabiosa insania. Preterea talis vedit iusticiā quā nō h̄z. In alijs eff̄tractibus res vedita alienatur a veditore z transit ad emptorē. s̄z i tali s̄ctu nullā iusticiā h̄z ven/ ditoz. lz forte effect^o iusticie trāseat ad emp/ torē. Un̄ talis etiā vitatē ipaz inhonorat z vilificat. Et qz ipaz cū sit ipreciabil̄ expo/ nit p̄ p̄cioz ipm iudiciū puertit. Prouerb. xxvij. Qui coḡscit in iudicio faciē n̄ facit bñ. Iste p̄ buccella pants deserit veritatē. Itē Aug. li. v. p̄f̄. Nil sordid^o. nil turpi^o tali veditōe. Apō ei antiq̄s oē qd̄ ex debi/

to officij gratuitū esse ōz: si fiat ad p̄ciū in/ sordibz cōputat̄. put̄ d̄: in Policrato li. v. Preterea iudex est famul^o iusticie q̄ ē regia/ p̄uētū. Ille ḡ est iudex infidel̄ q̄ vedit suaz dñam z reginā. z p̄stituit eā p̄cio. qz vt d̄z i Policrato vbi s̄. P̄ciū nō d̄z t̄m pecunia s̄z obsequiū z oē gen^o muner̄. Talis ḡ ser/ uis infidelis dñam cui ex fide tenet famu/ lari q̄si in foro ipam distrahit. Jobelis. iij. Puellā vedit d̄r p̄ vino vt biberēt. i. iusti/ ciā incorruptā z sincerā. Et nō solū ille v̄ ditor est iniqu^o. s̄z etiā emptoz. vt de ill̄ ve/ rificet̄ illud Ezech. vij. Qui emit nō letet̄. Emptoz em̄ tal̄ sciēt̄ ex int̄tione illicit̄ z corrupit puerfū iudicē. sic fuit de Balach q̄ corrupit Balaam muneribz excecavit. Hūeri. xxij. Et de h̄ Jfido. li. iij. de summo bo. ca. liij. Null^o p̄do tam cupid^o i alienis q̄z iudex iniqu^o i suis. zc. z ibi bñ de h̄. Un̄ Petroni^o. Quid faciūt leges vbi sola pe/ cunia regnat. aut vbi paupras vincere nul/ la p̄t. Jam nūc iudiciū nihil est q̄ publica merces. Et p̄t h̄ iudices sacramento alligāt legibz iurati q̄ omi modo iudiciū cū veri/ tate z legū obfuarōe disponāt De penave/ ro mali iudic̄ narrat Valeri^o li. vj. c. iij. di/ cēs q̄ cābises mali cuiusdā iudic̄ d̄ corpe pelle detractā selle iudiciarie exēdit et i ea filiū suū p^o p̄rem iudicatu^o p̄sedere iussit. Et sic rex barbar^o atroci ac noua p̄a mali iudicij ne q̄s postea corrupi iudex possz p/ uidit. Sollert̄ ḡ puideāt iudices ne per/ uertāt iudiciū d̄i vt nō eternalit̄ a deo pu/ niant̄ ex q̄ tanta pena puniuit rex iniquum iudicē z puerfūm.

Distinctio q̄nta p̄ me p̄ris h^o summe.

Capitulum p̄mum.

Quales esse debēt z a q̄b debēt cauere.

Cōsequenter hac distinctiōe q̄nta admonēdi sūt oratores siue aduocati vel legi/ ste q̄ vendicāt sibi locū v̄l officij ligue i re/ pub. Pronūciāt em̄ causas expedēdas p/ reipub. vtilitate z necessitate sicut z lingua enūciat corpis necessitates. P̄p̄riū ei est oratoris aperte disticte et ornate p̄ferre ait Tuli^o li. ij. de offi. Et h̄z sunt informandi vt vtant̄ sua eloq̄ntia z scientia ad reipub/ lice vtilitatē z salutē z nō ad puiciē. vt ait Tuli. vbi s̄. Quid tā inhumanū est q̄z elo/ quentiā a nasa ad salutē boim z ad p̄fua/

Distinctio quinta.

tionē datā. ad boni z veritatē subuersionē
 pnicicōz cōuertē. z tñ talia pperrāt pdicti.
 zc. **Et** ibi bñ de h. **Et** his ptz q̄ tales dñt
 cauere ne ipam veritatē z ei⁹ causas oppri/
 māt z destruat. ne innocētēs z iustos im/
 pugnēt z damnificēt. ne falsitatē z ei⁹ falla/
 ces cās defendēdas sumāt. z ne ipos impi/
 os verisimilibz rōibz iustificēt. qz q̄ iustifi/
 cat impiū z q̄ dēnat iustū: abominabilis
 est vterqz apud deum. **Prover.** xvij. **Unde**
Aug⁹. li. iij. cōfēs. **In** foris litigioz coipso
 q̄s reputat a multis laudabilior q̄ fraudu/
 lentior. **Et** qd est pniciosius ad hmōi offi/
 cia aliq̄ seipos defendūt. **Prout** ait **Aug⁹**
 li. ix. cōfēs. loquēs de seipo. **Placuit** mihi
 subtrahere misterū lingue mee. p̄t immū
 dā loquacitatē. ne vltēri⁹ puerilia medita/
 rer. dñe ihu. nō legē tuā. nō pacē tuā. s; in/
 sanias mēdaces et bella forēnsia mercarēt
 ex ore meo arma furori suo. **Sic** em̄ de ta/
 libz est q̄ pdicta faciūt. **z** ei iura sūt iusta
 z leges recte. **puerte** tñ illa ad p̄ratz oppres/
 sionē z ad falsitatē p̄motioez est eis aburi.
 qd faciūt multi. z vt mag⁹ possint h̄ facere:
 dilatat p̄bilateria z simbnas suas. tam oz/
 naribz vestitū q̄s pompa gestuū q̄s arrogan/
 tia p̄boz. **put** d̄r in qdā tragedia de qdā q̄
 vidit infernū. in q̄ etiā vidit surbā infinitā
 aduocatoz. z dixit. **Hei** venale gen⁹ hoim
Accedite vt mecū in h̄ vase balneamī. sup/
 eit em̄ adhuc loc⁹ **S; nobil** anim⁹ dedit gē
 q̄rere hōrē ab exterioribz ornāmētis. **put** nar/
 rat de **Demostene** in **Policrato** li. viij. **De**
mostenes inq̄t anteq̄s d̄r eloquū ei⁹ inno/
 tuisset. cult⁹ oposiores d̄r apperisse z vestitū
 nitore. sciens qz purpura causidicū vedit.
Ar postq̄s noticiā z samā affecit⁹ ē eloquē
 tic. roga est p̄tēnt⁹ dicēs se velle sibi a se po/
 tius q̄s a nitore vestitū a cultu exq̄sito p̄ita
 re glāz. **Quē** ei p̄t⁹ attollit honor: vilitas
 vestitū nō depmit. **Emendicatū** laudis vi/
 det esse suffragiū qd ab extrinsecis pendet
Profecto vni⁹ egregie p̄turs titulo q̄sqz ma/
 gis clarescit q̄s iplēdissimio luxurie vltu/
 mēto z omni lenocinio vanitatē. **Nō** ḡ sa/
 piēs z virtuosus d̄z dedignari ostentare se
 exterioribz ornāmētis. et sic q̄si vendē se. **Et**
 nō solū etiā aliq̄n tales se vendūt vel suum
 patrociniū. **S; qd** miserabili⁹ est vendunt
 suū silentiū. **Et** cū silentiū sit puatio locu/
 tionis exponūt venalitio ipas puationes.
 et sic q̄ sūt nulli⁹ p̄cū sūt apud eos venalia.

put narrat de **Demostene**. q̄ cū **Aristode**/
 mū auctore fabulaz interrogassz q̄ntū mer/
 cedis accepissz. z ille respōdissz. talentum.
Plus inq̄t **Demostenes** accepi vt tacerez.
Planū est ḡ tales esse mirabiles imo mise/
 rabiles veditores. q̄ nō solū se z sua sic ven/
 dūt. s; puatioez rez. vt dicitū est **Et** lingua
 talis venditoris multū damnifica est i re/
 publica. **put** d̄r in **Policrato** li. v. **Q** cau/
 sidicoz siquidez lingua est damnifica nisi
 eā vt dici solet sumibz argenteis vincias. et
 nō solū etiā sic vendūt se z sua. s; etiā aliq̄n
 cās p̄trahūt. vt pl⁹ **Lucret.** vel veritatē ex/
 cludūt. vel qd nequi⁹ est: interimūt. z vt fi/
 at p̄uersum iudiciū efficiūt. vt verificet de
 illis illud **Isa.** lix. **Conuersū** est iudiciū re/
 trosum iusticia lōge sterit. qz corrui i pla/
 tea veritas z equitas nō potuit ingredi. zc
Tot em̄ repagula z tot obstacula fallacia/
 rū adducūt q̄ nō hz veritas ingressum. **Et**
 qd grau⁹ est cam falsitatibz interimunt. et
 p̄pinant aliq̄n vinū erroris. sicut loq̄t **An**/
gustin⁹ li. j. cōfēs. de poetz loquēs. **Nō** accu/
 so p̄ba q̄si vasa electa s; vinū erroris qd in/
 eis p̄pinabat ab ebrijs doctoibz **Et** li. f. iij.
Quid valer eloquentia pagano q̄ tāq̄s po/
 culo p̄cioso moztiferos p̄pinat errorē z fa/
 cit linguam suā frameā. i. gladiū bis acutū
Item potest dici de talibz vere. **Lingua** eo/
 rum gladi⁹ acur⁹. **Sed** sciant tales omnes
 q̄ tenent ad restituriōem omniū q̄ lucrari
 sunt iniuste. **put** ait **Aug⁹.** epla. xxxvj. lo/
 quēs de **Zacheo** q̄ ait. **Si** cui aliqd abstu/
 li reddo illi quadruplū. **Lu.** xix. **verunta**/
men ait **Aug⁹.** epla vbi s. **Si** iusticia sin/
 cerius p̄sulat. inuisti⁹ d̄r aduocato. redde qd
 accepisti q̄n p̄ veritatez steruisti. iniquitati af/
 fuisi. iudicē sefellisti. iustā cam oppressisti.
 de falsitate vicisti. **Quot** vides honestissi/
 mos z discretissimos viros. nō solū ipune
 venūctiā gloriose sibi videri cōmittere. **Et**
 ibi bñ de h. **Et** nō solū tenet ad restitutiōz
 eoz q̄ accepit. s; etiā ad restitutiōnez eoz q̄
 p̄ iniustā aduocatoz suā iusti amiserūt. **Un**
Aug⁹. ibi. **Quis** tandē aduocatoz facile re/
 perit q̄ dicat suscepto suo. recipe qd michi
 cū male a dessez dedisti et redde aduersario
 tuo. qd me a gente inique abstulisti. zc. **Ibi**
 bene de hoc.

Capitulum secundum.

De informatiōe actorz in iudicio com/
 muniter.

Et non solum ad
 uocat^r est admonēd^r hīs modis
 s; etiā omnis actor i iudicio ne pe
 rat nō sua nec querat aliena. nō p falsitate
 pcedat i iudicē munerib; corūpar. ne pau
 peres opprimat. q; si lucrū his modis sit in
 archa. damnū tñ erit in pscia. *Et de h; Tu
 li^o li. iij. d. officijs. Si bon^o vir habeat hāc
 vim vt si digiti pcrepuerit. s. p digitoz per
 cussionē vt fuit mos apud antiq; possit in
 testamēto locupletū nomē suū irrepe. i. fie
 ri heres. hacyi nō vraf. *Et seqt. cā. Intelli
 git em̄ nihil expedit nec vtile esse qd sit in
 iustū. Hoc q; nō didicerit. bon^o vir esse nō
 poterit. Et ibi exempla de ill^o q; suplantat
 uerū alios iniuste. Tū attēdat ois actor
 mal^o qd d; iij. *Re. xxj. de Achab q; p falsuz
 testimoniū i iudiciū ex suggestionē Jesa
 belis. eripuit vineaz Naboth. Tū regi di
 ctū est. Occidisti i possedisti. Et seqt. In
 h; loco i q; linxerit caues sanguiez Naboth:
 lambēt sanguinē tuū. Carnes p; Jesabel
 comedent canes in campo Jeracl. simili
 ter de Aman q; voluit opprimere iudeos et
 damnare coram rege. qui tamē oppressus ē
 et paribulo suspensus. put dicitur *Nester
 capitulo. viij.****

Capitulū tertium.

De informatione testium

Unsimiliter te
 stis in iudicio admonēd^r est. ne
 falsitati testimoniū pbibeat. ne
 veritate deneget qñ d; ne falsū testimoniū
 vendat. ne alijs noceat. put pcepit domin^o
*Ero. xx. Nō falsū testimoniū dices. Tū
 Jsidor^o li. iij. de sūmo bono. Testis falsid
 cius trib; est obnox^o. Deo quē ptenit. iudi
 ci quē decipit. inuocēti quē ledit *Et aug^o.
 in smōe de decē plagis ait q; octaua plaga
 sez locusta aial dēte noxiū signat falsuz te
 stē. Quid em̄ aliud vult nisi nocere mordē
 do i psumere inētiendo. Et ideo admonēt
 aplos ne nos fals; criminib; appetant alios
 psumere dicēs *Si morde; inqt; inuicēz i
 comeditis. videte ne ab inuicē psumamī.
 Gal. iij. Tales veritate interimūt. i. sic ipm
 xpm q; est pscas. Tū et p ipm insurrexerit
 Bachei. xxvj. De h; Ambro. in smone de
 passione dñi ait. Xps veritas. i. pax est et iu
 sticia. Qui g; relinquūt p falsitate veritate***

p tpali psclo iusticia. q; odiūt i rescindūt pa
 cē xpm occidūt *Jō merito test; falsus non
 erit impunit^o. Prouer. xij. Tū i de pena
 falsoz testū li. vj. ecclastice histo. sic dicit.
 Tres falsi testes insurrexerit p; Narcissum
 epm hierosolimū. affirmātes sub sacramē
 to iuramēti in hac forma psciri. Prim^o em̄
 dixit sic esse vt nō igne psumeret. Secūd^o
 ita esse ne regio morbo corūperet. Tertius
 affirmauit ita esse ne luminib; ozbaretur.
 Sanct^o p; o cul^o vita i pudicia ab omib;
 noscebāt in deserts locis plurib; annis de
 lirescit. s; ocul^o diuine puidētie nō quiescit
 sed impios i falsos vltioni terribili mul
 crauit. Tū p m^o a parua scintilla ignis do
 mo succēsa cū omi familia omiq; substan
 tia pflagrauit. Scōs a pedib; vsq; ad ver
 ticem morbo regio q; fuerat impcat^o con
 sumpt^o est. Tertius vidēs eoz exitū. nec se
 poruisse effugere diuinū iudiciū corā omi
 bus sceleris ordinez pandit et in lacrimas
 p;rupit. i luminib; ozbar^o est. *Et narcissus
 q; de celo rediuiuus ex improuiso redijt. et
 multo maior erga eū amor hoim excreuit.
 Sancto g; multū pscuerūt isti. i sibi confu
 sibiliter nocuerūt. Qui g; imponunt falsa
 patienter p xpo sustineat. et absq; falsitate
 innocentia ostendat: exemplo Joseph qui
 innocēs in lacum missus est. Gen. xl. Et ex
 emplo *Susanne Dau. xij. Et exēplo bea
 ti stephani Act. vi. Et exēplo ihu xpi q;
 qñ agn^o du ci^o est ad victimā. Math. xxvj
 Tales em̄ defendit de^o aliqñ in psciri. vel si
 pmitat puniri. h; facit ad cumulū meriti i
 premij. put narrat *Hieronim^o epla. cxliij
 de quadā sancta muliere septies percussa.
 Imponēbat em̄ ei crimen adulterij. i viro
 pscitente vt cōpendio moris longos crucia
 tus vitaret. Ait illa. Testis est de^o. nō ideo
 me negare velle ne peccam. s; ideo mentiri
 nolle ne peccem. Et pmo ictu spiculatoris
 caput viiri abscisū est. Et cum ad illam ve
 nisset pmo ictu rasure modice sanguinem
 emisit. scdo fibulā auri excussit ex collo. ter
 tio gladi^o reflectit. i se ferire nō posse pscit
 Ali^o igit; pscissor eligit a q; semel pcussa cō
 cutitur. scdo ab eo pcussa quassat. tertio
 vulnerata pscernit. quarto pcussa visa est
 mori. et ducta a clericis reuixit dicēs. Dñs
 mihi adiutor est. zc. Et lz postea seultret le
 ges nihilomin^o reddita est libertati *Euidēs
 g; hic affuit pscio i miscbia diuina in li*****

Distinctio quinta.

beratione innocentis. Si vero sit reus ille cui imponuntur crimina in iudicio instruendus est ut peccata non augeat vel cumulet purgando se per mendacia vel per iuriam et falsa testimonia. sed ut culpas suas et reatus cognoscat. veraciter peniteat. dignum se esse penis et opprobrijs intelligat. exemplo filiorum Jacob dicentium. *Verito hec patimur. quia peccauimus in fratrem nostrum.* *Benef. xlij.* Item instruendus est ut penam vel mortem pro penitentia sustineat. et ut recognoscat sibi melius esse finire vitam in penitentia quam viuere in malicia et ut humiliter misericordiam dei imploret. et ut confidat in saluatore spe certa. exemplo latronis dicentis. *Et nos quidem iuste. nam digna factis recipimus. Et sequitur. Vemento mei cum veneris in regnum tuum. Luce vicesimo tertio.*

Capitulum quartum.

De informatione actorum et eorum contra quos est actio.

Instruendi sunt etiam actores qui agant contra reos. ut non cogant eos ad iurandum ne incurrant delictum. prout ait Augustinus in sermone de decollatione beati Iohannis. Ille inquit qui hominem prouocat ad iurationem et scit eum falsum iuraturum vincit homicidam. quia homicida corpus perimit. ille animam. immo duas animas. eius que iurare prouocauit et suam. Unde narrat ibi de quodam qui prouocauit alium ad iurandum. quod nocte sequenti in visione adductus fuit coram iudice terribili. A quo cum interrogaretur quare prouocaret hominem ad iurationem. et ille respondisset. quia negauit mihi rem meam. Dixit iudex. melius esset ut rem tuam perderes quam animam illius hominis falsa iuratione perimeres. Et prostratus inuisus est cedi grauissime. intantum ut vestigia plagarum in dorso eius euigilantis apparerent tempore multo. Diciturque est ei. *Laueas de cetero ne similia facias. Cum compassione enim magna de damnis animarum debent si deles agere contra tales. dolentes plus de perditione animarum quam rerum. prout ait Gregorius moral. iij. super illud Job xxxij. Frustra laborauit nullo timore cogente.*

Plus inquit raptoribus istis debemus metuere quam rebus irrationabilibus defendendis inhiare. etc. Unde apostolus prima ad Corinthios. vi. Jam quidem omnino delictum est in vobis quod iudicia habetis inter vos. quare non magis fraudem patimini. Si ergo iudicia litigiosa in rebus repetendis reprehendit apostolus: multo magis quando sunt actiones in iudicijs absque caritate. et ideo usque ad damnationem mortis. Et ideo sancti dabant res etiam latronibus ne furando peccarent. prout dicit Gregorius libro primo dialogorum. de illo ortulano qui precepit serpenti ut custodiret aditum orti. Et cum esset a serpente fur ibidem detentus respondens ille ait. *Quare totiens in labore monachorum furtum facere presumpsisti. Et soluit eius pedem dicens ei cum magna dulcedine. Amplius non facias furtum. sed cum necesse habes huc ad me ingredi. et que cum peccato consueuisti tollere ego tibi deuotus dabo de labore proprio. ne animam tuam furando perdas.*

Capitulum quintum.

De informatione accusatorum.

Et quia in his iudicijs accusatores falsi multa mala faciunt. Ideo sunt fideles instruendi ne falso accusent alios vel falsa fingendo vel facta aggrauando seu augmentando. Unde de falsis accusatoribus ait dominus per Hieremiam. ix. *Extendunt linguam suam arcum mendacium et non veritatis. Et sequitur. Sagitta vulnerans linguam eorum. Sicut enim sagitta subito vulnerat et cum hoc non suspicaret. sic lingua falsi accusatoris sepe ledit innocentes expectato. Et talis arcus est maledictus. quia emittit sagittas false accusationis usque ad existentes in partibus remotis. Ideo separandus est falsus accusator a populo ne multos ledat. sicut canis rabiosus ne homines mordeat. Unde apostolus ad Philippenses. iij. *Videte canes. Glossa. Natura canum est ut non latrent ad eos cum quibus habent consuetudinem vel noticiam. Contrario est de talibus qui frequenter mordent sibi notos et vicinos. ideo cuiuslibet tali comperit quod dicitur de capite eorum. scilicet sarhana. Apoca. xij. Proiecerunt est accusator fratrum etc. Glossa. Accusator enim est fratrum nostro.**

Part prima.

rum et non peccatorum. quia innocentes accusat.

Capitulum sextum.

De informatione intercessorum.

Et quia in iudicio sunt varie persone. scz psona accusatoris. defensoris. intercessoris. et iudicis. prout ait Augustin⁹ epistola xxxv. ad Macedonium. Instruendus est intercessor vt debito modo intercedat inductus pietate et misericordia vt non faueat peccatis vel criminibus. prout docz ibi Augustin⁹ bene respondens obiecto⁹ Macedonij sibi obijcientis q^o illud probam⁹ qd impunitu esse volum⁹ Et sequitur. Utdetur intercessorem approbare reum pro q^o intercedit. Cui respondit Augustin⁹. Quonullo modo culpam quaz corrigi volum⁹ approbam⁹: nec quod perperā comittitur. ideo nolom⁹ impunitum esse quia placet. sed homines miserentes. facinus seu flagitium detestantes. Quanto magis displicet nobis vicium: rāto min⁹ volumus in emendatū viciofuz interire. zc. Ne ergo in emendati intereant z veraciter peniteant. iusti pro reis intercedūt ad iudices Unde sequitur. Defensor ab intercessore multuz distat. Nam ille diluendis vel obtegendis criminibus operam maxime impendit. Intercessor autem cum de culpa constat pro pena remouenda vel temperanda curā gerit. Unde et domin⁹ apud homines intercessit ne lapidaretur adultera. Iohannis viij. Volo ergo parce vir bone: quāto melior tanto esto mitior. q^onto sis celsior potestate tanto hūilior: fias pietate. vt ait Augustin⁹ vbi supra. Iusti est ergo intercedere recta intentione. Nihilomin⁹ iudicis est iudicare iusto ordine. Unde et modus rogandi iudices est vt faciat que salua fide facere possit. fm Tullium libro scdo de officijs. Iudicis em̄ est semper in causis verū sequi. Unde legitur in vitis patrum q^o iudex quidam prouincie cū abbatem pastorem videre cuperet. sed nequireret. filium sororis sue tanq^o malefactorem reuicū dicēs Si pastor venerit et pro eo intercesserit dimittam eum. Mater ergo pueri ad ostiuz senis plorans dixit. Veni intercedere pro filio meo. Qui cum mulieri intus non responderet. Dixit iterum mulier. Et si visce

ra ferrea habes nec vlla compassione moueris: saltem miseratio sanguinis tui fleat te. Ille at mandauit ei dicēs. Pastor nūq^o filios generauit mandauitq^o iudici di. Examina cām fm legē et fm veritatē fer sententiam.

Distinctio sexta pme ptis hui⁹ summe.

Capitulum primum.

De institutione et auctoritate senat⁹ siue consiliariorum apud antiquos

Rehabitis occasionibus informandi iudices. q^o sunt ad modum oculoꝝ i republica. sequitur de modo informandi senatū id est. collectionē consiliarioꝝ. Qui quidē senatus tenet locum cordis in republica fm Plutarcum. Senatus enim nomē officij est dictum a senectute. qui vel sudauit vel auxit romam. vt ait Papias. Vñ a romulo electi sunt. qui ob etatem senatores. et ob sollicitudinem cure: patres appellati sunt. Et senatus officium est consilio ciuitatem tuare. ait idem Papias. Et de hoc in principio historie romanorum. q^o Romulus condita ciuitate quam ex nomine suo romam vocauit. centum ex senioribus elegit quozū consilio omnia ageret quos senatores propter senectutē: patres ob sollicitudinem cure nominauit. Quid em̄ nobilius ceterū senum. ait Policrat⁹ libro. v. q^o merito a vulgaribus officijs ad cōsilij et regiminis officium transeunt. z in marcido corpore exercent mentis vires. eo sapientiē magis apri negocijs quo in exercitijs corporis minus possunt. Eozum itaq^o rātus honor extitit apud grecos vt duces reipub. nunq^o procederent nec egregium aliquod agerent quod senes instituti non inducerent seu approbarent. Et qd magis est. ab inicio vrbis condite nomina eozuz aureis litteris sunt conscripta. Et ibi multuz de hoc. Et merito senatus. id est. collectio talium comparatur cordi. quia sicut a corde in corpore naturali vita et vigor et regiminis origo est. sic a talibus in republica proportionabiliter dicta subueniunt. vt vere dicatur reipub. Vñ custodia custodi cor tuum. quoniam ex ipso vita pcedit. Pro uerbiorum quarto. et ad agendum et mouendum.

Distinctio sexta.

Capitulum secundum.

Quod consiliarij debent esse iusticia et sanctitate vite probati.

Notandum ergo quales debent esse consiliarij. scilicet vita sancti et probati esse debent. prout ait Ambrosius libro. ij. de officijs quod in acquirendis consilijs plurimuz valet vite probitas. virtutu progatiua. beniuolentie vsus. facilitatis gratia. Et ponit exempla. Quis in ceno fontem requirat. quis ex turbida aqua potum petat. vbi luxuria est. vbi intempantia. vbi vicioz confusio. quis non horrenda existimet. quis non despiciet morum colluionem. quis vtilē alienae cause iudicet quem videri inuilem suae vite. Ex his patet quales debent esse consules siue consiliarij. scilicet a vicijs immaculati. et virtutibus predicti. et moribus probati. et experientia industrij. Unde ibidez Ambrosius. Prestantior est a quo consiliu petitur quā ille qui petit. Et sequitur. Qualis debet esse consiliarius. scilicet vt exemplo et vsu patior sit nō ad cōsulendū tñ. s3 ad subueniendū. Et ibi bñ de h. Et quia raro inueniuntur tales. ideo dicitur Eccl. vi. Consiliarius sit tibi vnus de mille. Et ideo antiqui elegerunt senes pro consiliarijs. vt dictum est.

Capitulum tertium.

Quod consiliarij debent esse veridici siue veritate predicti.

Item debent consiliarij esse veritate predicti siue veridici vt in veritate psulāt illis quibus sunt psules. siue sit pnceps. siue ciuitas vel respublica. nō ad placitum eorum quibus psulūt. sed fm reueritatē. prout ait Seneca. li. vi. de bñfi. Dic illis. nō qd volūt audire aures adulatione letates. s3 in tret vox vera. da psiliū vtile. S3 falsi amici p psilio adulationē afferūt. Et sequitur exemplū adulantū blande fallentiū Xerxes dux medoz grecis bellum indixit Qui familiaris vnus dixit. Breuos nunciū belli nō expectaturos sed ad pmam aduentū famam tergaversuros. Alius dicebat. greciaz nō vinci sed obrui mole exercitus. Alius dicebat timendū esse ne vrbes desertas et vacuas inuenirent. Alius dicebat. vix illi na

turam rerū sufficere. angusta esse classibus maria. militibus castra explicandis copijs. sequestribus campestria. vix celum patere sagittis. Dum in hunc modū regem in exultationē furentē concitarent. dixit Damagatus. Multitudo ista que tibi placet. tibi metuenda est. Verum est enim. in modica nūq̄ posse regi. nec diu durare quod regi non potest. Nihil tam magnuz quod perire non potest. Acciderunt autem que dixit Damagatus. De quo rege narrat Trogus pompeius libro secundo vbi sic ait. Xerxes quadraginta milia e regno armarat. et tricenta milia de auxilijs. et centum milia nauium habuisse legitur. et cuncta siccata ab eius exercitu. et greciaz omnem vix capere eius exercitum potuisse legitur. Sed ipse primus in fuga. postremus in prelio. vnde et in eius exercitu equa perierit leporem qui est fugax animal. ait Ctesicius libro secundo de eius confusibili deuictione. Et quo apparet plus prouidentie inesse veris consultatoribus quā assentatoribus.

Capitulum quartum.

Quod consiliarij debent esse experientia industrij.

Item consiliarij debent esse multiplici experientia industrij et perspicui et ideo merito senes eliguntur consiliarij. vt dictuz est. Unde ait Ambrosius exameron omel. pma. Senectus est in consilijs vtilior. propter quod dicitur Ecclesiastici. xxv. Quā speciosum caniciei iudicium. et presbyteris cognoscere consilium. quā speciosa veteranis sapientia et gloriozus intellectus et consilium. Ideo precepit dominus Moyse vocare seniores ad consilium. Exod. ij. Uade congrega seniores israel. et. Numerorum. xj. Congrega de senioribus quos nosti esse senes. Ideo Jeroboam qui dereliquit consilium senum et adhesit consilio adolescentum a populo derelictus est. iij. Regum duodecimo.

Capitulum quintum.

Quod consiliarij debent esse stabilitate solidi.

Item consiliarij debent esse stabilitate solidi vt nō moueāt timore et amore et cu-

Part prima.

piditate in consilijs dandis. **Eccī. xxxvij.** Ante omnē acrum consiliū stabile. Et maxime requirit q̄ sint stabiles in iusticia diuina. ab ea nullo modo declinantes. **Unde** narratur de **Constantino** patre **Constantini**. libro p̄mo historie tripertite. **Quod** cum ecclesie paterent̄ persecutiōnes in alio terrarum orbe concessit christianis licēter in sua religione consistere. **Is** probare volens quosdam in palacio suo si essent solidi in fide. precepit q̄ si qui venirent ad sacrificandū dīs suis. **Hi** essent in palacio circa eum. **Si** qui autem nollet sacrificare: de palacio exirent. **Et** cum alij essent p̄ponentes christianam religionē. scilz p̄missis regis **Alij** vero prompti essent ad sacrificandū dīs. sperantes amicitia regis. deliberauit rex cis vti consiliarijs qui i melioribz fideles constantesqz essent. alios vt effeminatos expulit. credens nūqz eos circa p̄ncipem esse deuotos qui fuerūt sic dei sui paratissimi proditores **Illi** enim stabiles consiliarij hominis qui veri amatores veritatis. **Ecclesiastici. xxxvij.** **A** malo cōsiliario conserua animā tuam.

Capitulum sextum.

Que debent esse examinata eorum consilia.

Debent autem cōsilia esse examinata et cum deliberatione discussa. **Consiliū** em̄ est appetitus faciendi vel non faciendi vt re excogitara ait **Tullius**. siue appetitus inquisitionis de his que in nobis sūt ait **Damasen⁹** libro p̄mo. ca. **xxij.** prudentis em̄ est bene consiliari. **Sed** in tractatu qui dicitur dogma philosophoz dicit q̄ triplex est capiendi consilij deliberatio. **Prima** est de honesto t̄m. **Secunda** de vtili. **Tertia** de conflictu vtriusqz. **Dubitam⁹** em̄ vtruz honestum an turpe sit factum. **Deinde** de duobz honestis quod horum sit honesti⁹. **Similiter** de duobz quod eoz est vtilius. **Similiter** de pugna honesti et vtilis. **In** qua examinatione honestū est preponendum vtili. et bonū cōmune proprio. et summe quod est ad honorē dei omni cōmodo humano. **Semper** em̄ honestum est p̄ponendū vtili fm̄ doctrinam **Tulij** libro. **iiij.** de officijs. et post. **Hec** vnqz est vtile quod est crudele. ait idem ponens exemplum de

atheniensibz qui presciderunt pollices all quorum qui classe valebant ne postea valerent. **Similiter** nec quod est inhumanum faciendū vel cōsulendū. sicut expellere peregrinos de ciuitate. vt ait idem. **Et** breuiter concludendo. nihil consulenduz quod est iniustum. prout ait **Valerius** libro. **vj.** loquens de **Themistode**. se dicens habere salubre consilium. petijtqz sibi dare vnum sapientem ad examinandū. **Eui** datus est **Aristides** qui redit ad populū dicens **Themistodem** vtile p̄siliū t̄m minime iustum voluere animo. **At** vero vniuersa concio p̄clamauit q̄ equum nō videtur nec expedire. **Et** ideo ad examinandū sic consilia debet esse deliberata discussio et exquisita examinatio. **Duo** em̄ sunt p̄raria p̄silio. scz festinatio et ira. ait **Seneca** in prouerbijz. **Et** ibidem. **Deliberandum** est diu quicqd̄ statuendū est semel. **Et** ideo **Seneca** epl̄a **cij.** **Quicqd̄** cōsilio p̄spici potest: prospice. **Item** p̄silia debent esse stabilia vt dictum est p̄us. quia sapiens nō mutat p̄siliū omnibz alijs manentibz que erant. ait **Sen.** li. **bro. iij.** de benefi. **Item** debent cōsilia esse iusta et ordinata: preponēdo iusticiam vtilitati. et honestuz cōmodo. vt dictū est. **Et** talia p̄silia sunt vtilia et audienda. **Hō** em̄ est nata p̄siliati⁹ **Ethicoz. vj.** **Et** iō horat̄ sapientia diuina ad audiendū p̄siliū **Prouer. ix.** **Audi** p̄siliuz et suscipe disciplinam. **Et** **Eccī. vj.** **Audi** fili et accipe p̄siliū. et ha sapientibz p̄siliarijs. vt dictū est. non ab insipientibz **Thob. iij.** **A** sapiente perquire p̄siliū. **Eccī. viij.** **Cū** factus p̄siliū nō habeas. **Itē** ibidē. **Cū** extraneis p̄siliū nō habeas. et **Eccī. xxxvij.** **A** zelantibz te absconde cōsiliū. **Et** ideo sapientes facta sua regūt p̄silijs. **Prouer. xxiij.** **Astus** oia agit cum p̄silio. **Unde** **Seneca** i tractatu de p̄tutibz. **Si** prudēs esse cupis in futurū p̄spectuz intende. et q̄ possunt p̄ringere animo tuo cūcta p̄spice. nihil tibi subito sit. sed totū ante p̄spicias. **Qui** em̄ prudēs est nō dicit. nō putauit hoc fieri. quia non dubitat sed expectat. nec suspicatur. s̄ cauet. cuiusqz facti causam require. cum incia inueneris exitus cogita. **Et** ibi bene d̄ hoc.

Capitulum septimum.

Que in consilijs capiendis et dandis sūt audiende diuersoz sententie.

Distinctio sexta.

In super in consi-
 lijs capiēdis pncipis est audire
 alioꝝ sententias lz sic sapientia
 p̄dit. exemplo moysi q̄ audiuit consilium
 Je. qui erat inferior dignitate et minus il-
 lustrat lumine sapientie. Eto. xvij. Isaie
 ij. Consiliari⁹ nō est tibi. Sup̄ qd̄ Jero.
 Breui poete laudabilis sentētia. p̄m̄z esse
 beatū q̄ p̄ se sapiat. Scdm̄ q̄ sapientē au-
 diat. Qui aut̄ vtroq̄ caret. hūc inutile esse
 eam sibi q̄ alijs. Et seq̄t. Romani pncipes
 p̄sules appellati v̄l a p̄sulendo ciuitatibus.
 vel a regendo cū p̄silio. Un̄ senar⁹ a p̄sultu
 dr. Nec est querendū p̄siliū a malis hōibz.
 fm̄ illd̄ Eccl̄i. xxxvij. A p̄siliario malo sua
 animā tuā. Un̄ q̄rit beat⁹ Ambrosi⁹ lib. ij.
 de offi. Quō staret vtile cōsiliū cū illo nisi
 habeat iusticiā nisi inducat p̄stantiā. quō
 putabo eum ydoneū p̄siliariū vt det mihi
 p̄siliū bonum q̄ nō dat sibi. Ibi bñ de h̄
 Job. xvij. Precipitabit eū p̄siliū suū. Ibi
 Bre. moꝝ. xij. Habet p̄siliū suū om̄is ini-
 quus. p̄ntia appetere. eterna deserere. iniu-
 sta agere. iusta deridere. Et sic ista consilie
 sibi iniqu⁹. ita z alijs. Item Bre. Null⁹ ti-
 bi fidelior ad p̄siliū p̄ esse q̄ nō tua. lz te
 diligit. Et sicut nō est credendū malis cō-
 siliarijs exterioribz. sic nec malis p̄siliarijs
 interioribz. Ut em̄ ait cōmentator eccl̄i. vj
 duo sunt p̄siliarij insipientes. delectatio z
 tristitia. hec em̄ multos p̄cipitant. Et ibi
 bñ de h̄. Un̄ p̄cipue in om̄ibz p̄sulend⁹ est
 magni p̄siliij angel⁹. z ab eo inquirendū cō-
 siliū q̄ ē admirabilis p̄siliari⁹. Isa. ix. Sic
 faciebat David q̄ p̄sulebat dñm̄ añq̄ ag-
 gredere ardua facta. j. Re. xxiij. Nūqd̄ va-
 dam z p̄citiā philisteos zc. Et de h̄ Aug⁹.
 In tractatu de lapsu mūdi bene. Quis ē cō-
 siliari⁹ prudentior xpo. Et seq̄t. Querim⁹
 ab eo p̄siliū z hēm⁹ cop̄iā nō sapiētis lz sa-
 pientie qualis est xps. Audi sapiētia dicē-
 tem Barth. vj. Thesaurisate vob thesau-
 ros in celoz. vñ z ip̄evn⁹ p̄siliari⁹ est de q̄
 dr. Eccl̄i. vj. Sic tibi p̄siliari⁹ vn⁹ de mille.
 Nisi ei ab ip̄o p̄siliario emanēt p̄silia sicut
 a fonte sapientie. z nisi tendāt finaliter ad
 consilia sua adimplēda: instabilia et erro-
 nea sunt. Un̄ Sen̄ epla. xvij. Errāt cōsi-
 lia nostra. qz nō habent q̄ dirigant. Et po-
 nit exempla bona. Scire dz qd̄ peccat ille
 q̄ sagittam vult mittere et tunc dirigere ac

moderari telam. Similiter ignorantē que-
 ritum peccat. nullus euentus est suus. i.
 sibi conueniens. Et quia iustus a deo que-
 rit consilium. et nititur adimplere consi-
 lium datum de ip̄o. ideo dicitur Ecclesiā-
 stici. xxxij. Ip̄e dirigit consilium eius et
 disciplinam et in abscondito suo consilia
 bitur. Prouerb. vij. Deum est consilium
 ait sapientia diuina. Dans autē consi-
 lium debet sollerter prouidere ne temera-
 rie presumat dare consilium sapientibus.
 Job vicesimosecundo. Cui dedisti consi-
 lium. Ibi Gregorius moral. decimosepti-
 mo. Dare stulto consilium est caritas. Da-
 re sapienti ostentationis. Dare vero ip̄i sa-
 pientie peruersitatis. Nec mirum. grauis
 imperitia est velle docere meliorē ait Gre-
 gorius Job Ecclesiastici tricesimosecūdo
 In medio magnatorū loqui nō presumas
 Et sequitur. Et vbi sunt senes nō multū
 loquaris.

Capitulum octauum.

Qualiter principes debent esse magni-
 ficentiores largiores et clementiores omni-
 bus in consilijs.

Et quāuis prin-
 cepe debeat audire cōsilia sapi-
 entum. vt dictum est. tamen in
 consilijs ip̄e debet esse magnificentior de-
 testando contemptibilia z vilia. Et iustior
 siue equior abominando iniqua et iniusta
 et clementior horrendo crudelia. et munifi-
 centior erogando dona. Unde narrat
 Valeri⁹ de Alexandro lib. o. vj. ca. iij. Q̄
 Dario rege victo z virtutem Alexandri ex-
 p̄to dimidiā p̄tem regni sui z filiā in ma-
 trimoniū cū decies centū milibz talentoz
 obtulisset. Et cum de hoc consiliū a suis
 requireret. Respondit parmenio. Si ip̄e
 esset Alexander. vsurus se hac conditione.
 Respondit Alexander. Et ego inq̄t vterer
 ea si parmenio essem. q̄si diceret. Lor meum
 regale est et magnificū. et ideo me magnifi-
 ca decent: nō parua. Similiter p̄nceps dz
 esse clementior z iustior et munificentior. vt
 habitum est supra. Ip̄e em̄ est vicarius et
 ymago dei in terris. z ideo deo cōformior
 debet esse. Unde et rex apum sine aculeo ē
 Sicut ait Seneca libro p̄mo de clemen-
 tia. Et nullū mag⁹ decet clemētia q̄ rex
 vel p̄ncipē. ait idē. Licet aut̄ aliter accidat

Partes prima.

quod p̄sulcū est aliqu. nihilomin⁹ p̄siliū p̄ esse
daru rōnabilit̄ qd̄ p̄ impediri ex p̄tingen-
tibus. p̄t narrat Valer⁹ li. iij. de q̄daz noīe
Festion athenien. q̄ ait in p̄cione cum res
aliter accidisset q̄ p̄suluerat z p̄spere. Assē-
ruit tū p̄siliū suū fuisse meli⁹. nec damna-
uit qd̄ recte acciderat. qz ali⁹ bñ gesserat
qd̄ male p̄suluerat.

Capitulum nonum.
**Qualiter secreta z archana cōsilioz
sunt occultanda.**

De consilijs uero
occultandis i rebz arduis v̄l pi-
culof̄ Uegeci⁹ li. j. de re militari
vbi ait q̄ metell⁹ interrogat⁹ qd̄ postera
die factur⁹ esset. tunica z inqt̄ meā si eloqui
posset cohercerē. s. ne diceret alijs. Idē Va-
leri⁹ li. viij. recitat sub alijs p̄bis. Nam inqt̄
si h⁹ p̄siliū interiorē tunica p̄sciam esse sen-
sero p̄tinue eam cremari iubeo. Idō d̄ in
Eccl. In absconditis suis p̄siliabit. Uñ Va-
leri⁹ li. ij. de q̄dā p̄ncipe dicit. q̄ tanta faci-
turnitate tenebat v̄t archana p̄m p̄scpto-
rū multz seculis nemini senatorz enūciaue-
rit. Et p̄dit exēplū. cū rex Asie bellū a p̄s
aduersus pplin romanū cōparari nūciausz
nō ante scire potuit qd̄ ille locur⁹ fuissz aut
patres respondiissent q̄ p̄sam captū cog-
nitum est.

Distinctio septima p̄me p̄tis h⁹ sūme.

Capitulum p̄mum.

**De informacōe mīstroz siue camerario-
rū q̄ sunt ad modū laterū.**

Quemadmoduz
senat⁹ siue collectio sapiētū cōli-
gatoz i repub. p̄par cordi v̄t di-
ctū ē. sic mīstri p̄ncipis siue camerarij et cu-
bicularij p̄nt p̄pari lateribus siue costis i cor-
pore natāli. Uñ Berni. li. iij. ad Eugeniū
papā ipm̄ alloq̄ns. Veniā⁹ inqt̄ ad colla-
terales z coadiutores tuos. h̄j seduli tibi.
h̄j intimi sūt tibi. q̄obrem si boni sint. ri-
bi potissimi sūt. si mali eque pl⁹ tibi ne di-
xeris sanū dolentes latera. h̄ est. ne dixeris
bonū malis inirentē. Et ibi bñ de h̄. Cōsi-
mile p̄t dici p̄ncipi seculari Idō admonēd⁹
est v̄t eligat z assumat sibi tales collatera-
les z mīstros q̄ sint ad suū honorē z ad rei
pub. vtilitatē. Et v̄t p̄uideat q̄ sint a sordi-
bus vicioz imaculati. z ne sint d̄ inimici.

Nā si tales sint nō est secur⁹ viuere in eos
ambulās in via imaculata h̄ mibi mīstra-
bat. ait p̄pha David. Item p̄uideat q̄ sint
p̄cutibz p̄diti. industria p̄uidi. moribz ho-
nesti. Tales erāt mīstri salomonis. iij. Re. z
Uides regina saba sapiāz Salomonis z
habituacula fuoz z ordinē mīstrantiū z ve-
stes eoz nō habebat v̄tra sp̄m zc. Cant. iij.
En lectulū Salomonis. i. c. fortes ambir-
unt ex fortissimis isrl. oēs tenētes gladiuz
z ad bella fortissimi. Ut sint tales d̄z p̄in-
ceps stu d̄e sollicitē. Sic em̄ index ppli. sic
z mīster ei⁹. Eccl. x. et nisi sint tales d̄z eos
de palacio suo eūcere tāq̄ inimicos dei. p̄-
cogitās q̄ nō erūt multū fideles hōi q̄ sūt
tam infideles deo suoz creatori suo. Et h̄
faciat exemplo Cōstantini impatoris ve-
lut sup̄ dictū est.

Capitulum secundū.

**De informacōe custodū thesauri z ex-
pensarum reipublice qui sunt ad modum
stomachi**

Quoniam simili modo
custodes thesauri p̄ncipis v̄l rei
pub. p̄nt adaptari stomacho in
corpore natāli. Sicut em̄ stomach⁹ recipit
aimenta necessaria corpi. que tū refundit
virtualiter in membra. Sic thesaurus re-
fundit in erariū p̄ncipis aut cōmunitatis
v̄t iterū effundat ad eiusdem cōmunitatis
vtilitatē. Et de h̄mōi adaptacione Poliz-
crat⁹ li. iij. vbi recitat factam fabulā Eso-
pi de allegacione membrorū p̄ stomachum
eo q̄ deuorabat omnes labores eoz. s. mē-
broz. p̄m illud Eccl. vj. Omnis enim la-
bor hominis in ore ei⁹. Et cū venissent ad
iudiciū cordis vel rōnis. et illa ratio adiu-
dicasset nichil dari stomacho. propter qd̄
tunc membra sunt debilitata. Et illis con-
querentibz adiudicauit ratio eadem v̄t ali-
menta stomacho administrarent. Quo facto
membra sunt refocillata z pax oīm p̄firmata
Idō p̄cludit ibi q̄ magistrat⁹ tam sibi q̄
alijs coaceruat. Si enim exanimatus fue-
rit nil membris valet impartiri. Stoma-
chi em̄ et p̄ncipis idem est officium in re
publica q̄stum ad id qd̄ dictū est. Quē cr-
go p̄nceps est bon⁹ et ea que accipit a po-
pulo expedit p̄pter populū vtilitatē nō d̄z d̄
eo p̄queri pplus. sicut nec mēbra de stoma-
cho. Et de tali p̄t verificari illd̄ Cant. vj.

Discinctio octaua.

Venter tu^s sic aceruus tritici. Tritici em̄
in aceruo colligitur vt p̄ cōmuni vtilitate ex/
pēdat. Tales fuerūt romani q̄z erariū erat
diues z ip̄i paupes ī domibz suis s̄m Sa/
lustiū et Aurel. vbi s̄. tñ qñ deficiebāt ex/
pēse. siue ī eoz exequijs. siue q̄ filiabz inari/
tādīs: ad ministrabāt eis de erario cōi. s̄m
Valeriū li. iij. Ecōtrario stomach⁹ est pe/
stifer q̄ m̄tra recipit z recepta nō refūdīt/
ualitē ī mēbz vtilitate. Sic p̄nceps m̄/
tra recipiēs a p̄loz nō elargiēs vel expēdēs
p̄ ei⁹ vtilitate pestifer ē z generās m̄ltos ma/
los būores z morbos. i. p̄nerfos mores in
corpe reipub. Et de tali p̄t verificari. **Ud**
Hiere. iij. Uētrē meū doleo Et illud Isa.
xlviij. Trāsgressorē ex v̄tre vocauī te.

Discinctio octaua p̄ne ptis b̄sūme.

Capitulum p̄mum.

Ambitio honoris est cauenda.

Et quoniam pre
dicti oēs sūt auiliciz curiales p̄n
cipi assistētēz z m̄strātes siue cō/
sulētes: ad mōnēdi sūt cōiter vt p̄caucāt si/
bi a vicijs q̄ sūt cōmūnia talibz. z sp̄ealiter
a septē. Quoz p̄mū est auida dignitatū et
honorū ambitio. vt ei ait **Zul. li. vij. d̄ offi.**
Difficile est cū p̄stare cupieris fuare equi/
tatem. Facillime impellit ad res iniūstas
q̄ ḡtē cupid⁹ est. Loc⁹ em̄ lubric⁹ est. Ude
antiq̄ nobiles noluerūt p̄esse in repub. nisi
q̄s diu m̄sterio indigebat respub. put nar/
rat **Valeri⁹ li. vi. q̄ p̄sistrat⁹ millen⁹ tādū**
imp̄iū sustinuit q̄s diu cū atheniēsibz bellū
gerendū fuit. Post q̄s p̄o par victoria pata
est deposuit imp̄iū ne vltra q̄ reipub. neces
sitas exegerat dñs ciuiuz p̄maneret Et li.
liij. narrat de illo q̄ egit grās qñ amisit cō
**sulatū. Et de s̄ habitū est s̄. z dice⁹ p̄te se/
cūda vbi de p̄lato ecclesiastico.**

Capitulum secundum.

Decāenda adulatione.

Secundum uicū
auilicis cōe est seductiua z mēdo
sa adulatio q̄ blādīūt superiori/
bus vt assequāt dignitates et honores. nec
nō z alijs vt eis faucāt z ab eis p̄mēdētur.
Et d̄ h̄ vicio loq̄t. **Policrat⁹ li. iij. m̄ltū vbi**
ait. Adulator om̄is p̄tūz inimic⁹ est. z q̄si
clauū figit in oculo illi⁹ cū q̄ p̄fert. coq̄ ma
gis cauend⁹ est q̄ sub amant⁹ specie nocere

cupit. Et sequit. **Comites** habet adulator
odiū et fraudem p̄ditionē z notam mēda/
cij. sequelam seruitut⁹. excecationē p̄mi.
extermiū tot⁹ honestat⁹. **Psal. Oleū in**
quit peccatoris nō impinguet caput meū.
Uere em̄ ab his laudat peccator⁹ ī deside
rijs anic sue. Sup q̄d Aug⁹. ait q̄ lingue
adulantiū alligant homines in peccat⁹. z sic
trahunt secum ad p̄ditionem. Unde antiq̄
sapientes nō p̄miserunt tales loqui cū p̄n
cipibz. ymmo interfecerūt. vt narrat Vale
rius li. vi. q̄ atheniē. thimogorā inter offi
cium salutatōnis Darium regem more gē
tis adulatum capitali supplicio affecerunt
De hoc in Policrato li. iij. egregie. Et vere
adulatores sunt deceptores. seductores z
inimici veritat⁹. Adulator em̄ est blandus
inimic⁹ ait Hieronim⁹ epistola. xliij. Hī
em̄ sunt scorpiones facie blandiētes. cau
da percutientes. Ezech. iij. Cum scorpio
nibus habitas. Ibi Gregorius omel. iij.
Adulator scorpio est. palpando incedit
sed cauda ferit. Et similiter apis. quia mel
in ore gerit. sed in cauda vulnus. Cū ad
ulatores sunt sicut sacerdotes infernales.
dicunt em̄ placentia. et sic incipientes q̄si
vesperas mortuoz que incipiunt a Place
bo. sed in fine sepeliunt ī peccatis. Sepul
crum patens est guttur eoz. s. adulatoruz
ait Augustin⁹ ibi. quia quos ad p̄ctā ille
ctant quasi denozant z in eoz vitam cōuer
tunt. Mach. viij. Dimitte mortuos sepe
lire mortuos suos Sup q̄d Gregori⁹ mo
ral. iij. Mortui sepeliūt mortuos: cū pec
catores peccatorē fauoribus premūt. Itē
sunt nutrices sathane. nutriūt em̄ hominē
in peccatis. Job. iij. Cur lacrat⁹ vberibus
Ibi Gregorius moral. iij. q̄ adultores
lacrant alios quos laudant quasi premio
laudis. Prouerbioz p̄mo. Si te lactaue
riūt peccatores nō acquiescas eis. Isa. liij.
Popule meus qui te beatum dicunt: ipsi
te seducunt. Ibi Hieronim⁹ Adultores
sunt hostes et ancille dyaboli. Item sunt
propinatores demoniaci. propinant eniz
pocula mortis quasi melle adulationis cir
eumlinita. Sicut loquitur Alexander
nequam de naturis rerum dicens. Adu
latio est venenum mellicum aut mel vene
ratum. Hī autem adultores abundant
in curijs. et per blanda mendacia sua ali
os seducunt. Unde Iuuenalis loquens

Paras prima.

de roma ait. Quid faciã rome mentiri ne-
scio. liberũ si malus est laudare nequeo. qua-
si diceret. fugio vrbem adulatorũ veneficio
corruptaz et eam adulatoribz derelinq. Et
ideo aures sunt claudende adulatoribz ait
Seneca epla. liiij. Surdũ inq. te amanti-
bus tuis presta. Exemplũ de Ulire poeta
q. clauderat aures syrenis. Syrena e aial
marinũ siue monstrũ. Et sunt tria genera
quoz vnũ voce cantat. aliud tybijs. et ter-
ciũ cythara. z assimilaf femine q. dulcis cã-
rans naufragiũ homini facit ait Isidorus
in li. etbi. Tales in curijs dñoz z magna-
cum libenter audiunt. q. loquunt placen-
tia. et magis q. pdicatores veritatz. eo q. ve-
ritas parit odium ait Salusti. Et q. male
agit odit luce. Joh. ij.

Capitulum tertium.

De improba munerum acceptione.

Tertium peccatum

Cõmune curialibz e improba ac-
ceptio munez. q. tñ excecant sa-
pientes. Exo. xxij. Nec accipias munera
q. etiam excecant sapientes. z mutant verba
iustoz. Absq. em talibz vir p. aliq. ingre-
di curias. vir cũ aliquo loq. vir ab aliq. ex-
audiri. Dulci curialium sunt sicut canis
acris. q. obiecto cibo mansuescit ait Sen-
li. de pstantia. Sic em est ad lram de tali-
bus. acres sunt et asperi anteq. videat mu-
nera. quibz tñ visis mansuescũt. Contra-
rio de nobilibz romanis. de quibus narrat
Trog. pompe. li. xvij. q. Lyncas missus
Pirro romã ad pacem pfirmandã cuz in-
gentibz donis. neminẽ inuenit cui domus
muneribz pateret. Quando aut munerã se-
rebat omnes hostia clauserũt ne cũ muni-
ribz intraret. Idem narrat Valeri. lib. iij.
vbi ponit exempla de multis q. refusauerũt
munera et encenia. De q. b. in breuiloquio
de virtutibz phoz. Et sic accipientes mune-
ra glam suã necnõ z meritũ minuũt. Un-
de narrat Valeri. li. vij. d. Pisistrato mille-
no q. cũ agri pars p. sensu omniũ ei offerre-
tur: auertit animuz ab eo munere. deforme
iudicans p. utis glaz magnitudine prede-
minuere. Si sic pagan. refusauit munus
publicũ z oblatũ p. sensu omniũ: q. to ma-
gis fidelis dz refusare puatum. Exceptis
his q. recipere licitũ est fm leges. q. lia sunt
esculentũ et poculentũ q. accipe licituz est

modo debito z p. tempe debito z p. debita
q. nitate. Et de h. in Policrato li. v. vbi ait
q. fm Pliniũ q. dam hoies in affrica. dicũt
effalcinare z voce z lingua. quoz falcina-
rio est exitialis q. aliq. laudant. Et simi-
liter ait in illiricis nasci hoies q. in interimũt
videndo. marime si diutius irati viderint.
Similiter Apollonides p. b. in scitia
nasci feminas et eas habere binas pupil-
las. et p. m. si quem visu irate aspexerint
Quales sũt curiales irati q. n. videt m u-
nera sibi oblata vt ait Seneca epistola. x.
vii. Reges parcos n. poterit q. salutare
sine munere. Habentes em oculos macu-
losos sunt ad nequiciã p. ontores fm sapi-
entes. Sic de habentibz oculos cordis ma-
culosos proniores sunt ad nequiciã z ac-
ceptione munerũ. sed sic accipientes sunt
mali mercatores. q. talibz muneribz exce-
cant z puant oculi cordis vt sepe. Eccl. xx.
encenia z dona excecant oculos iudicum.
Holentes autẽ munera accipe cõmendat
p. b. in psal. Munera sup. innocentem
n. accepit. Isa. xxvij. Qui excutit manus
suas ab omni munere. Sup. q. d. Gregorius
mo. ix. Tres sunt acceptõnes munez ad
quas ex fraude festinat. Mun. nãq. a cor-
de est capta grata cogitatioe. Munus ab
ore gla p. fauorem. Mun. a manu est pre-
miũ p. dationẽ. A quibz omnibz iust. excutit
man. Et ibi b. de h. Item in Policrato
li. ij. Non est desperandũ de suffragio ipsi-
us quẽ muneribz pascis Alimentũ vmbra-
tilis grẽ munuscula sunt. et si non fuerint
frequetata amicitie nomẽ interimunt. Et
q. d. crudeli. est tales accipiũt a pauperibz.
ab afflictis. ab iniuste vexatis. Qui p. tra-
rium cõmendat Gregori. li. v. registri di-
cens. Encenia vestre sanctitatis accipere
nolueram. quia valde incongruuz est vt a
predatis aut ab afflictis fratribz percepis-
se videamur.

Capitulum quartum.

De impudenti officioz venditione.

Quartum peccatum

Curialiu est impudens venditio
officioz vel cõmodo. Vir em
sine p. cio aliq. faciunt vel ei. spe. Un. Ju-
uenalis loquens de roma ait Omnia rome
cum p. cio. q. d. das vt costum. i. illũ diuitem
aliquãdo salutes. vt te respiciat clauso. zc.

Distinctio octaua.

De **H**olierat lib. v. ait. **I**mprobitas curialium couisq; innocuit vt de testimonio cōscientie de venustate mox. d. odore opinio nis. de sinceritate cause. de torrente eloq; rie. nisi p̄cio interueniente q̄s frustra cōsi dat. Tales autem nec instrumenta nec litte ras vel sillabas sine p̄cio dant nec p̄bus. Et quod magis p̄uersum est nec silentiū. q̄a omnia agit nūm⁹ et caritas est exclusa. Et sicut legit de ydra cū caput abscindit pro absciso crescūt alia. Est em̄ serpens multo rum capitum s̄m Hieronimū epistola. liiij. Sic est de p̄dictis q̄n vni satisfactū est et vni⁹ voracitas quasi inclusa acrius perit alij quib; oportet dare sicut ait Sc̄n. li. de p̄tancia sapientis.

Capitulum quintum.

De simulata amicitia siue fictione.

Quintū peccatū
curialium est exterior amicitiarū fictio. Fingunt em̄ curiales se eē amicos donec veniat ad amicitie expimen tū. et tūc apparebit se nō esse amicos veros. Vere ipsi sunt amici uenise. de q̄z quolib; Ec̄ci. vi. Est amicus soci⁹ mense. et nō per manebit in die necessitat. Ex q̄ omnia sunt venalia vt dictū est apud p̄dictos et acce pto munez. patet nō esse verā amicitiam hominū. sed nūmoz. et ideo nulla p̄a ami cicia. vt ait Tuli⁹ li. iij. de offi. In malis fi ctio est. in bonis vero amicitia. Un̄ sapiēs Eth. viij. ait. Tres sunt species amicitie equales amabilib;. Sunt em̄ amātes bo na. et sunt p̄pter vtile amantes ad inuicem. Et sunt quidā amantes p̄pter delectatōez. Et hec due vltime amicitie s̄m accidēs sūt et facile solubiles. Dissoluto em̄ p̄t quod sunt amici dissoluit amicitia. i. q̄n q̄s non sequit vtile vel diligibile. Et ideo Ec̄ci. xij. Non cognoscit in bonis amic⁹. nec in ma lis abscondit inimic⁹. Unde Eth. nic⁹ ver sificatōz. Cum fortuna manet vultū sua ris amici. Cum cecidit turpi vertit⁹ ora su ga. Un̄ Tuli⁹. Vere amicitie difficillime reperiunt in his q̄ in honorib; req; publi ca versant. Et Tuli⁹ epla. xx. Errant qui a trio querūt amicū. Et h̄ ideo. quia q̄lib; intendit suū cōmodūz p̄pter qd nō est vera amicitia. prout ait Tuli⁹ li. j. ideo de mul tis verificatur illud Hier. ix. Et oīs ami cus fraudulenter incedit. Et hec de tertia

parte de amicitia.

Capitulum sextum.

De sophistica machinatione calūniarū et impia spoliatio ne pauper

Sextum peccatū
cōmuniter curialium est astuta si ue sophistica machinatio ad ca lumniandū. et illaqueandum et ex p̄sequēti ad excoziandū vel spoliandū pplm: iniquas leges statuendo vel eis fauendo. p̄uerfas p̄suetudines allegando. varias vias calū niandi inueniendo. Unde de talib; Isa. x. Ne qui condūt leges iniquas et scribētes iniusticiam sc̄pserunt vt opprimerēt in iudicio paupes. De quolibet tali verificatur illud ps. Sedet in insidijs cum diuitib; i oculis vt interficiat innocentē. quod prin git maxime q̄n princeps vel dñs est nimis cupid⁹. quia s̄m iudicem populi sic et mini ster ei⁹. Ec̄ci. x. Qui libenter audit p̄ba mē dacij omnes ministros habebit impios. Prouer. xxix. Ut em̄ placeant tali et vt as sequant partem lucri machinant ad spo liandum paupes. et ab eis laudat peccatoz in desiderijs anime sue Et tales etiam assi milant canib; latrantib; siue lupis deuo rantib; oues. siue accipitrib; deplumantib; columbas. Math. x. Sicut oues i medio lupoz. Ibi Ch:risosto. omel. xxxij. Quid ouis in medio tot lupoz. qd colūba in me dio accipitru. Impi⁹ em̄ iudex siue domi n⁹ est vt leo rugiens et vrsus esuriēs. Pro uerb. xxvij. Leo rugiens et vrsus esuriēs p̄nceps impi⁹ sup pplm pauperi. Tales ve ro impi⁹ p̄sides vel p̄siliarij sūt quasi canes latrantes et cogentes paupes ad iudiciūz in quo spoliant. Isa. j. Omnes diligūt mu nera. sequunt̄ retribu. Et ideo sequit. P̄r p̄pillo nō iudicant. et causa vidue nō ingre ditur ad eos. Et tales aliqui sunt indurati impierate. quia nec pauper innocētia ne pupilloz infantia nec viduaz ignozantia. nec pauper inedia mouet eos ad pietatez. Ec̄cs. iij. Uidi calūnias que sub celo ge runt. lacrimas innocentū. zc. H̄ij sunt si miles lupis. de quibus ait sapiens. viij. de animalib;. q̄ lupi cum piscatores dant eis aliqd nō nocent illis. sed cū non dant eis corūpunt retia q̄n extendunt ad desiccandū. Sic de talib;. nisi munerib; p̄ueniant nocent causas habentib; et negocia. imine

¶ Pars prima.

sunt crudeliores lupis. Quia legit de lupis
q̄ nutriūt infātes expositos bestijs. sic fuit
de Romulo. quē nutriuit lupa. putōz i bi
storijis. p̄dicti at̄ excoziāt pupillos z infan
tes. Et sicut est d̄ lupo q̄ si p̄us viderit ho
minē q̄si eripit ei vocē. vt ait Ambro. exa
meron omel. vj. Sic tales si p̄us viderint
hoiez: nisi p̄us muneribz p̄ueniāt eripiunt
ei vocē ne possit loq̄ in iudicio. Hī etiā sūt
fīles castori. de q̄ ait Solin⁹ li. iij. q̄ cū ho
minē inuasērit. p̄uentū denciū nō p̄us re
larat q̄z p̄cepēt ossa sub dentibz eius Sic
tales nō cessant donec p̄fringant paupes.
Dichee. iij. Desup excoziauerūt ossa coz
z p̄fregērūt z p̄ciderūt. Hī etiā sunt crude
liozes lincibz. de q̄bz ait Hiero. epla. lxxv.
q̄ licet ore rapido deuozēt tādū habēt me
moriaz p̄dandi q̄s diu venter est vacu⁹. vbi
em̄ sanguine pasta est feritas cū saturitate
saccedit obliuio. donec memoriā renoua
uerit esuries. P̄dicti aut̄ saturati spolijs
paup̄ez nō cessant alios spoliare Item hī
sunt crudeliores leonibz esuriētibz. Ut em̄
Solin⁹ ait li. iij. Elemētie sūt multa indi
cia i leonibz. p̄stratis parcūt. in viros po
tius q̄ in feminas seuiūt. infantes nō nisi
in magna fame p̄mūt. nec a miscōia sepa
rant. P̄dicti aut̄ nulli parcūt vt dictū est
Et sicut est de lupis q̄ q̄n habēt ml̄tos fi
lios sūt seueri. vt ait sapiēs de animalibz. vj.
Sic tales q̄nto plures habent filios tan
to rapaciores. Sz talibz euenit q̄d p̄uenit
auibz depiumantibz bubonem. vt idem de
animalibz. viij. Aues volant z deplumāt ip̄m
p̄pter h̄renatores dephendūt eas cum ip̄o
q̄d euenit p̄dictis. dū em̄ iniuste ip̄i spoliāt
paupes: iniuste ip̄i spoliānt a superioribz.
vel dū ip̄i spoliānt alios bonis tempalibz
ip̄i p̄uant bonis spūalibz vt sepe. Isa. xxx
iij. Ut q̄ p̄datis nōne ip̄e predaberis zc. Et
hī sunt inexcusabiles. qz cum ip̄i sint diui
tes nihilomin⁹ spoliāt paupes. put loquit
Ambro. li. ij. de officijs. Alloquens tales.
Diues eras. q̄ causa aliena rapiebas. ege
stas nō cōpult. Ideo te feci diuitē vt excu
sationē nō haberes cur nō affuisti iniuriā
patientibz. Ideo feci te potentē vt nō infer
res violentiā sz repelleres. Eripite inquit
paup̄em et egenū d̄ manu pctōris liberare
Item ip̄i faciunt q̄d creatē irrōnabiles ab
ozēt facere. vt sapiens de animalibz lib. vj.
Nō est em̄ modus auis vni⁹ speciei q̄ vna

comedat aliam. z tñ isti sunt etiā p̄frates
spūaliter deuozātes. Dichee. iij. Qui co
medūt carnē ppli mei. Un̄ narrat de rybe
rio in cronicis breuibz q̄ cuz sibi suaderet
tributa augenda esse p̄ncip̄s dixit. Boni
pastoris nō est pec⁹ deglutire. Nec isti cogi
tant q̄ erit eis durū iudiciū. qz p̄ eos ml̄tē
clamabūt z de eis p̄querent. z quasi ml̄tē
aduocati aduocabūt z iudex erit eis seue
rus. Quot em̄ bona iniuste abstulerūt: tot
p̄ eos clamabūt. q̄t lacrimē pauperū. quot
suspiria. quasi tot legisse p̄ eos aduocabūt
Eccl. xxxv. Lacrimē vidue ad maxillas de
scendūt. Et sequit. A maxilla ascendūt vs
q̄ ad celū. Job. xxxv. Propter multitudi
nē calūniatorū clamabūt. Abacuck. ij. Ue
q̄ p̄gregat auariciā malā domui sue. sequit
quia lapis de pariete clamabit. Un̄ nar
rat. Petr⁹ Damian⁹ in tractatu suo d̄ q̄dā
infirmato ad mortē z clamāte et vultate. qz
qz ser uūmos a paup̄cula vidua acceperat
verberabat de manibz sanctorz. s. Andre
et Gregorij vt sibi videbat. Et q̄t passus in
q̄t illa fecit in laborando vt illos a merēq̄
reret. tot ictus a sanctorz manibus perculit
Nec mix si supn⁹ iudex sit seuer⁹ talibz. q̄a
d̄ Eccl. xxxiij. Qui offert sacrificiū ex sub
stantia pauperū. zc.

¶ Capitulum septimum

De voluptate comestationū z vicioz cō
comitantiū illos.

Septimū vicium
curialiū est comestationibz z vo
lupratis sine ocijs z vanis lu
dis noxia vacatio. Ut em̄ patet ad sensum
curiales p̄dicti indulgēt z etiā talibz studēt
sicut ip̄operat Amos p̄pha. vj. Optima
res capita p̄ploz z ingrediētes pomparice
domū isrl̄. Et seq̄t. Qui dormitis in lectis
eburneis z lasciuitis in stractis vris. Et Isa. v
Ue q̄ potētes estis ad bibendū viuum. Et
q̄d p̄uersus est. de die faciūt noctē. et econ
uerso. Dormiūt em̄ de die. z vrigilāt de no
cte. Sicut loquit Sen. de quodā potēte
epla. lxxxvij. dicens maiorē p̄tē noctis i cō
uiuio erigebat. z vsq̄ ad horā sextam fere
dormiebat. hoc erat ei⁹ matutinū. Simili
ter narrat epla. cxxv. de quodā fabularoz
q̄ valde frugaliter viuebat z nil cōsumebat
nisi noctē. q̄d ait irrifozie. Unde talibz cō
perūt q̄ ait Virgili⁹ li. j. vbi d̄. Postq̄ p̄

Distinctio nona.

ma quies epulis mēscq̄ remote. Erabe-
res magnos statuūt z vina coronant. Fit
strepit̄ tect̄z. Et q̄ a libero p̄ce prim⁹ est
Intēperatiō grad⁹ vt ait Valer⁹ li. ij. et ven-
trē distentū cibo seq̄ voluptas genitaliū.
vt ait Iero⁹. ep̄la. xxxvij. In cōuiuio p̄di-
ctoz seq̄ q̄ sint in diuuiō Dydonis. i. vgl-
lio vbi s̄. Infelix Dydo lōguinq̄ bibebat
amorem. De talibz Sen. Uiuūt vt edāt. o-
miserabiles q̄z palatuz nō nisi ad p̄ciosas
escas excitat. et h̄ij nō viuunt q̄ libidini et
somo viuūt ait Sen. epistola. v. De his
Isa. v. Ue q̄ p̄surgit mane ad ebrietatem.
Et seq̄. Eiphara z tympanū z tybia i con-
uiujs v̄is. et op⁹ dñi nō respicit. Ob ista
vicia z p̄silia q̄ p̄suerūt regnare i curijs.
q̄ nō sūt regulate legibz dei z moderatiōe
p̄p̄t̄ie ordinate etiā p̄hi fugiebāt. put d̄z
in Policrato de socrate. Cū ei q̄reret qua-
re nō in forensibz negocijs p̄uersaret. Rū-
dit. Ego cōtēno q̄ illi aulici ambiūt. Et q̄
ego ambio illi p̄tēnūt. Consilr̄ sc̄i viri de-
clināt tales curias nisi q̄tū necessitas co-
git vel vtilitas aiaz erigit. Dauid em̄ non
venit ad kalēdas Saulis. j. Re. xx. Ad cō-
uiuū herodis nō venit nec interfuit beatus
Iobēs. s̄z in eo fuit decapitat⁹. Math. vj.
Veli⁹ est em̄ ire ad domū luca⁹ q̄ ad do-
mū diuuij. Ec̄s. vj. Jō d̄z in tractatu de
duodecim abusioibz q̄ q̄ra abusio est.
mōach⁹ curial. qz ordo claustral z ordo cu-
rie sūt diuersi. Ibi sedes i insidijs cū diui-
tibz. Dic audis. Cū p̄silio vanitatis nō
introibo. Ibi insidiar̄ vt rapias paup̄em
Dic dicis. O diui eccliam malignātū. zc.
Ibi dextera tua repleta est muneribz. Dic
legi. Laui int̄ innocētes man⁹ meas. Sūt
due em̄ curie p̄ncipū curialiū. quozūda. s̄. q̄
ecclesias instruūt. quozūdam q̄ destruunt
Alia curia Dauid. Alia Absolon. put bñ
distiguit sexta abusio q̄ est. monach⁹ cau-
sidicus. s̄. q̄ amat esse p̄l⁹ cum discubentibz
cum Herode q̄z in carcere claustr̄i cū Jo-
baune.

Distinctio nona p̄mēptis h̄ sūme.

Capitulum pinum.

Quare p̄ man⁹ signant milites.

Consequenter pro-
sequenduz est de ill⁹ q̄ s̄ h̄nt ad ma-
nuū modū in repub. q̄les sūt mi-
lites. **D**an⁹ em̄ reipub. sūt hoies milita-

res. z cōgruenter p̄ man⁹ designāt. **D**an⁹
em̄ sūt pate ad iuuandū ex nate imperio. z
q̄tū vtilitat̄z h̄nt nulli scire s̄z. cū aperre iu-
uant ait Sen. ep̄la. xcix. Op⁹ em̄ manuuz
est tāgere at trabe z impelle. ait cōmētor
etbi. j. Et ideo man⁹ est talis dispositiōis q̄
possit talia facere. ait Algazel. li. iij. Et ma-
nus est organū organoz Aristot. lib. iij. de
aia. Et nō est vnū instm̄. s̄z multa. de aia/
libo li. iij. Sicut q̄ man⁹ in corpe nafalt
sūt ad repellēda nociua. ad p̄cutiēda inse-
stancia. ad attrahēda necessaria. ad p̄fian-
da oīa alia mēbra z defendēda. Sic sunt
milites ad ista efficiēda in repub. Et quē-
admodū man⁹ sp̄aliter opponūt se ad ca-
put p̄tendū ne ledat. Sic sūt milites in
repub. ad custodiendā z tutelā vice p̄nci-
pis. q̄ est caput vt dictū est s̄. Cū ait salua-
tor Math. x. Estote prudētes sic serpētes
Sup̄ q̄d Aug⁹. lib. ij. de doctrina xp̄iana
ait. prudētia serpēt̄ est q̄ cor⁹ p̄dit p̄ ca-
pite. s̄. defendēdo. Ad h̄hortat̄ ip̄e discipu-
los. Et iō p̄t dici reipub. siue ecclia q̄ sūt
fideles. fm̄ illō p̄s. Qui docet man⁹ meas
ad plū. His militibz d̄z p̄dicator euāgeli-
cus exp̄mere militie institutiōez. dignitatē
militū antiq̄z. p̄bitatē milit̄. discipline se-
ueritatē. apud impios officij qualitates. et
hui⁹ fructū siue vtilitatē. Et de talibz p̄fer-
re cū illis ad eoz edificatiōem.

Capitulum secundum.

De institutione militie z milit̄ nūcupa-
tione siue ei⁹ effectū.

Primo ergo ui-
dendū de militie institutiōe siue
milit̄ effectiōe z nūcupatione.
Ut ei d̄z in p̄ncipio historicorū romanoz. **L**o-
dica ciuitate a Romulo quā ex noie romā
vocauit. mille pugnatōres elegit q̄s a nu-
mero milites vocauit. Miles em̄ d̄z quasi
vn⁹ ex mille elect⁹ ait Papias. Romul⁹ p̄-
mo ex p̄lo milites sumpsit z appellauit. Et
sicut miles est nomē laboris. ita et honor⁹
ait Policrat⁹ li. v. Sc̄o videndū est d̄ his
q̄ militem faciunt. Et de h̄ Policrat⁹ li. vj.
dicit q̄ duo sūt p̄cipua q̄ militē faciūt. ele-
ctio z sacramentū. Reipub. toti⁹ salus ver-
ticitur vt tyrones non tm̄ cor⁹ p̄s. sed etiaz
animis p̄stantissimi eligant ad vires reg-
ni et romani nois fundamentū zc. Et seq̄-
tur. Nec leue putet h̄ officij q̄d apud vete-

Partis prima.

res inter tam varia genera virtutum precipue
stat esse laudatus. Iuueni⁹ enim cui defensio
paucaz imminet et moribus excellere dicitur
et viribus. Honestas ei ydoneum militem reddit.
et verecundia dum prohibet fugere in honesta
sepe facit esse victorem. Et sequitur. A magnis
viribus magna diligentia venit elegi iu-
niores. Cum vero diligens electio in iudicio
fuerit approbata. signandi sunt et ascribendi
militieque ad eam inveniunt ydonei. Nam
et velocitas requirenda est et robur agilitas et
sagacitas necnon et virtus simul et armorum
vires et disciplina in eis exploranda est. Ple-
rius enim quibus non improbabiles videantur
specie. tamen experimentis comprobantur indigni.
Repellendi sunt minus utiles et in locum eo-
rum strenuissimi subrogandi. In omni enim
officio non tam predestinata multitudo quam virtus et
disciplina. Et ideo Alexander et si paucos
haberet milites fuit tamen totius orbis victor.
quia sui disciplinati fuerant nunquam fugam co-
gitantes. Unde cum magna examinatione
et diligentia ab antiquis milites eligeban-
tur.

Capitulum tertium.

De sacramenti militaris qualitate.

De sacramento ue-
ro militari legitur in Policratorum vi-
sup. et Lucio flacco et gayo Var-
rone consilio milites primo iureiurando facti
sunt. Antea enim sacramenta tantummodo a tri-
bunis exigebantur. Et tunc ipsi inter se iurabant
se fugere atque formidinis causa non abituros
neque ex ordine recessuros. nisi teli petendi
hostisve ferendi aut civis persuadendi causa.
Et sic dicebat militie sacramentum. quod et christiana
nostrorum principum auctoritate firmatur et usu. Item
Uegeci⁹ li. iij. Jurant quidem milites pro deo
et christum eius et spiritum sanctum et maiestatem principis
quod pro deo prestet. se strenue facturos omnia
quae precipit princeps. Cum enim quis legitimam
accepit principatum tamquam puniti deo fidelis est ei
prestanda deuotio. Impedendumque est ei pro-
uigilare famulari. Jurant etiam nunquam desertu-
ros milicia vel mortem recusaturos pro reipublica.
et peccata cuius sunt prescripti militie. Cumque
prestituerint iuramentum in privilegio dotantur
militari cingulo. Adeo ergo obtinuit ut ele-
ctione et sacramentum militem faceret. ut sine ele-
ctione nemo prescriberetur. aut sine iuramento
nemo militis nomen aut officium sortiret. Unde

Tullius li. i. de officiis refert de Pompilio impe-
ratore. in cuius exercitu filius Carthonis tyro
militabat. Cum autem Pompilius videretur
vnam legionem dimittere. Carthonis filiusque
in eadem legione militabat dimisit. et cum
ille amore pugnandi in exercitu remansisset
Cartho ad Pompilium secessit ut si patere-
tur cum in exercitu remanere. cum secundo ob-
ligaret sacramentum. quod priore amisso iure cum
hostibus pugnare non potuit. Patet ergo et mili-
tum dignitas et fidei firmitas et iuramenti
obligabilitas. Cuius forma est ut deo primam
fidei debita. deinde principi et reipublice ser-
uetur incolumis. Et ideo magna militum pri-
mum si non sint tales et nisi etiam fidem et iu-
ramentum seruauerint. Et sic sunt alii milites
dicentes se non teneri ecclesie ex sacramento
solenni. quia iam ex consuetudine plerumque non
prestatur. nullum tamen est quod sacramento tacito vel
expresso ecclesie non teneatur obnoxium. Et forte
ideo cessat apud aliquos solemnitas iura-
menti. quia ad hoc ipso facto omnes inuitat et
coartat necessitas officii et sinceritas fidei
Unde inoleuit consuetudo solennis ut ipso
die quo quisque cingulo militari decoratur
ecclesiam solenniter adeat. gladioque super altari
posito et oblato. qui celebri professione seipsum
obsequio ecclesie et altaris tuendi deuoue-
at. et gladium. id est officii sui iugem famulatum
deo spondeat. Neque enim necesse est ut ista pro-
fiteantur verbo cum legitima professione mili-
tie facta eius videatur expleta. In homine
enim illitterato et qui magis debet arma scire
quam litteras non oportet exigere professionem litte-
ralem sicut in hominibus litteratis. quales sunt epi-
scopi et abbates. ut dicitur in Policratorum vi-
supra.

Capitulum quartum.

De militum virtuositate quae debent esse
strenui et circumspecti ac expediti.

Quales autem de-
bent esse milites. scilicet strenui. au-
daces. et impauidi. experti et pro-
uidi. et moribus ventusti: patet ex predictis. Unde
Bernardus in exhortatione ad milites templi.
loquens de milicia et militibus ait. Tria sunt
necessaria prelianti et militanti. Ut sit stre-
nuus et circumspectus ad se seruandum. Et
expeditus ad discurrendum. Et promptus ad se-
ruandum. vnde tales essent: instruebantur
a principibus antiquis. prout narrat Salustius de

Distinctio nona.

Pompeo q̄ cum alacri saltu. cum voloci cursu. cum validis vectib; certabat. Neq; em̄ aliter potuisset par esse fertorio. nisi se z milites suos frequentib; exercitijs preparasset ad prelia. recedendi auscultandi insiliendi ars mediocris nō est. Non ḡ effeminati vel delicati aut torpidi debent esse milites. sed tales vt descriptum est. Prima em̄ militib; sunt. hostem fortiter ferire. presidia agitare. nihil nisi fugam metuere. byemē et estum. laborem et inopiam equanimit̄ sub diuo quiescere. balnea nescire. ferrum gestare. delicias phorrescere. Sed e contra milites moderni effeminati sūt pigri et delicati. ocij vacantes. aleis et aucupijs insistentes. et in armis nitidioribus plus q̄ securioribus glorianes. Non tamen dico q̄ vituperanda sint arma ornata et fulgentia. diuin tamen non fiat vanitatis et ostentationis gratia. quia legim; machabeos habuisse clipeos aureos. s; habuere ob eoz magnificentiā. incitationem mutuam z aduersarioz dissipatōem. quia ex fulgore clipeoz fortitudo gentiuz dissipata est. Sed inaurare arma ex ostentatione z pompositate et vanitate semineum est. prout ait Bern. Portare in scuto z armis leonem depictū et tñ esse formidolosum signū est falsissimuz. Operitis equos fericis. depingitis hastas clipeos z sellas frenas et calcaria auro z argēto ornatis. Et sequitur. Militaria sunt hec insignia anponius muliebricia ornamenta. Nunquid forte hostilis mucro reuerbitur aurum. z gemmis parcat. et ferica penetrare nō poterit. Ideo vt narrat Uegecius libro .iiij. Scipio african; cum ornatum scutū vidisset non mirari se inquit si tanta cura ornasset illud in quo plus presidij q̄ in gladio haberet. Alia tñ ratione Julius cesar voluit armari similitudē suos p̄cios armis vt metū dāni se defenderēt ne ea pderēt. vt in li. de vita cesaris. De fortitudine vero militum et arduis factis tractat Valeri; libro .iiij. vbi ait de quodam duce hortante milites suos ad preliū. Sic dicēte. Prandete letanter cōmilitones mei tanq; apud inferos cenaturi.

Capitulum q̄ntum.

De disciplina militari et exercitatione virtuali et eaz virtute.

Vigebat etiā apud antiquos disciplina militaris in abdicacione voluptatum carnis q̄ ad fetores luxurie. Unde narrat Valeri; libro .ij. q̄ Corneli; Scipio eodem tempore quo castra intrauit edixit vt omnia que voluptatis causa erant amouerent. z tūc maximum numerū institoz et liqoz cum duobus milib; scortoz a castris abire fecit. ne per hec milites effeminarent z infirmarentur. Unde dicitur in Policrato libro .vij. q̄ gens parthoz sepe superata est. eo q̄ luxuriosissima fuit. Similiter regna syrioz leguntur fuisse subuersa impulsu luxurie. Similiter et imperiū romanū exhaustuz et diuisum est Nerone imperante. cui; gula fere omnia deuorauit. maculauit libido. exhausta auaricia. fregit ignauia. Et cum superbia exinaniuit luxuria. Hec omnia atē dens ille miles optimus Urias qui socijs suis existentib; in castris noluit intrare ad vxorem ppriam. prout legit. ij. Regum. ij. Unde dicit in Policrato. Sūme p̄cauendum a duce in re militari ne venus z vinū pugnantia pectora frangant. Similit̄ disciplina militis debet esse in cohibitiōe comestationū et omniū pertinentiū ad gulaz et ebrietatem. prout narrat Valeri; vbi supra de metello. q̄ ex castris litas subinouit et cibum venalem pponi vetuit. De q̄ narrat Uegecius li. iij. q̄ prohibuit milites vti alia carne q̄ assa vel elixa. Itē viguit ap̄ eos disciplina in cohibitione rapinarum. et depredationuz. Unde fertur hoc edicto Julii cesar compescuisse milites suos quādo urbem ingressus est non licere spoliare templa deoz. Et de h; Uegecius. vbi supra q̄ Cartho memorie tradidit in furto comprehensos inter cōmilitones dextras habere p̄cisas. Unde z Alandrum militem e via egressum hac pena castigabat Qui dīcenti ad nullū rei rapiam se ab agmiere cessisse. Respondit. Speciem rapine p̄buti. Item erat mira disciplina militū apud antiquos in ocij exclusione et laboris exercitatione. prout narrat Valeri; vbi supra de metello qui vetuit neminem militū ministerio seruoz vti neq; iumentoz. sed vt ipsimet arma ferrent z alimenta. Similiter Uegecius vbi supra narrat. q̄uis vsus classis nō esset necessari;. tamē ne milites

desidia corrumperent aut per ocij licentiã
socijs iniuriã inferrent naues edificare in
struit. Unde de ipsa admirabili disciplina
militum in severa castigatione excessu nar
rat ipse Valerius vbi supra. ponens multa
et varia exempla. Sicut de mallio torqua
ro qui filiu eo q ipso ignorante ad dimicã
dum descenderat mactari iussit. indicans
sancti esse patrem sine filio q patriã mili
tari carere disciplina. Et ibi multa talia ex
empla de castigatione militu: v. vel in car
cerent. vel de acie fugerent. vel q nudivir
gis cederent. vel quasi hostes reputarẽtur
et interficerent. vel q era vel donaria dene
garentur. Disciplina militaris acriter re
senta pncipatũ ytalie romano imperio pe
perit. multaz vrbũ. magnoz regum. vali
dissimaz gentiu regimẽ largita est. zc. Et
de Policrat li. vi. q romanos gentium
omniu victores fecerit esse scientia. exerci
tatioz fides. quam electi impendebãt rei
pub. et ideo preualuerũt aduersus omnes
Similiter ait Trogus Pompeius lib. ij. q
Alexander exiguam manu militarẽ suscep
pit a patre. sed doctã disciplinã z mili
cie assuefactam. p quam orbem terraz ag
gressus est et innumeras hostium fudit vi
res z copias. De causis discipline siue pe
ne consimiliter dicit Agellus li. vij. bñ: vbi
ait. In peccatis puniendis tres causas cẽ
existimant. vna est cum adhibet pena casti
gandi grã atq emẽdandi. vt is q deliquit
attentioz fiat correctioz. Secũda cũ di
gnitas ei auctoritasq in quẽ delinquitur
eucnda est et reuerenda: ne p̄termissa pena
p̄tempum pariat. Tercia p̄pter exempluz.
vt ceteri metu pene terreantur. Das scri
psit Plato.

Capitulum sextum.

De iure militari z p̄uilegijs.

De iure milituz et
p̄uilegijs d̄r in decretis dist. i.
Ius militare est belli inferendi
solemnitas. federis faciendi nexus. signo
dato egressio in hostem. cõmissio pugnerẽ
Item Policrat li. vi. P̄uilegia inqt mi
litaria erant ex iure antiquo q ab angarijs
z pangarijs z sordidis muneribz cẽnt alic
ni. z q iura licenter ignorarẽt. Et licet sint
in p̄tate patris. in castrensi peculio restari
possunt. et q ex publica sollicitudine nõ p̄

mittant egere. Q aut militare sit licitũ sub
pncipibz fidelibz z legitime institutis et de
coz disciplina. patet ex doctrina beati Jo
hãnis bap. Luce. iij. dicentis ad milites.
Neminem pcutiaris. neq calumniã facia
tis. et p̄tenti estote stipendijs vestris. Su
per quod ait Aug. ep̄la. v. Quibz p̄uilegijs
stipendiũ beatus Johannes sufficere debe
re p̄cepit vtiqz militare nõ phibuit. Itẽ q
fideles p̄nt militare sub infidelibz in defen
sione reipub. salua iusticia z salua fide patz
de sanctis militibz Mauricio z socijs ei.
qui militauerũt sub impijs impatoribus.
Em illud. j. Petri. ij. Subditi estote in om
ni timore dñis. non t̄m bonis et modestis
sed etiam discolis. Sed quia frequent pec
cata p̄comitant milites nisi sollicita dili
gentia p̄caueant. dicit in vita beati Augu
stini q inter instituta beati Ambrosij vnũ
erat. volentem militare vel ad militanduz
nullum instigare. ne calumniã faceret. et z
eum alij culpam refunderent. Secũdum
q vrozem cuiqz nõqz peteret. ne illi inter se
nõ conueniant z p̄iungentes maledicant
Tercius q ad cõuiuia inuitat nõ libenter
accederet. ne tempantie modũ nõ obfuer.
Et ideo ait Egesippus libro. v. q in exerci
tu romano oportet nõ solum virtutem coz
poris sed etiam mentis requiri. nec fortitu
dinem in hostez sed etiam discipline nor
mam spectari. ne crudelis. ne impius. ne in
solẽs miles sit. ne poti p̄de qz victorie in
tentus. Et quia miles vt dictum est acci
pit gladiũ de altari et gladium quasi p̄mi
cias deo et ecclesie offert. prout dicitur in
Policrato vbi supra. Ad ecclesie honorez
et populi catholici utilitatẽ debet milita
re et ad mandataz pncipis ordinate rueri
ecclesiam. impugnare p̄sidiam. sacerdotiuz
venerari. pauperũ p̄pulsare iniurias. paca
re prouinciam. p̄fratribz vt sacramenti do
cet p̄ceptio fundere sanguinem. et si opus
est ponere animaz. vt de his verificet illud
ps. Et gladij ancipites in manibz eorum.
Et hoc nõ ad rapiendũ alienum. sed vt fa
ciant iudiciũ p̄scriptum z ad exercendũ of
ficium suũ Em equitatem iudicij Militia
vero antiqui non exercentes officiu suum
modo debito vel contrariũ facientes pu
niebantur redigendo eos ad ordinẽ pedi
tum. sicut narrat Valerius vbi supra. ponẽt
exemplũ d̄ multis. Unũ aut tenendũ est tu

Distinctio decima.

tum lasciuos molles et effeminatos habere in preljs. et hoc exemplo Sedeonis Iudicum. vii. qui cum tricenis viris qui non biberunt aqua curuatis genibz. sz lambe- runt manibz omillis formidolosus et timi- dis obrinuit victoria.

Capitulum septimum.

De multiplici militia et qualiter debet militare contra hostes spuales.

Sed quia parum

prodest militibus q' sint exerci- tari disciplinati victoriosi in mi- licia regia si fuerint deuicti i militia chri- stiana. Est enim quadruplex militia. scilz humana. s. sub pncipe homine. quos mo- nuit beatus Johannes baptista no' facere calumniam Luce. iij. Est et alia militia christiana aduersus principes et potesta- tes. aduersus carnem et sanguinem Ephe. vi. De quo Job. vii. Militia est vira ho- minis super terram. Ibi Gregori' moral. vi. in pu. sufficienter de hac militia et d' ho- stibus contra quos est militandū. In qua militia militans debet esse fidelis deo. in- dustria prouidus. disciplina exercitatus. virtute premit'. constantia animosus. Pl' enim est vincere dyabolum q' pharaonem cum exercitu. ait Bernardus sup Lantic. omel. xxxix. Item est militia uoluntaria et di- uina in qua militat homo contra hostes fi- dei ad defensionem ipsius. quales sūt mi- lites templi et alij milites cruciferi quos Bernardus hortatur vt supra. Sunt et alij milites qui ex fidei amore et diuina de- uotione deuouerūt et exponūt se p' hostes fidei. Vñ Bern'. Secure pcedite milites et intrepido animo inimicos crucis xp'i pellite. Et seqt'. Quā gloriose reuertunt' victores de plio. q' brē moriunt' martires in plio zc. Item. Est et alia militia p' uosa. siue eccle- siastica in qua militant plati et p'dicatores ecclesiastici p' illi' hostes et p' heresim erro- ruzq' inuatores. ij. Thimo. ij. Labora sic bon' miles xp'i. Et. i. ad Thimo. j. vt mili- tes in illis. zc. Et h' omnes milites sūt in- formandi modis dicitis. Et si militates p' ma militia debent esse p' uocibz predicti. mul- to magis in alijs militijs. et de talibz p' u- ribz q' eis comperūt debet p'dicator euang- elicus p'ferre cum eisdem.

Distinctio decima p' me ptis h' sūme.

Capitulum p'mum.

Quare laborantes per pedes signatur. et de pedum p'prietate.

Sicut ergo per manus milites signant' i cor- pore respub. sic p' pedes p'plus inferior' uenienter designat. et deputat' ad humiliora officia et ad obser- uantia respub. fm institutioem Plutarchi. vt dicit' est. Unde ait. Quasi soccos pedibus faciam' vt nō offendat' ad lapidē obicem. Illis em' tanto magis est necessaria prouide- tia quo plura inueniūt offendicula. duz in obsequio tot' corpis in terra gradiuntur. eisq' iusti' tegumtoz suffragiū debet. p'ci- pue cū tot' corpis erigunt' et sustinēt molē pedū adminicla. zc. Magna g' utilitas ho- rū pedū in repub. et mag' cura sūt custodiē di. p'gēdi et dirigēdi. Opus em' pedis est corp' sustētare. necessaria vite preparādo et obsequio fm cōmentra. ethi. j. Sic op' est ppli inferioris superiores supportare i obse- quēdo. et sustētare. vite necessaria eis prepa- rando. De quibz pedibz ait Job. xxx. Pe- des meos subuertētr. vbi ait Bre. mor. xx. Quid p' pedes eccl'e nisi extrema illi' mem- bra significāt. q' dū ad opa terrena deseru- unt. tāto celer' ab aduersarijs falli p'nt qz- to sublimia miu' intelligūt zc. Ibi bñ d' s.

Capitulum secundum.

De amonitione taliū vt laborēt fidelit. et de nūero septē artiū mechanicaz.

Et quia in repub- lica sic sūt diuersa mēbra sic et di- uersa officia. quēadmoduz est in corpe natali. ad Ro. xij. Sic in vno corpe mltā mēbra hēm' zc. Et. j. ad Cor. xij. idē. Sicut g' sup d'. Principes et alij admonē di sūt vt exerceāt sua officia ad q' sūt depu- tati. s. laborēt fideliter et religiose siue since- riter et fructuose. cogitātes q' hō ad laborē nascit' Job. v. Et ps. Labores manuum tuaz q'a manducabis beat' es et bene tibi erit. Sed labor iste p'sistit in opibz artiu'z mechanicarū. que sūt septem. scz Lanifi- cium. Armatura. Nauigatio. Agricultu- ro. Uenacio. Medicina. Theatrica fm Dugo. in dydascalicon.

Capitulum tertium.

De talia ammonitiōe de peccatis cauēdis
q̄ p̄comitāf laborātes. et de debito cultu
diuino siue p̄grua orōne quā debēt exolue
re suo modo.

In primis ergo sūt

hoīes laborantes ad monēdi q̄
sint a peccatis immaculari. s. a furtis
a fraudibz. mēdacijs. z carnis voluptatibz
et alijs q̄ solent tales cōmitte. et vt ordina
ta intentōe laborēt. s. vt malint manibz la
borare q̄ ociose viuere vel mēdicare vel su
rari. Ervt in laborando deū orēt et inno
cent. decimas z oblationes ecclē fidelit̄ p/
soluāt. Ervt elemosynas. put p̄nt faciant.
et si h̄ fecerint sperare p̄nt regnū dei. et ve
re tales sunt deo accepti. Unde de q̄dā tali
narrat in li. viij. collationū. collatiōne. ij. Q̄
cū ad orōnem z p̄ceptū beati Johānis ab
batis demon noluit exire a quodā demo
niaco. adueniente seculari q̄ eis primicias
deculit de labore suo. ad cui⁹ p̄ceptūz stati
demon exiuit. A q̄ cū abbas ordinem vite
sue requireret. Rūdit se nulli⁹ boni p̄sciuz:
nisi q̄ fideliter manibz victū quereret. et oī
die mane z vespe largitori vite sue sanitat̄
et industrie in ecclā grās redderet. z d̄ fru
ctibz nūq̄ aliqd̄ vsurpareret nisi p̄micias et
decimas dōz ecclē psolueret. z q̄ nūq̄ bo
ues p̄ aliene messis p̄siniū duceret nisi eo
rū ora clausisset ne damna inferrēt. In sup
addidit se p̄pulsū impio parentū cū veller
monachū p̄fiteri ducisse sponsam. quā nū
q̄ cognouit s̄ vt sorozē p̄ginē toto tpe vite
sue custodinit. Quod abbas audiēs dixit.
Uere monachos excellis. z iso merito de
moneo vincis et pellis. Un̄ in isto apparet
norma z vita laborantiū q̄b̄ auget de⁹ tē
poralia z spūalia. s̄m illud Prouer. x. Be
nedictio dei diuites facit. Un̄ narrat in vi
ta Johānis elemosynarij de duobz sutozi
bus calciamenta facientibz. q̄z vn⁹ babe
bat maguā familiā. Parētes. s. p̄z z ma
trē vxozē z filios q̄s alebat d̄ arte sua p̄pter
deū. z q̄ridie sūmo mane ad ecclāz ibat et
orōibz vacabat. z in nocte dō grās agebat.
Ali⁹ erat eo doctior in arte sua nec ad ecclē
siā ibat. s̄ sp̄ diebz oībz etiā d̄nics labora
bat. nec tñ seipm̄ sustētare valebat. Inui
dens igit̄ alteri dicebat cū ira. Unde tu sic
diues fact⁹ es q̄ q̄si nihil laboras. et ego sp̄

laboroz sp̄ i egestate sū. Qui alter pia can
tela volēs ipm̄ ad bonū excitare dixit. Un̄
ad ecclāz q̄ridie mane pergo p̄ciū auri re
perio. et si vis venire mecū illud tibi dimi
diabo. Quē cū ad ecclāz sequeret q̄ridie.
bñdixit ei de⁹ z dinitez fecit. Qui dixit. q̄n̄
dimidiabis mecū p̄cium p̄missuz. et rñ die
alter. Nihil p̄cij materialis inueniebam s̄z
spūale q̄d in ecclā p̄cipiendo addidit z de⁹
mibi temporalia. quod z faciet tibi si me seq̄
volueris. quia irritari nō potest sententia
d̄ni dicentis. Querite p̄uum regnum dei
et iusticiā ei⁹. et hec om̄ia adq̄cient vobis.
Dic ergo instruunt laborātes qualiter de
bent laborare.

Capitulum quartum.

De informacione singuloz. put p̄gruit
sue arti.

Sed non solū la

borātes instruēdi sunt vt in arte
sua artificialiter laborēt exerceri:
s̄z spūaliter ad anie utilitatē. Un̄ p̄mo ad
monēdi sunt laborantes in lanificio. q̄ ars
p̄mo numerata est. qz p̄tinet om̄ia genera
texendi. p̄suendi. nendi. retroquendi. acu
fuso. subula z alijs instrumētis vt ait Dago
Tales debēt moneri vt faciāt sibi veste ipi
ricualē. exemplo mulieris bone q̄ quesituit
lanā et liuū z opata est p̄silio manū suaz
Prouer. vltimo. Ut sic laboras induit⁹ ve
ste nuptiali que est caritas ingrediat̄ reg
num celoꝝ. prout ait Gregori⁹ li. ij. omel.
xvij. que caritas texitur duobz p̄ceptis di
lectionis. Ita vt dilectio dei sit ad modū
staminis. dilectio p̄mi ad modum sub
regminis. Similiter p̄dicatoꝝ instruat la
borantes in arte armature. que sunt vt pre
gamur vel p̄curiam⁹: vt faciāt sibi arma
spūalia contra tela hostis nequissimi.
s̄m illud apostoli dicentis Ephe. vj. In
duite vos armatura dei. zc. Stulti enim
sunt si alios arment z ipsi inermes contra
dyabolū remaneant. Similiter p̄dica
toꝝ moueat nauigantes vt faciāt sibi nau
em penitentie. quia ipsa est secunda tabu
la peccatoꝝ post naufragium ait Hiero
nimus epistola. lxxxvij. Et apprehendant
cruce m̄ christi. que est nauis ecclesie. p̄ quā
transundū est mare hui⁹ mūdi ait Aug⁹.
super Johan. omel. ij. Mare est mundus
qui causarū tumultibz et yudis se allidit.

Distinctio decima.

ait Grego⁹. ll. ij. omel. iij. **H**ui⁹ mars infra
sūt picula. qz ibi sūt reptilia qz nō ē nume
rus. **U**n̄ impossibile est p̄cipue pctōribus
sine naue crucis. i. penitētie post hāc vitā ad
celū trāsire. **S**ifr laborātes ī agricultura ad
monēdi sūt vt colāt agrū suū. s. corp⁹ penit
ētialibz exercitijs z ortū cordis sui multi
modis p̄rutibz vt in sine metāt fructū vite
eterne. qz fm aplin. j. ad Ro⁹. ij. **D**ei agri
cultura sum⁹. **S**z reuera in multis verificat⁹
qd̄ d̄r Prouer. xxiiij. **P**er agrū pigri hoīs
trāsini z ecce totū repleuerāt vt rice. s. vicio
rū pungentiū. **S**z magna dementia est cū
magno labore agrū exteriorē excolere pro
fructu tpali z negligere a grū aie interiorē
p̄ fructu eterno.

Capitulum d̄ntum.

De informacione venatoz vt caueant q̄
sunt cauenda in talibz.

Similiter admo/
Suēdi sūt laborātes in venatōe: q̄
diuidit̄ in ferinā. aucupiciaz. et
piscatoriā. et sit multis modis fm Hugo.
vbi s̄: qz fiat debito modo. Nam licz illa q̄
est pisciū sit licita clerico z monacho prout
d̄r de p̄se. dist. v. c. vlti. **T**ū illa q̄ est ferina
vel illa q̄ d̄r aucupitiū nō om̄i p̄sone n̄c oī
tp̄licita est. vt p̄t̄z dist. lxxxvij. ca. **Q**ui ve
natozibz. zc. **I**n q̄ca. d̄r. **Q**ui venatori do
nāt nō homini sed arti nequissime douant
Et seq̄t. **E**san venator erat qz pctōz erat z
penit⁹ nō inuenim⁹ in septurz sanc̄s aliq̄e
venatozē sc̄m̄. **P**iscatores at̄ sc̄tōs mltos
reperim⁹. **E**t post seq̄t. **Q**uid p̄dest ieiuna
reviseribz z luxuriari venatibz. **I**bi em̄ di
stinguit apparatus q̄ est venatio oppressiua
paup̄ez. z h̄ est illicita. **E**t est arenaria cuz
bestia dentata causaviriū ostendendaz. et
qui hanc exercet mortalit̄ peccāt. **E**t ē sal
tuosa in siluis z salubz. **E**t h̄ lz sit licita tū
sit illicita ex p̄sone z tpe. vt ep̄o. religioso. z
viro ecclesiastico. **E**t om̄ibz laic̄s in tempe
q̄dragesimali. put̄ d̄r. xxxij. q. viij. **S**i nul
la. **L**aico tū est licita ob necessitatē tm̄. s. p
pellibz z carnibz cū canibz z strepitu. pone
re tū laqueos vel retia sine strepitu clamo
re z canibz licitū est cleric̄s vt d̄r ibidē ī ap
paratu. **D**ebet etiā p̄dicator p̄dēnando ex
p̄mere venatiouū vanitates vl̄ varietates
cursuū p̄teruitates. tempoz amissiones. ī
utiles occupatōes. sepiū z segetū p̄culcat

ones. z ī sine fructuū modicitates. q̄ oīa cō
comitant̄ venatores qū post vnā bestiolā
vt lepuleulū timidū tot currūt milites. tot
sustinent̄ ribaldi z canes. tot cornuū clan
gores. tot vultantiū vociferatōes. et in sine
vtilitatz paucitas z vtiliū laborz omisso
nes. **I**lle at̄ venationes q̄ fiunt ad extermi
niū noziāz feraz. vt lupoz z vulpiū et hu
iusmodi maḡs licite sūt q̄ alie p̄t̄ cōmunē
vtilitatē p̄sequētē. dum tū debito fiat tē
pore. scz nō diebz d̄n̄ic̄s z festiuis. **U**n̄ nar
rat Policrat⁹ lib. j. ca. vj. qz vates manua
nus fertur interrogasse marcellū cum de
populationi auū vehementi⁹ operā daret.
an auem mallet instrui in capturā auūm.
an muscam formari in exterminatōz mu
scarū. **E**ūq̄ ille questionē ad auunculū re
tulit̄z augustū. p̄silio illi⁹ p̄elegit vt forma
ret muscā q̄ a neapoli ciuitate muscas ab
igeret. z ciuitatez a peste insauabili libera
ret. que optio impleta est. **E**t de mō imple
tionis narrat Alexander nequā in li. 8 na
tur̄ rerū qz neapolis cū sāguissugaz īfini
taz peste letali vexaret. libata ē a marrone
id ē. **V**irgilio piecta ī fūdo putei irundine
aurea. **Q**ua extracta a puteo mūdato. eno
lur̄ annoz circulis repleuit ciuitatē infini
tus exercit⁹ irū dinū. nec sedata ē pest̄ a nōz
sāguissuga aurea iterato ī puteo mittetur.
Qualitercūqz at̄ de h̄ fuerit. liquet ex p̄di
ctis voluptati z delectatōi p̄ferendā ēē m̄
toz vtilitatē. nisi em̄ aliqū aliq̄bz essz licita
p̄fecto **I**saac patriarcha ad talē opus nō
m̄sisset filiū suū a nōz disposuissz ei benedi
cere. tū ex cā. ex tpe. ex p̄sone p̄ditōe. z ex in
debito mō p̄t̄ esse illicita vt dictū ē. vñ nar
rat de Edgardo rege anglic̄ qz cū die d̄n̄ica
semel iuisset ad venandū. z brūs Duustan⁹
sacris indut⁹ regē ad altare diu expectaret
audiuit ab angelis in celis Introitu missē.
et kyriel. euangeliū. et postea. **I**te missa. zc.
Lui dum diceret rex rediēs a venatione vt
missam inciperet. **R**ūdit. **N**on possum. quia
audiui magnā missam dei in celis. p̄ quaz
nō est mihi peccatoz licitū celebrare. **I**n
dignū em̄ te p̄ quādā vanitate tanta missa
te fecisti. **Q**uo audito rex ingemuit. z de ce
tero seet suos a venatione diebus festiuis
abstinere fecit. **U**nde venatio que aliquan
do licita est. ex tempore fit illicita et p̄sone.
vt patet ex iam dictis.

Paras prima.

Capitulum sextum.

De admonitione medicorum et egrotantium sibi commissorum.

Similiter informam. Madus est vacans operibus medicinæ ut primo in se precauat morbos spirituales et animales lepras que sunt peccata. secundum illud Lu. iij. Medice cura teipsum. Sicut informandi sunt ne alios curare acceptent antequam perfecte in scientia sua sint instructi. quod ut ait commentator ethi. ix. oportet quod medicus sit instructus disciplina et experientia. et quod adhibeat diligentiam in medicandorum causas morborum insinuet egrorum. que sunt crapula et supfluitates. quod secundum Seneca. epistola cxcix. Multos morbos fecerunt multa sercula. Et cum puerbio dicitur quod cena serotina turgentia facit cymiteria. Item Seneca. vbi dicitur. Multos morbos non miraberis si cocos numeraueris. scilicet antiqui non sunt ita. quod medicina fuit pauca et herbarum scientia. et illos cibos excipiebat que non nisi esuriens placere possent. etc. Ibi bene dicitur. Item informadus est medicus ut per diuersitate et artium tempum complexionum et regionum adhibeat medicinas. puta exemplificat. Augustinus. epistola. iij. de quadam medico que adhibuit quod pergruebat dolori cuiusdam. et sanitas profecta est. Et ille per aliquot annos perstino dolore grauatur apposuit idem medicamentum. et per se habuit. Et cum a medico quæsiuisset causam. Respondit quod illi etati uos non ueniebat quod alteri oportebat. Et subdit Augustinus. reglarum bonarum. Tantiualet ratio ut artibus non mutatis quod secundum eas fit per temporum uarietate est mutandum. Est etiam admonendum medicum ut lucra non querat iniuste nec infirmitates hominum desideret questus gratia. ut ait Seneca. d. bene. li. vi. quod Damades athenis ueniens cum que necessaria funeribus vendicabat danabat. cum perbas magnam lucrum optasse quod conueniebat ei ex multorum necesse. Unde ait ibidem. Brauissima infamia est medici opes querere. Quod sicut debet informari egrotari ut primo querat medicamenta spiritualia. quod sepe peccata infirmitatum sunt causa. secundum illud Grego. dicitur quod nulla nocebit aduersitas si nulla dicitur iniquitas. Sed spiritus est uerus medicus. et uerbum eius est medicamentum secundum Augustinus. li. iij. secundum monachum. xxxi. Item Ambrosius. in sermone ait. Omnia habent in christo et omnia nobis est christus. Unde si uulnera curare desideras medicus est. si febre est uas fons est. si fortitudine indiges uir est. si morte fugis uita est. si ce

lū desideras uia est. si tenebras horres lux est. si doctrina indiges ueritas est. Unde ipse dominus ait Math. ix. Non est opus ualentibus medicus sed male habentibus.

Capitulum septimum.

De admonitione uacantium ludis aleæ etc.

Similiter quando. Predicator uidet laborantes in theatra que septio loco nuera est ab hugone que quod dicitur scientia ludorum. dicta a theatro. ubi plus ueniebat ad ludendum et spectaculum ut ait idem. Debet monere eos ad precauendos ludos debitos et lasciuos. Est et ludus puerile illusionis. dicitur Seneca. xvi. dicitur quod Sara uidit Ismaelem ludere cum filio suo Isaac. in quo ludus uidit illusionem et significabat deceptores ait Augustinus. super Iohannem. omel. xi. et tales sunt ludus ioculatorum mimorum et histrionum et saltatricum. que sunt ludus nephandi que non dicitur clericus interesse nec respicere. De que histrionibus ait Augustinus. Qui stultus hominibus ludentibus aliquid impedit peccatis eorum precipites se facit. Unde uos que spirituales estis cum tales uideritis arguite coram ipse et castigate. Est etiam ludus lasciuie uanitates et uoluptatis de quo Ero. xxxij. Sedit plus manducare et bibere. et surrexerunt ludere. Et tales ludus sunt cauendi. Unde Aristoteli. super Math. omel. vi. ait quod deus non commendat ludere sed dyabolus. si luserim ante certamen appria cadim pigritia. Item ludus est indifferere actionis ex quo sepe mala proueniunt. ut rixæ alape pugne. et propter ludens intentionem qui cuius deprehensus fuerit et redarguit dicit ludens feci. nec certe sufficit sed ad excusationem. quod lex canonica dicit quod ludus notius est in culpa. precipue cum non possit in bonum interpretari. Et ideo ludus talis est puniendus et condemnandus. Item est ludus socialis honestatis. scilicet ad recreationem et releuamem laboris. Et sic legitur per ludere. prout Seneca dicit libro de tranquillitate in fine. quod Socrates cum pueris ludere non erubescerat. Et catho animus curis fatigatum publicis laxabat ludis. et si aliquando expedit. Et ponit exemplum de agris fertilibus quod cito illos exhauret nisi utinam fecunditas. Ita animorum imperius assiduus labor franget vires: nisi paulatim resoluti et remissi fuerint. Similiter potest exemplum quod somnus refectio est necessarius: si tamen sit continuus

Distinctio decima.

mors est. Et ideo inquit. Regum cōdito-
 res festos instruerūt dies vt ad hilaritatē
 publice homines cogent tanq̄ necessa-
 rium laboribus tempamentū interponen-
 tes. Item Valer^o li. vi. ludos idcirco in-
 legitimas actiones p̄numerabāt. qz tem-
 peramento mor^o naturalis calor nutrit in
 corpe et leticia mens̄ repa^t. Viri tñ eccle-
 siastici sobrie et tempore debēt ludere. put
 ait Ambro. li. i. de offi. qz licet interdū ho-
 nesti sint iocac suauia. tñ ab ecclesiastica
 aberrant regula. Nō solū p̄phanos s̄ etiā
 om̄es iocos declinādos arbitroz. Un̄ de
 beato Iohanne ap̄lo narrat Cassian^o lib.
 vii. collationū qz cū manu molliter p̄dicez
 demulceret vidit eū quidā iuuenis. et senē
 derisit. et miratus est talem virū sic facere.
 Qui sanct^o ait. Quid gestas in manu. At
 ille. Arcum. Qui ait. Cur eū nō semp ten-
 tum circūfers. Et ille. Ne ingi curuatione
 fornicudo eius mollescat et depeat. Sic ait
 sanct^o ne te offēdat hec mea pua laxatio. qz
 nisi remissione quadaz rigorē q̄s relaxet
 nō potest obsequiū dare siue iugiter secun-
 dare. Viri vero celici quales sūt ecclesiasti-
 ci religiosi ludos p̄mo modo dictos caue-
 ant. et si aliq̄ ludovrant. debito modo et de-
 bito tpe et religiose fiat. vt ait Sen. epla. l.
 Vir aut̄ p̄fect^o nō d̄z intrēdere ludis vanis
 in q̄b^o delectant̄ demones. Un̄ et i somno
 fuit dictū illi romano vt ludi instaurarent̄
 sicut recitat Aug^o. de ci. dei li. iiii. ca. cxxi.
 de ludo vero alec et e^o piculo in summa de
 casib^o li. ij. vbi d̄z qz illi q̄ ludūt ad aleā vel
 ad taxillos vel qui ludo intersūt vel sūt p̄ti-
 cipes peccant. Et ibi de peccat^o p̄comitā-
 ribz talē ludū qualia sūt desideria lucrādi.
 volūtas spoliandi. t̄pis amissio. frequens
 peieratio. rixaz puocatio. substātie p̄sum-
 ptio. assiduitas mentiendi. et ociosa verba
 et blasphematoria sepe p̄ferendi. Unde d̄z
 in Polierato li. i. qz mendaciorz et piuriorz
 mater est alea. Unde et Chilon lacedemo-
 nia iūgende societatz causa missus Cor-
 rinthum duces et seniores ppli ludētes in-
 uenit in alea. et ideo infecto negotio reuer-
 sus est. dicēs se nolle glām spartoz quozū
 fama constructo bifancio clarescebat hac
 maculare infamia. vt dicerent̄ cū aleatoriz-
 bus p̄traxisse societare. Consilr regi De-
 metrio in opprobriū puerilis leuitatz missi
 sunt aurei tali a rege parthoz. q̄ mūere in-

honorata est adolesehtia reg^o senilis. q̄ in
 maiestate regia p̄stitur^o non verebat̄ leuia
 exercere. Contra est de magnatibz mo-
 dernis. q̄ p̄ magno habent si non erunt ve-
 naticam vanitatē et in aleaz pericia sint in-
 structi. et si in vanis ludis sint experti. Un̄
 tñ dicat Seneca in puerb^ojs. Aleator tā-
 to est nequior q̄nto in arte doctoz sergo ve-
 sa nia magna est tali arti insudare. Et non
 solum nobiles intendentes talibz sibi noy-
 cent sed etiā multis alijs q̄bz dant audaci-
 am et exemplū talibz vacandi. et etiam libe-
 ros suos et heredes exemplo suo ad talia
 puocant. Quidus iste tot^o q̄ddam scac-
 cariū est. cuius vn^o punct^o est albus et ali^o
 niger p̄pter duplicem statū. vite et mortis.
 gratie et culpe. Familia hui^o scaccarij sūt
 homines hui^o mundi. qui om̄es de vno sac-
 culo materno extrahunt. et collocant̄ in di-
 uersis locis hui^o mundi. et singuli habent
 diuersa nomina. vn^o dicit̄ rex. alter regina.
 Tertius rochus. Quartus miles. Quin-
 tus alphinus. Sextus pedinus. Un̄ ver-
 sus. Rex rochus alphinus : miles regina
 pedinus. Istius autē ioci conditio est ta-
 lis. vt vn^o alium capiat. et cum ludum cō-
 plevenerit sicut de vno loco et sacculo exie-
 runt sic in vnuz locū reponunt. nec est dif-
 ferentia inter regem et pedicem pauperē. qz
 simul in vnum diues et pauper. Et Sap.
 vij. dicit̄. Un^o est introit^o ad vitam et simi-
 lis exit^o. Et sepe p̄tingit qz quādo familia
 scaccarij reponit̄ in sacculū rex infer^o col-
 locat^o est. Sic qñ transeunt ab hac vita h^o
 mundi maiores in inferno sepeliunt̄. et pau-
 peres in sinum Abrahe deportant̄. exem-
 plo diuitis et Lazari. In isto etiam ludo
 rex vadit circumquaqz directe et capit vn-
 dīqz semp directe. in signum qz rex omnia
 iuste capiat. et in nullo om̄issa iusticia om̄i-
 bus exhibenda obliquare debet. S̄ mo-
 do quicquid agit iusticia reputat̄. qz quic-
 quid p̄ncipi placet iuris habet vigorem.
 Regina siue domina que dicitur Ferze ca-
 piter vadit oblique. quia cum auarissimus
 sit genus mulieruz quicquid capit nisi me-
 re detur et gratia: rapina est et iniusticia.
 Rochus est iusticiarius perambulans to-
 tam terram. directa tamen linea ita qz ni-
 hil oblique capiat muneribus corruptis.
 sed omnia iuste corrigat nulli parcēs. S̄
 econtrē de illis iā verificat̄ illō Amos. iij.

Partes prima.

Conuertisti in amaritudinē iudicij et fructum iusticie in absinthij. **D**iles vero in capiēdo duo puncta transit directa et tertium obliquat. In signum quod miles et dñi terreni poterunt iuste capere redditus debitos. et iustas emendas a delinquentibus. **S**im exigentiam delicti. sed tertium punctum obliquat cum talliagia et iniustas exactiones extorquent a subditis. **A**lphini quoque cornuti sunt episcopi non ut **M**oyse ex colloquio diuino. sed potius regio imperio vel prece aut precio sublimari. **I**sti alphini obliqui currunt et capiunt tria puncta pertransendo. quia fere omnes prelatos pervertunt odium et amorem et munus favor ne delinquentes reprehendant et contravicia latent. sed potius pro annuo censu peccata ad ferinam tradunt ut sic dyabolum dicent. **U**nde qui debuerunt vicioz extirpatores esse. iam per cupiditatem facti sunt vicioz promotores et dyaboli penitentes. **P**edim vero pauperulus est qui incendendo semper vadit directe in sua simplicitate. sed quando capere vult obliquat. sic semper dum in sua simplicitate et paupertate consistit directe vivit. sed cum querit aliquid temporale vel honorem consequi statim mendacis. peruersis. adulariis. et favoribus obliquat quousque ad gradum superiores scaccarij perveniat. et tunc duo puncta pertransit. tertium obliquando. **S**ic pauper cum eleuat statim puerile incedit. quia asperius nihil est humilium cum surgit in altum. **I**n isto scaccario dyabolus dicit eschack insultando aliquem et percutiendo peccati iaculo. qui sic percussus nisi citius dicat liveret ad penitentiam recurrendo. dicit dyabolus ei marce. animam secum ad tartara deducendo. a quo nec liberabitur prece vel precio. quia in inferno nulla est redemptio. **E**t sicut venator diversos habet canes ad capiendas bestias diversas. sic dyabolus et mundus diversa habent peccata quibus diversissimo de homines illaqueant. quia omne quod est in mundo aut est concupiscentia carnis aut oculorum aut superbia vite.

Capitulum octavum.

De admonitione habentis curam rei publice ut videat quod singuli exerceant sua officia et de exclusione inutilium officiorum.

In pediculis artibus mechanicis et opibus ad illas pertinentibus ad rei publice utilitatem sunt quasi pedes ipsius et obsequuntur ei et eam sustentant. de quibus pedibus custodiendis movendis dirigendis statum debet habere cura magistratus. **U**nde **Plurimorum** dicit. **I**n omnibus exequenda sunt que humilioribus. id est multitudini competunt. **N**am paucitas sepe pluribus cedit. et ea causa sunt instituti magistratus vel a subditis iniurie pulsant. ipsosque respublice. qui illos opifices calciant. **E**t enim qui discalciant quam iniuriis exponit quod nihil potest ignominie esse gerentibus magistratum. **A**fflicti namque plures quam principis podagram arguit et punxit. **E**t sicut ait apostolus ad **Corinthios**. **O**mnia membra sunt unum corpus. que tamen membra habent diversa officia. et quodlibet indiget officio alteri. **T**unc est quodlibet membrum perfectum cum potest proficere suum operum proprium. **U**nde quodque est perfectum cum attingit propria virtute. ait philosophus. **U**nusquisque suum officium. et. **U**nusquisque suum officium. **H**oc est singulum quod potest facere suum operum. **E**t equocum est illud quod non potest facere suum operum vel terra lignea etc. **S**ic est in corpore reipublice. que sunt diversa membra proportionabiliter ut dictum est habentia diversa officia. que quodlibet indiget officio alteri. **E**t tunc ipsa est in debito statu quam neutrum usurpat alteri officium. et quodlibet exercet suum veraciter. **H**ec dicitur quod mirari de coadaptatione reipublice. membris corporis naturalis. cum dominus ostendit nabuchodonosor statua cuius caput ex auro optimo. pedes et brachia de argenteo etc. **A**d signandum variis statibus regnorum diversorum secundum sanctos. **C**onfirmari ratione in uno regno diverse persone in reipublice. potest adaptari diversis membris in corpore naturali. **U**nus et tractatus quod dicitur liber philosophus dicitur quod in civitate ymaginaria **S**ocratis. **C**aput est ad modum arcis ipsius palladis. brachia rationes prudentes et fortes viri iuxta arcem ad ipsam tuendam locati. veteres et genitalia opifices civitatis et mulieres. **C**etera sunt erura sunt negotiatores huc et illuc discurrentes. **P**edes sunt agricolae. **U**t negotiatores potest significari per pedes. quia calciant terras. et sub navigatione praeclat ars mercandi secundum **H**ugo. ubi dicitur. vel potest signari per erura unde timentur reipublice. suis mercaturis. **M**ercatura enim multum iuvat reipublicam ait **H**ugo ubi supra.

Distinctio prima.

Sequitur secunda principalis pars huius totius summe.

Prologus.

Natura descripti non recipi. in comuni et enumeratis virtutibus que sunt membris necessarie. Siue descriptis et informatis personis ex quo respublica constituit. quia talium personarum est multiplex colligatio siue coherentia. Dirigente summo magistro christo ihesu videndum est de predicta colligatione quomodo ter admonendi sunt omnes in republica. ut teneant ordinem sue coherentie. Et primo de coherentia legali siue ordinali. scilicet potestatum que est dominorum ad seruos. et e conuerso. Secundo de colligatione naturali que est parentum ad filios et fratrum siue cognatorum ad inuicem. Tertio de colligatione sacramentali que est coniugatorum ad inuicem. Quarto de coherentia fidei que est christianorum ad inuicem in corpore christi. Quinto de colligatione ciuili que est vicinorum etc. Que omnia diuinitus prearrata sunt in principio.

Distinctio prima secunde partis huius summe.

Capitulum primum.

De origine seruitutis. et de equalitate conditionis omnium quam dicitur princeps cogitare.

De prima colligatione quantum ad vnam partem. scilicet qualiter debent se habere principes ad seruos dicitur est scilicet. tamen intelligere debet quod ratio dominandi oritur ex peccato. prout Augustinus ait libro xix. de ciuitate dei. capitulo xv. vbi multum de hoc. vnde ait. conditio seruitutis iure intelligitur imposita peccatori. et prima causa seruitutis est peccatum. p inde nunc quod in scripturis legitur seruum antequam hoc vocabulo hoc iustus peccatum filii iudicaret. Beatus. ix. Nomen itaque illud culpa meruit non natura. Et ibi bene de hoc. Non ergo debent dominum nimis eleuari de dominatu cum non ex naturali conditione sunt domini sed merito peccati. Unde Augustinus. vbi scilicet. Qui impant seruiunt eis quod vident impare. Nec imperant cupiditate dominandi. sed officio plulendi. nec precipandi supbia sed puidendi misericordia. hoc naturalis oratio prescribit. Ita deus cum hominem peccidit. Dominamini inquit peccatis maris etc. Beatus. i. Rationale creaturas ad ymaginem suam noluit nisi irrationabili-

bus dominari. nec hominem homini sed hominem pecori. Inde primi iusti pastores pecorum magis quam reges hominum constituti sunt. Beatus. xlviij. ut sic insinuaret deus quod postulet ordo creaturarum. quod exigit meritum peccatorum. Nec Augustinus. Post peccatum cum legitime principantibus secundum legem diuinam et humanam debent homines obedire. secundum illud Ephe. v. Serui obedite dominis carnalibus cum timore et simplicitate cordis sicut et christo. Debet ergo dominus et princeps iugiter meditari equalitatem conditionis cum seruis. et pondus sue seruitutis ex alia parte et non impare ex cupiditate. ut dictum est. Sic fecit Job. xxxi. qui ait. Numquid non in utero fecit me sicut et illum. scilicet. Fui. Ubi Gregorius. moral. xxi. Potentibus viris magna est virtus humilitatis considerata equalitate conditionis. et post manu humilime considerationis deprimendus est tumor elatōis. Beatus. ix. Terror vester ac tremor sit super cuncta animalia terre. Ibi Beatus. Homo animalibus irrationalibus non ceteris hominibus ad ymaginem dei factis est natura prelat. Idcirco dicitur ei ut ab animalibus non ab hominibus timeat. quod in naturam supbire est ab equali velle timeri. Et ibi bene de hoc. Et de hoc Beatus. epistola xlvij. ait. Cum seruis familiariter viuere decet prudentiam tuam. serui tui sunt. ymulo boies sunt et tuberniales. sunt humiles. sunt amici dei et conserui tui. Et sequitur. Cogita istum quem seruum vocas ex eisdem seminibus ortum. eodem frui celo. eque spirare. eque mori. Unde hec summa mei precepti est ut sic cum inferiore viuas quem admodum superiore tecum velles viuere. Preterea dominus debet cogitare quod aliquo tempore forte erit seruus. Unde ibi Seneca. Nescis qua etate et vbi seruire ceperis. viue cum seruo clementer. v. ue conditer. et in sermone et in consilio et quicquid illud admitte. Item cogitet dominus quod quod est seruus conditione liber est virtuali libertate mentis. quod sine peccato. Unde Beatus. vbi scilicet. Seruus est aliquis. sed liber animo forte. Fuius est. sed illi non nocebit. Distende quod non sit. Tu quod dominus es fuis libi dini aut auaricie aut ambitioni aut peccato multiplici omnes timori. Nulla seruus turpior est quam voluntaria peccati subiectio. Cum ergo sit possibile quod dominus superbe debet efferi super seruum. Ideo concludit Beatus. Nolant te sui tui potius quam timeant. sed ad rabie cogunt vos delicias. etc. Et ideo secundum Augustinum.

Pars secunda.

Dulci dñi sunt serui tot dñoz q̄t viciozū
Non tñ p̄mittēdi sūt serui viuere sine disci-
plina z la sciuire. ymmo sūt castigādi debi-
to modo. *Ecc̄i. xxxij.* Panis et disciplina
opus est suo. Unde *Sen. epla vbi s̄.* Vir-
ga em̄ om̄e murmur p̄pescit. *Istā eq̄litatez*
cū suo cogitabat beatus *Barth.* q̄n̄ versa
vice fuit armigero. Et exemplū chari-
tatez erga inferiores oñdit dñs z mgr̄ cum
lauit pedes discipuloz *Joh. xij.* Et quan-
do erat in medio sic q̄ m̄strat *Lu. xij.* Un̄
nō venit x̄ps m̄strari s̄z m̄strare. Nō tamē
denegandū est q̄n̄ fui z subditi oēs cū om-
ni affectu z hūilitate z reuerētia debeāt ser-
uire dñis suis: reddētes q̄ sūt cesars cesari.
et q̄ sunt dei deo *Barth. xvij. et. j.* Petri. ij.
Serui subditi estote dñis in om̄i timore.
S̄z admonēd̄ est dñs vt nō timeat cor
de ex diuino dono. nec p̄tēnat fuū iniuste
ex suo impio. s̄z debet sicut p̄ patrie p̄ cle-
mentia. zc. vt dicitur est supra.

Capitulum secundum.

De informatione seruoꝝ vt intelligant
peccatum esse causam seruitutis vt sint libe-
ri mente.

Quantū ad aliā
partez. s. qualit̄ fui debēt se h̄re
erga dños suos. Notanduz q̄
admonēdi sūt vt intelligāt pctm̄ fuisse cāz
seruitutis vt dictū est. vt eo ip̄o maḡ babe-
ant pctm̄ odio z ab illo se caueāt q̄d indu-
xit tam tarpez subiectionē. qz q̄ facit pctm̄
seruū est peccati. *Joh. viij.* Un̄ studeāt esse
liberi mēte i interiori hoīe z tūc nō est dolē
dū de exteriori fuitute fm̄ q̄ monet ap̄lus
1 Cor. vij. Seruū vocat̄ es nō sit tibi cure
supple vocari fuū. Qui in dño vocat̄ ē ser-
uus libert̄ est dñi. Origo aut̄ h̄ vocabu-
li seruū inde credit̄ ducta q̄ h̄ q̄ iure belli
capiebant̄ z possent occidi fuabāt. vnde a
seruando serui appellati sunt.

Capitulum tertium

De fidelitate quam serui debent habere
erga dominos.

Sunt aut̄ serui et
subditi oēs siue sint milites siue
serui admonēdi de p̄fecta obedi-
entia z fidelitate z stabili dilectiōe erga do-
minos suos. magnificando z p̄conizando
salua veritate vitā z honozē eoz custodien-

do. z p̄mpte eis obediēdo. exemplo populū
q̄ noluit q̄ David rex iret ad bellū p̄p̄ peri-
culū. vt patet. ij. *Re. xvij.* Qui z dixerunt.
Tu vn̄ p̄ decē milibz rep̄nars. Et exēplo
Joab q̄ noluit cape v̄bē sine rege. ne victo-
ria suo nomini ascriberet. ij. *Reg. xij.* Sic
em̄ faciebant antiq̄ z eis in om̄ibz obedi-
bāt. sicut dicit *Virgili lib. j.* dicta militis
Ene. q̄ ait. Rex erat *Eneas* nob̄ q̄ instioz
alter. Nec pietate fuit: nec bello maior̄ i ar-
mis. Que om̄ia euidenter patent in fidelit-
ate quā debent p̄cipibz. Ideo admonen-
di sunt specialiter de obseruāda fidelitate.
Fidelem em̄ seruū z prudentē commēdat
dñs z remunerat *Barth. xv.* Et *Herem-*
plo antiq̄z sicut militū cesars q̄ erat sibi de-
uotissimi. nec ab eo aliq̄ modo valebāt se-
parari. Sic narrat̄ in vita cesars. Et *Uale-*
riū dicit li. ij. de q̄daz milite q̄ cū eēt cap-
t̄ et ad *Antoniuū* p̄duct̄. R̄ndit eidē. In-
gulari me inbe. qz nō salutis beneficio. nec
mor̄is supplicio adduci possuz vt cesars mi-
les esse desinam. Un̄ q̄ p̄stanti vitā p̄ dño
p̄temp̄sit eo facili vitā z libertatē ab *An-*
thonio meruit. Sic d̄z esse in milite x̄pi vt
nihil eū a dño seper. fm̄ illō apl̄ ad *Roma-*
nos. vij. Quis sepabit nos a caritate x̄pi.
Item exempluz q̄ q̄nto q̄s est fidelioz suo
dño tanto maḡ d̄z cōmendari ab aduersa-
rio. Et de hac fidelitate seruoꝝ ad domi-
nos *Ualeriū* li. vj. narrat de seruo cuiusdaz
pampiniōis q̄ cū aliq̄ essent missi vt dñm
suū occiderēt. seruū cōmutata veste cū dño
z p̄mutato anulo dñm clauē secreta emisit
a thalamo. z se in cubiculū dñi recepit. z se
vt pampiniōnem dñm p̄missus est occidi.
Breuis h̄ facti narratio. s̄z nō parua i gē-
tili fidelitatez ostensio. Et ibi de alijs seruis
fidelibz suis dñis. Et de hac fidelitate ser-
uoꝝ erga dños *Sen. li. ij.* de b̄n̄si. narrat
de seruo qui aprauit sibi vestem et anulos
dñi sui. z se obtulit z p̄buit ad occidenduz
p̄ dño suo. *Ualeriū* ibidē narrat de seruo q̄
p̄mo dñm occidit ne traderet̄ in manū ho-
stii. deinde seip̄m traiecit vno ictu dicens.
Temp̄ est inq̄t me cōsulere mihi. Jam em̄
dñm meū in manu misit. Ibidē narrat d̄ d̄to
bus seruis q̄ capta quadā v̄be fugerāt ad
hostē. z hoste z exercitu ei intrātibz v̄bem
illi serui p̄currerūt ad domū dñe. z eā edu-
cerūt. ac querētibz. q̄ nam esset. p̄fessi sunt
crudelissimā mulierē ab eis ductā. vt totz

Distinctio prima.

queret. q̄ sic euasit ⁊ ambos postea manu-
misi. i. liberos fecit. **S**istr̄ narrat de q̄daz
incluso a cesare q̄ petijt a seruo vt traderet
ei venenū. Et cū ille non posset euadere q̄n
traderet ei q̄d petebat medicamentuz in-
noriū dedit ei ⁊ accessit ad filiū eius dicēs
Iubeas obseruare donec intelligas an ve-
nenū dederim patri tuo. Ille cum sopitus
est vixit et a cesare seruatus est.

Capitulum quartum.

De nequicia quorūdam seruoꝝ et puni-
tione.

De nequicia uero

Seruoꝝ q̄ dños occiderēt et lares
dñoꝝ ⁊ iuges inuasērūt narrat
Trog⁹ pompei⁹ li. xviij. q̄ vn⁹ ex seruis illis
miser⁹ est dñi sui. Et cū illi fui vellēt ex se
illū regē esse q̄ p̄mo solē orientē vidissz Ille
seru⁹ ad dñm suū **S**tratonē noie detulit ⁊
eū informauit vt cū in campū p̄cessisset ce-
teris in orientē spectantibz. sol⁹ ille in occi-
dentē intueret. Et cū aduētare cepit dies
fulgorē su immo fastigio ciuitatis ostendit
edificiū culminibz vrbis oriens splēde-
bat. Et qz nō seruilis ingenij rō visa est. re-
quirentibz auctore de dño p̄fitef. Et tunc
intellectuz est q̄nta dñoꝝ ingenia seruilibz
p̄staret. Data ḡrenia seni filiūqz ei⁹ regem
Stratonē creauerūt postqz ad filiū regnū
trāstātū est ⁊ ad nepotes. Et qz celebre fuit
facin⁹ seruoꝝ alioꝝ toto orbe. **J**ō **A**lexāder
magn⁹ vitoꝝ publice securitatz oēs q̄ p̄lio
supfuerūt: si q̄n eos expuguit ob memo-
riā veteris cedis crucibz affixit expugnata
eoz vrbē. gen⁹ tñ **S**tratonis inuolatum
fuauit regnū **D**erestāda em̄ fuit temeritas
p̄dictoꝝ seruoꝝ. ⁊ ido magna equitate ple-
ctenda. Et si fide ihu xpi puari erant fide-
les dñis suis bis modis. multo magis si-
de illi⁹ p̄dici ⁊ etiā alligari debēt esse fideles
dñis suis. et eos honorare. **U**n̄ narrat in
viti patri li. ij. c. de humilitate. **Q** abbas
Olimpi⁹ q̄ seru⁹ fuerat descendebat p̄ sin-
gulos annos a **S**cihia in **A**lexandriam
portans mercedem dñis suis. et mittebat
aquā in peluim ⁊ offerebat lauare pedes eo-
rum. Et cū illi dicerēt noli pater h̄ facere.
Rndit. **E**go p̄fiteor qz seru⁹ v̄ sum. ⁊ grās
ago vobis q̄ dimisistz me liberū **F**uire deo
Mercedes ḡveltras vob debitas accipite
Quibo non acquiescentibz dixit. **C**redite

mibi q̄ si nolueritz recipere mercedes veltras
hic remanebo ⁊ seruiam vobis. **M**emine-
rat enim christum dixisse **M**athei. xxiij.
Reddate que sunt cesaris cesari. et que sunt
dei deo.

Capitulum quintum.

De admonitione fidelium specialium qua-
liter debent seruare obedientiam ad suos
dominos.

Exemplo istorum

Seruoꝝ sunt admonēdi subditi et
serui ad omnimodā fidelitatē ser-
uandā dñis suis et ad tuendā eoz salutez
Et de **V**irgili⁹ loquens de apibz hortat
subditos. **U**nde ait. **P**reterea reges nec sic
egyptus et ingens lydia nec ppli parthoꝝ
aut medus ydasper obseruauit regem in-
columem. ⁊c.

Distinctio secūda secūde p̄tis h̄ sūme.

Capitulum primum.

De admonitōne patrū vt nutriāt filios
et filias sub ordinata disciplina.

Deinde uidentū

Est de colligatōe naturali aliqz
mēbroꝝ in repub. sicut parentū
⁊ filioꝝ ⁊ fratū ⁊ soroꝝ ad inuicez. **U**nde
p̄mo sūt admonēdi p̄res ⁊ matres ad eru-
diendū filios disciplinaliter. vt sicut sunt
causa essendi. ita sūt ⁊ bñ viuendi. eos bñ
nutriendo fm sapientē in li. **E**thi. **U**nō ⁊
Ecclī. vij. **F**ilij tibi sūt: erudi illos. Et. xxx
similiter. **P**ro aiabo filioꝝ colligabit vul-
nera. Et seq̄. **N**e deo illi p̄atez aie tue. Et
ibi multū d̄ h̄. **I**te **P**rouer. xxij. **N**oli sub-
trahere a puero disciplinā. **D**eb. xij. **Q**uis
em̄ fili⁹ quē nō corripiat p̄. ⁊c. **S**ic em̄ fi-
lij cobibent a malis. informāt in moribus
bonis. ⁊ ad dura sustinēda p̄parant. vt he-
reditatē paternā assequant digni efficiūt.
Et ideo nobiles antiq̄ filios erudi fecerūt
sapientialit. vt p̄z de **P**hilippo p̄e **A**lexan-
dri sup̄ p̄e p̄ma. **I**tem disciplinabant fi-
lios virtualiter cobibēdo a mal⁹ ⁊ informā-
do in bonis. qz vt ait **A**ug⁹. d̄ maioribus
ecclē. **D**isciplinā in duo diuidit. **I**n cob-
ibitionē. s. ⁊ instructiōem. qz p̄mū timore:
scdm amorem p̄ficiūt. Et ido narrat **P**olicra-
tus li. vj. q̄ **D**rauian⁹ impator filios su-
os ⁊ si nō genuit adoptauit ad gradū mi-
litarē ⁊ cursuz ⁊ saltū fecit exercitari. vsqz

Partes secunda.

natandi p̄fectūq; feriēdi relū z iaciēdi mis-
 filia z lapides manu z fūda. Et qualit̄ om-
 ne bellū scirēt sustinere aut inferre. Et q̄-
 uis sufficere possit eis clar⁹ sanguis ad glo-
 riam z bonū hereditariū ad omnē affinen-
 tiam. cū ea diligentia sūt instructi ac si sua
 retinere vel aliena acq̄rere nequaq; possent
 nisi p̄tūtē. **Silr** legit̄ filias suas in lani-
 ficio fecisse instrui. vt si p̄ter spem in extre-
 mā paupertatē eas fortuna piccisset. vitam
 possent arte amissis facultatib; exhibere.
Am et nendi z texendi z vestes for: mandī
 pingendi z cōponendi nō cū arte s; ysum
 habebant. **Et** q̄b; pater q; filios z filias
 noluit ociari nec desidia resolui. **Anto**
 min⁹ nec milites suos q; p̄fessio exigit la-
 borē militarē. **Consimiliter** de hac disci-
 plina narrat **Tull** li. ij. de tuscul. q̄stioib;.
Q leges ligurgi laborib; erudiūt muētū-
 tē venando currendo esuriendo sitiendo
 algendo estuando. **S** parte vero pueri ad
 aram verberib; accipiunt vt mult⁹ e visce-
 rib; sanguis exeat. **Et** cum ibi esse; ait **Tu**
 lius nō audiebā q; vlt⁹ vnq; clamaret vt ge-
 meret. **Et** ideo d̄ faciebāt q; q; bñ instruit̄
 in tenera etate de facili ad bona inclinant̄
 cum p̄fecti sunt. put̄ ait **Sen**. li. ij. de ira.
Educatio maximā diligentiaz plurimūq;
 p̄futurā desiderat. **F**acile ei est adhuc ani-
 mos teneros cōponere. difficulter rescin-
 dunt̄ vicia q; nobiscū excreuerūt. **Uñ** v̄bū
Oracj. **Q**uod nona testa capit inueterata
 sapit. **I**tem **Sen**. li. de p̄uidencia loquēs
 de lacedemonijs q; expiunt̄ indolem filio-
 rum verberib; ad mortis. z adhorant̄ illos
 v̄ictus flagelloz fortiter p̄ferant. **Et** seq̄t̄
 causa. **C**ontēptū piculoz assiduitas peri-
 clitandi dabit. et solidissima corpis ps est
 quā frequēs vsus agitaui. **Et** pōit exēpla.
Auaticis sunt corpa efferenda maria dur-
 ra. agricolis man⁹ trite. ad excutienda tela
 militares lacertivalē. agilia sūt mēbra cur-
 sorib;. **I**d in q̄libet solidissimū est qd exer-
 cuit. zc. **Silr** exemplificat̄ de pplis q; dicū-
 tur germani. q; p̄petua hyems. triste celū
 sterile solū: faciunt fortiter p̄ferre labores
 et inedia. **Et** ido apl's ad **Ephe.** vj. **E**du-
 cate illos. s. filios in disciplina z correptione
 dñi. **I**tem ad **Thimo.** v. loquens de vi-
 dua ait. **S**i filios educauit. zc. **Et** d̄ instru-
 ctione pueroz cōiter in parte. v. **D**e seueri-
 tate aut̄ patrū in corripiendo z disciplināz

do filios narrat **Valeri⁹** multum li. ij. vbi
 narrat de **Buto** qui filios p̄gis cesos ad
 paluz deligatos securi percussit. q; volebant
 reducere dominationē **Tarquini** in vrbez
 a se expullam. p̄tēm exiit vt p̄sulem ageret
 orbūq; viuere q; publice vidicte deesse ma-
 luit. **Silr** narrat de **Lassio** q; filiū suū p̄
 crimē affectati regni damnauit z p̄beribus
 affectuz necari iussit. **S**imiliter narrat de
manilio torquato qui filium suū eo q; pro-
 batū esset ip̄m accepisse pecuniā a **sochsi**
 dignū doimo sua iudicauit. q; fili⁹ ex tristi-
 tia se suspēdit. cui⁹ exequijs nec pater int̄-
 fuit. **D**e his narrat **Aug⁹**. li. v. de ci. dei. ca.
 xvij. **Et** quia seueritas nimia aliqñ nocet
Narrat Valeri⁹ li. v. de moderamine parē-
 tum in filios etiā vspectos de nequicia p̄-
 parentes. vbi narrat de q̄dam q; cū sibi a fi-
 lio insidias parari cōpēssit. in locū deser-
 tum filio p̄dncto gladiū tradidit ac iugu-
 luz feriendū obtulit. nec veneno nec latrōe
 ad pagendū patricidiū opus esse affirmāz
Quo facto. abiecto gladio ait fili⁹ **Tu**
 p̄ter viae. s; queso ne me⁹ erga te amor eo ti-
 bi sit vilior q; h̄a penitencia orit̄. **S**imili-
 ter narrat ibidē de indulgētia p̄tūm i fi-
 lios. vbi d̄ q; **Antioch⁹** fili⁹ **Seleuci** re-
 gis cū incidisset in grauē languorē ex veso-
 no amore nouerit. z esset h̄ de p̄hensū a me-
 dicis. p̄ sibi piugē p̄cessit. **Et** ibidem nar-
 rat de indulgentia alioz in filios. **S**eu-
 ritas q; paterna est cōmendanda in corre-
 ptione filioz dum nō habeant excessū. **I**n-
 dulgentia approbāda dñi caueat peccatū z
 filioz dispendiū **M**oderatio laudāda dñi
 tenet ordinatū modū. z ecōtrario negligē-
 tia parentū in castigando filios z corripie-
 do est multū vituperanda **E**t peccata cor-
 rū eis imputāda aliq̄ inō. z pena eis aliq̄-
 a deo inflicta p̄ eoz negligentia. sic fuit de
Dely q; fuit negligens in corripiēdo filios
 insolentes. **Et** ideo a deo merito punitus
 est. **Re. ij.** **Uñ** narrat **Greg.** li. v. yal. iij.
 ca. xvij. de puero q; nquēni damnato q; cō-
 suevit deū blasphemare. fuit percussus a dō
 in sinu patris et mortu⁹. **Et** h̄ iuste tam in-
 penā patris q; non corripuit eū. q; in penā
 illi⁹ mortui. z ne cresceret i malis maiorib;
 crescente etate. **Et** de h̄ narrat **Boeci⁹** li. d̄
 disci. scol. de filio **Zucrecij** sanguineo no-
 mine **Zenonis** discipulo q; fuit absq; disci-
 plina nutrit⁹. p̄sumēs sua in aleis z merē

Distinctio secunda.

Michs. sicut enumerat ibi. et a patre redemptus creberrime de angustijs crucis. Et deinde capto: patris penuria redemi non potuit. Qui cum lacrimis voce querula osculum petiit a patre. et cum patre accessisset nasum illius morsu acutissimo secuit dicens. quod erroribus puerilibus mores incastigatus euasi. ac magistri mei documens non obediui. sociosque meos contempsisti. filij patris castigatiui necesse est indulgere magistri est discipuli mores informare. quasi si diceret. patre quod non castigasti me sed permisisti me vacare peccatis superdictis: merito de te capio vindictam. Unde et patres debent cauere ne relinquunt malum exemplum filij ut dicitur est super. Sed relinquat eis hereditatem sicut et terrenam et mundanam possessionem. Unde ait Tullius li. de officiis. c. xxxvij. quod optima hereditas a patribus traditur liberis. omniaque patrimonio presentantio: gloria et iustis. et nephas esse viciu iudicare. Super omnia debent docere ut caueant a peccatis. Ut enim ait Hieronymus super Iesaiam. ultimo. Aquilam maximam est amor ad filios. qui in locis inaccessibilibus nidus locat. et ne coluber fetus violenter amatissimum in nido ponit. cuius proterve venena supant. Solinus in libro viij. ca. vij. ait quod heriles alias echites est lapis qui inuenitur in nidis aquilam. Multo magis debent precanere patres ne filij veneno serpentis antiqui corrumpantur. et eos docere ut nidificent in petra christo habitaculo firmissimo.

Capitulum secundum.

De admonitione filiorum erga patres in affectu et effectu.

Quales autem debent esse filij erga parentes. scilicet amatores eos sincero affectu. obediens eis in omni statu. bono rates eos in prompto actu et necessaria ministrantes eisdem in effectu si indigeant sacra scriptura determinat Exo. xx. honora parentes. et Eph. vi. Filij obedite parentibus vestris. hoc enim iustum est. Item Eccl. ij. Qui honorat patrem suum vitam suam prolongat. Et ibi multum de hoc. De pietate etigitur filiorum erga patres narrat Valerius li. v. c. iij. Et dicit quod diligere parentes prima lex nature est. Unde narrat ibi quod quidam bona filia qui nutriuit matrem suam in carcere lacte manullarum suarum. Cum enim mater esset pro capitali crimine carceri data. Ille qui perat custodire carceris misericordia mori dedit aditum filie

ad matrem: providendo tamen ne etiam aliquando ei iseret. volens eam sic inedia et fame perire. Cumque plures dies interciderent et quanto tadium sine cibo sustentaretur custos carceris miraretur: provident filiam matris famem laete lenientem. Que novitas spectaculi admirabilis ad filium deducta remissione mulieri in carcerate impetravit. Narrat etiam ibidem de alia filia que patrem suum pari custodia traditum iam vultime senectutis velut infantem alimonia peccatoris sui fouebat. De hoc etiam Solinus li. ij. sine narrat de filia cuiusdam. que deprehensa est alere patrem suum verberibus. Unde et ille donatus liber filie in memoriam tanti preconiij. et locum secreta est munim. Narrat etiam ibidem de Coraliano qui damnatus a romanis consugit ad volusianos qui erant infesti romanis. et ibidem postea impiu sortit est. qui statim incipit esse romanis infestissimus. nec volebat eis confederari pro aliquibus sed mitteret sacerdotibus cum infulis. Quod videns mater vxorem eius et filios secum trahens venit ad castra in quibus erat. quam ut filius asperit. Expugnasti inquit o matrem meam. Noluit enim denegare matri quod petierat. sed eius visio ad pietatem tyrannum emoluit. Querit autem Seneca li. iij. de beneficiis. c. xvij. An liberi possent recompensare parentibus maiora beneficia quam ab eis acceperunt. et plerumque istam questionem narrat de pietate filiorum erga parentes. Ponens exemplum de Scipione qui servavit patrem in periculo seipsum obijciens morti periculo pro patre. Item cap. xxij. ponit exemplum de Enea qui patrem gravem senio pro mediu hostium agmina tulit et pro ignes. Unde quod ibidem. Quid enim non potest pietas. quasi diceret. omnia potest. quod pietas ad omnia valet secundum apostolum. Et quod mirum si homines ratione predicti erga parentes sunt pietatis. cum irrationalia pietatem exhibeant parentibus. put narrat Ambrosius ex. omel. v. ponens exemplum de ciconijs qui pro patris penis patres deplumatos senio regmine plumarum fouent. et collato cibo pascunt. et fultro alarum sublenant et ad volandum exercet. Unde subdit ibidem. Quibus non est grave quod est pietate plenu. nec est onerosum quod soluit nate debito. Non recusant aues patrem pascere quibus non lex scripta. sed innata strigis. Ad hoc veniunt non precepto. sed naturalis gratie officio. Est enim apud eas vera pietas quam recusant aliquid hominum impleras. Unde romanorum vsu huiusmodi pro vocat. Sed de impietate filiorum erga parentes et de pena male

¶ Pars secunda.

discionis matere narrat Aug^o li. de ci. di. xij. c. ij. q. decez fuerūt frēs. qz septē fuerūt marces 7 tres femine. q ex maledicto matris sunt puniti tremore mēbroz horribili. qz duo. s. frater 7 soroz fuerūt sanati i ecclesia beati Stephani. alijs In vltiōe pmanētibz. Consilia vindicta narrat nris rēporibz iuxta Stanfordiā ptingisse de qdaz filio matri molesto et contrario. quem illa quodā die dñico nimitū angriata maledixit in pñtia tot^o parrochie. Qui ob h^o pñsus postqz qlibz ad sua reuersus est: sub qdam altari se abscondit. ac postqz ostium eccleie clausuz fuit ille fili^o maledict^o se cordula cāpane miserabiliter nemine pñte suspendit.

Distinctio tertia secūde pñs b^o summe.

Capitulum pñm.

De instructione fratru q ad amoris beniuolentiā 7 opibz beneficentiam.

Deinde hac disci-
one tertia admonēdi sūt frēs inter se ad mutuā dilectōem exq sunt ex eisdē parentibz pncipijs. Un dñt pncipne se mutuo diligere. qz cōicant eandē naturā. put ait sapiēs Eibi. viij. Item de mutua dilectōne frim ait Valeri^o li. v. c. v. Hanc caritatē fraterne beniuolētie prim^o grad^o accipit. Et ponit exempla de fabio q delatū sibi triumphū a senatu recipere nō sustinuit. qz frater su^o illo pñlio ceciderat. Silr pñs exēplū de alio q p graua itinera transgressus die ac nocte mutato equo. solo comite pñt^o trāsiiuit ad liberandum frēm suū. Silr ibidē narrat q cū in castris pompeij vn^o miles aliū intemissz iacentēqz spoliavit. 7 vt frēm esse germanū cognouit multū ac diu puicio deos obiurgauit. preciosaqz veste frēz opertū rogo imposuit. ac deinde subiecta face pñt^o eodē gladio q il lū interemerat pecc^o pñiū trāsuerberauit. seqz sup corp^o fratris pstratū cōmunibz flāmis cremandū tradidit. Licebat ei ignorātie bñficio innocēti uiuere. s3 vt sua potius pietate q aliena venia vteret comes fraterne necis esse nō desuit. 7 artissimis vinculis sanguis pietas satisfecit. Idē narrat Augustin^o de ci. deli. ij. c. xxx. Et ideo xauere debent frēs ne ppter terrena aliq fiat in eis discidiū cordiū vel extinctio caritatis fratēne. Un 7 saluator fratribz perētibz vt

iudicaret 7 diuideret int eos hereditatē noluit fieri iudex eoz in h^o Lucce. xij. qz erat inter eos pñtio līs nō caritas dilectōis Lucce. xij. sm qz exponit Aug^o li. smonū. j. sermone. xliij. q dñs diuisionē perēti di. quia me pñstituit iudicē. Cauete ab omni cupiditate. s3 ego dico dic fratri vt teneat mecum vnitate. 7c. Preterea li. vij. Ecclesiastice historie narrat q qdādam stagnū hereditatis duobz fratribz sorte aduenerat. et pecunie cupiditas q fere oia corda mortaliū supac fraternā vicissitudinē serēviolauit. Hā qā era piscibz copiosuz puenerūt frēs. nō tñ ad capiēdos pisces. s3 ad interimēdos homines bella mouētes 7 hūanū sanguinem fundētes. s3 dei puidentia ipis pñtenti^o bus aduenit beat^o Grego. cesariē. eps vidensqz mortes et plia viroz 7 farētes germanos: causam reqsinit pñtōis. q cognēta. Nolite inqz o filij rōnabiles aias p murtis 7 irrōnabilibz pdere. fraternam pacem quest^o cupiditate dissoluere. dei leges 7 nature iura temerare. Et ego vos pñtutē dei absoluā ab omni certamine pñtōis cruetē. Et cū accessisset ad stagnū tenēs in manu pñgā. positis genibz palmas terēdit in celū 7 orauit vt ille quale essent de cetero maledicte p qbz frēs oblici sūt fraterne pacē p cordie. Et vt nūqz in loco illo piscis aut aqua appareat. s3 sit camp^o aratū patiens 7 ferax frugū. 7 vt fraterna p cordia pseueret in eternū. Qua orōne plera sic factū ē vt arētē campū 7 frugifex germanis iā concordibz dereliquit Et qd añ sūt nauū ferax iā ē solū frugifex. Ex h^o miraclo liqz qz placito deo ē fratru p cordia. put d^o Eccl. xxx. Un 7 de p cordia fratru in diuisione hereditatis narrat Trog^o pompeij li. ij. qz Xerxes dicebat se pñm filiū natū patri regi. Frater pño ali^o q añ cū nat^o est 7 anteqz pñ rex eē vēdicabat patrimoniu qdā pñtū dicēs aliū frēz tñ debere regnū patris bze. quia erat nat^o de matre regia qd certamē ad patruū suū auriferū derulerunt. Qui causa cognita pposuit Xersem. 7 intantū finita ē fraterne pñtio vt nec victoz insoluerit. nec vict^o doluit. s3 ipō tpe līs sibijnaicē muneramiserūt 7 locūda int se puuiua fecerūt. et moderat^o int se regna qz nos exigua patrimoniu diuiserūt Si sic pagani se habuerūt in diuisione hereditatis merito sunt increpandi christiani qui vel fratres proprij

Distinctio quarta.

os exhereditant iniuste vel contra eos pu-
gnant.

Capitulum secundum.

Qualiter paterfamilias debet regere to-
tam familiam.

Non solum pa-
ter admonet filios naturales et
discipulos. sed filios familie sue.
Vnde dicitur est paterfamilias. quod omnibus in fami-
lia sua positus tamquam pater filios paternam dilectionem
fulsit ut ait Papias. Debet ergo filios suos
et ancillas disciplinare et moribus informare.
quod pro eis est responsurus. putat ait Augustinus ad
comitem. Quæro mi frater pro omnibus tibi sub-
iectis a maiore usque ad minimum amorem et
dulcedinem regni celestis timorem et amaritudinem
pene generalis annuncies et de eorum sa-
lute sollicitus et vigilans existas. quod pro omnibus qui in
domo tua sunt rationem domino reddes. Sua-
de ergo eis ut caveant a superbia. detractione
ebrietate. fornicatione. ira et luxuria. iurio
furto. et cupiditate. que est radix omnium ma-
lorum. Ideo ait Augustinus super Iohannem omel. 1. Su-
per illud Iohannem. Qui mihi ministrat me
sequatur. vos pro moribus mistretis christo bene viuendo.
elemosinas faciendo. veram doctrinam
et quibus poteritis predicando. ut unusquisque pa-
terfamilias habet agnoscat. paternam affectionem
sue familie se debere primo. et pro vita eter-
na suos omnes moneat. doceat. corripiat. im-
pedat benivolentiam. exerceat disciplinam.
Ita in domo sua ecclesiasticam et quodammodo
domo episcopale officium impleat ministrans christo ut in
eternum sit cum eo. His ergo modis paterfamilias
et filios naturales et totam familiam cuius est pater
corripiat et instruat. primum de domo et fami-
lia exterminet. ut omnes deorum sibi fideliter ser-
uiant. nec inimicum dei in domo sua punit
sat. ne diuinam indignationem incurrat. sed
ut dicere possit cum propheta. Ambulans in via
immaculata hic mihi ministrabat. Unde
si peccatores in domo retineat et foueat:
peccatis eorum participem se facit. Quia presen-
tantes et agentes pari pena puniuntur.

Capitulum tertium.

De admonitione predictorum erga illos qui
sunt colligati cognatione vel affinitate.

Quisimiliter ad-
monendi sunt homines ut babe-

ant beniuolum affectum ad illos precipue qui
sunt colligati naturali cognatione vel affi-
nitate. quia tales dicuntur fratres in scriptu-
ra. Quattuor enim modis dicuntur fratres
ait Papias. scilicet natura. ut Esau et Jacob.
Sicut ut omnes iudei. Cognatione ut Abra-
ham et Loth. Affectu. Et hoc vel specialiter
ut omnes christiani. vel communi ut omnes
homines. Igitur ad omnes homines qui sunt
colligati cognatione debet amor ordinatus
extendi. Et licet dominus dicat Luce. xiiij.
Qui non odit patrem et matrem. etc. Non pro-
hibet tamen amorem naturalem parentum
et cognatorum. sed carnalem qui impedit amo-
rem diuinum proponendum secundum Augustinum
epistola. xxij. Et Gregorius omel. super illud
Luce. Si quis venit ad me et non odit pa-
trem etc. Dicit quod eos qui nobis carnis co-
gnatione contuneri sunt diligamus. sed que
aduersarios in via dei parumur odiendo et
fugiendo nesciamus. Unde et antiqui ad
cognatos erant secundum deum affectiuus. sicut
Abraham ad Loth quem liberauit ab ho-
stibus. Genes. xiiij. Et Laban ad Jacob
quando ipsum audiuit ad se venisse. Genes.
xxij. Unde et coniugium institutum est
fieri inter extraneos ut inter eos amor et
charitas extendatur et dilatetur ubi amor
naturalis minus habebat secundum Augusti-
num de ciuitate dei libro. xv. cap. xvi. ubi
de hac materia.

Distinctio quarta secunde patris bene sume.

Capitulum primum.

**Quid sit coniugium. et de contractione ordi-
nata et legitima.**

Quod sequenter hac
distinctione quarta videndum
est qualiter sunt inordinati qui
sunt colligati connectione sacramentali qua-
les sunt coniuges. Et cum matrimonium
sit viri et mulieris coniunctio maritalis in-
ter legitimas personas individuum vite
consuetudinem tenens. ut dicit Seneca
libro. iij. distinctione. xxvij. Vel legitima
coniunctio maris et femine unione christi
et ecclesie representans. ut dicitur in li. de arti-
culis fidei. De pertinentibus igitur ad matri-
monium debent copulari inordinari ut sit le-
gitima tractatio inter extraneos ad dila-
tandum caritatem per sanguinem unione. putat ait

¶ Pars secunda.

Augustin⁹ de ciuitate dei li. xv. ca. xvj. di-
cens q^d uatrimoniu sit inter hoies vt qb^o
est uicilis atq^{ue} honesta p^ocordia diuersarum
necessitudinū uinculis uecterent. et alterū
habeat q^s p^orez aliuq^{ue} socerū. zvt alia sit so-
roz alia vxoz. **U**n^o ait ap^olus **Coz. vij.** Qui
matrimonio iūgit uirginē suam bene facit
et q^d nō iūgit meli⁹ facit. **E**t ap^olus ad **He-
bre. xij.** Honorabile em̄ inq^uit iugiu et tho-
rus immaculat⁹. **U**n^o et saluator interfuit
nuptijs **Joh. ij.** eas p^o h^o approbas. q^z p^oscie-
bat futuros hereticos nubere phibētes. p^o
ut ait **Aug⁹.** omel. vij. **P**rimo g^o in nuptijs
p^ouideat q^d sit legitima iunctio p^osonarū
p^om legem dei. z q^d apta p^oditio vtriusq^{ue} p^oso-
ne ne sequat postea p^otinua penitudo. cui nō
p^ot subueniri. **U**n^o recitat **Valeri⁹ li. vij. c. ij.**
q^d uicice filie p^o p^o sulebat **Themistodē** p^ohim
vrrū eā paupi sed ornato morib⁹ an diuici
parū p^obato collocaret in iugio. **Q**ui ille.
Qualo inq^uit uirū pecunia q^s pecuniaz viro
idigentē **Q**uo dicto monuit vt generū mo-
rigeratū poti⁹ q^s lo cupletē eligeret si vrrū
q^s adesse nō poss^o. q^s uis g^o allint diuitiarū
opulētie alicui. **P**hēs tū cū illo vt cū illa d^o
p^ouide vt p^osona cū q^{ue} p^obit sit p^otuib⁹ p^odi-
ta. morib⁹ ornata. z statu p^opetēt p^oditiona-
ta. q^z sepe solet tediū tristitie seq^{ue} m^otionū.
Un^o narrat **Valeri⁹ vbi s. q^o Socrates** cō-
sult⁹ a q^odam adolescente vrrū vxozē duce-
ret an aio abstineret. **R**ndit **Socrates** q^d
q^odcūq^{ue} hoz feciss^o peniteret. nā si vxozē nō
duceret sequerent multa incōmoda. s. solitudo.
orbis gener⁹. z p^ogenici interitus. z
heres alien⁹. **S**i p^o duceret h^o sequeretur.
p^opetua sollicitudo. p^otext⁹ q^o rular⁹. dotis ex-
probatio. affiniū graue supcilū. garrula
socr⁹. lingua subceforia. alieni m^otionū in-
cere⁹ liberoz euent⁹. **H**ec ille. **D**e hac etiaz
materia tractās aureli⁹ theofrast⁹ in lib. de
nuptijs sic recitat beat⁹ **Micro. 3° Iouinia**
nū. q^orit an vir sapiēs ducat vxozē. z cū dis-
fuisisset. si vxoz pulcra esset. si bñ morige-
rata. si honest⁹ parētib⁹ p^ocreata. z si ipse di-
ues z san⁹. sic sapientes posse vxozē ducere.
s^z statim infert. **H**ec at oia rarissime i nup-
tj⁹ p^ocurrūt. **N**ō g^o vxoz a sapiente ē ducē-
da. q^{ue} phie marie impedit studia. q^z diffici-
le est libris z vxozib⁹ intendere. **I**tē multa
sunt inq^uit q^{ue} necessaria sūt vsib⁹ matronaz.
scz p^ociōse z sūptuose vestes. aurū. gēme. an-
elle. suppellex varia. lectice. exedra. deaura-

ta. noctib⁹ p^otinuant garrule p^oquest⁹ et ru-
mores. **I**lla honorator sp^o p^ocedit i publi-
cum: ego despicioz. **I**lla a mlt⁹ honoratur
ego a mlt⁹ p^otenoz. **S**p^o suspicaz malū di-
cēs. **Q**ur aspiciebas uicinā. q^d cum illa lo-
quebaris. **E**t sic alteri⁹ amorē odium suuz
suspicaz. **U**n^o vxozē alere paupem difficile
est. z diuitē sustinere tormentū est. **I**tē ad-
de q^d nlla sit vxozis mala p^oditio. tñ q^oliscā
q^z obuenerit habēda est. si iracūda. si sup-
ba. si fatua. si feda. si ferida. **E**qu⁹. asinus.
bos. ouis. et mancipia. v^oceoli. et lebetes.
p^ous p^obant z sic emunt. sola vxoz nō osten-
dit ne antea displiceat q^s ducat. **Q**uoscū-
q^{ue} illa dilexerit lz ingrati tū a te oz amari z
suscipi. **S**i totā ei domū tuā regēda cōmi-
seris: fruendū est ei. **S**i aliqd tuo arbitrio
reseruauer⁹: fidem sibi hēre nō putabit. **E**t
tūc in odiū p^oter z iurgia. **E**t nisi cito cōsu-
leris parabit uenena. **I**tē. q^d p^odest dili-
gēs vxozis custodia: nā ipudica suari non
potest. pudica uero artari non debz. **I**lla
uero pudica dicenda est cui licuit peccare
sed noluit et si talis rara sit pulcra cito cō-
cupiscit et amat. sed feda facillime despicit
Difficile ergo custoditur quod plures cō-
cupiscunt et amant. **S**ed moleste posside-
tur q^d nemo habere dignat⁹. **A**inoze ta-
mē miseria deformis habet q^s formosa ser-
uat. **N**ihil tutū est in quo toti⁹ populivota
suspirant. **A**lius est qui sollicitat forma z
decore. **A**lius ingenio. **A**li⁹ diuitijs. **A**li⁹
liberalitate. et ideo aliquo modo expugna-
tur quod vudiq^{ue} impellit z obsiderur. **S**i
dicis p^oter dispensationē domus ducende
sunt vxozes. **R**espondeo q^d multo melius
dispensat seruus fidelis et timens q^s vxoz
omnia deualtans que se dominā omniuz
eque tibi estimat. **I**tē si dicis. liberoz
causa et heredū vxoz ducēda est. stolidissi-
mū est h^o dicere. **Q**uid em̄ ad nos p^oinet re-
cedentes de mūdo si ali⁹ nostr⁹ noie uocet
Aut q^{ue} senectus auxilia nutrire domi qui
forte ante te moritur⁹ est. **A**ut puerissim⁹
fuit⁹ sit fili⁹ morib⁹. aut cū ad maturā eta-
tem peruenerit tarde ei uidebit⁹ vt tu pater
ei⁹ cito moriaris. **U**nde heredes ueliores
et certiores sunt amici et p^oinqui quos in-
dicio eligere uales q^s quos uelis aut nolis
habere cogaris. **I**tē narrat **Valerius** in
epistola ad **Rufinum**. q^d cum **Mari⁹** filiā
suam dote diuisem. forma uobilem. famo-

Discinctio quarta.

celebre. genere illustrē. Detello obtulisset
in iugū. Rūdit metellus. **D**alo eē me? q̄
su? **L**ui Marius. uno ipa tua erit. **L**ui me
rellus. Virū inq̄t oportet eē vxoris. nā talia
sua p̄dicata q̄lia eē pmiserint subiecta. Et
sic calliditate p̄boz diuertit ab oneribus
dorsum suū. vnde ethiciū est vidēcui des.
Sz ethica ē sūma vide cui teipm des. **N**ō
ḡ sine m̄tra pplexitate sil' z incōmoditate ē
copula iugalis. **V**irḡ credit posse obti
ueri pax z securitas cū vxore siue bōa siue
mala. **N**ā luna virū suū infecit quē nimis
habuit exosum. **L**ucia suū quē nimis hūit
dilectū z carū. **I**lla p̄ma veneno. hec pocu
lo amatorio. Et idō **V**alerianus impator
eminentiorē z securiorē vitā eligēs. p̄di
citiā p̄petuā elegit. nec vnq̄z carnē suā ad il
licitos mor' relaxauit. **U**n cū **O**ctogena
ri' moreret suozūq̄z triūphoz audiret reco
li p̄conia: dixit se sola p̄tute glari. **R**equirit
q̄ d̄ illa. rūdit **H**ostē magnū. s. carnē p̄paz
deuici. nec vnq̄z illā mulierē p̄fortio macu
lauit. **N**ō sūt ḡ iam dicta ad detestatiōez cō
iugij recitata. s. vt bñ sibi p̄uideāt q̄ nube
volūt p̄p̄ incōmoda seq̄ valentia. qz multe
sūt nuptiarū molestie. Et sic ap̄tus ait ad
Loz. vii. **V**irgo cogitat q̄ dei sūt. que aut
nupta est q̄ sūt mūdi cogitat. Et idē etiam
ait ibid. q̄ tribulatōz carnis patiū h̄mōi.
Iō a sapiētibz vitāda sūt iugia. **U**nde d̄
molestijs nuptiarū recitat beatus **H**iero?
vbi s. dicēs q̄ **L**icero rogat' ab bircio vi
ro nobili vt post repudiū **T**erenci vxoris
sue forozē suā duceret. oīno sup̄sedit. dicēs
nō posse vxori z phie opam dare. **N**ā phia
exigit quietē. vxor' vō causat bellū et litem.
Un **S**ocrates phs **X**ancipem z **D**icon
nep̄ez **A**ristidis duas habebat vxores. q̄
cū crebro int̄ se litigarēt vt mos est femiaz
Socrates illas derisit q̄ p̄p̄ sedissimū ho
minē. simis naribz. recalua frōte. pilos hu
meris. repādis cruribz int̄ se disceptarent.
Nouissime iste mulieres impetū p̄terit in
eū. **L**ui cū m̄tra p̄uicia ex sup̄iori loco vna
illaz intulisset. **P**ostremo aquā immūdā
sup̄ illū picit. q̄ caput detergens nil aliud
rūdit. s. paciēter dixit. **S**ciēbā em̄ p' p̄bo
rū tonitrua ymbzē seq̄ p̄uicioz. vñ vix esse
p̄t pax cū vxore. **U**n **S**orgias libz pulcer
rimū de p̄cordia grecs int̄ se dissidentibus
sc̄psit. **L**ui q̄da dixit. **H**iro: te libz de cō
cordia grecs recitasse cū tu z vxor tua z an

illa tua tres tm̄ i vna domo p̄cordare nō
potest. **I**tē **H**iero. vbi s. **L**ui aici cuiusdā
ipm arguerēt q̄ vxorē bonā z castam repu
diasset. ille p̄dixit pedē suū nouo calceo cal
ceatū. z dixit. **S**oc' iste non' est z elegās.
s. nemo p̄ter me scit vbi me p̄mit. **S**ic ē de
vxore q̄ q̄tūcūq̄ sit bona vix sustineri va
let sine mētis angustia. **U**n sapiētī viro ra
ro incundū est iugū. Et seq̄t. **S**raue ē vi
ro soluto venire in dubiū vtrū bonā malā
ve ducatur' sit vxorē. Et ideo tur' est securi
ozem p̄tē eligere h̄ est nullā ducere. **D**ec et
alia narrat **H**iero? vbi s. dicēs q̄ **A**risto
teles **P**lutarc' z **S**eneca libros sc̄pserūt d̄
m̄rionio a q̄b̄ errarēt p̄dicata.

Capitulum secundum.

De instructione vxoris si sit min' mori
gerata z supportatione.

Suero cōtingat
q̄ vxor ab aliq̄ sit ducta q̄ nō sit
morigerata. nihil aliud restat nē
si custodia z disciplina ei imponēda: ma
teria malignādi subtrahenda. **U**n roma
nis matronis z feminis vsus vini aliquan
do fuit ignor'. ne i aliqd̄ dedec' plaberent
qz p̄rim' a libero p̄tē int̄pantie grad' ad in
cōcessam venerē esse p̄suenit. ait **V**alerius
li. ij. ca. j. vbi narrat q̄ quecūq̄ femia vinū
imoderate appetit oībz p̄tutibz ianuā clau
dit z delict' aperit. **I**tē restringēda ē vxor
ne foris exeat z in publicuz se p̄deat. **N**am
si **D**yna domi resedisset rapta z violata non
fuisset. **U**nde recitat **V**aleri' li. vi. ca. iij. q̄
Ball' **S**ulpici' vxorē suā dimisit eo q̄ eā ca
pite nō coopto foris versatā cognouerat.
Sil' **S**empronius iugē repudiavit eo q̄
ip̄o ignorāte spectacl' o ludi se foras dedit.
Un d̄ **E**ccl̄. xxv. **N**e des mulieri nequant
venia p̄deūdi. **I**dē ibidē. **M**ulier si p̄ma
tū habeat p̄ria est viro suo. **P**tererea si vxor
nō sit morigerata. ei' tū esse v̄z supportatio
p̄passua. **U**n ait **V**arro in satyra sua q̄ vī
ciū iugis aut tollendū est aut tolerādūz.
Qui tollit vicij cōmodiorē iugem p̄stat.
Sz q̄ tolerat seipm̄ meliorē efficit. **U**n de
Socrate narrat **A**gell' li. j. accitanz no
ctium. cap. xvij. q̄ **S**ocrates cum eū alci
biades interrogaret quare **X**ancipem vxo
rem suam iurgiosam. et die et noctu malie
bribus scatentē molestijs a domo nō abi
geret. **R**ūdit. **L**ui talē domi patior vxorē z

Bars secunda.

sustineo exerceor et insueco vt ceteroz so-
ras peculantia et iniuria facili⁹ sera. Sic ei
fideles se debent i coniugio inuice supportare.
fm illud Sal. vi. Alter alteri⁹ onera porta-
te. **Itē** Solo. iij. Supportates inuice. sup-
ple estote. et marie iuges cu sint vna caro.
put dicit Beñ. ij. **Unā** Ambro exame. omel. v.
ponit exemplū de vipa et murena dicēs qd
vipera murenā ad iugales amplectū euo-
cat. **Et** seqt. Quid sibi vult fmo iste nisi qd
feredi sūt mores coniugū. s. ut asper fallax et
mal⁹. **Et** seqt. Quid peius veneno qd ve-
nenū in iuge serpēte murena marit⁹ non
refugit et tu mulierē tuā ferre nō vales. **U-**
pera absentē murenā vocat et blādo pcla-
mat sibulo atq; vbi aduētare cōparem sen-
serit: venenū euomit. reuerentiā marito de-
ferens. tu vō mulier aduenientē maritū cō-
tumelios deponis suscipe. s. et tu vir depone
tumore cordis et asperitatez morū. non es
vxoꝝ dñs sed marit⁹. nō ancillam forti-
tus es de pedibz factā. s. vxoꝝ et collegam
de latere viri creatam.

Capitulum tertium.

De mutua dilectione coniugum

Item coniugum
dz esse mutua et caritativa dile-
ctio. qz sicut sunt vna caro sic de-
bent esse cor vnu et anima vna. **Unā** ait apłus
Eph. v. Viri diligite vxores vestras sicut
et xps ecclesiam. **Unā** narrat Valer⁹ li. iij. c.
v. qd Elubancius audita morte vxoris ob-
dolorē gladio se transfixit. **Silr** narrat qd
Emplauci⁹ cū vxor ei⁹ decessisset et in rogū
posita fuisset inter officii vngendi ferro strū-
cto incubuit. et sicut erat rogat⁹ et calciatus
amici cū corpi coniugis iunxerūt. ac de-
inde subiectis facibz vtrūq; cremauerūt
quoz sepulcrum nūc tarenti aspiciť. **Itēz**
narrat ibidē qd Porcia filia magni Catō-
nis cū Brūcū virū suū interemptū cogno-
sceret qz ferrū nō dabat ei: ardētes ore car-
bones haurire non dubitauit. et sic nouo
mortis genere assumpta est. **Silr** narrat
ibidem de quadā regina qd **Detridatē** cō-
iuges suū effusis caritatē habentis amauit
ppter quē tonsis capillis in virilē habitum
se puertit. equoz armis se assuefecit qd faci-
li⁹ laboribz et piculis ei⁹ interessz. et illum vi-
ctū a pompeio p efferas gentes fugientem
infatigabiliter secuta est.

Capitulum quartum.

De fidei indefectione.

Similiter coniu-
gum dz esse fidei indefectio. qz
coniugū tria sūt pncipalia bōa. s.
fides proles et sacm. **In** fide igit attendit
ne pter vinculū coniugale cū altero vť altera
se cōmiscant. vt ait **Dugo** de sacra. pre. ij.
ca. vij. vnde qliber dz alteri fidē tenere. et.
qz fm apłm **Loz.** vij. **Vir** nō hz pates sui
corpis. s. mulier. et cōuerso. **Unde** de fide
hac yxoria siue cōiugali narrat **Valer⁹ li.**
vj. c. vij. qd **Ulpicia** cū a matre sua **Julia** di-
ligētissime cultodireť ne virū suū pscptuz
in siciliā psequeret. nihilomin⁹ familiari et
vili veste sumpta ad eū clādestina fuga per-
uenit. nec recusauit seipam pscribere vt fi-
dē seruaret in pscpto iuge. **Narrat** etiam
ibi dē qd **Emilia** vxor **Affricani** imperato-
ris tante fuit bonitatis fidelitatis et paciētie
vt cū sciret viro vñā ex ancillis suis gratas
esse. tñ h dissimulauit ne dominatoꝝ toti-
us orbis affricanū feminea impaciētia reū
ostenderet tantumq; a vindicta inens ei⁹
se abstinuit. vt post mortē affricani manu
mitteret ancillā et in matrimoniu nobilitē
collocaret. **Et** de hac materia similiter nar-
rat **Valer⁹ li. iij. c. i.** de fide vxoꝝ ad viros.
qd cum lacedemonij in clusi a spartanis ca-
pitali seruabant supplicio puniendi coniu-
ges eoz illustrissimi sanguinos velut allo-
cuture viros in breui mortuos carcerem
intrauerūt. **Impetratoz** a custodibz adi-
tu cōmutataq; veste cū viris ppter simula-
tionē doloris velat⁹ capibz viros abire se-
cerūt et ipe in carcere pviris remanserunt.
Et de h similiter narrat **Solin⁹ li. x. ca. vij.**
de quadā gente **Indie.** in qua multe vxo-
res in vni⁹ viri pueniūt matrimoniu. et cū
obierit apud grauissimos iudices suā que-
q; de meritis agit causam. et q officio cete-
ras sententia iudicū vicerit hec palme de-
fert pñium. et rogam ascendens cōiugis
supremas aus agit exequias. **Terere** vxo
semper cum nota viuunt. nec licitū est eas
de cetero alicui viro coniungi. quia ingra-
te fuerant marito piori. **Unde** exempluz
b⁹ fidei patet in vipera et murena fm **Ambro-**
sium supra ca. ij. in fine. vbi etiā addit
Ambro. exame. omel. de alijs animalibus
qd cōparē suū bos requirit et equus diligit

Distinctio quarta.

Et sequit. Nolite querere viri alienū thorum. nolite insidiari aliene copule. graue ē adulteriū. Duos de pmo fecit Adāz Eua et vxorē de viri costa. et iussit ambos esse in vno corpore et in vno spū viuere. Quid igitur vnū corp⁹ sepas. Quid vnū spū diuidis. Adulteriū pō est h. Nec Ambrosi⁹. Et nō solum est h adulteriū. ymmo enorme fur-tū. qz vir nō habet potestātē sui corp⁹. sed mulier. Qui g aufert corp⁹ ab vxore et alte-ri pber legem puaricando fur est et latro. Unde et bruta animalia legunt abomina-ri cōmixtionē alienā. put narrat Alexan-der nequā in libro de naturis rerū. de qua Dam ciconia adultera. q se lauabat rāmen post coitū. Quod factuz perpēdit quidam miles et ne se lauaret itez impediuit. Unde cū venisset cōpar ciconie odore dephendit adulteriū coniugis et exiuit. se ab illa absti-nens. Et post aliq̄ dies redeūdo secū du-xit magnā ciconiaz cohortem. q̄ quasi in-ducio rectissimo adulterā ciconiā dilacera-uerūt et deplumarūt. et alteram ciconiā in coniugē loco dilacerate illi ciconie mascu-le dederūt. Quod g abominat̄ irrationa-lia merito deestari debent animalia rōne vrentia.

Capitulum q̄ntum.

De operis coniugalis religiosa exerci-tatione.

Item in cōiugio

Item esse scdm bonū matrimonij. scz spes proles vt deuote expectetur. amancer suscipiat. et religiose nutriat. fm q̄ ait Hugo vbi s. Un̄ idem dicit. viij ca. iij. Institucio coniugij ante pctm̄ fuit ad officij vt natura multiplicaret et viciū co-biberet. Tū qz matrimonij sic institutus est. tum qz ē magnū sacramētū xp̄i et ecclē-sie. tum qz est ad deuitandū pctm̄ et cobibē-dū viciū. religiose honeste et t̄pate et recta i-ntentione debet coniuges vt i ope coniugali. fm illud. i. Cor. vij. Qui habet vxores sint tā q̄ nō habēt. Un̄ ait Hiero⁹. S̄ Iouinia-nū q̄ Sert⁹ ait in sentētijs suis q̄ adulter est in suā vxorē amator ardentior. In alie-na vxore ois amor turpis est: in sua nīm⁹ Sapiēs vir amare d̄ vxorē casto iudicio nō affectu meretricio. Nichil em̄ fedius q̄ vxores amare sicut adulterā. Un̄ et coniu-geō imitari debent pecudes vt postq̄ vxor-

ris venter intumuerit ne pdant filios. nō se exhibeant vxorib⁹ libidinosos amatores sed maritos. Unde et Thobias castusua est coniuge. de quo d̄ Thob. viij. q̄ ait ad Saram vxorem suā in cubiculo. Surge: hodie em̄ et cras et post cras oremus deū. Et sequit. Filij sanctorū sum⁹. et nō possu-mus ita coniūgi sicut gentes que ignorāt deum. Unde et Amode⁹ demon fornicationis viros septem dicte Sare ppter in-pernosum libidinis ardorem occidit. puc-patet ibidē parum ante.

Capitulum sextum.

De perpetua indiuisione mariti et vxoris.

Item inter coniu-

ges debet esse p̄petua indiuisio q̄ dicitur sacramētū. quod est ter-tium bonū coniugij fm Hugo. vbi supra In q̄ attendit ne coniugium separet et ne di-missus aut dimissa etiam causa proles al-teri copulet. quia d̄ Barth. xij. Qd̄ deus coniunxit homo nō separet. Qd̄ etiam gē-tiles seruauerūt. prout ait Valer⁹. libro. ij ca. j. q̄ repudium inter vxorem et virū a cō-dita v̄be Romana vsqz ad centesimum et q̄nq̄gesimū annū nullū intercessit. Prim⁹ at spuri⁹ carbili⁹ vxorē sterilitas cā dimisit qui q̄uis tolerabili ratione mortus videre tur. rāmen rep̄bensione non caruit. q̄a cu-piditatem liberorū fidei coniugali nō de-buit preposuisse. Quod ergo gentiles ser-uabant lege naturali et honestate virtua-li: debent fideles seruare coniuncti lege di-uina et ligamine sacramentali. Unde et nō-biles matrone et pudice mortuo pmo vi-ro morte turturum nolebant alteri coniun-gi. Et ideo prout ait Valerius vbi supra. q̄ mulieres que vno cōtente matrimo-nio fuerant corona pudicicie antiquis co-ronabātur. Eximabant enim q̄ mulier que mortuo viro alteri se iungerit thoro corruptum habere animū et parū dilecti-se priorē maritum et impudicicie osten-dere signum. Unde et leges antieque probi-bebant ne mulier mortuo viro infra annū saltem alterius se coniungeret matrimo-nio: ne pater proles incertus haberetur ex cōmixtione diuersi seminis. De ista ma-teria dicitur infra parte tertia distinctio-ne de viduis.

¶ Pars secunda.

Distinctio quinta secunde partis huius summe.

Capitulum primum.
Qualiter debent sibi inuicem coherere.

Quod sequenter habet

distinctione quinta persequendum est de colligatione gratuita et spirituali: qualis est omnium fidelium per gratiam in corpore christi. Ad quam obseruandam admonendi sunt sicut hortatur apostolus Eph. iij. Solliciti inquit seruare unitatem spiritus in vinculo pacis. unum corpus et unus spiritus. Et hoc merito. Tum quia sunt ex uno patre creatante et redimete. et ex una matre. scilicet ecclesia per sacramenta eos regenerare. et sic veri fratres. secundum illud Matthei. xxj. Unus est pater vester: vos autem fratres. Tum quia sunt membra unius corporis ex eisdem vinculis caritatis connexa et uno spiritu unitificata. Multi enim sumus unius corporis in christo. Roma. xij. Tum quia heredes dei et christi coheredes tanquam eiusdem hereditatis futuri participes. secundum illud Roma. viij. Heredes dei coheredes autem christi. Has autem rationes assignat Chrysostomus super Iohannem. omel. xv. ubi ait Omnes in unum corpus baptisati sumus secundum apostolum ut non diuelli mur. sed ea que ad inuicem est conuenientia et amicitia corporis unius conuenientiam obseruemus. Quocirca ita procuremus primum ut unusquisque carnem suam non despiciens. Nullus enim unquam carnes suas odio habuit. sed nutriuit et fouit eam. Et ideo domum unam hunc. scilicet mundum dedit nobis deus ad habitandum. unum nobis accendit solem ad videndum. unum extendit rectum. scilicet celum ad cooperiendum. unam proposuit nobis mensam. scilicet terram ad nos pascendum. sed alteram multo nobiliores mensam dedit. scilicet altare dei ad spiritum recreandum. unum etiam dedit nobis modum generationis carnalem et spirituales. una omnibus patria est celum. et unum omnium dominus et deus est. unde hinc sententia concordat. Secunda epistola. xxvij. dicens. Membra magni corporis sumus et omnes nos natura fratres edidit et cognatos. Unde ait Gregorius super Ezechiel. libro. ij. omelia. iij. Caritas fraterna nos accendit concremat et conflat et quasi in unam auri specie nos reformat.

Capitulum secundum.

Qualiter cauere debent ne dissipentur ab hoste.

Homines ergo de

benent se inuicem ad modum fratrum inuicem inuare peregere et ab inuicem non ciua repellere. Et secundum illud dicitur. Iohannem. ij. Animas per fratres ponere. Cauere autem quod fratres ne hanc fraternam unionem dissipet dyabolus. scilicet et similes dyabolo ut castro acies ordiata terribilis. Sed secundum Gregorium super Ezechiel. lib. ij. omel. viij. Tunc castro acies dyabolo et hostibus nostris spiritualibus est terribilis: quando ita stipata et condensata est caritas mutua ut in nullo videatur interrupta. Nam si ita disponitur ut locus vacuus dimittatur pro secto hostibus terribilis non est. scilicet cito insulsa et penetrat. Unde et si quelibet in nobis sint bona. sed per malum discordie desit caritas fraterna. locus aperitur in acie ut ad nos feriendo valeat hostis intrare. Unum ut firmus vinculo dilectionis neceremur voluit deus ut ex uno hodie totum genus humanum diffunderet in una similitudine nase figurat secundum Augustinum de ciuitate dei. li. xij. c. xxj. Mutuo ergo se debent homines inuicem in indigentibus mutuis subuenire et tanquam lapides viui in edificio christi et ecclesie mutuo se supportare. secundum illud dicitur Petri. ij. Sed secundum Gregorium super Ezechiel. li. ij. omel. j. Lapis in edificio alius supportat et ab alio supportat. Sic et faciant fideles. secundum illud Eph. iij. Supportantes inuicem in caritate.

Capitulum tertium.

Qualiter antiqui patres laborauerunt ad attrahendum homines ad illam colligationem.

Quod et sancti antiqui et martires beati pro salute fratrum laborauerunt et morti se exposuerunt et etiam infidelibus se venderunt ut ipsos ad veram veritatem et ecclesiam unitatem reducerent. Unde legitur de sancto Serapione in libro que dicitur paradisi que se vendidit pauperibus pro. xx. solidorum et eis laboriose fuit donec eos christiano effecterit. Cuius recederet pecunia eis predicta reddidit. Quibus dicitur ut illa pauperibus daret. Respondeo. Date eam et vos pauperibus. quia vestra est. Ego enim alienam pecuniam non do pauperibus. Sed vos ad deum per me pueros do et offero altissimo. Ibidem etiam legitur que alias vendidit se cuida de pauperibus ciuitatis que sciebat manicheus et ei fuit donec ipsum curauit.

Distinctio sexta.

Sic et alij sancti laborauerunt et multa sustinuerunt pro salute fratrum sicut beatus Paulinus episcopus qui dedit se pro filio vidue incarcerato. De quo Gregorius libro dialogorum iiij. Similiter beatus Paulus ait. iij. Corinthe. ultimo. Ego libentissime impendam et superimpendam pro animabus vestris. Unde secundum dominum Reginaldum episcopum lincolniensem fratribus ex caritate debemus condicare nostrum posse in subsidijs nostrum posse in consilijs nostrum velle in desiderijs nostrum agere in beneficijs quia probatio dilectionis est exhibitio operis. Mirandum ergo est et stupendum sed potius de falsis fratribus dolendum. ore dicentibus se habere caritatem et tamen opere ostendunt falsitatem. qui nec comparantur fratribus aduersa patientibus nec congaudent prosperantibus et prosperantibus sed insultant sancte viventibus nec in suis superfluis subveniunt indigentibus. Unde de his verificatur quod apostolus ait ad Thimotheum iiij. Habentes quidem speciem sanctitatis veritatem autem abnegantes.

Distinctio sexta secunde partis huius summe.

Capitulum primum.

De dilectionis veritate quam debent habere ciues. et qualiter debent cauere ne noceant vicinis.

Deinde prosequendum est hac distinctio sexta de colligatione ciuili: qua mediante ciues pacifice cohabitent. mutuo sibi subueniant. et a mutuis iniurijs se abstinant ex quo comunicant quasi eandem habitatores. et eisdem legibus regunt. et eundem habent dominum et viuendi ritum. unde diligere se debent mutuo. secundum illud Matthei. xxij. Diliges proximum tuum sicut teipsum. Sed secundum Augustinum epistola. xxxiiij. proximus autem est dicitur non sanguinis propinquitate sed rationis societate. Item Augustinus de disciplina christiana ait quod proximus omnis homo homini est. tam additione nature quam religionis professione. Sed ad dilectionem proximi pertinet innocentia qua nulli noceam. et beneficentia qua omni homini benefaciam. secundum Augustinum lib. de mendacio. Unde vicini monendi sunt ne vicinis in persona noceant. ne eos in fama ledant. nec possessionibus rapina aperta vel occulta qualis est usura et falsa mercatura damna illis inferant. quia

dicit Leui. xix. Non facies calumnia pro proximo tuo. nec vi opprimes eum. Et sequitur. Non maledices surdo. nec facies quod iniquum est.

Capitulum secundum.

Qualiter debent subuenire eisdem.

Sunt etiam ad monendum vicini ut vicinis indigentibus subueniant. oppressos liberent. desolatis consolationem impendant in operibus misericordie. Talis erat Job qui dicit. xxxix. eo quod liberauissimam pauperem vociferante. Et sequitur. Ego vidue consolationem sum. Et post. Conturbabam molas iniqui. Item Job. xxxi. dicit. Flebam quondam super eo qui afflicto erat. Hec sunt officia boni vicini de quibus ait Augustinus de ciuitate dei. li. iij. ca. xv. Felicitas maior est viciniam habere concordem quam malum subiugare bellantem. Ille enim ciuis siue cohabitator est bonus qui omnibus est innocens omnibusque benefaciens. Unde et de tali vicino narrat li. i. de vitis patrum ubi dicit quod abbas Pannucius orauit deum ut ostenderet ei cui similis esset in terris. Ad quem venit vox de celo dicens quod erat similis primario illi vicini. Quo audito perrexit ad domum illi. quem ille benigne suscipiens in domum duxit et primum preparauit illi sponsum inter epulas sacra loquentibus. queliuit abbas ab eo. quod esset studium eius et que vita. addens quod reuelatum sibi fuit a domino ipsius esse in celo dignum monachorum sanctorum consortio. At ille de se minora dicebat. Respondit. Dico tibi quod triginta sunt anni ex quo sum continentis. et vxor mea similiter. suscepi enim de dono dei tres filios. et horum causa tamen a me ter cognita est. hospites nunquam suscipere cessam. nec in villa alicui ante me habere permisi. nullum de domo mea sine vitico dimisi pauperem. nullum desperi. sed qui fuerunt ei necessaria impendi. contra iusticia nullam personam accepi. in domum meam non intrabant fructus alieni. litrem si vidi non preterquam quando pacificauit si potui. greges et boues mei nullum leserunt. vicinum volentem seminare in agro meo non prohibui. ut potentior infirmum premeret non permisi. ut neminem prestare diceret vel facto studii. iudicium cum apud me fuit nullum inique condemnauit. Hec sponso sanctus audiens osculatus est manum eius. et ait illi. Et si hoc adimplesti adhuc decet tibi iuu

scyt cuncta dimittas et sequar' dei sapiam
 Qui statim secutus est eum oia p' p'po derelin-
 quens et ad heremum p'gens. et collocavit eum
 in cella iuxta muniterium suum. forma vivendi
 ei tradens. Qua suscepta potes labores
 puos reputans: viriliter se exercuit. et mor-
 tuus est. cui' animam vidit sanctus collocatam
 inter superiores angelorum choros dicentium et
 cantantium. Beat' est iste o' d'ne ihu xpc quem
 elegisti et assumpsisti. Hui' vicini vita p'di-
 canda est. De q' potest dici illud Prouerb.
 xxvij. Melior e' vicinus iuxta q'm frater pro-
 cul.

Capitulum tertium
 De cauenda fraudulentia in mercatu-
 ris.

Preterea non so-
 lum caueant vicini ab aperta frau-
 dulencia q'lis est spoliatio et rabi-
 na. sed ab occulta q' est yfura et falsa merca-
 tura. vtem ait Aug'. de trinitate li. xij. ca.
 ij. Omnes volunt vili emere et caro vendere
 sicut quidam mimus in theatro dixit se sci-
 re qd oes vellent. p'plo p'suente dixit silenti-
 bus cunctis. Omnes vultis vili emere et caro
 vendere. et quis sic est sunt multe fraudulen-
 tie in mercaturis vel defect' et vicia rerum
 occultando. vel apparentias q' no' sunt ostē-
 dendo. vel mensuras diminuēdo. v' inuti-
 lia comiscendo. vel alias fallacias facien-
 do. Que oia p'hibet d'ns Leuit. xvij. Sta-
 tera iusta et equa sint pondera iustu'q; mo-
 dius equisq; fertari'. Item Prouerb. xx.
 Apud d'nm abominatio pond' et pond'.
 et statera dolosa. Unde q' fraudulentij se-
 ducunt primos. thesaurisunt sibi thesau-
 ros iniqtas. put d' Michae. vi. Preterea
 multi fraudulentij iam dictis addit ad
 cumulū sue damnatōis mendacia piuria
 falsa testimonia. Ideo p'pheta vbi s. Hun-
 qd iustificabo staterā impiā et sacelli pon-
 dera dolosa in q'bus diuites eoz repleti ini-
 quitate et habitatores eoz loquebāt men-
 dacium et lingua fraudulenta in ore ipso-
 rum Unde Tul. li. iij. de officijs. c. xij. inquiri-
 an vir honest' et bon' debeat patefacere vi-
 cia rerū in venditione an celare. Et intro-
 ducit ibi sententias p'hoz cōtrarias. Nā
 antipater omnia vicia esse patefaciēda dixit
 cum homo hominib' sicut sibi p'sulere de-
 beat instinctu nature et rōnis dictamine.

Dyogenes vero viro stoico videbatur contrarium
 dicendo non oportere venditorē exponere
 vicia rerū nisi quaten' cōstitutū sit in iure
 civili. Unde p'cludit ibidem q' aliter leges
 aliter p'hi tollūt astutias. Leges quaten'
 manutenerē possunt vt si dolus det causā
 p'tractui. P'hi quaten' ratio et intelligen-
 tia h' dicitur. Ratio tū postulat ne qd in fi-
 dio se. ne qd simulatorie. ne qd fraudulēter
 fiat. et istō mag' p'cordat legi diuine et iu-
 sticie: vt null' fidelis primū seducat. Unde
 Leuiti. xix. ca. d'. Nō facies furtū. Nō mē-
 tiemini. nec decipiet vnusq; primū suū.
 et. Ideoq; etiā d' Eccl. xxxvij. Qu' nego-
 ciatore de traiectione. cū emproze de ven-
 ditione. s. tracta eos. s. dirigēdo et informā-
 do. qz put d' Eccl. xxvij. In mediū emp-
 tionis et venditionis peccatum angustia-
 bitur.

Capitulum quartum.
 De nō accipiēdis ysuris a vicinis.

Similiter admo-
 nēdi sunt vicini a fraudulentia
 ysurarū vt mutuo sine ysuris ac-
 comodēt. put p'cipit Ero. xxij. Non yfura
 opprimes eū. Et Deut. xxij. Nō senerabis
 fratri tuo ad ysurā. Et d'ns Luce. v. Mu-
 tuū date nil inde sperātes. Hoc em gratū
 est ante deū vicino indigenti mutuarē ad
 releuationē sue necessitat' cū dare nō possis
 Tū narrat in historia triplicita lib. j. d' scō
 spiridone epō q' mos ei' erat ex fructibus
 alios erogare paup'ib'. alios mutuarē in-
 digentib'. nec p' se dabat. nec per se recipie-
 bat. s' peten' tibi dicebat vt q'stū op' habe-
 rent tollerēt. et denuo suo die reponerēt q's-
 tū receperāt. Ad quē accessit vn' et mutuū
 recepit. et reuersus nō reposuit qd recepat
 s' auferēs secū abscessit putās scōm virū h'
 latere. Et iterato venit idē petēs mutuū
 Qui sanct' dixit vt ireret ad horreū. Ad qd
 veniēs inuenit vacuū. qd et ipse renūciauit
 epō. Qui ep's. Mirū est quō tibi soli visus
 est vacuū et nō alijs. s' forte qd alias accipi-
 sti nō reportasti. Quo dicto cap' e' ille in
 dolo. et volūtati episcopi se subiecit p'niaz
 suscipiēs. qua recepta ad horreū veniēs in-
 uenit plenu. Ecce qualiter de' mutuantis
 caritatē remunerauit. et miraculo decora-
 uit. De yfura multū tractat Amb. li. iij. de
 offi. ysurariū alloquēs sic. Tur ad fraudē

Distinctio septima.

puerit̄ nate industriā. cur affectas inopiā
sterilitatē z carit̄tiā. hanc vocas industriā:
q̄ est fraudis versutia. Et qd tu vocas re/
mediū ne quiete z mentū est et latrociniz.
Item Aug^o. epla. xxxvj. ait. Quid dicam
de vsuris quas leges et iudices iubēt red/
dere. aut crudeliorē dicam q̄ aliqd subtra/
hit furto diuici. an q̄ trucidat pauperē fe/
nore. Et sequit̄. Nec zilla male possident̄
vnde vellē q̄ restituerent̄. s̄z nō est q̄ iudice
reperant̄. Item Crisosto. de hac materia
loquens sup Mach. omel. v. ait. **Q**uotuo/
da et ampliores cape vsuras vbi nulla in/
uidia nulla accusatio nullus est timor. Et
mutua xpo in membris iudicenti z tamen
omēs nutrienti. z p vsuris accipies regnū
vite qn̄ alij vsurarij p vsuris recepturi sunt
penam gehenne. Quā ḡ occasione vel excu/
sationē habem^o cū et ampliora recipere pos/
sum^o hec vilia dando paupib^o. Nihil vsu/
ra turpi^o. nil crudeli^o. Alienae em̄ negocia
tur miserias z alteri^o aduersitatē lucz sibi
fac. Et seq̄t̄. Volo te bonā vsurā accipe. h̄ ē
a deo mercedē sperare. Facite ḡ vob ami/
cos de māmoua iniquitatis. vt cū defece/
ritis recipiant vob in eterna tabernacula.
Magna ḡ dementia est ab aliq̄b vsuram
querere. qz h̄ est contra legem nature z scri/
pture euangelice et p̄ inuatā bonitatem et
p̄ditōez ois create oib^o creat̄z se cōmunicā
tio vt patet in luce igne terra aqua. Unde
Tul^o li. ij. de tuscul. q̄stionib^o ait. **Q** cum
quereret a Carbone qd̄ expediret in re fa/
miliari. et r̄nderet. bñ pascere. bñ vestire. et
bene arare. et terram colere. quesitum etiaz
sunt au fenerari expediret. et r̄ndit. Quid
est fenerari nisi hominem occidere.

Distinctio septima secūde ptis h^o sūme

Capitulum p̄mum.

Quid sit amicitia. et qualis dz esse siue
que exigunt̄ ad verā amicitia.

Deinde dicendū
est hac distinctione septima de
colligatōne amicabili que inter
amicos debet esse vera z nō ficta. S̄z vera
amicicia est fm̄ Tul. li. de amicitia et fm̄
Augustinū epla. lxxxv. diuinaz hūanarū
qz rerū cū beniuolētia z caritate vnanimis
psensio. Un̄ fm̄ Tul. ibidē. Beniuolētia
est amicitie fons. Sūt ḡ amici admonēdi

vt vnanimiter psentiat̄ in licis z honestis.
qz amicitia est idem velle z nolle in reb^o ho/
nestis. vnde amicus dicit^o est q̄si animi cu/
stos. vel q̄si animi equ^o. qz equalis nob vo/
lūtate p̄iugit̄ ait Caliodor^o sup ps. xxxvij
Talis amic^o fuit dei fili^o q̄ cum esset super/
omēs tñ in medio discipuloz esse dignat^o
est eq̄lis ill. ymmo inferior se subijciēs ser/
uendo illis. Un̄ in Jobe. xv. dixit eis. Jā
nō dicam vos fuos s̄z amicos zc. Item in
amicicia dz esse cōpassio mutua. qz ipa est
beniuolentia in p̄trapassis non latens ait
sapiens Eubi. viij. Unde fm̄ ill^o Eccl. xij.
Non agnoscit̄ in bonis amic^o nec in ma/
lis inimic^o. Item Job. vi. d̄. Qui tollit ab
amico misericordiam timorē dei derelinq̄t Un̄
z Aug^o. amicū mortuū plangens ait. Di/
midū vite mee. Et Seneca epla. ciiij. **O**b/
iurgans plangentē mortuū filiū ait Quid
faceres si amitteres amicū ex q̄ plāgis par/
uulū q̄ est incert^o cuiusmodi sit. Itē i ami/
cicia debet esse sedula sollicitudo de amici
honore. vtilitate. z beneficio. qz vt Tullius
vbi s̄. li. de amicitia ante finez. Amici sepe
monendi sunt z sepe obit̄rgādī. Et sequit̄
Nullam puto in amicitis pestem maiorē
q̄ blandiciam adulantē. Hinc Augusti/
nus li. confes. ix. ait. Sicut adulantes p̄/
uertunt. sic inimici licigantes plerūqz cor/
rigunt.

Capitulum secundum.

De ficta amicitia et propter que dissol/
uitur.

Item in amicitia
dz esse cōmunicatio mutua cor/
diū. interiorz p̄ceptionū. rerū of/
ficioz z misterioz. Unde Eubi. ix. in p̄nct/
pio puerbiū est d̄ amicis. Qm̄ aia vna i bo/
cōmunia omnia. Unde Tul. vbi s̄. Eum
emendati amores amicoz sunt. int̄ eos sit
oim rerū psilioz volūtati sine vlla excepti/
one cōitas. tñ verecūdia et reuerētia sp̄ te/
nēda est in amicitia vt ab amicis honesta z
licita petam^o. Un̄ de vera amicitia exēpla
pōit Valeri^o li. iij. ca. vj. de duob^o qz noia
Damon et Phycias de qb^o ait qz cū Dyo/
nisi^o tyrann^o voluit vnū occidere. dicit ille
ad res suas ordinādas iret. ali^o dedit se va/
diū. p̄ eo z redijt̄ die statuta. Quoz fidelez
animū tyrann^o admirās supplicij remisit.
rogās vt se in tertū societatis ḡdū recipere

Pars secunda.

Predicator etiā loquēs cū amicis dissuadeat fictas amicitias q̄ sūt sūi accidēs et facile solubiles q̄ sepe dissoluto eo p̄pter q̄d sūt amici facile dissoluitur amicitia. pro ut ait p̄lus *Ethi. viij.* In senibus est amicitia p̄pter vtile. sed iuuenibus propter delectabile.

Capitulum tertium.

De utilitate vere amicitie.

Igitur admonendi sunt amici ad veram amicitiam que dicitur perfecta caritate cōglutina. et talis amicitia est p̄ciosissimū gen^o dicitur vicia sūi *Bocciū de solatiōe in fine.* q̄a amicus h̄z omnes amicos suos vt se. et omnia eoz possiderit sua p̄pria. et sic vera amicitia facit eum inexpugnabilem et diuitem. Et h̄ est q̄d ait *Erifosto. super Job. omel. lxxvij. vbi dicit.* Un^o amic^o multiplex ē. Si em̄ unanimēs fuerint duo vel decem: non vnus est t̄m sed decies multiplicat^o ē vnus quisq̄ eoz. vnde inuenies in decē vnū et in vno decem. vnde si aliq̄s vni eoz inimicat decem habebit cōtra se illi inimicātes. Et si vn^o eoz depaupat: inops nō est. q̄ aliorū bona sua sunt. Et vnusq̄s eoz h̄z viginti man^o. viginti oculos et viginti pedes p̄ se in solidū officia sua exercentes. s̄z et decē h̄z aīas p̄ se sollicitātes. Unde si amici facti fuerint mille vel decē milia idē erit. vides q̄ maioris sup̄abundantiā qualit^o vnū facit multiplice. Un̄ in p̄sida et in roma q̄d nō p̄t nata amoz potest. Item si decies milies fuerit q̄s diues: nud^o est et inops si sine amicis est. Et si inopes fuerint amici ad huc diuitib^o vberiores sunt. q̄ q̄ ip̄e p̄ seip̄so dicere non tēptat h̄ amic^o dicet p̄ eo. Et quecūq̄ nō p̄t sibi p̄si largiri p̄ amicos poterit multo ampliora p̄seq̄. Nō p̄t ḡ illi esse male q̄ a tot aruigeris custodit^o Laudāda ē ḡ vera amicitia et fideliter obseruanda nec dissoluēda. q̄ sicut ait *Tull^o de amicitia.* Solem de mūdo tollere vident^o q̄ amicitia e vira tollunt.

Distinctio octaua scde p̄tis h̄ sūme.

Capitulum p̄mum.

Ex homo debet esse socialis.

Consequenter ad monendi sunt hac distinctioe octaua amici vs sint colligari so-

ciali cōmuniōe. q̄ vt ait *Hugo.* Socius dicitur a focco q̄ si in vna caliga vel domo manentes. vel a sequoz sequens. Et soci^o p̄prie in piculo. collega in officio. p̄sors in p̄mio comes in itinere. sodalis in mensa vel sede Quocūq̄ em̄ mō societas firmat vel amicitia homo debet esse socialis et cōcariu^o quia homo est animal nō solitariū sed politicū et cōcariuū ait cōmenta. *Ethi. viij.* et *Seneca li. iij. de bñfi. c. xij.* dicit q̄ homo minē nō vnguibus nō dentibus nata fecit terribilē. s̄z nudū et inermē et mansuetū et piū. Et seq̄t. Societas et ratio homini dedit aialū dominū et imperiū gentiū.

Capitulum secundum.

Ex societas maloz est vitanda.

Et tamen societas maloz vitanda. q̄ dicitur *Prover. xxij.* Noli esse amic^o homini iracundo neq̄ ambules cū homie furioso ne discas seuitas ei^o. Sup̄ q̄d *Sre. super Ezech. li. j. omel. ix. di.* Infirmi debent declinare societate p̄anoz ne mala que frequenter aspiciunt et corrigere non valent. imitari delectent. Et ponit exemplum q̄ sicut aer malus assiduo flatu tractus inficit corp^o. Ita p̄uersa actio sepe visa et locutio mala frequenter audita ificit animos. q̄ dicitur *j. Loz. xv.* Corrūpūt bonos mores colloquia p̄aua. Unde *Seneca epla. vij.* ait. Unū exemplū luxurie. vnū exemplū auaricie: multū malū facit. q̄ p̄uictor delicat^o emollit et eneruat. vicin^o diues cupiditate irritat. Item epla. *c. vij.* Habebit te tumor q̄d diu cū sup̄bo cōuersaris et incendūt libidines adulteroz sodalia. quia cum sancto sanct^o eris: et cum p̄uers^o p̄uerteris. Unde et *ap̄lus. j. ad Corinth. vj. et. x.* Noloz socios esse demonioz. Et. *ij. Loz. vj.* q̄ societas luci ad tenebras. Item nolite cōmisceri eū fornicariis.

Capitulum tertium.

Ex societas bonoz est appetēda. et q̄lis debet esse. et que debent esse in vera societate.

Societas tamen cū bonis est habenda. Un̄ *Seneca vbi s̄.* Ad meliores transi. cum *Socrate* viue. cū *zenone.* cū *Erifippo.* cū *possidonio:* h̄i tibi tradēt diuinoz bu-

Distinctio octaua.

manorumq; noticia. In societate qdē bona mlt̄a debet currere. Primo caritatiua affectio. vt q̄libet aliū diligit ope r̄pita te ne fiat cū amic⁹ r̄ soci⁹ mense. put̄ d̄r Eccl̄i. vj. Unde Aug⁹. li. p̄f̄. iij. Uocabat amicū suū dimidiū vite sue. Sc̄do in societate d̄z esse vnam is p̄sensio. vt dicere possint socij illud p̄s. Ambulam⁹ in domo dei cū p̄sensu. Item. Ecce q̄ bonū r̄ q̄ iocunduz habitare fr̄es in vnum. Tertio in societate fit mutua subleuatio et nociua mutua r̄pulsio r̄ adiutorij p̄mpta collatio. De q̄b; omib; Eccl̄s. iij. Veli⁹ est esse duos simul q̄ vnū. habent em̄ emolimentū sue societatis. si vn⁹ ceciderit ab alio fulciat. Et ideo sequit̄. Ne soli q; si cadat nō h̄z subleuantem se. Quarto in societate fit mutua ueneratio r̄ superioris cū inferiori parificatio Roma. xij. Honore inuicē p̄ueniētes. Et Seneca epl̄a. xcij. ait. P̄ces deos sit imperiū inter hoies p̄sortiū. q; de animalib; li. j. d̄z homo est animal sociale. Quinto in societate sit pia compassio. r̄ mutua infirmitatum mox et coꝝp̄oꝝ supportatio. Uñ Seneca epl̄a. xcviij. Societas n̄ra silis sit structure lapidū q̄ casura est nisi inuicēz sustēct̄. Et simile exemplū p̄dit Greg. vbi sup̄. de amicitia dicēs. q; si ego mores tuos nō supporto et ec̄uerso nunq; caritatē surget aut stabit edificij in p̄sortio. Et ideo dicitur ad Gal. vj. Alter alteri⁹ onera portate. Uñ Aug⁹. li. lxxiij. q. q. lxxj. ait Nichil sic p̄obrat amicū r̄ sociū sicut oueris supportatio. Et p̄dit exemplū de cervis trāscuntib; aq̄as. quoz pores portāt capita aliorum poltremo natantium in clunib; s̄z viciissim hoc faciūt Et ergo d̄r. ij. Loz. j. Si fueritis socij passionum criticis et consolationū. Et Apoca. j. Ego frater v̄z r̄ soci⁹ i tribulatione.

Capitulum quartum.

De his que dissolunt amicitiam.

Qualium autem personarū debz esse societas docet Amb. li. ij. de officijs di. Pulcra societas et secura iuuenū r̄ senū. Nam illi sunt solacio. isti testimonio. illi obsequio. isti magisterio. illi delectatiōe. isti informatione. Et p̄dit exemplū de Moyse et Ioseph. Abraham et Loth. Helyar Helyseo. Paulo et Barnaba. Tu ḡq; iuuenis es si

videris sensatū nō stultum eulgila ad illū Qui em̄ scire voluerit q̄ est vera r̄ fidel societas: legat qd̄ sc̄ptum est in tripartita historia li. j. de Constantino imperatore ad fidez xp̄i p̄uerso cū multz alijs de familia sua. q̄ cū pbare vellet q̄ veri r̄ q̄ falsi essent xp̄iani. vna die omēs puocauit r̄ simulando et p̄bando se velle ad ritum gentilitatē reuerti dixit. Quo audito multi ad h̄ idem faciendum dixerūt se esse paratos. sed aliqui licz pauci dixerūt se plus velle p̄ xp̄o morte patri q̄ xp̄m agnitum derelinquere. Quib; visis et auditz imperator oēs fictos a se remouit. et firmos in fide secum retinuit. dicens verbū memoria dignū. Nō potest homini eē secur⁹ r̄ fidus q̄ deo et creatori suo falsus est fictus et p̄fidus. Unde q̄scito vides in societate peccatū vel allectōem ad peccatum vel peccati signum. dic imperatoris verbum r̄ dissolue societatis vinculū. Itē Amb. exame. omel. v. Veram societatem in multz dissoluit auaricia. vt p̄z in Loth et Abraham. quoz multa erat suba. Et idō Sen. xij. d̄r. Diuisi sunt alterutrū a fratre suo. Itē p̄dit exemplū de auib; rapacib; q̄ nō sunt sociales. Uñ Seneca. epl̄a. xciiij. Auaricia r̄ luxuria dissociare mortales Et Tuli⁹ lib. o. iij. de officijs. ca. v. dissoluitur societas cum quilibet p̄prium querit cōmodum.

Distinctio nona sc̄de p̄tis h⁹ summe.

Capitulum p̄mum.

Q̄ laudabile est bene viuere int̄ malos.

Quidem ultimo

hac distinctiōe nona admonēdi sūt h̄j q̄ amabili v̄ sociali coligatione p̄dicti sūt v̄p̄tuoze viuāt cū his etiā q̄ aduersant. Uñ d̄r i laudē beati Job q̄ vir erat in terra bus simplex r̄ rectus ac timēs deū r̄ recedēs a malo. Et Job. xxx. Frater sui draconū r̄c. Sup̄ qd̄ Bre. moꝝ. j. Nō mltū laudabile ē bonū eē cū bonis. s; bonū eē cū mal̄ vt sit q̄sq; ex p̄tute sic lilij int̄ spinas Lanti. v. et h̄ in medio natiōis p̄ue r̄ p̄uerse. sic d̄r ad Phil. ij. Uñ et si q̄s viuat int̄ inimicos r̄ malos. tū fm̄ q̄ dicitur Math. v. Diligite inimicos v̄os r̄ bened̄. his. r̄c. vnde ininice⁹ diligēda est rōne nate. r̄ odiend⁹ rōne culpe fm̄ Aug. cōtra Faustū. vt dicere possit cum p̄s. Perfecto odio oderam illos. r̄c.

Pars tertia.

Capitulum secundum.

De patientiam et beneficentiam vincunt
aduersarij.

Tem sic debent

boni cum malis vivere ut sua beneficentia et patientia eos puerant et reducunt ad iusticie et veritatis iterum. Propter quod precipit dominus Baruch. v. Percussioni in auriam prebere et alteram. ut fuit glossa non potest vindicare quam patientie studeas: eter naque per temporalibus premissas tanquam per sinistris dextris. Unde et dicit Augustinus. epla. v. Patientus dicit esse homo iustus et pius patienter eorum malicia sustinere quos sicri bonos querit ut numerus potest crescere non ut pari malicia se numero addat malorum. Et sic iustus non sic se in opere faciat: tamen precepta patientie in cordis preparatione retinenda sunt. fuit quod ait Augustinus. ibi. de. Noli vincere a malo sed vince in bono malo. Roma. xij. quod fuit Augustinus. vbi dicitur per beneficentiam reducunt aduersarij ad pacem et concordiam. Unde fuit apostolus ad Romanos. xij. Si esurierit inimicus tuus cibus illi. si sitierit potus da illi. Unde fuit Valerius li. v. ca. j. Dulcedo humanitas effera barbarorum ingenia penetrat. hostes mollit. vincit iram. prostrat odium. hostiles sanguine hostilibus miscet lacrimis. Et Seneca. li. j. de beneficiis. ca. ij. ait quod per continuationem beneficiorum ingrati et aduersarij fiunt grati et amici. Ingratus enim aduersus unum beneficium non erit aduersus secundum et si duorum oblitus est tertium ad memoriam reducet. Accursum tam in sacris animal est quod non cura mitiget et mansuetudo. ut leonum ora impune a magistris tractant. et elephorum feritas in seruil obsequium mansuetudine vertitur. Et sicut beneficentie in facto mitigant iras. sic verba dulcia illas mitigant et ad amicitiam reducunt. secundum illud Proverbiorum. xv. Responsio mollis frangit iram. et sermo durus suscitatur furores. Unde Aristoteli. super Baruch. omel. xvj. Quod sicut ligna ignis sunt materia. sic ire et rixae verba dura sunt causa. Ira enim ignis est quem generant verba mala et ignea iracundia plena. sed ignis ignem non extinguit sed auget. Unde dicitur Ecclesiasticus. xxvij. Terramen festinatum incendit ignem. Et sequitur. si sufflaueris quasi ignis ardebit et si expueris extinguet. Expulsionem vocat ibi lenitatem et patientiam ut aquam mollificantem.

Sequitur tertia pars principa
palis huius totius summe.

Remissis occa

sionibus informandi sigillatim quod cumque personas in republica consistentes. In hac parte tertia dicitur dum est de informacione predictarum personarum quantum ad illa que sunt communia omnibus et singulis in quocumque ordine gradu vel officio. quorum quedam sunt naturalia. quedam contingencia. Et primo de his que spectant ad differentias sexus. scilicet qualiter admonendi sunt viri et mulieres communiter. Secundo de his que pertinent ad differentias etatis. scilicet qualiter informandi sunt infantes. adolescentes. etc. ut in principio premissum est.

Distinctio prima tertiae partis huius summe.

Capitulum primum.

Quales debent esse viri.

Hic ergo distin

ctione prima huius partis tertiae monentur sunt viri ut sicut in sexu sunt viri. sic sint viri ita et effectu. Vir enim dicitur a virtute eo quod debet vincere libidines ait Augustinus. li. iij. fuit monentur. fuit monentur. Unde et apostolus. j. Cor. xij. ait. quoniam autem factus sum viri enacuavi quod erat puuli. Item Salustius lib. ij. Dico mudicias mulieribus et laboribus viris duenire. quod viri proprius est fortitudo. et a viro dicitur virus ait Tullius li. ij. de tuscis. questionibus. Item ait Augustinus. de ci. dei. li. ij. c. xxj. dicit quod non sunt viri nisi si ut uorigerati. Item phisosophus Ethic. vij. dicit quod vir dicitur principari. unde dicitur. j. Cor. xj. quod vir est caput mulieris. Qui glibidines vincunt et prouosius opibus se exercent et uiribus seipos exornant et ordiati uires inferiores et carnales appetitus regunt et rationi subijciunt: perfecti viri sunt. De quibus iam dicitur ait Bre. mo. xxj. super illud Job. xxij. De ciuitatibus fecerunt viros genere quod viri sunt qui perfecti gressibus proua dei non fluxe et eueruiter sed uiriliter currunt. Item Bre. mo. xxvij. super illud Job. xxxvj. De quibus cecinerunt viri. etc. dicit quod viri uoie perfecte uite boies exprimit. Item Bre. mo. xxvij. super illud Job. xxxvj. Accinge sic uir lumbos tuos. dicit quod scriptura sacra viros vocare prouocit quod uias domini fortibus et non dissolutis gressibus sequuntur. Uiriliter agite et fortiter cor uerum. et Prover. vij. Viri ad uos clamato Quod expones gre. mo.

Distinctio prima.

xxvii. ait. Ego nō scis s; viris loquor. qz q̄
flura mente sunt s; ba mea p̄cipe nō possūt
Carnalis ḡvoluptas z feminea mollicies
et desidiōsa ociositas multos effeminant.
Ideo d̄r de domo voluptat̄s Prouer. vii.
Q̄ nō est vir in domo. Abijc em̄ vias lon-
ginquas. Unde et voluptas carnalis pōt
signari p̄ fontē salinacis cur̄ v̄nda vt in fa-
bulis d̄r est delectabilis visu. dulc̄s gustu.
suauis tactu. z om̄ib; s̄sib; gratissima vsu
est. S; tāta mollicie eneruabat vt vir̄s effe-
minat̄s serū virilē adimeret sic ait Policra-
tus li. v. ca. r. Uñ qz mlti balneāt se in hoc
voluptat̄s fonte ideo effeminati sūt s; m̄ il-
lud Haum. iij. Ecce p̄p̄tus tū q̄i mulieres
in medio tui. Et nō solū verificat̄ h̄ d̄ p̄lo
z p̄sonis infimis s; etiā de maiorib;. Uñ
ysaic. iij. effeminati dominabunt̄ eis. S; iij.
Regum. xiiij. dicitur. Effeminati fue-
runt in terra feceruntq; om̄es abominati-
ones.

Capitulum secundum.

De instructione mulierum quales de-
bent esse mulieres. z specialiter quo ad so-
brietatem.

Secundo mulie-
res cōiter admonende sūt vt s; m̄
stat̄ sui exigentiam subiecte sint
viris. put̄ d̄r. j. Ro. xj. Itē vt tacite sint n̄
loquaces. s; m̄ illud Ro. xiiij. Mulieres i
eccl̄a taceant. Itē vt nō sint ociose vagevel
curiose vt Dyna. s; clause in penetratibus
sp̄ inuēte vt maria. sic generalit̄ monet eas
ap̄tus Thi. v. rēphendēs illas q̄ tales sūt
Itē vt nō ad ostentatōez z stultoꝝ illa q̄a
tionē tāq; s; gena dyaboli se ornēt. s; m̄ illd̄
j. Pe. iij. Mulieres subdite sint viris. Et
seq̄t. quaz nō sit extrinsec̄ capillatura Itē
vt sint in cibis z potib; sobrie z p̄ce. q̄a vt
ait Valer̄ li. ij. ca. j. Uini vsus romanis fe-
minis ignot̄ olim fuit. ne de facili i aliqd̄
dedec̄ plaberēt. Uñ d̄r Eccl̄i. xxvj. Buli-
er ebriosa ira magna z cōtumelia. z turpi-
tudo ei nō regit̄. Magna ḡ diligētia d̄nt
mulieres studere sobrietati. q̄ est pudicie
p̄uatiua. Nam sine cerere z vino friger ve-
nus. sicut recitat̄ br̄us Hiero. epla. xciiij.
Itē caueant mulieres ab excessu in alimē-
tis. eo qz vt̄re cibo distentū seq̄t voluptas
genitaliū s; m̄ Hiero. epla. xxxvij. Unde et
antiquitus mariti p̄cauebāt ne vxores sue
vinū biberent. vel saltē in bibēdo moduz

nō excederent. vt dictū est s;. Uñ ait Vale-
rī li. vj. ca. iij. qz Detellī vxore eo qz vinū
bibiss; fuisse p̄cussam interemie. idq; factū
nō accusatore s; rēphēsoze caruit. Et seq̄t
Sane q̄cūq; femia vsū vini imoderate ap-
petit oib; p̄turib; ianuā claudit z delictis
aperit. Uñ narrat Auḡ. lib. ix. p̄sek. circa
mediū. Qz erat q̄dā decrepita mulier que
p̄pter senectā z optios mores honorabat̄.
hec curā gerebat filiaz matris beati Au-
gustini. q̄ nō p̄mittebat eas p̄ter horas q̄-
bus ad mensaz parentū moderatissime ale-
bāt etiā si exandescerēt siti nec aquam bi-
bere. p̄cauens p̄suetudinē malā. z addens
p̄bū sanū z memoria dignū dicēs puellis
Modo aquā bibiss;. qz in potestate vinum
nō habet̄. Uñ aut̄ ad maritos veneritis z
scētē est̄ d̄ne apothecaz z cellarioꝝ aq̄ vob̄
tūc vilescet z sordebit s; mos potādi p̄ma-
nebit. et sic frenabat auiditatez tenerioris
etatis z ipam puellarū sitim ad honestum
modū deducebat vt iam nō liberet qd̄ nō
deceret. Silr̄ narrat ibi Auḡ. qz m̄ sua
aliq̄ puella ad mensam pentum bibeat
vinū modicū de cuppa eoz Et ita ad illud
modicū modica q̄ntidiana addēdo in eam
p̄suetudinem plapsa est vt plenos mero ca-
lices facilliter et hyanter hauriret. z cū an-
cilla q̄dam cū ea q̄daz die litigaret obiecit
ei h̄ crimē vocans eam meribibulā: q̄ p̄bo
tanta verecundia est percussa qz feditatez
suam respexit et de cetero tm̄ mulieris vi-
cium cernit.

Capitulum tertium.

Quales debent esse quo ad castitatem.

Dissimiliter ad
monende sunt mulieres de casti-
tate et pudicia seruāda. Ex q̄
pronem̄ mulierib; eximius honor. p̄uo-
sus decor. et fame sine opinionis bono
odor. Unde dicit̄ Eccl̄i. xxvj. Om̄is pōde-
ratio nō est digna p̄inentis anime. Et se-
quitur. Sicut sol oriens in mūdo i altissi-
mis dei. sic mulieris bone species in orna-
mentis dom̄ sue. Et ibidez d̄r. Sra super
grām mulier sancta z pudorata. Uñ dicit̄
Auḡ. d̄ duodecim abustionib;. qz quitus
abustiois grad̄ est femia sine pudicia Et
seq̄t. Impudica em̄ vita nec laudē ab ho-
minib; in p̄senti. nec remuneratōez a deo
expectat in futuro. pudica p̄o famā bonaz

Parstercia.

Int hoies possidet z de spe fute bntudinis specialit gaudet. Na z si alijs alia: null^o tu talia ait Aug^o. de bono y ginali ad pudicie pmedatōez. De hac materia loqt Vale^o r^o li. vj. ca. j. dices q viroz z sciaz p cipuz fundamentū est pudicia Et bñs Aug^o. de duodecim abusionibz vbi s. dicit Q si cur oēs mores bonos pcurat z custodit in viris prudētia. sic i feminis cūctos bouestos ac^o fouet z fuaat pudicia. Un et Valeri^o vbi s. pōit mltā exēpla de mulieribz pudiciā amātibz. q etiā marit^o occis. la que ovitā sibi eripuerūt. I bidē etiā narrat de qdā greca femina q cū hostiū classe essz excepta. vt morte pudiciā tuere se i mare spōte piecit. Qui^o corp^o litori postea reieciū sepeliri demandatū est. et ei^o memoria grecis laudibz ē celebrata. I bidē etiā narrat de lucrecia q qz a tarquino supbi regis filiovi deflorata fuissz. post tantā iniurias in p silio deducta ferro qd veste tectū attulerat se interemit. Narrat etiā ibidē d qdā q cū didicisset filie y ginitatez a qdā inuene fuisse pditā. ipm pmo. z postea puellā necauit. malens pl^o acerbis filie ducere exēqas q turpes ei^o celebrare nuptias. Cōsimile narrat Amb. li. iij. de y ginitate q scā Pelagia apud antiochiam cū esset quideci annoz et se a p donibz circūdari videret absēte matre z sociabz ait. de^o remedio nō offendit. s; facin^o fides alleviat. Quo dicto caput suū oruauit nō vt ad mortē ire deceret s; vt ad spōsum tendere alia mulier solet. Et cū h viderēt hostes ceperūt q rere mrez z sodales sorozes. q cū h oia vidissent dixerūt. Ecce aqua. q s phibet nos baptisari. pcamurz te de^o ue corpa uostra vnda dispergat. et sic tanqz choroz ducētes in medium aluēum p grediūt. nec cadauera vnda nudauit. Et sancta mf lz sensu careret. pietas tū fuabat amplexū. z religiosū quē tenebat modū i mari nō relaxabat. Tamē p fuaanda corpali castitate vel cauēda iniuria nō dz q s se interuere. sic determinat Aug^o. de ci. dei. li. j. ca. xvj. qz dz i decretali Religioe nō ferro querēda est castitas. Et Aug^o. vbi s. Pudicia est p^o mēz q non p^o inuite tolli. Nec ergo fidelis nec infidelis se occidere. vt talia pcaueat. s; sustinere cū patientia violentiā. nō p^o sentiendo libidini exvolūrate placeat. qz fm Aug^o. ptra Julianū. Pudicia est res animi: y gini-

tas res corpis. Unde ea integra in animo pmanente p^o ista violentē auferrī de corpe. Q^o bea^o Amb. vocat illas mulieres scāctas q se submerserūt. vt s dictū est. sane intelligenduz est. q nō ideo sancte dicte sunt qz sic se interfecerūt. sed alio mō quē nouit de^o Unde ait Aug^o. de ci. di. vbi s. ca. xxiij. Sampson nō aliter excusat q se vna cum hostibz interemit: nisi q spūstanc^o la tēter h iussit q p illum miracula faciebat. Sicz p dicte mulieres inspirate se morti exposuerūt. vnde qz diuinit^o iusserant. eaz martiria celebrat ecclā fin sniam Aug. vbi s. ca. xxv. Unde etiā in mulieribz gentilibz zelus pudicie est cōmendand^o. excessus tū int^o rectionis nō est imitand^o. Quante autē reuerentie fuit pudicia apd paganos narrat Solin^o li. vij. ca. xv. de quadā gente in pte indie sita q venere penit^o se abdicāt. pecuniaz nesciūt. nemo ibi nascit. nec tamen ibi deficit hoim multitudo. Loc^o ille additus est pudicie. Et licet plurimi diuersarū gentium vndiqz ibi pperent. null^o admittit nisi quem castitas fidei et innocentie merituz psequitur. Nam qui reus est v^o leuis culpe qzuis sumope ingressum adipi scivelit diuinit^o submouet. et ita p immensum spacium seculoz gens illa durat cessantibz puerperijs. Pudicia etiaz est honoranda p cipue si est pfecta in omni sensu gustu affatu affectu et effectu. Un narrat Valeri^o li. iij. ca. iij. q cū quidam formam pueri cuiusdā laudasset. alius increpās dixit euz libidinosos oculos habuisse. Et li. vj. c. j. dz de quodam q dixit filie sue vt nō solum pudiciam illatam conseruaret. sed et oscula pudica sine libidinoso affectu viro preberet. Unde narrat Hieronim^o contra Iouinianū q Diull^o duxit vxozē virginem tante pudicie vt illo seculo haberetur p exemplo quo impudicia nō soluz erat viciū. sed et monstrū. hic Diullius semel in iurgio andiuit q os fetidū haberet Et rediens conquest^o est vxori ipsaz redarguens q eum super hoc non premunierat vt scilicet remedia que fuisse posset. Qui illa respōdit. Credebas omninū hoim sic orare. vñ verisimile fuit q oscula nūqz alteri pbnisset. Qui^o p trariuz faciūt mulce. qd tū erat apd antiqz et est adhuc apud modernos multos lignum leuitatis et impudicie.

Distinctio secunda.

Capitulum quartum.

Quales debet esse quod ad decet et taciturnitate

Quod sequenter mo-

niende sunt mulieres ut sint quiete non vagabunde. et tacite non phobose.

Unde ait **Erisosto.** sup **Joh.** omel. lxxj. **M**ulieris est domi phetari vel phari. et sic quiete scere. **S**icut legit de beata **virgine maria** matre dei. **Q**uod ad ea ingressus angelus **Sabriel** in specie humana: invenit eam in secreto thalami que expanit. non quod viderat angelum que sepe viderat. sed quod eum viderat in facie humana quam se ante quatuordecim annis potuit deum tueri. **F**uit sententia **Serui.** sup missus est. omel. ij. **E**t quod mulier est scala et materia ad temptandum **Sancti Grego.** mo. iij. **E**t est etiam per visum deceptibilis et magne voluptatis **Sancti Augustini.** li. x. phie. **E**t est etiam foris ad malitiam et cautam ad decipiendum **Sancti Erisosto.** vbi s. **I**donee sint occasiones alijs ad peccandum et ne ipse ex sui fragilitate de facili labant ad vitium. non debet esse vage. garrule. vel ociose. quod tales reprehendit apostolus ad **Thimo.** v. dicens. et ociose discunt circuire domos. etc. **E**t ait **Tullius** ca. v. **S**ub **Romulo** de cretium fuit ut quecumque virum atque attigerat a marito impune occidebat. et oscula etiam offerre valde propinquis et non alijs licitum fuit.

Capitulum quintum.

Quales debent esse quo ad vestitum et ornamentum qualitatem.

Sunt etiam mulie-

res admonende que sint ornamentis honestis non meretricijs indute. prout docet beatus **Petrus.** i. **P**etri. iij. quarum non sit extrinsecus capillatura. **U**nde de impudice se ornantibus ait **Hieronymus.** epla cxiij. **I**lle mulieres oculos christianos scandalisant que purpureo colore et quibusdam fucis ora oculosque depingunt. **E**t idem epla xciiij. **Q**uid facit in facie christiane purpurissus et cernis. **E**t sequitur. **I**gnis iuvenum somenta libidinum et impudice mentis indicium est. ornatus iste non domini est sed velamen anti christi. **U**nde **Erisosto.** sup **Matth.** omel. xxx. sic ait. **A**dijcere aliquid ymagini regie piculum est. quod deum offendis. zelocipie flamas accendis. et meretricantes zelaris et imitaris **E**t **Ambrosius.** exame. omel. ultima sic ait. **P**i-

ctus a deo es o homo noli delere picturas bonam noli tollere picturam dei et assume/re picturam meretricis. **N**am illa pictura in feminis vicij est non decoris. fraudis non simplicitatis. fallit decipit. ut neque illi placeas cui placere desideras. qui intelligit non tuum esse sed alienum quod ostendis. **E**t sic ipsum decipe conaris. **I**nsuper et tuo displiceres auctori et creatori qui videt opus suum in te esse deletum. **E**t ponit exemplum de artifice qui merito indignatur cum videt opus suum adulteratum. sed qui adulterat opus dei grane crimen est cum putas ut te melius scias depingere quam deus qui cuncta condidit sciat te facere. **E**t in collationibus patrum dicitur que creaturam dei immutare est creatorem vituperare et creaturam deturpare.

Unde tales mulieres se pingentes sunt turpiores et monstruosiores. **H**abent enim cololum longum ut grues. cornua alta. ut aries. faciem depictam ut effigies. caudam latam et longam ut pavo. caput latum ut cribrum. et ut avis icurica peplus croceum. **E**t sic faciunt se miserabile monstrum quod non est in rerum natura repertum. **U**nde contra tales mulieres narrat dominus **parisiensis.** in suo tractatu de vniuerso. qualiter quedam mulier talibus intendens dum vinceret. post mortem apparuit cuidam peccatorem crines suos lamentabiliter peccatorem grandi et ferreo flamma meo. dicens se hec pati debere imperpetuum pro meretrico ornatu capillorum cui intendebat immoderate dum vinceret. **S**imiliter in partibus oronie post mortem apparuit quedam domina duobus filiis suis religiosus cum duobus serpentibus caput circumplectentibus pro capitis crassura. et cum duobus bufonibus mamillas sugentibus pro duobus leccatoribus suis quos habuit sub marito suo dum vinceret. **Q**ua apparitione placuit deo alias punire mulieres.

Distinctio secunda tertie partis huius summe.

Quod sequenter ui-

ri admonendi sunt de ordinato modo viuendi secundum differentias etatum. **E**t ideo sicut varie sunt viri etates. sic varias esse viuendi inforaciones. **D**e varijs vero etatibus ait **Papias** ostendens que prima etas pertinet septem annos que dicitur infantia. **S**ecunda est usque ad decimum quartum annu-

Partercia.

q̄ dicitur puericia. Tertia vsq̄ ad .xxvij. annuz
q̄ dicitur adoleſcētia. Quarta vsq̄ ad quinquageſi-
mū annū q̄ dicitur iuuet̄ viril. Quinta vsq̄ ad
lxx. annū q̄ prendit̄ z dicitur virilitas ſenilis. qz
declinat a iuuet̄tute in ſenectutē. Sexta dicitur
ſenect̄ in qua hō fit decrepit̄. z h̄ p̄t̄ nullo
annoꝝ ſpacio terminat̄ niſi q̄tū altiffi-
mo placuerit. **H**az erātū q̄dā ſūt p̄p̄ia. qz
ſicut ait **Zul.** li. de ſenectute. Puerōꝝ eſt i-
firmitas. Iuuenuz ferocitas. Uirōꝝ gra-
uitas. Senū maturitas. Et iō ſm̄ has dif-
ferentias erātū monēdi ſunt vniuerſi.

Capitulum p̄mum.

De inſtructione eoz̄ q̄ ſūt in p̄mo gradu
etatis. ſ. infantū.

Informatione
puerōꝝ aliquoſiter tactū ē ſup̄ i-
ſecūda p̄te diſtinctione. ij. c. j. **U**n̄
beat̄ **Hiero.** epla. lxxv. dicit q̄ nō eſt parū
apud deū b̄n̄ educare filioſ. qz q̄d noua re-
ſta capit inueterata ſapit. **U**n̄ et beata m̄
ſancti **Eadmundi** put legit̄ in vita ſua aſ-
ſueſciat̄ filioſ ſuos ad opa p̄ntē in pue-
ritate. alliciens eos muneribz puerilibz
vt tali die z tali ieiunaret̄. canitiſ nō po-
rarēt. ſz ciliq̄ſ ſe indueret̄. **D** b̄tā talis m̄
q̄ pot̄ maluit filioſ deo educare q̄ m̄do
Un̄ z talē p̄medat̄ ap̄luſ ad **Thimo.** v. di.
Si filioſ educauit. zc. **S**z q̄d dolendū ē
ſere om̄eſ patreſ z matreſ modernis tem-
poribz ſm̄ q̄ ait **Joh.** criſoſt. in ſm̄oe: coz-
puz natoꝝ amat̄. ſz aīaſ p̄temnūt. **D**eſide-
rāt eos valere in h̄ ſeculo z nō curāt q̄d pa-
ſuri ſūt in alio. **A**lij militiſ. honoreſ. red-
dit̄. z p̄p̄ia p̄uidēt filijſ. ſed nemo filijſ
p̄uidet̄ deū. p̄dūōneſ illoꝝ cū magno p̄cio
cōparāt et ſalutē ex deo illiſ acquirere nō
lūt. **S**i eos viderint paupeſ triftant̄ z ſu-
ſpirāt. ſz ſi viderint eoſ peccāteſ nemo tri-
ſtat̄. **E**t ſic patienter oſtendūt q̄ cozporum
ſunt parēteſ nō aīaz. **U**n̄ et ait **Hiero.** epi-
ſtola. lxxxix. q̄ incitulat̄ de inſtitutione v̄l in-
ſormatōne filie dicēſ ſic. **A**utrix nō ſit te-
mulenta. nō laſciua. nō luxurie dedita p̄p̄
lactiſ cozruptōeſ. nō garrula habeatq̄ ſi-
lia modeſtā gerulā nutriciūq̄ grauē. quia
ſm̄ eundē epla. lxxxvij. **I**n tenera etate fa-
ciliſ ſanctē p̄uerſatōiſ v̄ſuſ inoleſcit. et ad
inſtitutionē optimi p̄mi anni habent̄ in ſe
q̄ddam lentū et molle. et q̄d facile ſormari
queat et ad arbitriū volētiſ trahi. **E**t po-

nit exempluz de arbuſculiſ q̄ in q̄ntūlibet
p̄cin ſecti poſſunt. et tenera aīalia ſine la-
boꝝe poſſunt domari. **E**t ſeq̄t̄. **P**enit̄ ſolet
inherere ſenſibz q̄d p̄uſ ceperit ſiue bonuz
ſiue malū ſit. **E**t ponit̄ exemplū de **Alexā-**
dzo q̄ moribz z inceſſu **Leonidiſ** m̄gri ſui
eructiſ q̄b̄ ſuit parauit̄ infect̄ nō potuit
carere cū fact̄ eſſet d̄natoꝝ orbis. **E**t ideo
p̄t̄ eī **Leonidem** a cura filij ſui amouit̄ et
peritū **Ariſtoſelem** ei ſubſtituit. **C**ōſimi-
lia etiā exempla ponit̄ **Auḡ.** de ſilitudibz.
ca. liij. dicens q̄ mollis cera recipit ymagi-
nē ſigilli de ſacili z indurata retinet. **S**ic ē
de erare infantili ſaciliſ inſormata. **E**t ſi
cut indurata cera nō ſaciliſ inſormatur.
ſic eras in malis indurata z iuuet̄rata vix
ad bonum inclināt. **S**ūt etiā pueri ſobrie
et parce nutriendi ſiue ingurgitatione. q̄a
ſm̄ **Auguſtinū** de ciuitate dei. **S**i p̄viri-
bus ſuiſ alatur infans fiet vt creſcēdo p̄-
cipiat. ſed ſi modū ſue capacitatiſ excedat
deſiciet̄ anteq̄ creſcat. **E**t **Seneca** libro
ſecūdo de ira dicit q̄ v̄tinū negandū ē pue-
riſ ſicut tradidit̄ **Plato** nec cibis quidem
implendi ſunt p̄pter diſtenſionē cozporum
ſm̄ eundem. **S**unt etiam infantēſ ab ini-
cio inſtruidi fidei documētis. **U**nde ſm̄
Hugo. de ſacra. li. ij. parte. vj. ca. xij. **P**atri-
ni ſunt fidei ſoſtoꝝeſ p̄ eis quos in baptis-
mo ſuſceperūt. vt eoſ cū ad legitimā eta-
tem p̄uenerint doceāt fideiſ rectaz. aū oīa
ſymbolū et d̄nicam orationē: bonam etiāz
habere p̄uerſationē. **E**t **Breg.** vij. regiliri.
Pero vt puuloſ d̄noſ q̄ſ nutriſ p̄cipue i-
moribz inſtruire cureſ. et eunuchos q̄ eiſ
deputari ſunt ad monevt̄ ea illiſ dicāt que
coꝝ menteſ in caritate circa ſeinuicē z er-
ga ſubditos i māſuetudinē p̄p̄gāt. **V**er-
ba ḡ nutriētū aut lac erūt ſi bona ſūt: aut
venenū ſi mala. **T**alia ḡ eiſ nūc ſuggerāt
que poſt oſtendant̄ q̄ bona fuerint que ab
eiſ luxerūt. **S**unt etiā pueri infantēſ co-
bercendi a peccatiſ puerilibz que m̄tra ſūt
ſm̄ **Auguſtinum** li. j. p̄ſef. vbi de ſe dicit.
Tantill̄ puer z tant̄ peccatoꝝ peccabā cō-
tra p̄cepta parentū et magiſtroꝝ. narrans
enam quō pira ſurabat̄ cum ſodalibz ſuiſ
Ideo debent parenteſ pueros a talibz co-
hibere. qz vt ait **Hiero.** epla. lxxxix. vsq̄ ad
ſeptē annoſ imputat̄ peccata parentibz
Sūt etiā infāteſ debito mō p̄deribz ſubij-
ciendi. qz ſi p̄cuſſeris eū virga non moriet̄.

Distinctio secunda.

Unde *Eccī. viij. dī. Filij tibi sunt: erudi illos. et curia illos a puericia eorum. Sunt etiā erudiendi debitis artificijs puenientibus suo statui. vt si sint nobiles erudiant vt sint eloquentes faceti et liberales. et pctā summe cauētes. qz hec summa ingenuitas et libertas carere vicijs fm *Eriso. Insuper nō obest nobilibz. s3 pdest mediocribus instrui in aliq̄ artificio q̄ fortasse uiuerēt si in digerēt. Un̄ legit̄ d̄ Constantino impatore q̄ fecit filias instrui i arte texendi et nendi. vt si necessitate compellerent inde uinerent.**

Capitulum secundum.

De instructione eoz q̄ sūt in secūdo gradu. s. puerozum.

Sunt etiā homines informādi in etate q̄ d̄ puericia et maxime a peccatis cauēdis. qz in illa etate p̄cipue insurgūt libidines et p̄cupiscentie. ideo laboranduz est vt illa domēt castitate sobrietate et debito labore put horat̄ *Eriso. sup. Barch. omel. xliij. dicēs. Sicut terra infructuosa sic iuuentus q̄ negligit multas p̄ducet spinas. Cōburam q̄ p̄niciosas et spineas p̄cupiscentias et p̄parem vel arēmus arcas nostras ad semis susceptōnem vt in iuēntute fulgeat sobrietas et sequat castitas. sed inopinabile est in fluctuationibz trāquillitate potiri. in camino nō cōburi. et in iuēntute esse nō impudicū. Item informādi sūt in motibz rēnerentialibz. qz fm *Tulium. j. ca. xxxiij. Adolescentes est maiores natū reuereri. optimos et p̄batissimos viros diligere et imitari. qz p̄silio vtant̄ saluari. Et seq̄t. Hec etas a libidine est cohercēda laboribusqz exercenda. Un̄ ait *Tul. i. ij. de tuscūl. questionibz. Q̄ligurū laboribz erudiunt iuēntute venando. currēdo. esuriēdo. sitiēdo. algēdo. estuando. Sparte vero pueri ad aram verberibz accipiuntur. vt mult' e visceribz sanguis exeat. ne corpulēti fiant. Et de *Sen. epla. iij. ait q̄ natus in spartia arcum tendit. In germania hastile vibrat. In ytalīa equitat et caute hostē p̄curit. Et *Salustius li. ij. dicit q̄ mos est cuiusdam gentis equitando iaculari et cursum cū equalibz certare. Item nō sūt pueri malis nutritoribz tradēdi. quia *Tulius in rethorica recitans verba *Terencij* dicē******

tis q̄ erant duo fratres *Demas* et *Dicio*. Et *Demas* paupior tradidit fratri suo tā q̄ *Dicio* et nobiliori filiū suū nutriendū. quem nutritiū lasciuē ita q̄ ebriosus fuit et luxuriosus. Q̄d vidēs *Demas. s. filiū suū* sub custodia fratris sui p̄ire dixit ad eunī. *Quid agis. cur perdis adolescentē. Et* vt sic faciunt multi diuites et paupes q̄ in lasciuia nutriūt filios suos. et quo ad deū et homines p̄dunt illos. Et ideo non sine causa d̄ *Eccī. viij. Filie tibi sunt: fua corpus illaz et ne ostendas hylareū faciē tuā ad illas. Glosa p̄mittendo illas lasciuire. Un̄ et *Hieronim' de institutione filie ait. Nihil aliud discat audire filia vel loq̄ nisi qd̄ p̄inet ad timorem dei. turpia nō intelligat. cantica mūdi ignoret. lingua tenera psalmis dulcibz imbuať. cū dyna nō egrediat. Postqz gradū scula ad templum dñi cum parentibz pergat. nec inter turbas hominū inueniat exemplo *vginis marie quā gabriel in thalamo reperit. Luc. j. Et sara *Thob. iij. ait. Nunqz cum ludentibus mīscui me.****

Capitulum tertium.

De instructione eoz q̄ sunt in tertio gradu. s. adolescentiū.

Quēsequenter ad monendi sunt existentes sub tertia etate q̄ d̄ adolescētia. vt sicut crescit etas corporis ita crescat etas mentis et p̄tutis. Un̄ *Hiero'. de p̄tinentia *vginali* ait. Crescat in te etas virtutis cū annis tēpis. cuz etate iusticia. et fides eo p̄fectior videat̄ q̄ seniores. Et seq̄t. Dñe tps in q̄ te meliōrē nō senseris h̄ estima p̄didisse. quia fm *Brego. moral. vltimo. Uacu' diez est qui et quālibet multū vixit. etatis sue tempora in vanitate consumpsit. Et ideo cum sanctus puer *Josaphat* quēreret a sancto *Barlaam* magistro suo. *Magister* quoz annoz es. et ille respondisset. *xlj. Et puer* dixit ei. videt̄ mibi q̄. *lx. annozū sis. Respondit* sanct' *Barlaam. Si a natiuitate mea omēs annos quēris. lx. sum annoz. Sz ego in mēsurā vite mee nullo mō illos annos p̄puto q̄s in vanitate mūdi et i pctō expendi. sed quia tm̄ quadraginta q̄nqz annis deo seruii. et ideo illos solos computo ad vitam eternā et ceteros p̄ditos estimo quasi annos mortis. Hec in vita *barlaam.****

Partes secunda.

Unde ne a[n]i p[er]dant ab infantia crescat bonitas et sanctitas sicut dixit Job. xxxi. Ab infantia creuit mecu[m] miseratio. Unde co[m]muniter d[icitu]r q[uo]d cito vult pungere qui spina vult esse. Unde adolescentem in format beatus Anselm[us] de similitudinib[us] cap. lvi. dicens. Tria sunt in iuvene co[m]mendanda. taciturnitas. corp[or]is mundicia. et verecundia. Et talem alloquit[ur] Ecclesiastes. xj. dicens. Letare iuuenis in adolescentia tua. et in bono sit tibi cor tuu[m] in dieb[us] iuuentutis tue. Et Seneca epla. xxxiiij. dicit q[uo]d iuueni est parand[um]: seni v[er]end[um]. S[un]t etiam adolescentens admonendi q[uo]d sint seniorib[us] subditi et obsequiosi. quia s[ecundu]m Augustinu[m] de duodecim abusionib[us]: tertius gradus abusionis est adolescens sine obedientia. Et sequit[ur]. Sicut in senib[us] sobrietas et morum p[er]fectio requirit[ur]. sic in adolescentibus obsequiu[m] subiectio et obedientia maiorib[us] impensa esse debet. Et sequit[ur]. Sicut fructus no[n] inuenit[ur] in arbo[re] in qua flos p[ri]us no[n] apparuit. sic i[n] senectute bon[us] esse no[n] poterit q[ui] in iuuentute bonis studijs et inicijs no[n] floruerit.

Capitulum quartum.

De instructione eor[um] qui sunt in quarto gradu. s. viro[rum].

Quoniam similit[er] ad[monendi] sunt existentes sub q[ui]nta etate que dicitur virilitas. de qua dictu[m] est supra parte. iij. dist. i. cap. l. Et eo. s. q[ui] sunt vigore vigorosiores complectione tempantiores et saniores et fortiores s[ecundu]m Auicennam eo ipso perfectius seruiant suo creatori dicentes cum propheta. Fortitudinem meam ad te custodi[m]. Et. Viriliter inquit agite et confortet[ur] cor vestru[m]. Item Job. vi. Que est fortitudo mea vt sustineam. Super quod ait Gregori[us] mo[rt]. vij. Fortitudo iustor[um] viro[rum] est carne vincere. voluptatib[us] co[n]traire. delectat[io]nem vite p[re]sentis extinguere. hui[us] mundi aduersa pro eternis p[re]mijs amare. p[ro]sp[er]itat[is] bl[is]s[im]a dimenta co[n]temnere. et hec omnia in corde corpore sup[er]are. s[ecundu]m illud ysai[ie]. xl. Qui co[n]fidit in domino mutabunt fortitudinem. assumunt pennas sicut aquile. curr[en]t et no[n] laborabunt. ambulabunt et non deficient. Unde sicut viri sunt sexu sic sint actu et effecti.

Capitulum quintum.

De instructione eor[um] q[ui] s[un]t in quinto gradu. s. sen[um] dicto[rum] a senectute.

Quoniam similit[er] ad[monendi] sunt senes sub quinta etate q[ue] dicit[ur] senect[us] vt sit in eis omniu[m] voluptat[um] iuueniliu[m] abdicatio. q[ue] vt ait Tuli[us] de senectute. p[re]clar[us] munus etatis est auferri a nobis q[uo]d erat in adolescentia vicio[s]issimu[m]. s. voluptate[m] omnimoda[m]. Si em[en] Paul[us] q[ui] fact[us] fuit vir euacuabat ea q[ue] erant paruuli s[ecundu]m q[uo]d dicit Corinth. xij. multo magis q[ui] factus est senex debet ea euacuare. p[ro]pter q[uo]d ait Sen[eca]. epistola. lxx. Gratias ago senectuti. quia quicquid debebam nolle no[n] possum. Item sine senes salutarib[us] inter[est]. Unde Sen[eca]. vlt[is]. Gratias ago senectuti q[ui]a lecto me afficit. Et sequit[ur]. Luz libellis est mihi sermo platurus. Et Auic[enna]. p[ar]te. v. de anima dicit. q[uo]d post quadraginta annos intellect[us] roboratur. Et Tuli[us] de senectute cap. iij. dicit q[uo]d memoria industria et ingeniu[m] vident in senib[us] anteq[uam] fiant decrepiti. Item Sen[eca] epistola. lxxix. ait. Queris q[uo]d doceam. Respondeo. Seni semp[er] esse docendum. Quid stultius in hac vita q[uam] q[uo]d diu non didiceris no[n] discere. Omnis etatis homines scola admittit. in hoc senescam[us]. Tam diu discendum est q[uam] diu nescias. Et si pro uerbis credim[us] q[uo]d diu nescias. quia nulli rei bec etas magis co[n]uenit q[uam] huic. Sic etiam in senib[us] v[er]tus virtutum et rectitudo. quia vt ait Ambrosi[us] ex[er]c[iti]o. omel. j. Senecrus in bonis morib[us] est dulcior. in vitijs vtilior. ad p[er]stantiam patior. ad rep[er]nendum libidines fortior. Et Tuli[us] vbi supra de senectute dicit q[uo]d arma senectut[is] sunt artes p[er]tuturumq[ue] exercitaciones. Et sequit[ur]. Nichil est iocund[us] senectute stipata virtutibus. Unde et senes plus agunt sepe p[er] silio scientia et auctoritate q[uam] iuuenes corp[or]is robore. Sicut legit[ur] de Aristotele qui co[n]sultuit Alexandru[m] no[n] valentem capere quanda[m] ciuitatem p[ro]pter basiliscu[m] omnes ho[m]ines inticetem vili suo. q[uo]d obuia visui basilisci deponere faceret seutu[m] vitreu[m] q[uo]d cum vitru[m] no[n] posset penetrare venenu[m] in ip[s]u[m] reflecteret et ip[s]u[m] iustificeret a quo venenu[m] p[er]iculu[m] est. Sic etiam in senib[us] mo[rt]u[m] p[er]fectio[rum] supra dictu[m] est ab Ambro[si]o. et p[er]it[us] p[er]it[us] p[er]icatio

Distinctio secūda.

prout ait Valer^{us} libro. vi. ca. ij. de quodam dicente duas esse res que dant licentiā hominibus vt libere loquant. s. senect^{as} et liberorum orbitas. quia exq̄ erat senex et cito moritur^{us} nec habebat prole p̄ qua fuerat sollicitus libere dicere potuit veritatem nullū verendo.

Capitulum sextum.

De instructione eorum qui sunt in sexto gradu. scilicet senū decrepitorū et incōmodis senectutis.

Vnt etiā admo

nendi q̄ sunt in vltima etate que dicitur senect^{as} decrepita. q̄ s̄m Sen^{ecae}. epla. lxx. est seruit^{us} et edificium putredinis vndiq̄ ruens. vt eo q̄ sunt mortis viciniores eo sint semp̄ ad moriendū patiores et deo proximiores. Nam et si mors sit cōmunis omnibus tamē p̄rie in insidijs est iuuenibus. sed in ianuis est senibus. et maxime decrepitis. Unde sic est de corpore senis sic de putredinis edificio in quo omnis iūctura dilabitur et de die in diem discinditur. Circūspiciendū est q̄ s̄m Sen^{ecae}. vbi s̄. quō binc exreas: quia nil de futuro habet quod speret quem senect^{as} in primo deducit ad mortem Unde in alijs etatibus aliqua esse potest spes vltioris vite. sed in senibus decrepitis nihil est morte p̄pinqui^{us}. Laueāt etiam decrepiti ab excessu in alimentis et potibus. quia vt dicitur in libris saturnaliū Sen^{ecae} de facili inebriantur. Et causa est s̄m Aristo. quia in eis corpus est siccū et in mēbris durioribus naturales ineat^{ur} obserātur Et ideo exalatio exclusa ad cerebrū ascendit. Studiū etiam senis debet esse vt i eo moriāt vicia anteq̄ ipse moriāt. prout ait Seneca epla. xxviii. Et sequit^{ur}. Nūcra annos tuos et pudeat te velle q̄ volebas puer facere. Et epla. lxxiii. ait. Nec debēt eē opa senis illa nolle q̄ voluit puer. et semp̄ bene velle mori. Et sequit^{ur}. Aliquē senectutē curam vt beneviuerē. i senectute vt meli^{us} moreretur. Qui em̄ talis nō fuerit erit puer centum annorū maledict^{us}. Sicut exponit illud ysaię penultimo Gregori^{us} moral. xxviii Unde ait Seneca epla. lxxii. Nihil est turpius q̄ senex incipies beneviuere. Senis etiam studiu sit abdicare voluptates: recogitando enēdare peccata culpas. et attendere penalitates seniles. Et ideo velle dis-

soluit esse cum xp̄o. Unde de hīs miseris senem p̄comitantibus ait Gregorius super euangel. li. j. omel. j. In illa decrepita senectute statura curuat. visus debilitat. ceruix exsiccata deponit. frequentibus suspirijs pect^{us} vigeat. Uire^{us} vbiq̄ deficit. loquentis verba anhelit^{er} intercidi^t. Nam si languor deficit. plerūq̄ senibus ipa senect^{as} egritudo ē. Et s̄m Sen^{ecae}. epla. cx. In senibus meliora p̄teruolant et deteriora succediūt. et ponit exemplum optimū. Quēadmodū ex amphora pino effluit quod sincerissimū est et q̄d turbidū et grauissimū est postea subsidet. Sic in etate nostra q̄d optimū est p̄mo ē. illoq̄ exhausto in peccato: fecerit vite nostre deo reseruam^{us}. Item senect^{as} insanabilis morbus est. et ideo tristē illā vocat Virgilius. Exq̄ etiam nō restat seni spes de vita longa. et impossibilis est dilatio mortis diutina. nō restat nisi vt bñ mori studeat. S; bene mori p̄cedit beneviuere. quia non potest male mori q̄ benevixerit. nec bene mori q̄ male vixerit. quia s̄m Augustinum in sermone de innocentibus. Hac aia diuersione penititur peccator vt moriens obliuiscat sui q̄ dum viueret oblit^{us} est dei. Debet etiā senex moriendo bonū posteris exemplum relinquere. Sicut fecit ille bon^{us} senex. de quo. ij. Macha. v. qui ait. Exemplū forte dereliquam vobis. Unde narrat Valer^{us} li. viij. de quodā senex virtuoso qui cū centesimo annū ageret interrogauit eū quidam quare tam diu viuere vellet. Qui respōdit. quia nō habeo aliquid in quo senectutem meam accusem. Unde s̄m Sen^{ecae}. epla. lxxv. Non est curandū vt diu viuam^{us} sed vt beneviuam^{us}. nā qui male dies multos et annos expendit: nō vixit. sed in vita morat^{ur} Et insuper s̄m Augustinū de duodecim abusionibus. Secūdus grad^{us} abusionis est senex sine religione et virtute. Unde querit ibidem. Quid stolidi^{us} dici potest si mens ad p̄fectionē vite nō cōtendat quando rotius corporis habitus senectute affectus ad interitum properat. Caligant oculi. surdescunt aures. et sic omnia alia corporis mēbra in se deficientia domū corporis in prius ruituraz esse denūciant. Et sequit^{ur}. Sicut in lignis reproba arbor compet que post flores fruct^{us} non exhibet. sic reprobus est quem flos iuuentutis deserit et tamen bonorū operū fruct^{us} maturos non ostendit.

Pars tertia.

Et subdit ibidē. **Q**uādo sunt in sene due carnis particule. q̄ in sene nō veterascunt. sed ad peccatū ptrahūt. s. cor et lingua. q̄a in sene cor vanas cogitationes machinarī non desinit. Et lingua loquit̄ quecunq̄ cor machinauerit. **L**auēat etiā senilis etas ne hec due particule iuuenescāt et senē decipiant. Et subdit generalē regulā dicens **U**nīcuīq̄ etati cōsiderādū ē qd̄ etati emineuti dignū sit et h̄ semp̄ agat qd̄ nec vitaz nec etatem vilescat. De hīs et similibz cōferat predicator euangelic⁹ cum iuuenibz et senibus.

Distinctio tertia tertiē ptis h̄ summe.

Capitulum p̄mam.

Nobiles nō glorient̄ de nobilitate. z de bul⁹ parua cōmoditate.

Quāsequenter ad monendū sunt viri q̄ ad differentias p̄ditionū. Sunt aliqui nobiles et ingenui. z sunt aliqui serui et infimi. **N**obiles ḡadmonendi sunt vt nō se efferrant z inaniter glorient̄ de carnis nobilitate. Nam om̄es eque nobiles sum⁹ respiciendo originē. et illa noīa libertus z libertinus seruus z ancilla aut ex ambitiōe sūt aut ex iniuria fm̄ Sc̄i. ep̄la. liiij. Unde et ait **G**rego⁹. moral. xij. sup̄ illud **J**ob. xxxij. **N**ūquid nō in vtero fecit me q̄ z illū. **D**ivines homines natura sunt equales. **S**z accessit dispensatio ordinē q̄busdā plari videamur. **R**ōne ḡ originis indifferentis nō oportet multū gloriari. Unde **E**ccl̄. x. **Q**uid superbis terra et cinis. **I**n super nō oportet gloriari rōne inferioritatis illius partis cui⁹ ista nobilitas. **E**st enī ista nobilitas ex parte carnis et sanguinis que ē infima pars hominis. p̄pter qd̄ dicit **p̄pha** **D**see. ix. **G**loria eoz ab vtero z partu. **I**n super non est gloriandū in nobilitate carnis. et h̄ ratiōne alienitatis. qz ista nobilitas nō est nostra. sed parentum. Unde ait **A**puleius de deo **S**ocratis. **I**n hominibus cōsiderādis noli aliena estimare. **A**lienavoco que parētes pepererūt. generosus eos parentes lauda. Unde ait **E**risosto. sup̄ **B**arb. omel. v. **N**obilitas cognatoz nō valet nisi fuerim⁹ nosmetipsi boni. **E**t omel. ix. idem dicit q̄ nobilitas parentum malis nō prodest. sicut **E**lau malo patrie nō pfuit bonitas. **E**t omel. xlix. dicit q̄ nō

prodest habere p̄m̄ **J**ob sine operibz. **I**n super nō est gloriandū de generis nobilitate. et h̄ rōne facillime degeneracionis cōtingentis. Nam nobiles sepe a p̄zibz suis degenerant. prout ait **V**aleri⁹ li. iij. ca. v. **U**nde vocat tales nobilia portenta sordibz imbuta. **H**inc q̄dam sapiens ait q̄ n̄ viuētes fm̄ nobilitatez parentū. sed sub umbra eoz. similes sunt locis sordidīs sole illuminatis. **I**tem nō est gloriandū de generis nobilitate. rōne iudicij durioris. quia sicut ait **E**riso. vbi s̄. **V**iri⁹ parentū nihil valet. sed ex hoc mai⁹ iudicium sumimus nisi bonis similes simus. **U**nde ait **J**uuenalis. **O**mne animi viciū tanto conspectius in se crimen habet q̄nto maior q̄ peccat habet.

Capitulum secundum.

De verā nobilitate.

Nobilitas autēz vera fm̄ **J**uvenalē est q̄ animus virtutibz ornat. **E**t fm̄ **S**enecā ep̄la. xlv. **I**lle generosus est q̄ a nata bene ad virtutem composit⁹ est. **I**tem ille est nobilis qui fm̄ phie documenta viuit. q̄a fm̄ **S**enecam ep̄stola. xlvij. **N**obile animus facit phia. **E**t ideo dicit̄ ibidem q̄ **P**latonem phia fecit nobilem et nō inuenit. **E**t **E**risosto. sup̄ **B**arb. omel. xliij. ait q̄ est vna nobilitas siue peccato esse z voluntatem dei facere. **U**nde **H**iero⁹. de cōingio ait **S**ola apud deū libas ē nō fuisse pctis. et sūma apud deū nobilitas est clarere virtutibz. **E**t ideo ait **B**erū. ad **E**ugenium. **G**enus apostolorū nō fuit aliunde nobile q̄ morū ingenuitate z virtutuz varietate. **S**ed tñ econtrario est de multis nobilibz **D**e quibz **G**rego⁹. dyal. li. ij. ca. xxxij. sic dicit. **N**onnullis solet nobilitas generis parere ignobilitatē mentis. **U**nde tales faciūz sibi quasi clipeū vel castrū ad peccandum z se defendendū. contra quos d̄. j. **P**etri. **E**t quasi liberi nō q̄si velamē habētes malicie libertatem.

Capitulum tertium.

De instructione ignobiliū. z de modicitate incōmoditatz illi⁹.

Contrario monendi sunt ignobiles sanguine vt studeant esse nobiles virtute.

Distinctio tertia.

quia humili loco et gente nati multi fuerunt clari. sicut recitat Valerius li. iij. ca. iij. ponens exempla de multis talibus. Et primo de Tullio hostilio quem in cuiuabulis primo accepit agreste tugurium. eiusque adolescentia in peccore pascendo fuit occupata. validior etas imperium rexit romanum. sed senectus eius in altissimo maestatis fastigio fulsit. Et Socrates humiliter genitus. non solum hominum reputatu sed apollinis oraculo sapientissimus pronunciat est. Hucus ergo de humili genere: tamen clarus philosophia moribus et probitate satis magis commendabilior est nobili nato ex alto genere talibus carente. Unde Iuuenalis. Volo pater tibi sit terribilis dum modo tu sis. Facidi similis vulcanusque arma capellas que te terrete similem producat Achilles. quasi diceret. Melior est natus probus ex patre humili quam natus viciosus et improbus ex patre nobili.

Capitulum quartum.

Non gloriandum est de peminencia donorum.

Consequenter ad monendi sunt vniuersi tam nobiles quam ignobiles: ut non inaniter se extollant de excellentia donorum naturalium nisi regant regulis virtutum gratuitarum. immo quanto plura acceperit quis dona naturalia: siue a parte anime qualia sunt ingenium scientia memoria et huiusmodi. siue a parte corporis qualia sunt sanitas. agilitas. pulchritudo. fortitudo. et huiusmodi. tanto debet esse humilior et deo gratiosior. unde dedit deus alicui quosque talenta. alij duo. alij unum. Matth. xxv. Et ideo secundum Gregorium ouel. ix. Tanto quisque debet esse humilior ex munere quanto se obligatior esse respicit in reddenda ratione. Quid ergo habes quod non accepisti. Et quod gloriaris quasi non accepisti querit apostolus ad Corinthios. iij. Ideo dicitur. ix. dicitur. Non gloriatur sapiens in sapientia sua nec fortis in fortitudine sua. Num ergo talia sine communi bonis et malis non se effert quis ex talibus. unde sunt quedam dona hereditaria. id est hereditum dei. et quedam filiorum concubinarum ait Augustinus. li. de patientia. Et mox. dicitur quod quedam sunt dona sine quibus bene viuunt. Et mox. p. dicitur quod quedam sunt dona que mu-

niunt. quodammodo ornant. Sed sunt multi abutentes donis. unde deum laudare potest debuerant. tanquam ingrati filij inde deum impugnant et seducunt. Et sicut dicitur ysaie. v. Sapientes sunt ut faciant mala. Et ideo dicit dominus Iuce. xvj. Prudentiores sunt filij seculi huiusmodi filijs lucis. Similiter abuteretur multa sua pulchritudine sicut impudici quorum pulchritudine alios alliciunt et inficiunt. Unde dicitur Prover. ij. Circulus aureus in naribus suis mulier pulchra et fatua. Sus cum licet habeat circulum aureum in naribus illi non parcat. sed supponit stercoreibus et fodit in mundicijs. Ita mulier pulchra et fatua pulchritudine sua ostendit leccatoribus suis. et sordescit eam carnalibus fediratoribus. Quis pertraxit fecit quodam adolescens callidus et mundus. de quo refert Valerius li. iij. cap. iij. quod cum mira specie sua plurimum feminarum illustrium sollicitaret oculos. oris decorem vulneribus diffudit. et deformis in se commisit quod esse mulieribus causa libidinis. Et Ambrosius. li. ij. de virginitate ait. Iuuenes videntes fabule ferunt cum propter admirandam oris pulchritudinem in amore libidinosum incenderet feminas. stigma tamen vultus suum inarasse et sic illarum libidinosum affectum cohibuisse. Quod dissimiles sunt moderni iuuenes et iuuenule qui potius pulchritudinem suam augere student ut libidine accedant quam ut illam extinguant. Et potius darent aurum ut virgines deflorarent quam ut virginitatem in puellis preseruent. sicut et fecit beatus Nicolaus qui ei operibus tres puellas maritauit. nelupanaribus infamare fuisset fornicibus. Auli ergo de pulchritudine corporis glorie quam potius est occasio ruine quam propter uandem pudicitie. quia non ex talibus sunt estimandi boni et virtuosissimi. sed secundum Senecam epistola. lxxix. Omnia suo bono. scilicet proprio constant Et ponit ista exempla. Fertilitas comendat vitem. sapor vitium. velocitas ceruum. ferre sarcinam equum. Sed in homine optimum est ratio. hac autem cedit animalia. deus sequitur Ratio ergo primum est hominis. cetera pro communi sunt illi cum brutis. Valerius enim homo et leones similiter valent. formosus est homo et pauones formosi sunt. velocius est homo et equus cerui velociores sunt. sed sola ratio precellere facit hominem. quod unum hominis proprium bonum est. Qui ergo gloriatur in domino gloriatur. cuius ymago est ratio ait. Et secundum apostolum

Pars tertia.

.ij. **Rozib. j.** Gloria nostra h̄ e testimoniu
p̄scie nostre. sine quo testimonio nō ē gau/
dium aīe. s̄ tribulatioz angustia in om̄em
animā hoīs opantis malū. prout dicitur
ad romanos zc.

Distinctio q̄rta tertie p̄tis hui⁹ summe.

Capitulum p̄mum.

De multiplici admonitōne diuitū.

Quoniam **U**nsequenter ad

monēdi sunt hac distinctōe quar
ta s̄m differentias temporalis pos
sessionis hoīs diuites et paupes. Unde
diuites admonendi sunt ne iniuste diuiti
as congregent. et hoc p̄ rapinas. vsuras. do
losas mercaturas. vel p̄ alios modos illi
citos quibz congregari solent diuitie. pro
pter q̄d dicunt m̄amone iniquitatis. **B**ac
rhei. vj. et **Luce. xvj.** Unde et **Hieronim⁹**
eplā. **xxvij.** dicit q̄ omnis diues iniqu⁹ vel
heres iniqui est. **I**tem admonendi sunt di
uites ne inordinate diuitias amant z appe
tant. quia **Eccl̄s. v. dz.** Qui amat diuitias
fructum non capiet ex eis. Et **Thimo. vj.**
Qui volunt diuites fieri incidūt i varias
temptationes z in laqueū dyaboli. zc. **I**te
admonendi sunt diuites ne diuitias a dō
collatas q̄si p̄rium retineant. s̄ indigent
ibus eas cōmunicēt tanq̄ alienas nō su
as p̄rias. quia dz **Johā. iij.** Qui habuerit
subitantiā hui⁹ m̄di eriderit fr̄em suum
necessitatem h̄e z clauerit viscera sua ab
eo quō caritas dei est in illo. **I**tem admo
nendi sunt diuites vt in diuitijs non cōsi
dant eo q̄ caduce sunt z defectibiles nec i
dier vltionis p̄tegere valentes. **U**n dz **Pro
uerb. xj.** Qui cōfidit in diuitijs corruet. et
nō p̄derūt diuitie in die vltionis. **I**te ad
monendi sunt diuites vt de diuitijs non
supbiant nec paupes p̄temnant. Unde dz
Thimo. vj. Diuitibz hui⁹ seculi p̄cipue nō
sublime sapere nec sperare in incerto diuitia
rum. **I**tem admonendi sunt diuites vt se
cum nō posse diuitias ferre sepe recogitēt.
Job. **xxvij.** Diues cū dormierit nihil secū
auferet. qz nihil intulim⁹ in hūc mundū. et
ideo nihil nobiscū auferre possum⁹. **U**n dz
et **Breg. mo. xvij.** dicit. **D**iu cum rebz no
stris manere nō possumus. quia illas aut
moriendo deserem⁹. aut ille nos viuentes
deserent. Et ideo restat vt diuites admo
neant de commutando terrenas diuitias

p̄ celestibz. quia dz ibidem. **T**errena seruā
do p̄dim⁹ largiēdo seruam⁹. Et patrimo
niū nostrum seruando p̄ditur. s̄ erogatus
manet. **A**gendum ergo nobis est vt res ab
solute p̄curas in nō p̄cundam trāsire co
gamus mercedem. Et ideo dz **Luce. xvj.**
Facite vobis amicos de m̄amona iniqui
tatis. dando paupibz de portantiibz ad ce
lum elemosynas vestras. Et ideo s̄m **Au
gustinū li. sermonū. s̄mone. xxxvij.** **U**olu
it de⁹ vt aliqui essent paupes quibz dare
tur elemosyna. vt sic diuitibz esset regnum
celoz venale. **I**tem admonendi sunt diui
tes vt maloz diuitum penas a dño com
minatas p̄cogitent ac p̄caueāt. **S**ic enim
dñs **Luce. vj.** **U**e vobis diuitibz qui ha
betis hic p̄solationē vestram. Et **Jacobi**
q̄nto dz. **A**gite nunc diuites p̄plorare vlu
lantes in miserijs vestris. **Q**ui ergo volue
rit ista enadere oportet diuitias iuste acq̄
rere. ordinate amare. misericorditer eroga
re. et saltem affectu p̄temnere. **S**unt enim
diuitie bone. sed nō quia faciunt bonum
nisi bene illis vtentem s̄m **Augustinuz de**
verbis dñi sermone. **xij.** **Q**uid em̄ prodest
plena bonis archa et inanis cōscia. **B**ona
vis habere et nō vis bon⁹ esse. **E**rubescet
de bonis tuis si dom⁹ tua plena sit bonis
et malum te habz dñm. **N**on em̄ est homo
ex his estimandus vel reputandus s̄m **S**e
necam eplā. **lxxij.** vbi dz. **L**um voluerz ve
ram hoīs estimatōez scire et q̄lis sit. nudū
inspice. depone patrimoniū. depone hono
res z alia fortune mendaci coꝝpus ipsuz
eruat. aīaz intuerē. q̄ q̄ntusq̄ ē alieno an
suo. **I**tem admonendi sunt diuites vt di
uitiarū vilitates intine p̄siderent. qz lu
tum sunt. terra sunt. simus sunt. Et ideo
Abacuk. ij. **U**e qui multiplicat nō sua vs
q̄quo aggrauat p̄ se densū lutum. **I**te cō
siderande sunt illarū fallacie. qz s̄m **Breg.**
sup euangel. **li. j. omel. xvj.** diu nobiscū ma
nere nō p̄nt. Et qz mens inopia nō depo
nunt nec animā satiant. et causa est s̄m **au
gustinū de quietate anime.** quia aīa ma
toꝝ est omni creato virtute cōphensua.
Et ideo nullo eo q̄rumcūq̄ magno q̄d ea
min⁹ est satiari potest. Et quia omne con
tinens maius est suo p̄tento. **I**deo aīa oīa
continere valens maior est omni creato q̄d
ab ea cōphendi potest. **Q**ui ergo animā
suā implere desiderat. appetat deu q̄ p̄t in

Distinctio quarta.

finitate suā replere p̄t in bonis desideruz
nostrū. 7 nullū aliud creatū h̄ p̄t ad plenū.
Ite admonēdi sūt diuites p̄siderare mul-
timoda diuitiaz impedimenta. quia liga-
menta sunt. musculi sūt. onera gūia sūt.
et h̄ inordinate diligentibz illas. **U**nde d̄r
Sap. ciiij. Creature dei facte sūt i tēptari-
onē aiehoim et in musculas pedibz insi-
pientiū. qz fm **Aug. de v̄bis d̄ni sermone**
xxij. Amoz rerū spaliū viscus ē spūaliuz
pēnarū. **L**ōcupisti adhesisti. amozem d̄ni
pdidisti. Amoz em̄ mūdi adulterat aiam.
Amōz fabricatoris castigat eam ait ibidē
fm̄one. **lv.** Et qz difficile est h̄c diuitias 7
nō anare. ideo suis possessoribz periculose
sunt. **E**t ideo dixit d̄ns cuidā iuueni diui-
ti viam perfectionis requirenti. **M**atth̄
xi. Si vis perfectus esse vade 7 vende om-
nia que. 7c. **Q**uibz auditis tristis recessit.
qd̄ videns d̄ns verbū terribile diuitibus
intulit dicēs. Amen dico vob: difficile est
diuites intrare in regnū celoz. **H**ec et mul-
ta alia p̄siderantes antiq̄ diuitias p̄tem-
pserūt. et h̄ tam d̄ni mundana possidētes
et studiosi sine in sapientia phantes q̄ vi-
ri p̄fecti dei filiū sequentes. vt plen̄ dicit
infra parte sexta. vbi agē de religiosorum
paupertate. **A**d q̄ se efferant nec extollant di-
uites in diuitijs. qz fm̄ **Greg.** Successus
temporalium diuine reprobatois est iudiciū
Ad qd̄ euidenter p̄banduz narrat in vita
beati **Ambrosij** epi. **Q**ui cum semel romā
pergeret. in quadā villa ruscie hospitat̄ est
in domo cuiusdā hoīs ditissimi. **Q**uez cū
beat̄ **Ambrosij** requireret d̄ statu suo. **R**e-
spondit ille diues. **S**tatus mē semp̄ felix
extitit et gloriosus. qz ad libitum possideo
quasi infinitas diuitias. habeo suos 7 an-
cillas. filios et filias. domos. redditus. et
agros. et omnia que desiderat anima mea
succedunt mihi ad vota. **Q**uibz audis in-
fremuit obstupuit 7 condoluit eps. vocāo
suos et dixit. **S**urgite velociter recedam̄
hinc. quia d̄ns nō est in loco isto. **F**estine-
mus igitur velociter ne nos hic inuoluet
vltio diuina cum isto in diuitijs securita-
tem habente. **Q**uibz egressis subito se ter-
ra aperuit et hominē illum cum vniuersis
que habuit viuum in infernum absorbnit
Quibz expletis dixit sanctus **Ambrosius**
Ecce fratres q̄ scire de in sine irascitur
cum mūdāna et p̄spera semp̄ elargitur.

Capitulum secundum.

De admonitione pauperū. et de vtilita-
te paupertatis.

Ensequenter ad
monendi sunt paupes necessita-
te 7 voluntate. quia quidam sūt ne-
cessitate. qui nō habent diuitias. s̄z habere
vellent. quidam sunt paupes voluntate. qui
habitas diuitias deserūt. nec illas habere
vellent si possent. **E**t h̄i sunt p̄fectiores 7
t̄po similiores 7 cariores. de quibz dicit i-
fra parte. **vj.** distinctione. **ij.** de religiosozū
paupertate. **E**t sicut pauperes voluntate
p̄fectiores sunt et excellentiores pauperi-
bus necessitate: ita magis meritorium est
et deo accept̄ magis illis q̄ istis subueni-
re. nisi vtriq̄ subueniri possit. **P**auper ergo
necessitate informand̄ est de patienti suf-
ferentia sue paupertatis. vt eam sustineat
quasi medicamen 7 peccatoz purgamen-
tum. prout ait **Gregori⁹** sup̄ **Eze. omel. xx**
loquens de diuite epulone et **Lazaro** pau-
pere. vbi d̄r. **Q**uos morum infirmitas vul-
nerat medicina paupertatis curat. **Ysa. xl**
vij. Elegi te in camino paupertatis. **S̄z**
fm̄ **Arisosto.** sup̄ **Matth. omel. iij.** Pau-
peritas est camin⁹ igne horribilioz. **S**icut
ergo eger nō debet granari de medicamē-
to aspero. nec purgandus sine scindendū
de igne siue ferro. **S**ic nec pauper de pau-
peritatis camino. sed eam sustineat cuz pa-
cientia. et dicat cum **Thobia. iij.** **P**auper
rem vitam gerim⁹. sed multa bona habebi-
mus si timuerim⁹ deū. **I**tem monend̄ est
pauper vt letāter paupertatem sustineat. q̄a
fm̄ **Senecam** epistola. **ij.** **H**onestā res est
leta paupertas. **I**lla vero nō est paupertas
si leta nō est. **Q**ui cum paupertate bene cō-
uenit: diues est. **N**on qui parum habet. s̄z
qui plus cupit pauper est. **E**t **Grego.** super
Eze. lib. ij. omel. vj. ait. **I**lle pauper est qui
eget eo quod nō habet. sed qui non habet
nec appetit habere ille diues est. **I**tem mo-
nendus est pauper vt diuitias nō appetat
qz fm̄ **Grego.** vbi supra. **P**aupras quippe
inopia mentis est nō in qualitate posselli-
onis. nam cui cum paupertate bene cōue-
nit pauper nō est. **E**t p̄cipue caueat a sum-
ma paupertate que consistit in peccato. **I**lla
cū vera paupertas est in qua est veraz di-
uitiarū carentia. **U**nde **Apoca. ij.** dicitur

Pars terciā.

Dicis quia diues sum. Et sequitur. Et ne-
scia quia miser es et miserabilis paup-
er et nudus. et hoc quia spoliatur spūali-
bus diuitijs. De quibus ysa. xxxij. Diuitie
salutis sapientia et scientia. et timor domi-
ni ipse est thesaurus. Item Hiero. epla. xcv.
Pauperem nō facit commendabilem sua
paupertas. sed si peccata caueat. Itē mo-
nendus est pauper vt spūales diuitias ac-
quirat vt sit in deo diues. Unde fm Au-
gustinū super Iohannes omel. xxv. Felix
est qui bono modo aurum habet i archa.
sed felicioz qui habet deum in p̄scientia. qz
p̄mus habet quod perire potest et vñ per-
ire potest. sed q̄ habet deum nec perire po-
tēst. nec ab illo ipso nolente auferri potest.
Unde dicit Augustin⁹ de ciuitate dei lib.
v. ca. xvij. Deus est opulencia mentium et
possessores suos felices facit. Item paup-
ericola et incommoda diuitum cōsideret
vt sic facilius paupertatē suam sufferat. qz
vbi multe sunt opes multi sunt qui come-
dunt illas. Et quid prodest sustinere mul-
tos ribaldos leccatores et pessimos diu-
micos. Reuera nihil. ymmo multuz obest
tales de patrimonio crucifixi fouere. Tū
ad maximū inconueniens deducunt qui
ratione dignitatū vel honorum sibi colla-
torum tales sustinere compellunt. quia si-
ne illis esse nō possunt quos tamen malos
esse sciunt. quia vix aliū reperti sunt. Item
pauper cōmoda multa paupertatis reco-
gitet. que sunt securitas ab hostib⁹ exteri⁹
et p̄scientie iocunditas interius. Un̄. La-
rabat vacuus coram latrone viator. Un̄
recitat Augustin⁹ confessio. vj. q̄ transiēs
p̄ vicum vidit pauperē mendicū iocantez
et letantem. et cōuersus ad socios ingemu-
it dicens. Omnib⁹ conatib⁹ quibus labo-
ramus nihil vellem⁹ nisi ad securam letici-
am peruenire. in quo nos iste paup̄ p̄cedit
Et sequitur. Ille letabatur et ego anxi⁹ eram
Ille securus et ego trepidus fuerā. Unde
Secūdu⁹ pb⁹ loquens de paup̄tate di-
cit. Paup̄tas est odibile bonuz. sanitatis
mater. curarum remotio. absqz timore se-
mita. sapientie reperitrix. negociū sine dā-
no. sine calumnia possessio. Et ideo multi
ista considerantes paup̄tatem elegerunt.
de qua dicit infra diffuse parte. vj. Insup
super om̄ia pauper filij dei paup̄tatē sum-
mā reducat ad memoriā. Qui cum diues

esset in om̄ibus fact⁹ est egenus p̄pter nos.
.ij. Corinth. viij. Item recogitet pauper.
paupertatis a deo electionē. cōmendatio-
nem et beatitudinū pauperis p̄missionem
Beati pauperes spiritu quoniā ipsoz est
regnum celoz. Non dicit domin⁹ erit. sed
ē. Un̄ paupes facit dño testate sūt dñi re-
gni celoz. Quicūqz igit diues voluerit re-
gnū hīe celozū vadat ad pauperes et illō-
tanqz a veris dominis comper. quia non
potest irritari verbum dñi dicentis Bar-
thei. v. Beati pauperes spiritu quoniā
ipsoz est regnum celozum. Et ne paupe-
res de sua turbentur paupertate. sed vt
mel⁹ informēt qualiter se habere debeāt
in illa. narrat beatus Gregori⁹ super euan-
gel. lib. j. omel. xv. Quis quidaz pauper
Seruulus nomine. rebus pauper: s; me-
ritis diues. paralyticus a p̄meua erate cui
ad seruiendū mater cum fratre aderat. hic
quicquid ex elemosena accipere poterat a
dantibus hoc alijs erogauit pauperibus
Studebat in dolore gratias deo agere.
hymnis dei et laudib⁹ vacare. Hic ad ex-
tremū vite veniens hortat⁹ est peregrinos
hospites surgere et psalmos canere. Et cū
ipse cum illis quasi moriens psalleret. vo-
ces eoz compescuit dicens. Tacete tacete
paulisper. Nunquid auditis quante lau-
des angelozū canentium resonant in celo
Et hec verba dicens. spiritū reddidit. tan-
taqz fragrantia omnes repleti sunt quous
qz sepeliretur quantā nunqz antea senserūt
Ecce qualiter hinc exiit qui equanimitate
paupertatem et flagella sustinuit. Insup
recogitent pauperes q̄ Lazarus pauper ē
synum. Abiabe deportabat. sed diues epu-
lo in infernum sepeliebatur. vbi est propriuz
cimiteriū malozum diuitū. Insup nar-
ratur in vita sparum libro secūdo ante fi-
nem de quodam sene. qui impetrauit a do-
mino vt videre posset animas iusti et pec-
catoris exeuntes a corpore. Et cum venis-
set ad ciuitatem in qua solitarius qui est
mebatur sanctissim⁹ moreret. vidit quen-
dam tartaricum descendētē super illum.
et tridentem igneum in manu habentem.
quem posuit in corde. et illā abstraxit ani-
mam infelicem et recessit. Deinde processit
ad aliū vicū. vbi vidit quendā peregrin-
um pauperem nec curam habentē mor-
ientem. Ad quem cū accessisset descende-

Distinctio quinta.

runt Michael Gabriel et multi angeli qui omnes rogabant animam ut exiret. Qua non exiit ait Gabriel Michaeli. Summe cui est hoc proprium. Et ille respondit. Iussi sumus ut sine dolore et vi eam educamus. Quibus dictis adest David cum cythara et omnes psallentes de hierusalem. Et ut ipsa anima istos psallentes audivit statim egressa est. et a Michaele recepta. et sic cum infinita leticia ad celum deportata. Hec et consimilia ad consolationem bonorum pauperum sunt recitanda.

Distinctio quinta tertie partis huius summe.

Capitulum primum.

De admonitione hominum existentium in peccato.

Deinde admonendi sunt homines secundum varias vite qualitates. mali scilicet et boni. Sed primo monendi sunt peccatores. ut peccata deiciant ne dyabolo seruiant. et ne pro peccatis in infernum descendant. Et ideo dicitur Eccl. xxi. Quasi a facie colubri fuge peccatum. Et sequitur. Dentes leonis dentes illius interficientes animas hominum. et quasi rumpheas bis acuta omni iniquitas. Sicut ergo homo fugere debet colubrum intoxicantem leonem deuorantem. et rumpheam trucidantem. sic fugiat dyabolum ratione peccati. qui animam inficit deuorat et interficit. Unde dominus Res. lincoll. peccatum describens dicit quod peccatum est mortis parens. dyaboli progenies. superni luminis obtenebratio. et totius boni priuatio. Quia ratione peccati in bonis gratuitis spoliatur et in naturalibus vulneratur. Quantum autem gentiles peccata detestabantur propter suam fedicitatem ait Tullius libro tertio de officiis. capitulo decimo. sic recitans verba antiquorum. Nihil turpe faciendum bono viro etiam si ex omni parte lateat. Nihil enim auare. nihil iniuste. nihil libidinosum esse faciendum philosophia persuadet. Unde recitat ibidem quandam fabulam a Platone introductam de quodam qui dicebatur Syses. que ferunt fabule semel in quendam magnam terram hyatum descendisse. ubi vidit equum eneam. in cuius lateribus vidit corpus hominis inusitate magnitudinis. a cuius digito anulum aureum extraxit. Qui cum venisset Syses in

ter pastores: erat enim ipse regius pastor. et conuertisset anulum ad palam. a nullo ipse videbatur. et tamen omnia videbat. Qui cum iterum anulum ad locum suum regirasset videbatur ab omnibus. Sic igitur hac oportunitate auili regine stuprum intulit et regem interemit et alios quos voluit. Et sic repente anuli beneficio refectus est Lydia. Hunc anulum ait Tullius ubi supra. Et si habeat sapiens nichil sibi plus licere putet peccare quam si non haberet. Honesta enim manifestaque viris bonis non occulta querunt. Unde nihil refert iustus sine enim habeat peccandi facultatem sine non: semper habet deum pre oculis tanquam presentem. Et ideo nusquam mala facit. Quod patuit in David qui inuenit Saul inimicum suum in spelunca. nec tamen voluit eum occidere et si libere potuisset. ut patet secundo Regum. Semper igitur detestanda sunt peccata. Unde Seneca epistola. lviij. ait. Nunquam satis cum vicijis litigauimus. que sunt sine modo sine fine persequenda. Nam illis nec est modus nec finis relinquendi. Unde si illa aliter extrahi nequeunt: ipsum cor cum ipsis est euellendum. Unde secundum Ambrosium libro de paradiso. Peccatum est preuaricatio legis diuine et celestium inobedientia mandatorum. Vel secundum Augustinum contra Faustum. Peccatum est dictum vel factum vel concupitum contra legem dei eternam. Vel peccatum secundum Augustinum in finem est priuatio vite ipsius anime que quidem vita deus est. Et sequitur. Plange mortuum sed plange impiam. Plangis corpus a quo discessit anima. et non plangis animam a qua discessit deus. qui est eius vita. Unde secundum Augustinum de duabus animabus. Hominis spiritualis anime est a dei cognitione auersio. Et secundum eundem de ci. di. lib. xij. cap. i. Hominis anime est cum ea deserit deus quod a deo derelicta propter peccatum horride fetet. quia secundum Anselmum. Tolerabilius fetet canis putridus hominibus quam anima peccatrix deo. cuius fetor ad celum ascendit. Unde et idem ait in suis meditationibus. Si hic cernerem peccati fetorem et illic inferni horrorem et oporteret me necessario unum eorum immergi prius in infernum mergerem quam in peccatum immittere. Unde male prius mundus a peccato gehennam intrare quam peccati sordibus pollui celorum regna tenere. Unde vilius est peccatum quam dyabolus. quia solum peccatum illum vilius facit.

Parstercia.

Et vnūquodq̄ ppter qd̄ et illud magis. Et nota de iuvene luxurioso que angelus in poemate sustinere ppter ferore peccati. sic pleni⁹ narrat in vitis patrū. Et ideo vnusq̄q̄ hoc consideras dicat cū ps. Iniquitatem odio habuit et abominatur. zc. De vicijs s̄o in generali ait Hugo de sacra. li. i. pte. xij. ca. i. sic. Septem sunt vicia capitalia. vt supbia q̄ aufert ab hoie deū p appropriatōez. Inuidia primuz. Ira seipm. Accidia spoliaturū flagellat. Auaricia flagellaturū eijcit. Sula ciectū seducit. Luxuria seductū fuituti carnis subijcit. Et seq̄t. Anima rōnalis i sanitate sua vas est solidū z integrū dei capax. quā vicia h̄ mō corūpūnt et viciant. qz p supbiā inflat. p inuidiā arefcit. p iram crepat. p accidiā frangit. p auariciā dispergit. p gulam inficit. p luxuriam pculcat et in luti redigif. Quid ar̄ sit vnūquodq̄ corū describit ibidē dicēs. Supbia ē amor p̄ie excellentie. Inuidia odiuz felicitatis aliene. Ira p̄urbatio mentis z rōnalis aie. Accidia est ex p̄fusiōe mentis nata tristitia siue tediū z amaritudo imoderata. Auaricia est imoderat⁹ appetit⁹ habēdi et sua retinēdi. Sula imoderat⁹ appetit⁹ edēdi Luxuria p̄cupiscētia voluptatis explede suoz modū vel p̄ rōez efferēs. Ab his vicijs oriunt̄ omnia alia tanq̄ a fonte malo puer si riuuli. De quibz tractat Gregori⁹ mora. xxi. super Job. xxxix. Procul odorat bel-

Capitulum secundum.

De admonitione penitentiu.

Dedicatoz igitur omnes efficacit moneat vt riliter pugnēt p̄ pdictos duces z eoz exercit⁹ z q̄ omnes interficiāt etiā cū demonibz sicut fecit Josue de hay et p̄lo ei⁹. Josue. viij. sup qd̄ origenes omel. viij. Rex hay signat dyabolū. plus eius vicia. Demones em̄ interimini⁹ nō p̄riā eozum subaz z naturā interimētes. s̄ op⁹ eoz qd̄ est pctā facere in carne n̄a mortificantes. fm̄ illud Lolo. iij. Mortificate mēbra v̄a sup terrā fornicatōez z imundiciā. zc. S̄z bit p̄ p̄niam. ad quā omnes inuitat Jobā nes bap. dicēs Barth. iij. Penitētiā agite. Et d̄ns ip̄e a penitētia incepit p̄dicatōem dicēs Barth. iij. P̄niam agite. Et beat⁹ Petr⁹ Act. iij. Penitēmini igit inq̄t z puer

timini vt dele. pctā v̄a. Est em̄ penitētia vtilis. qua mediante pdicti hostes cū duce suo dyabolo interficiunt fm̄ qd̄ ait Augustin⁹ de trini. li. iij. ca. v. Penitētia aia resuscitat z mors ip̄a occidit. Et sequitur Crucifitio interioris hois penitētie dolores intelligunt. et p̄nētie qd̄ salubris cruciat⁹. p̄ quā mortē mors impietatis p̄imitur. Est autē p̄nā op̄ima res q̄ defectus reuocat ad p̄fectū. fm̄ Aug. in yponosticō. Item fm̄ Aug. de ecciā. dogribz. P̄nā est pctā puniēdo nō admittē. z admissa deserte. Nec em̄ p̄nā necessaria est om̄i peccati quia sicut baptisina mūdāt ab originali. sic p̄nā purgat ab oī actuali siue mortali siue veniali. S̄z sicut i baptisate requirit̄ elementū purgās. s̄bū sanctificans op⁹ hois intingēs. Ita i p̄nā req̄rit̄ aqua p̄p̄ctōis. vt q̄s corde doleat. fm̄ illd̄. Scindite corda v̄a. Itē s̄bū p̄fessōis vt q̄s ore peccata p̄omat. fm̄ illud. Cōfitemi alterutrum pctā v̄a. Item opus satisfactionis vt ope pctā puniat. fm̄ illd̄. Agite dignos fruct⁹ p̄nie. Nec etiā p̄nā sicut d̄ i breuiloquio devicijs securitatē homini p̄stat: ne enī dyabol⁹ iterū inuadat. exēplo philomene que securi⁹ refidet in spinaz densitate p̄iūgeriū q̄ in amenitate p̄atoz virentiū. Itē a peccati putredie p̄uat exēplo medicine asperre. z salis amari a putredine carnes p̄uātis. Itē ad celestia hoiez subleuat exēplo autis macerate q̄ p̄ macie alti⁹ volat q̄ si in pinguara fuisset. Itē deo peccatorē recōciliat. qz nullū h̄z de inimicū quez nō suscipiat in grāz p̄ emendā de pctō sibi factā. qz ip̄e diluimulat pctā hominū ppter p̄nāz Item curiam celestem lenificat. quia eozū gloriāz quodāmodo augmentat. Et ideo Lu. xv. Gaudii est in celo sup̄no peccatore p̄niam a gente.

Distinctio sexta tertie p̄is hui⁹ summe.

Capitulum pinum.

De admonitione viduaz.

Consequenter ad monēdi sunt hac distinctōe sexta homines fm̄ differentias statū. scilicet conugalis. vidualis. et virginalis De admonitione conugū dictum est sufficienter supra parte secunda distinctione quarta. Et licet ibidem etiam aliquantiter vical de itary viualis. At tamē h̄ ca. p̄mo

Distinctio sexta.

moneat vidua p̄cepto ap̄lico dicēte **Thimo.** v. Vidua eligat nō min⁹ seragita āno r̄n. q̄ fuerit vni⁹ viri vxor. Et sequit̄. **Volo** aut̄ iuniores nubere. s; h̄ dicit indulgēdo nō p̄cipiendo. Nam antiquit⁹ mulieres q̄ vno erant p̄tente m̄fionio corona pudicitie honorabant̄. sicut ait **Valerius** li. ij. ca. j. **Uñ** tales vidue sup̄ modū a **Hiero.** li. ij. s; **Iovinianū** cōmendabant̄. z exemplificāte de multis q̄ noluerūt puolare ad secūdas nuptias. **Uñ** et **Marcia** **Carbonis** filia vt d̄: ibidem cū lugeret virū suū defunctū et matrone quererēt ab ea. quē diem luce⁹ haberet vltimū. **Illa** r̄ndit. quē et vite mee **Illa** eīn q̄ sic virū lugebat de alio habēdo nō cogitabat. **Uñ** z narrat̄ ibidem de alia vidua. quā cū p̄pinqu⁹ ei⁹ moneret vt alteri nuberet. qz pulcra erat valde et iuuenis et opulenta. **Illa** r̄ndit. Non nubā de cetero qz si bonū virū inuenero vt ante habui semper timerēt p̄derē eum. z sic dolore doloꝝ r̄i cumulare. **Si** vō malū inuenero. quid opus est post bonū sustinere malū. **Similiter** **Valeria** amisso **Seruo** viro suo nullū volebat itez nubere. **Quē** interrogata q̄re nubere nollet. **R̄ndit.** Semp̄ maritū meū viuere estimo et i deo nubere nolo. **Et** seq̄t̄ ibidē. **Regant** vidue anteq̄ religio xp̄iana fulgeret vnicubas sp̄ dec⁹ habuisse int̄ matronas. legāt etiā nullū sacerdotē bigamū nullū flaminē bimaritū. s; postq̄ in pōtificatū sunt electi viros desinere esse. hayde siccate forbitione. **Est** eīn hayda q̄dā verba q̄ a viris bibita omnē morū libidinōsū viri extinguit et castū reddit. **Utinā** sacerdotēs z pontifices moderni h̄ herbe haberēt noticiā et eam in sui creatione z consecratione biberēt. **Quales** at̄ debēt esse vidue legāt z h̄ sciāt q̄d sc̄ptū est i **Zuca** vbi d̄: qz **Anna** erat vidua ab adolescētia sua vsqz ad. lxxiij. annos. q̄ nō recedebat de templo dieb; neqz noctib; ieiunijs z orationib; vacās. **Recordent̄** etiā vidue sarepta ne q̄ sue et filioꝝ saluti helye p̄tulit famem vt ptz. iij. **Re.** xvij. **Uñ** et **Hiero.** in li. dvi. dicitate p̄uāda alloq̄t̄ quandā viduā dicēs **Quid** angustiaz habeāt nuptie didicisti i ip̄is nuptijs. **Et** seq̄t̄. **Quid** vis te rursus ingerere in id q̄d tam noxiū est. **Bruta** animalia z aues vage in easdē pedicas retia qz scient nō incidūt. an forte p̄pter liberos h̄ vis. s; ridiculū est p̄ certo sperare q̄d vi-

deas multas nō h̄re. **Verū** tamen fm̄ indulgentiam ap̄li. vidue que nolūt cōtinere aut nō p̄nt nubāt in dño. z p̄cipue adulescentule. quia meli⁹ est maritus accipere qz dyabolū. **Uñ** **Hiero.** epla. xcvj. de quodā viro q̄ sepeliebat viginti vxores z d̄ muliere que habuerat viginti duos maritos. qui dño fuerāt postea copulati. z erat oīm romę expectatio: q̄s quem e duob; pus ferret ad sepulcrū. **Sed** vicit marit⁹. et i dō totū vrbis p̄plo p̄fluente coronat⁹ est. z palmas tenēs acclamauit. vxoris multas nubere r̄tū p̄cedat marit⁹. **Uñ** **Hiero.** ibidē alquens viduā cui scribebat sic ait. **Obsecro** te vt ista testimonia nō noueris q̄b; incontinētib; z miseris subuenit̄. sed illa potius lectites q̄b; pudicitia coronat̄. **Sufficie** eīn tibi qz p̄didisti p̄mū virginitat̄ gradū. z p̄ tertiu venisti ad secūdū. hoc ē p̄ officiu z puigale ad viduitat̄ p̄tinentiā. **Qualiter** aut̄ vidua d; cauere a societate puerfa et a suspicionē mala docet **Hiero.** epla. xcv. dicens. **Quid** facit vidua inter familie multitudinem z int̄ mistroꝝ greges. **Et** sequitur. **Lauca** oīnes suspensiones et q̄cqd̄ de te pbabiliter fingi p̄t. **Non** ambulet iuxta te calamistrat⁹ pcurator. nō histrio factus i feminā. nō cātoris dyaboli venenata dulcedo. nō iuuenis nitidus. nil artū scenicarum. nil tibi in obsequijs molle iungatur. sed habeto tecū viduaz z choros virginū. habetoz tui serus solacia. **Semp** iu manib; diuina sit lectio. crebra oratio. vt oīm cogitationū sagitte q̄b; adolescentia p̄cuti solet h̄mōi clipeo repellant̄. z vidua bigamie nesciat indulgentiā. **Qualiter** autem vidua debet esse ornata docet **Hiero.** epla xciiij. vbi viduā alloq̄t̄ dicēs. q̄d facit in facie xp̄iane purpurissus z cerusa. **Nā** altez ruborē genaz labioꝝqz mentis. altez candorem oris et colli. **Ignis** iuuenū et fomēta libidinū sunt hec z impudicie signuz. **Et** sequit̄. **Quid** vnu; pollicemur et aliud ostendim⁹. **Si** lingua p̄sonet castitates et totū corp⁹ p̄fert impudiciā mēdaciū est. **Qualiter** aut̄ debz vidua esse sobria docet **Hiero.** ibidē dicēs. **Quid** necesse ē iactare pudiciā. q̄ sine comitib; z appēditijs suis. s; p̄tinentia et p̄tate fides sui facere nō potest **Apostolus** macerat corp⁹. z adulescentula seruēre corp⁹ p̄ cibis. **Secura** est de castitate. **Uñ** ait **apostol⁹** ad **Thimo.** v.

Uidua in delicijs vinēs mortua ē. Et sub
dit Hiero. vbi s. Ardētes dyaboli sagitte
ieiunioꝝ ⁊ vigiliaꝝ frigore restringēde sūt
Et ideo dicit. Vinū ⁊ adolescētia duplex ē
incendiū. Unde ⁊ brūs Hiero. i. fmoē ad
Paul. ⁊ Eusto. ait. Hoc pmū moneo hoc
obtestor vt spōsa xpi vinū fugiat preneno
Hec aduersus adolescētiaꝝ pma arma sūt
demonū. ⁊ non solū in mulieribꝝ gentilibꝝ
suande viduitas dat exemplū vt pdictū ē
sed in creaturꝝ irratōnalibꝝ sicut in turtu
re. fm q̄ refert brūs Amb. exame. omel. v.
dicēs q̄ si fuerit amissione cōparis vidua
ca: iterare p̄iunctionē recusat. Discite ḡ in
q̄t mulieres q̄nta sit viduitas grā q̄ etiam
in auibꝝ pdicat ⁊ obfua. Et ideo dic̄ ap̄s
Loz. vii. Dico uupsꝝ ⁊ viduis bonū est ill
si sic p̄maneat.

Capitulum secundum.

De admonitione virginū.

Virgines autem
sunt in sup̄ admonēde eo modo
q̄ eas monet ap̄s Loz. vii. vbi
ait. De ḡginibꝝ p̄ceptū dñi nō habeo. p̄si
siliū aut̄ dozē. Quia aut̄ stat⁹ ḡginal̄ est
q̄ si stat⁹ celic⁹ ideo nō est in p̄cepto. p̄pter sui
arduitatē ⁊ difficultatē. p̄pter q̄d ait dñs
Barb. ix. Sūt eunuchi q̄ se castrauerunt
p̄pter regnū celoz. q̄ potest capere capiat.
Unde Hiero. ad Eustochiū eplā. lxxxiiij.
describens virginitatē eminentiam dicit.
Virginitas nō est in p̄cepto. q̄ maioris
mercedis est q̄ nō cogit sed offert. ⁊ durissi
mū erat p̄ naturam cogere quēpiam. ange
loꝝqꝝ vitam ab hominibꝝ extorquere. ⁊ id
quodāmodo dominare q̄d pdictum est. Et
sequit̄. Fili⁹ dei ingrediens mundū nouā
familiā instituit. vt q̄ ab angelis honora
bat in celis. angelos. i. virgines hiet in ter
ris. Item Ambro. de virginitate ait. Su
pergredit̄ virginitas pdictōem hūane naſe
p̄ quam homines angelis assimilant̄. An
geli em̄ sine carne viuūt. sed ḡgies de car
ne triumphant. et ideo cū martiribꝝ aureo
lam merent̄. Item Hiero. in sermone ad
Paulā et Eusto. sic dicit. Profecto in car
ne p̄ter carnē viuere nō terrena vita est sed
celestis. vñ in angelicā glām acq̄rere maio
ris meriti est q̄ habere. Esse em̄ angelum
felicitas est. esse ḡ ḡginē virtus. dum hoc
obtinere viribꝝ nitit̄ cum grā q̄d bz angel⁹

et natura. vt r̄q̄ tñ et esse virginē vt ange
lum diuini muneris est officiū nō hūanū
Qualis aut̄ esse debeat ḡgo describit apo
stol⁹ Loz. vii. dicens Virgo cogitat q̄ de
sunt vt sit sc̄ta corpe et spū. In q̄ snia apre
docet vt virgo deo dedicata sit int⁹ ⁊ extra
pura ⁊ mūda. ⁊ in vtroqꝝ deo vacāa sit ⁊ in
tenta. Unde cuz sit talis tūc alloquet̄ eam
sponsus et dicit illud Lanti. Tota pulcra
es amica mea ⁊ macula non est in te. Sed
fm Bern. sup̄ canti. Illa ē tota pulcra cui
nihil deest for̄mōsitatis. et nihil inest defor
mītat̄is. Sed ista pulcritudo nulli inesse
potest virgini nisi in mente sit nitor p̄scie
⁊ in carne virorū pudicitie. Un̄ summe de⁹
delectat̄ in nitorē cōscientie. q̄ est facies ḡ
ginis pulcra. de qua sponsus sponsaz allo
quens dicit Lanti. viij. Ostende mihi fa
ciē tuā soror mea. Un̄ legit̄ de q̄dā virgine
dicente. Nō est mihi cura de facie exterio
ri q̄ sepe est occasio ruine ⁊ peccati. sꝫ de fa
cie interioꝝ in quā respicere delectat̄ sume
spōsū me⁹ filius dei. Sꝫ ad hāc pulcritu
dinē intus ⁊ extra p̄seruandam oportet vt
ḡgo sit abstinens et sobria. q̄ fm Hiero.
eplā vbi s. Si experimento inq̄t creditur
hoc pmū moneo vt sponsa christi vinū fu
giat preneno. quia hec aduersus adolescē
tiā pma sunt arma demonum. Quid ergo
oleum flāme ad ḡcimus. Quid ardētī cor
pusculo fomēta igniū mīstram⁹. Dode
rat⁹ ḡgo virgo sit tibi cibꝝ. venter nūqꝝ reple
tus. sintqꝝ tibi q̄ridiana ieiunia et refectio
saturitatē fugiens. Sit etiā virgo humil̄
et timida exēplo beate ḡginis. que ⁊ si deo
placuisse p̄ virginitatē. tñ ip̄m p̄cepit per
humilitatē fm Bern. sup̄ missus est. Un̄
fm Hiero. in epistola vbi supra. Brā vir
go de humilitate deum laudat. et seipsam
quodāmodo. sed deus p̄cipue magnificat
dicens. Lu. i. Magnificat̄ ania mea dñm
Et sequit̄. Quia respexit hūilitatē ancille
sue. Ecce em̄ ex h̄ brām me dicēt om̄es ge.
Un̄ solū d̄ hūilitate nō d̄ ḡgitate nec d̄ ce
terꝝ p̄tuitibꝝ ⁊ progratiuis suis facit brā vir
go mentionē in suo cantico. Unde ḡnis
caritas sit omniū virtutū mater origie et
infor̄matione. tamen humilitas mater est
omniū virtutū p̄seruatōe Un̄ dicit Aug⁹.
de bo. virginali. Q̄ castitas et virginitas
est virtus. sꝫ hui⁹ virtus custos est hūilitas
Sit ḡ ḡgo p̄ccūda ⁊ tacita fm Hiero. ad

Distinctio sexta.

Demetriadē eplā. lxxxvij. vbi ait. **S**it sermo yginis prudēs modest⁹ & rar⁹. nō tam eloq̄ntia: s; pudore p̄ciosus. **D**irēf om̄s tuā te tacente verecūdiā. te loq̄nte prudētia. **A**ūq; detractio ex ore ygis p̄cedat. sed & p̄monē viciōsū vitet. sit etiā bonis exercitijs occupata. **U**n̄ et **H**iero. loq̄ns de istitutiōe filie eplā. lxxxix. matrē sic alloquit̄. **R**eddat tibi filia tua ygo pensum q̄ridic⁹ s; septuraz florib;. assuecat se ad orōnes. ad psalmos nocte p̄surgere. mane hymnos canere. tertia. sexta. nona. & i alijs bonis iacie q̄si bellatrix p̄p̄ stare. **E**t seq̄t. **D**iscat & laudam facere. colū tenere. fūlū rotare. & pollicestamina ducere.

Capitulum tertium.

De admonitione multiplici virginū. et quales esse debent & de fructu yginitat;. et de penis violentium yginitatem finantiquos.

Est insuper om̄nis virgo q̄ vincit in mūdo autē claustrō admonēda. ne sit vaga. s; quieta. & nō egrediat̄ cū Dyna ad videntas mulieres regionis illi⁹ ne corūpatur. **E**m q̄ d; **S**en. xxxij. **N**am yginitas est thesaur⁹ imp̄ciables. & postq̄ amissa fuerit irrecupabilis. **U**n̄ **H**iero. ad **E**ustochiū eplā p̄dicta. **L**auē q̄so ne q̄n de te dicat d; **V**irgo israel cecidit & nō est q̄ resuscitet eā. **A**udacter em̄ loquor. **C**ū em̄ om̄ia possit de⁹. suscitare tū nō potest yginē p̄ruinam. **V**aleat em̄ liberare de pena. s; nō vult coronare corūp̄tā. q; s; nō p̄t sua iusticia. **S**ed q̄ hoies sunt solliciti ad custodiā thesauri recuperabilis. quanto magis irrecuperabilis. **U**nde de isto thesauro ait **B**regori⁹ lib. i. sup **E**ze. omel. xij. **D**ep̄dari desiderat q̄ thesaur⁹ in via publice portat. **I**lle q̄ yginēs q̄ ostendūt suā pulcritudinē q̄si venale vt carus pellē. timere p̄nt ne a latrūcul⁹ sathanicis vt a leccatorib; dep̄dent. **U**nde de quolibet eoz d; illud **J**ob. xliij. **P**er noctem erit quasi fur. quia ocul⁹ adulteri obseruat caliginē. **Q**uaz sollicitē h̄ere yginēs sancte de p̄seruanda yginitate narrat **A**mb; o. li. ij. de yginitate dicens. **F**uit em̄ q̄dam virgo antiochie pulcerrima & sanctissima. cui⁹ pulcritudo m̄l̄rū appetebat. q̄ vi postea ducta fuit ad lupanar. **I**n tus erat columba. et foris strepēbāt accipi

tres. **Q**ue flens orauit & dixit. **D**ñe qui dō nasti. mihi virgini tue feras & leones domares: potes & nunc si placet has feras hominū mentes refrenare. **A**ūc templū tuū dñe inuadit. sed ne patiaris incestum fieri sp̄d se. **E**t vi; p̄ces compleuerat ecce miles quidam intranit. **Q**ua timente dixit. **N**e timeas. **S**up̄ueni em̄ saluare aiām tuā nō perdere. quia nō vt adulter ingressus sum. sed martir esse desidero. **Q**uem⁹ ergo et nōs vestimenta. et tua vestis me faciet vere militem xp̄i. q; martirē. & mea vestis te p̄seruabit yginēz. **S**ume q̄ pallium meū quo te regas & vultum abscondas. **S**olent enim hoies erubescere qui lupanar exeunt. **S**ic q; factū est. **S**ed cū quidam lupanar intrasset credens ibi inuenire puellam. in cuius loco virū inuenit statim egrediēs alijs rei euentū denunciavit. **Q**uo audito et cōperro militez p̄ yginē damnariū. **Q**uod cum illa andiuit cucurrit ad locū supplicij et de nece cum milite sancto certauit. **A**t ille. **E**go inq̄t iustus sum occidi & s; me lata est sententia. sed illa replicans dixit. **N**on a lupanari exiui vt fugerem mortem. s; vt pudorem yginitatis p̄seruarem quē perdere timebā. vnde si sanguis in hac causa exquiris: fideiussozē non desidero. **H**abeo em̄ ego vnde soluiam. **I**n me debet exequi sententia q̄ pro me in te est lata. **F**ideiussoz em̄ liber est quando ille paratus est soluere pro quo fideiussit. vnde aut ero rea sanguinis tui. aut ero martir dei mei. sufficiē em̄ in membra p̄pria mortis. q; nō declinant martiriū. sed iniuriosum obprobriuz. **U**n̄ et si vestem tecū mutant. tamen p̄fessionez xp̄ianam nō deserui. **N**oli ergo eripe bñfeciūm qd̄ in veste tua michi dedisti. **S**ic q; sanctissime ambo p̄tendēt & coronā martiriū simul p̄ceperunt. **L**audanda est q̄ hec beata virgoz devirginitat; zelo & de martiriū desiderio. **H**anc yginē opinant aliq̄ sanctam p̄fiscam fuisse. **I**bidē etiam narrat libro. iij. q; sancta **S**orberis cum esset virgo decora facie. et persecutor eam alapis in facie cedi p̄cepisset. vt ibi fieret martiriū sacrificium vbi solet esse pudoris temperamentum. **C**onsimiliter legitur in vita beate **B**rigide q; cum ipam quidam nobilis peteret in coniugem: ipsa yginitatis zelo petijt a dō aliquā sibi dari corpis

Parstercia.

deformitate qua mediante omnium proco-
rum in eam cessaret instaurata libidinosa.
Et certane ad peccata eius vnus eius oculus cre-
puit et liquefactus est. Quod videns pater eius
pmisit eam velari. Sed statim facta p[ro]fessi-
one de virginitate oculum sibi restituit de-
ex solita pietate. Consimile p[ro]ficit de qua-
dam sanctimoniali in abbacia que appella-
tur fons euerardi. qua quidam rex inde tra-
situm transiens mirabiliter p[ro]cupiuit. Qui
p[ro]cupiscentie causam cum a rege requireret
Respondit rex. Oculorum tuorum mira pulchri-
tudine capsum. Et illa. Noli inquit do-
mine mi de his sollicitari. habebis enim quod
desiderasti. Et in sero thalamum ingredies
ambos sibi effudit oculos. et illos regi tra-
misit dicens. Ecce mitto tibi quod concu-
pisti exteri. et tamen remanet mihi visus in-
terius in quo delectatur dominus meus et sponsus
Iesus christus. Quibus auditis et visis rex super mo-
dum condoluit et locum p[ro]dicium in huius
rei memoria possessionibus ditauit immen-
sis. Insup[er] narrat Hieronymus. ep[isto]la. xliij. de qua-
dam virgine sacra que noluit a beato Mar-
tino videri. qui illam p[ro]cellam moribus vir-
ginitate et vite sanctitate venit visitare. sed
penum ei misit ac p[er] fenestram ei loquens
dixit. Ora pro me pater sancte. quia a viro
nunquam fui visitata postquam hunc locum ingres-
sa sum. Quibus auditis eam vir sanctus bene-
dixit et edificatus recessit. Ex his igitur exem-
plis aperte colligitur quod sollicitate fuerant vir-
gines sacre ad p[ro]seruationem sue virginitatis
p[ro]cipue deo dicat et sacrate. Et ideo peri-
culosum est et deo iniuriosum virgines sa-
cratas violare. aut a virginitatis p[ro]posito
nondum p[ro]secratas retrahere. Unde narrat
Hieronymus. ep[isto]la. lxxxix. quod p[ro]traxata nobilissi-
ma femina iubente viro qui erat patruus
Eustochij virginis habitum cultumque illius
virginis mutauit. cupiens vincere p[ro]dicte
virginis p[ro]positum matrisque illius. scilicet paula
desiderij. scilicet vt nuberet. Et ecce eadem no-
cte cernit in somnis ad se angelum venisse
sibi penas minantem terribili facie hec verba
dicentem. Tu ausa fuisti viri cuius imperium
p[ro]ferre christi voluntati et caput virginis et sp[iritu]s
se dei in manibus tuis sacrilegis correctare.
Et ideo ille manus ex nunc arefcent vt setias
cruciata quod feceris. et finito quinto mense
ad inferna duceris. Insup[er] et si in scelere
p[ro]seueraueris et marito et filiis infra p[ro]di-

ctum spaciū orbaberis. que omnia p[ro]ordi-
nem sunt expleta. Et seram huius mulieris
penitentiam velox designauit interitus se-
quens. Sic fleuit christus in violatoribus
templi sui offensus. Nec mirum si offendant.
quia virgo p[ro]secrata vxor est regis eterni et
compar quodam modo regine celi et marie
dei. Unde et ait Hieronymus. alloquens Eu-
stochium virginem vi supra. Zelotipus est ihesus
non vult ab alijs faciem tuam videri. Ipse et
dicit tibi. Una est columba mea. vna est p[ro]-
secta mea. semp[er] ergo te cubilis tui secreta
custodiant. sponsus tuus tecum ludat intrin-
secus. Ora sponsum et ille tibi loquetur. Un-
sicut miles zelotipus sponsam in castro re-
cludit ne videat. sic christus sponsam suam in
castro religionis includit ne ab alio concu-
piscat et templum suum violat. Sed fin apo-
stolum loquitur. Si quis templum dei vio-
lauerit disperdet illum deus. Et quis p[ro]di-
cta p[ro]cipue intelligant de virginibus deo con-
secratis. tamen omnis virgo sollicita debet
esse de p[ro]seruatione sue virginitatis et si p[ro]-
positum habeat nubendi. Unde fin leges
diuinam Deuteronomio. xxij. Si quis apprehen-
dens virginem concubuerit cum ea debet eam
ducere vxorem. Item et si esset virgo despo-
sata si fuisset in ciuitate corrupta et non cla-
masset debuit lapidari. prout dicitur ibidem.
Unde in vita sancti Kinderij ep[iscop]i dicitur
quod apud antiquos saxonum sanctum fuit vt
quelibet virgo in paternis edibus sp[iritu]s de-
florata. vna absque vlla miscdia sepeliri de-
buit. et violator super eius sepulcrum susp[en]di.
Virgines enim vestales. id est. seruientes dee
veste si inuenirent corrupte viuere sepeliebant
Unde de quadam virgine illi dee malidice
seruiente. que ab aliquibus estimabat corru-
pta cum tamen munda fuisset narratur a
Valerio li. viij. ca. i. quod accepit cribrum cur-
rens ad tyberim et certa de puritate sue vir-
ginitatis dixit. O dea vesta domina mea si sa-
cris tuis seruientis castas semp[er] habui car-
nes et mentes. effice vt h[uius] vase hauria et tybe-
ri aquam et in edem tuam hanc p[ro]feram tibi
immolandam. Et sic factum est. Nec est intel-
ligendum nec credendum quod h[uius] fuit merito sue
virginitatis vel obsequij siue ritus impensij
demonibus. sed fin Augustini. li. x. de ci. dei ca.
xvi. loquentem et tractantem de h[uius] facto. De-
mou p[ro]missa sibi potestate aquam tenuit in
cribro. vt amplius suos cultores deciperet

Distinctio septima

et deluderet. Insuper monende sunt virgines ut habeant de virginitate nitorem conscientie in corde cum sapientibus virginibus oleum in lampadibus portantibus. et sint munda de ex mera voluntate non ex timore cogente quia ut dicit Ambrosius li. j. de virginitate. Non est casta que metu cogit. nec honesta que mercede producit. De fructu virginitatis autem et primo dicit Apocalypsis xiiij. quod nemo poterat dicere canticum nisi virginibus que sequuntur agnum quocumque ierit. Super quod Augustinus de bono coniugali ait. Qui sequi agnum quocumque ierit est per virginitatem mentis et corporis ipsum imitari. Et sequitur. Gaudia virginum sunt in christo. de christo. cum christo. per christum. post christum. Et sequitur. Gaudia enim virginum non sunt eadem non virginum quibus christi. Nam sunt alia alijs: nullis tamen talia. Unde et dominus dicit ysaia. lviij. eunuchis per quas virginibus signantur et continentur. que se castraverunt propter regnum celorum. Dabo eis in domo mea et muris meis locum et nomen meum et filijs et filiabus. Et ideo Augustinus epistola. cxxvij. ait. Beatus est in carne imitari vitam angelorum quam ex carne augere numerum mortalium. Unde hec est secundiorum felicitas non ventre grauescere sed mente grandescere. non pectore lactescere nec visceribus terram sed orationibus celum parcurire.

Distinctio septima tertiae partis beati sume.

Capitulum primum.

De admonitione existentium in prosperitate. et de huius instabilitate.

Consequenter ad monendi sunt hac distinctioe septima homines secundum varias fortune differentias ut non inaniter letentur in hac vita prosperantes. nec tristentur per adversa. quia dicit Proverbia. j. Prosperitas stultorum perdet eos. Unde beatus Augustinus epistola. lxxij. dicit quod mundus iste periculosior est blandus quam molestus. Et Gregorius moralium. vi. super illud Job. v. Vidi stultum firma radice et male dixi ei pulcritudini statim. ait. Quasi per amena prata ad carcerem vadit que per periculis viam prospera ad interitum currit. Et Augustinus epistola. v. Nihil inquit est infeliciter felicitate peccantium. quia penalis nutritur iniquitas. et velut hostis interior roborat mala voluntas. Unde cum hic de impunita dimittit gratiam puni. Item Seneca li. de providen-

tia ait. Nihil infeliciter eo cui nunquam accidit aliquid adversi. quia male iudicaverunt de eo dominus. Et idem epistola. vij. ait. Munera fortune sunt insidie. Et epistola. xl. idem ait. Segetem nimia veritas sternit. rami arborum onere fructuum franguntur. ad maturitatem non pervenit sed ad putredinem nimia fecunditas. Unde et idem evenit illis quos nimia in hac vita corrumpit felicitas. Et Gregorius ait quod successus temporalium diuine reprobationis est indicium. Item Gregorius in registro li. iij. ait. Dum omnia in hoc mundo mutabilitatis ordo corrumpit. nec elevari prosperis: nec frangi debemus adversis. ut humiliati discamus quid deliquimus. et exaltati adversitatis memoriam quasi humilitatis anchoram in mente semper habeamus. Nihil enim stabile in hac vita. sed ut viator modo per plana. modo per ima. modo per ardua curramus. Et sequitur. Artem gubernandi navem mare tranquillum non ostendit. sed ventus contrarius mare turbans magis probum indicat. Unde et Valerius li. vi. ca. ultimo. postquam exemplificavit de multis aliquando prosperantibus et postea adversa sustinentibus concludit dicens. Caduca nimirum et fragilia pluribusque consentanea crepitis sunt ista que vires aut opes humane vocantur. affluunt subito et repente decidunt. in nullo loco et in nulla persona stabilibus radicibus manent fixa. Et ideo neque dici neque estimari debent bona. Unde narrat ibidem de Crasso. cui pecunie magnitudo locupletis nomen dedit. qui ad tantam postea devenit inopiam ut quem ducantem non haberet. sed cum egenus ambularet ab occurrentibus per derisum dives salutaribus. Item narrat ibidem de Cassio. qui prefecture splendore. triumphorum claritate. consulatus honore et magni pontificis sacerdotio illustratus. intantum ut diceretur senatorum patronus. qui postea ad tantam devenit infelicitatem ut manibus carnificis ante totius fori romani spectum torquens dilaniaretur. Similiter narrat ibi de Marcio qui in multis prosperatus. demum perscriptus est. Et de multis alijs similia passis narrat ibidem. Unde et de humana prosperitate gloriari non est tutum. quia secundum Senecam epistola. lxx. Vita securus est quasi mare in quo ubi eadem luserunt die navigia eodem die absorbentur et ipsa. Unde et fortune munera sunt insidie et viscata beneficium ait ibidem epistola. vij. propter quod ait

Pars terciā.

Augustin⁹ de verbis dñi f. mone. xij. **D**igne virtutis est cum felicitate luctari ne illiciat corūpat et subvertat. Et Gregori⁹ sup Ezech. li. ij. omel. vij. **D**igna ars est z mira sciētie disciplina z toto nisu cordis addiscenda. scire equanimiter sustinere p/ spera et aduersa. Et ille magn⁹ est q̄ blandiētibz rebz secūdis nō seducit. ait Bern. ad Eugenii papam. Non sunt aliq̄ ppter mundanas p/ speritates magnificādi. put ait Valeri⁹ libro. vij. ca. ij. recitans dictū Solonis dicēis. Reminē dum adhuc viueret beatū debere dici. sed tunc cū ad dies fati puenerit. Et ibidē interroganti. quis/ nam esset beat⁹. Anaxagoras respōdit. Ac mo ex his quos tu felices existimas vt p/ sperantes. s. beatos dico. sed quos miseros scz aduersa patientes tu dicis ego felices iudico.

Capitulum secundum.

De instructione hoīm existentiū in aduersitate. z de e⁹ utilitate

Igitur admonen di sunt aduersa sustinētes vt de sua nō turbent aduersitate. quia plus pdest z securior est aduersitas q̄ prosperitas. sicut aperte pbat Boeci⁹ de consolatione li. ij. ca. vltimo dicēs. Plus hominibz reoz aduersam pdesse fortunam q̄ prosperam. Illa cum videt blanda mentitur hec semp vera est. Illa cum se stabile monstrat fallit: hec instruit. Illam videas ventosam fluentem z semp sui ignoram: hanc sobriā succinctā et exercitatione prudentē Illa denios a vero bono facit: ista ad vera bona quodā vncō trahit. Et Seneca lib. de pudentia dicit q̄ aduersitas nō est malum qd noceat bonis. qz nihil mali potest accidere bono viro. Nō em̄ miscēt p/ traria. et s̄ qz nulla bona auferūt ab eis. s̄ eos in bonis exercent. et a malis et peccat̄z retrahūt. et gloria z honore cumulāt et p/ serunt. Unde et subdit ibidē. Sicut amnes et ymbres z fontes nō mutant saporē maris nec remittūt. sic aduersarū rerū impet⁹ viri fortis nō vertit animū. s̄ semp in eodem statu pmanet. qz nō p̄ tristare iustū quicqd ei acciderit. Et seq̄t. Omnia aduersa exercitatioes putat. Athlete sine aduersario viri⁹ marcet. rucqz apparet q̄nta sit q̄ sumqz polleat cū aduersa sustineat. z q̄ntū

q̄s possit sustinere z valeat patientia ostendit. q̄cquid accidit boni. p̄sunt in bonū vertit. Et sequit. Patrū bonoz animū habet de aduersus viros bonos. illos veraciter amat. et tamen vult q̄ opibz dolo/ ribz z damnis exagitent vt verū colligant robur. Et thates nolūt filios in sinu semper fouere ne langueant p inerciaz. sed ad p̄ficius fortes illos emittunt vt exerceantur p laudabile miliciā. Et testante sancto Job. Dilicia est vita hoīs super terram. Et addit Seneca vbi supra. exēplificās. Ignis aurū probat. miseria p̄o z inedia viros fortes. Nec est arbor solida nec fortis nisi quaz frequens vent⁹ impellit et incur/ sat. Ipsa em̄ quqz in ramis venit vetatiōe p̄fringit. sed radix celsius z firm⁹ figitur. Et exemplificat tibi de multis magnis viris aduersa deū sustinētibz. sicut d̄ Disio qui sustinuit ignem. de Fabricio paupertate. de Rutilio exiliū. de Regulo tormentā. de Socrate venenū. Item Seneca de p̄stan. dicit. li. i. q̄ quorūdam lapidū inexpugnabilis est duricia. quia nec secari potest adamas nec cedi. sed omnia incur/ tia retundit. Ita anim⁹ sapientis solidus est et aduersa queqz p̄temnit. Consimilia exempla ponit Aristot. sup Bath. omel. xliij. dicēs. Nullus nocere potest p̄ruoso. sed multū p̄ficere. sicut q̄ adamantē percutit ipse est qui pcutit. qui stimulos calcitrat ille est q̄ stimulat. Sic qui insidiat ut et nocet bonis p̄licitatē z magis ledit. sicut q̄ ligat ignem in vestimento flammā nō cōsumit. sed vestimentū incēdit z adurit. Itē Seneca li. de ira dicit. vt tela a duro resiliunt z cum damno cedentis reflectuntur. ita magnū animū nulla ledit iniuria. Et subdit exemplū. Ut em̄ supior pars mundi et ordinatoz sideribz p̄pinq̄ior nō impellit tempestate et omni tumultu caret. inferiora p̄o fulminant. eodem modo sublimus anim⁹ semp est quiet⁹ z in statiōe tranquillā locat⁹. et si aduersa infer⁹ surgant. Et ideo probat Seneca vbi supra. q̄ sapiens nihil potest p̄dere. omnia em̄ in se reposuit. nihil fortune credidit. bona sua in solido habet. p̄tentus virtute. fortuit⁹ nō indigente. Unde z p̄cludit ibidem q̄ non potest fieri iniuria sapienti. Et ponit exemplum de quodam p̄ho capro q̄ cum interrogaret an aliqd̄ perdidisset. nihil inquit.

Distinctio septima

qz oia mea mecu sunt. Et tñ patrimoniu e
in pdā cesserat. filios z filias hostis rapue
rat. patria in alienā dominationez puene
rat. z tñ vrbe capta nō se victū sz indēnem
esse dicebat. qz vera bona sua vt p̄tutes et
mores bonos secū habuit. Dissipata em̄ z
direpta nō iudicabat sua. sz aduenticia et
nuntum fortune sequētia. z illa nō dilexerat
vt p̄ria. **Donendi** ḡ sunt aduersa sustinē
tes vt ea patienter sustineant p̄pter deū. q̄a
tales p̄pter deum septura vbiqz cōmendat.
Unde dicit **Judith. viij. Abraham** tempra
tus est. **Et sequit. Sic Isaac. sic Jacob.**
sic Moyses et omnes q̄ placuerūt deo per
multas tribulationes transierunt fideles
Et Hebreoz. xij. dicit ap̄tus. Quem dili
git de⁹ castigat. et flagel. om. fi. quēre. **Un̄**
et si aliq̄ sint turbati ad temp⁹ p̄missiōe di.
tamen illos nō derelinquit de⁹. sz ex h̄ ma
gis a deo appreciant. **Sicut** legit de bea
to **Anthonio. quē** cū demones semel oran
tem dire flagellauerūt z vulnerauerūt. tan
dem in fine venit ad eum x̄ps cum multo
lumine. **Qui** dixit **Anthoni. Ubi** eras
bonē i huybi cras. quare a p̄ncipio non ve
nisty me iuuare z vulnera mea curare.
Qui dñs. **Anthoni** hic eram. sz expectabā
videre certamē tuū. z h̄vt in tua tribulati
one ozo tua esset feruētior. purgatio pecca
roz plenior. z corona tua maior z p̄ciosior
Et quia nūc viriliter dimicasti z nō succu
buiti. in toto orbe te faciam notari. **Nō** ḡ
fidelis debet grauari si aliq̄ aduersa susti
neat. quia de filio dei dictū est **Luce** vltio
d̄porauit x̄pm pati. et ita intrare gloriā
suā. **Fatuus** ḡ et p̄sumptuosus est qui cre
dit leuioni p̄cio regnū celoꝝ possidere q̄s fi
lius di. qui carissimis apostolis suis dixit
Matth. xx. Potestis bibere calicē quē ego
bibitur⁹ sum. **Sup** q̄d **Bre. li. ij. om̄. iij.**
Per passionis z tribulationis calicē pue
nit ad dei maiestātē. **Et** p̄ amāz poculum
penitētie z p̄fessionis puenit ad gaudiuz
salutis. **Et** idem moꝝ. **xx. in** fine. **Sicut** in
ter spinas rosa crescit et redolet. sic iusti et
si p̄manēt a malis tñ in deo crescūt et redo
lent. **Et** **Aug⁹. de** ci. dei li. j. ca. ix. dicit. **Q**
sicut sub vno igne aurū rutilat et palea fu
mat. **Et** sub eadē tribula stipule cōminuū
tur z frumenta purgant. **Ita** vna eademqz
vis irruens bonos pbat et eliquat. malos
vero damnat vastat et exterminat. **Item**

Augustin⁹ contra **Fausū** li. xxi. dicit. **Nul**
lus hominuz sic p̄dit⁹ est iusticia cui nō sic
necessaria temptatio tribulatōis vel ad p̄
ficiendā virtutē vel pbandā aut p̄firman
dam. **Et** idēz ait epla. **xlviij. Tribulatio** va
let ad retundendā supbiā. et ad pbandā
patientiā. ad abolendā nequiciē culpaz. et
ad augendā gloriā et coronaz. **His** om̄ibz
p̄sideratis magis reputandi sunt aduersa
patientes q̄s p̄speritate fulgētes. **Quod** et
probari potest etiā demonū testimonio. p̄
ut narrat a **Valerio** li. viij. ca. j. dicens. **Sy**
ses q̄ bñficio cuiusdā anuli se reddētis in
uisibiles. put patet sup̄ pre. iij. dist. v. cap. j.
Eum fact⁹ esset rex lydie armis et diuitijs
inflatus **Apollinē** p̄hibū sciscitat⁹ est. **An**
aliq̄s mortalium illo esset felicioꝝ. **Qui** sic
querenti ex abdito sacrarij specu vox emis
sa respondit **Aglaum** sophidium illo feli
ciorē q̄ tamen erat vir pauprimus. etate
iam senior. nec vnqz terminos agelli sui ex
cesserat. sed puuli ruris fructibz cōtentus
erat. **Et** ita **Syses** opulēt⁹ et superbz duz
astipulatozem vane opinionis deū **Apol**
linem habere p̄cupiuit vbi nam esset soli
da z sincera felicitas. qz in pauprate didi
cit. z sic recessit cōfusus. **Et** seq̄t. **Magis**
approbandū ē ridens rugurū q̄s triste curs⁹
et sollicitudibz palaciū. paucaqz glebas
pauoris inexpertes q̄s pinguissima lydie
arua metu referta. **Et** viuuz iugum boum
facilis tutele q̄s exercit⁹ et equitat⁹ et arma
voracibz impensis onerosa. **Et** vnū hor
reolū a nullo appetendū sz securū q̄s thesau
rū immēsūm inlidijs z cupiditatibz p̄do
nū expositū. **Si** ḡ demon dat veritati te
stimoniū q̄ nō est in affluētijs sz potius in
aduersitatibz pauprats gloriandū. fideles
nec illa appetant nec ista refugiāt. quia di
cit **Proverb. xv. Meli⁹** est parū cū timore
dñi q̄s thesauri magni z insatiabiles.

Distinctio octaua terciē p̄cis h̄sūme.

Capitulum p̄mum.

De instructione hominū existētiuz in
sanitate.

D **Einde** hac di
stinctione octaua admonēdi
sunt homines sani et infirmi.
Sanos quidē bene informat **Bre. li. ij.**
pastoz. ca. xij. vbi sic dicit. **Admonēdi** sūt

Partes tertia.

Incolumes vt salutē corpis exerceāt ad salutē mentis: ne si accepte incolumitatē grāz ad vsum nequicie inclinātes dei dono deteriorēs fiant. z ne oportunitatē salutis pmerende corpētēs despiciant. Unde z dicitur *Prover. v. Ne des alienis honorē tuū et annos tuos crudeli. s. dyabolo ipi fuit do.* Et sequit. *Ne forte impleant extranei vrbis tuis.* Sed quilibet san⁹ z robustus pot⁹ dicat dño illō ps. *Fortitudinē meaz ad te custodiā.* Sed multi sūt q̄ suā consumit fortitudinē i opib⁹ dyaboli. z vix dat senectutē suam obsequijs dei. hī seruiunt deo sic seruif fistulatoz et histroni cui datur roba cum iam est inueterata scissaz dilacerata. Similiter admonendi sunt sanine sanitatē suam destruant gula comestari onib⁹ crapulis z ebrietatibus. Et ne sint sui homicide. quia dicit *Ecci. xxxvii. Propter crapulam multi obierūt.* sed qui abstinent est adhiēritam. Et ibidem dicit q̄ in multis escis erit infirmitas. Et ideo ait *Senecca epistola. xcix. Multos morbos fecerūt multa sercula.* Et sequit. *Innumera biles morbos nō mireris. cocos numera.* Medicina em̄ quondā paucarū herbarū scientia fuit. sed post inuente sunt mille cōditure et ciboz cōmixture quib⁹ auiditas excitat. et que desiderantib⁹ alimēta erant onera sunt plenis. Inde in facie palloz. in membris tremoz z miserabilior ex cruditatib⁹ ciboz indigestoz q̄ ex fame macies. Inde membrorū tormenta et innumerabiliū egritudinū et febrizū genera. et ita persequēs corpis et anime pdit sanitas dū regnat supfluitas.

Capitulum secundum.

De admonitione hominum existentū in infirmitate. z de eorū utilitate.

Contra uero admonendi sunt egroti et infirmi vt coipso se filios dei sentiant q̄ illos discipline flagelle pl⁹ castigant. Unde dicit *Prover. ij. Ne fatigeris cū ab eo argueris.* Et *Proverb. xx. dicit. Livoz vulneris absterget mala.* Sed p̄cipue admonēdi sunt infirmi de patientie longanimitate. gratiaz actione. et filiali correptione. qz vt supra dicitur. *Flagellat de⁹ omnē filiū quem recipit.* Unde in vitis patruz legitur lib. 2o. ij. parte. vij. de quodam dicente. *Si*

infirmitas nobis molesta fuerit vt stare ad orandū z psallendū nō valeam⁹ nō conuertemur. quia hec omnia imittit vt destructis corporis desiderijs valid⁹ ad deum erigatur spūs. Et sequit. *Sicut enim magno et forti medicamine egritudo curat. ita egritudine et molestia carnis vicia corpis sanant.* Si enim amittim⁹ oculos nō seramus grauitate. quia extollentie z cōcupiscentie instrumentū amissimus. Si surdi facti sumus: cogitemus qz de cetero vana et iniqua per auditū nō recipim⁹. Et sic de alijs corporis membris z sensib⁹. Sed si infirmitas totū corpus occupat. eo magis cup paulo spirit⁹ crescat et in homine interiori charitas abundet et serueat. Huic cōcordat quod narrat lib. viij. tripertite historie de beato *Anthonio* alloquēte *Didimum* qui oculos amiserat. cui tamen p̄ oculis corporalib⁹ spūales deus cōcessit. p̄ quos regulas gramatice et rethorice didicit. nouum et vetus testamentū cognouit. et libros insup multos ipse edidit. Cui dixit *Anthoni⁹. Non te turbet o didime amissio oculorū corporaliū. tales em̄ tibi desunt quib⁹ musce et pulices tecum cōmunes habent. sed gaude potius quia tales habes quales ipse nō habent quib⁹ angelicū cognoscunt. lumen internū apprehendit et de ipse videtur. Idem *Hieronim⁹* epla. lxxvj. *Non doleas si hoc nō habes qd̄ formicule et musce et serpentes habent. s. carnis oculos. sed ex hoc letare qz illuz vides de quo dicit *Lanti. iij. Vnlnerasti me i vno oculoz tuorum.* Item admonendi sūt infirmi vt se recogitent et magna dei specialitate visitari cum infirmenē. sicut dicit lib. 2o. ij. parte. vij. in vitis patruz de quodam frequenter egrotante. qui tamen cum vno anno nō infirmabat plorabat dicens. *Domine quare me hoc anno non visitasti. sed dereliquisti me.* Sciebat em̄ qz infirmi honorabiles sunt apud deū. Sic narratur in vitis patruz. lib. ij. parte. j. de abbate qui vidit in celo tres ordines corā deo honoratos. Primus fuit infirmoz temptationes suscipientū cū gratiaz actione. Secundus fuit opera mūda coram deo facientium et nihil humanū ex his accipientium. Tertius fuit in subiectione patrum spūaliter viuentū et p̄prij voluntatib⁹ renunciantū. Itē sunt infirmi carissimi dei. qz**

Distinctio prima.

sicut mercator merces quas plus diligit fortius ligat ne perdatur. sic mercator non steret et redemptor noster quos in hac vita plus amat molestijs et infirmitatibus stringit ne vagantes ad libitum periclitentur. Et ideo dicit Seneca. Gratias ago infirmitati mee quae me cogit non posse que non debeo velle. Et sicut in carcerat gaudet si de die in diem debilitet carcer et decidat ut euadat. sic et homo rupto corporis parietelibere ad sui creatoris tendat. Et ideo dixit apostolus. Cupio dissolui et esse cum christo. Unde admonendi sunt infirmi ut pulsantem dominum cum cordis desiderio suscipiant et ei aperiant cordis ianuam. quia secundum Gregorium super illud Luce. xij. Beatus seruus quem cum venerit dominus? etc. Dominus pulsat cum per egritudinis molestias mortem esse vicinam denunciat. cui confestim aperiuntur si hunc cum amore suscipimus.

Sequitur quarta principalis pars huius rotius summe.

Demissis autem varijs auctoritatibus narrationibus et exemplis quibus informandi sunt illiterati. et hoc quantum ad condiciones eorum absolutas proprias vel distinctas ut in parte prima. vel quantum ad eorum colligationes mutuas ut in parte secunda. vel quantum ad eorum conditiones communes et etiam singulares et speciales. ut in parte tertia. In hac parte quarta summo docente ac dirigente magistro ihesu christo adunatae sunt auctoritates narrationes et exempla quibus informari possunt viri laici et ecclesiastici ex quibus consistit respectu ecclesiastica. quae quanto sunt spiritualiores melius reipublicae civilis. tanto debent esse illis perfectiores. quorum omnium caput est vicarius christi in terris pontifex summus. cuius conditiones describere non possumus. quia scrutator maiestatis opprimitur a gloria. Et quae satis hunc describit beatus Bernardus in libris suis ad Eugenium papam transmissis. Incipiendo igitur ab inferioribus progrediendo ad superiores quae sunt in ecclesia dei hac quarta parte primo describendi sunt et admonendi clerici secundum singulos ordinum gradus. Secundo admonendi sunt omnes viri ecclesiastici communiter. Tertio specialiter sacerdotes. Quarto de officio ecclesiasticorum et

episcoporum. Quinto quales episcopi habeant in reipublica ecclesiastica iudices oratores et advocatos. etc.

Distinctio prima quarta parte summe.

Capitulum primum.

De clericis in communi quales debent esse et de signo clericali. scilicet corona.

Admonendi sunt

ergo clerici primo ut intelligant statum suum et nominis sui interpretationem. Unde secundum Hieronymum epistola. xxxiiij. Clericus qui seruit deo in ecclesia interpretatur nomen suum vel vocabulum et nominis diffinitione preclara nititur esse quod dicitur. Cleros enim grece seros latine dicitur. propterea dicitur clericus quia sunt de sorte domini. vel quia dominus ipse est sortis eius. id est pars ut dicitur ibi. Et sequitur. Talem debet se exhibere clericus ut possideat dominum et quod ipse possideatur a domino. Magna ergo est dignitas clericorum quod sunt de sorte domini et immensa est eorum possessio quod possident dominum. et in huius dignitatis signum clericus habent coronas. putat Hugo libro. ij. de sacra. parte. iij. ca. iij. quia primum signaculum clericus est corona. Corona vero dicitur regale signat. secundum illud Petri. ij. Vos enim estis gens sancta. regale sacerdotium. etc. Et propter hoc coma capitis in clerico ad modum corone rotundetur et summitas capitis eius denudatur ut per hoc detur intelligi quod ad regiam potestatem assumit et ut reuelata facie gloriam dei contempletur. prout ait Hugo ubi supra. Et ideo comam nutrire prohibent. et habere vestimenta religiosa monent in decretis dist. xliij. Clerici comam. Monentur etiam clerici ut sint a mundanis negocijs sequestrati. diuinis misterijs participati. excellenti vita predicti. omni grauitate maturi. et archano diuinorum iugiter prelatiui. Unde Hieronymus epistola. xxxiiij. ait. Negociatorum clericum et ex inope diuites et ex ignobili gloria sum quasi quandoque pestem fugit. quod dicitur ad Thimotheum. ij. Nemo militans deo implicat se secularibus negocijs. Et beatus Hieronymus. putat dicitur in Policratico li. viij. cap. xij. Tres clericos a mensa sua exclusit. quia ipsos vidit incompósitos. turpe dicens honesto viro et graui in eis prolixo aliquo inordinatum reperiri. In honestum enim et turpe est clericis deferre in capite sigillum regium et nomine profiteri diuinum

Pars quarta.

ministeriū et capitis denudatione testifica-
ri se debere esse preceptores diuinoꝝ ar-
chanoꝝ. sed seruiūt peccatis et p̄culantur
a sathana et absorbentur a secularibꝝ nego-
cijs et causis. Et idō talibꝝ iam verificat
illud **Trenoz. iij.** Qui nutriebant in cro-
ceis amplexati sunt stercorea. **Consure autē**
vsus a nazareis exortus esse credit q̄ prius
crine seruato demum ob vite cōinentiam
caput radebant et capillos in igne sacrifi-
cij ponebant. put legit Numeri. vi. ut hoc
signo vicia cordis et corpis pullulantia p̄-
scindenda esse designent. prout ait **Hugo**
vbi supra cap. ij. Indecens ergo est clerico
si p̄ corona regia portet coronā supbie cui
maledixit deus p̄ ysa. xxviii. **De corone su-**
perbie. Et indecens est si nutriat crines vt
comā iactantie. quia dicit **Exoz. xj.** Vir si co-
mam nutriat ignominia est sibi et indecen-
tissimū est si in capite circūducatur ornāmē-
ta luxurie et lasciuie. q̄ etiā p̄hibent mulier-
cule deferre. **Pe. iij.** quāz nō sit extrinsec⁹
capillatura aut circūdario auri. In mag-
na ergo reuerentia debent clerici sua serua-
re capita in quibus eminet regalis p̄mi-
nentia.

Capitulum secundum.

De instructione eoz qui sunt in primo
gradu. s. hostiariorum.

Primum igitur cle-
ricoz septem sunt grad⁹ in qui-
bus ad sacra tractanda sp̄ alti⁹
cleric⁹ ascendit vt ait Hugo vbi supra. Pri-
mus ḡ grad⁹ est hostiarior⁹ q̄ i veteri testa-
mento ianitores dicebant. **f. Hugo. vbi**
supra. Et hoz officij est clauis ecclie de-
ferre. eam claudere. et horis cōperentibus
aperire. sicut illi fecerūt in templo dñi. Et
ideo hostiarij debent q̄ intra eccliam sūt di-
ligenter custodire. fideles intus recipere. et
excōmunicatos excipere et eijcere. Isto of-
ficio vti dignatus est dominus qñ emen-
tes et vendentes eiecit de templo. Unde de
se dixit **Joh. r.** Ego sum hostium. **zē.**

Capitulum tertium.

De instructione eoz qui sunt in secūdo
gradu. s. lectorum.

Secūdo uero gra-
du clericoz est lector⁹ q̄ verbū
dei annūciat. Et debet in scie-

tia esse instructi. vt sensū eoz q̄ legūt intel-
ligant. vim accentuū cognoscāt. s̄ba aper-
te et distingere p̄ferāt. p̄grue sentētiās distin-
guant. ne p̄fusione p̄nūciatōis intellectu
auditoribꝝ tollāt. Cōsiderent etiā qd̄ indi-
catue. qd̄ interrogatiue. qd̄ dep̄ssive pro-
nunciandū sit. et v̄ lectoris cordi p̄siden-
tis p̄ueniet. **Lum bñ ordinant de vira ip-**
soꝝ et scia ep̄s ad p̄lm verbū facit. et vidēte
p̄lo tradit eis codex. et dicit eis. Accipite et
estote verbi dei relatores. Et ideo extunc
habent potestare recitandi p̄pheticas et le-
ctiones apostolicas. vt ait **Hugo vbi sup̄**
ca. vi. Hoc officio vsus est dñs qñ i medio
senioꝝ librum ysaie aperuit et legit dicens
Spūs dñi sup me. zē. Luce. iij. Et quo
datur intelligi **f. m. Hugo. vbi supra q̄ gr̄a**
spiritali clarere debent qui verbū dei an-
nūciant.

Capitulum quartum.

De admonitione eoz qui sunt in tertio
gradu. s. exorcistarum.

Tertius grad⁹ est
exorcistaz q̄ habent speciale im-
perij sup spūs imūdos eijciēdōs
a corpibꝝ obsessis. Un̄ libꝝ in q̄ sūt exor-
cismi diuini nō dyabolici cū ordinant de
manu ep̄i recipiunt. de quibus ait aposto-
lus Corinth. xij. Nunquid omnes dona-
tiones habent sanationum. Hoc officio
vsus est dominus quando tetigit aures et
linguam surdi et muti dicens **Barci. vij.**
Effeta quod est ad aperire. Et similiter quā-
do erat iesus eijciens demonium et illud
erat mutum. tria in vno homine faciēs mi-
racula. quia ille q̄ erat mut⁹ loquit. ccc⁹ vi-
det. et obsessos a demone liberat. Luce. xi.
Similiter qñ eiecit de maria magdalena
septē demonia. Cauēat ḡ isti ne immundi
spūs inhabitent in eis quoz est expelle ab
alijs hominibus.

Capitulum quintum.

De admonitione eoz qui sūt in quar-
to gradu. s. acolitorum.

Quartus gradus
est acolitor⁹ q̄ latine dicūt cero-
ferarij. q̄ accessos cereos dū legūt
sur euāgelia et offert deo sacrificiū. non vt
tenebras aeris illuminēt. s̄ vt sicut visibile
lumē manibꝝ gestant. ita p̄ximis opa lucē

Distinctio prima.

ostendat. et errantibus in tenebris peccatorum ducatum prebeant. Hoc officio usus est dominus quando dixit Iohannis. viij. Ego lux mundi. qui sequitur me non ambulat in tenebris. sed habebit lumen vite. *Hec Hugo ubi supra capitulo. viij.*

Capitulum sextum.

De admonitione eorum qui sunt in quarto gradu. scilicet subdiaconorum.

Quartus gradus est ordo subdiaconorum. quorum officium est oblationes ponere in altari pallas et substratoria lauare. et sacra vasa pretercare. episcopo et presbitero circa altare ministrare. Quibus dicit illud ysa. li. *Quidam qui feret vasa domini. Et ideo statutum est a sanctis patribus ut legem continentem de cetero obseruet. Hoc officio usus est dominus quando lintheo se percudit et pedes discipulorum lauit. Joh. xij. Sicut ergo magna specialitas est et dignitas cubiculi regis terreni preparare. sic multum maior est lectulum regis eterni et ea que necessaria sunt pretercare. *Hec Hugo ubi supra.**

Capitulum septimum.

De admonitione eorum qui sunt in quinto gradu. scilicet diaconorum.

Sextus gradus est ordo diaconorum. Horum officium est ministrare in omnibus que aguntur in sacramentis. oblationes in altari inferre et disponere. mensam domini componere et vestire. crucem domini ferre. euangelium predicare. populum ad orandum admonere. et flectere genua precari. et pacem domini annunciaré. Hoc officio usus est dominus quando per manus sacramenta perfecta dispensauit discipulis et eos ad orandum incitauit dicens *Matth. vj. Vigilate et orate. quia hic debet esse septiformi spiritu plenus. putat dicitur in figura Act. vij. Elegerunt septem viros boni testimonij. plenos spiritu sancto et sapientia que persistenter super hoc opus. Hic etiam esse debet ab omni forde mundi et pruribus prauis. putat apostolus *Thimo. iij. Diaconos volo esse pudicos. non bilingues. non vino letos. non turpelucos secretates. Hic etiam debet esse potestates et firmi. Et ideo ait dominus ad moysen. *Aluite serui rent in tabernaculo a viginti annis et supra. quia hęc etas robusta est ad onera preterenda. vñ et super sinistrum humerum stola ponit. Et successores apostolorum decreuerunt ut in matrice ec-***

clesia diebus solenniioribus septem dyaconi circa altare assisterent etiam septem columne altaris fulgentes spiritu septiformi. vñ et hii sunt septem celabra aurea. de quibus dicit *Apoca. i. Et septem angeli tuba canentes. putat dicitur *Apoc. viij. Dominus etiam ponit orarium. id est. stola super sinistrum humerum ut et hanc agnoscant se accipisse iugum domini ad toleranda sinistra et accipiunt tertium euangeliorum manu episcopi ut legant et predicent illa. *Hec Hugo ubi supra cap. r.***

Capitulum octauum.

De admonitione eorum qui sunt in septimo gradu. scilicet presbyterorum.

Septimus gradus est ordo presbyterorum qui legitime seniores interpretantur. Hii sunt successores et vicarii septuaginta discipulorum christi. sicut et episcopi successores sunt apostolorum dei. Horum officium est super angelos et etiam supra matrem dei sacramentum corporis christi conferre. orationes dicere. dona dei benedicere. Hoc officio usus est dominus quando post cenam panem et vinum in corpore et sanguine suum conuertit. prout dicit *Matth. xxvi. Item excellentissime hoc officium impleuit dominus ipse sacerdos et hostia in ara crucis se ipsum obtulit pro nobis. Unde et beatus Augustinus de fide ad Petrum ca. iij. dicit quod christus fuit sacerdos per quem sumus. et sacrificium quo sumus. et templum in quo sumus. et deus cui sumus recõciliati. Horum similiter officium est sacramenta dispensare ut baptizare et catechizare. verbum in ecclesia facere. peccatores ad penitentiam vocare. Et eos apud deum pro remissione obtinenda orationibus suffragiis iuuare. *Hec Hugo ubi supra ca. xj. Sacerdotum etiam proprius est finis papie pro nomine sui interpretatione sacramentum dare. et hoc pro sacramentorum administratione. sacrum docere. et hanc per euangelicam informatorem. et sacrum ducatum prebere pro honestam conuersationem. Sed ut verbis veramur beati Bernardi. in sermone de conuersione sancti Pauli dicere valeamus. Domine ihesu iam non est dicere. ut populus sic sacerdos. sed benedixit domine ihesu ipsi sunt in participatione tua primi qui videntur primatum gerere in ecclesia dei. vnde misera eorum conuersio: plebis tue miserabilis est subuersio. nec mirum. quia multi eorum proprio sunt sceleratiores violentiores et deo abominabiliores. quia peccatores**

vilissimi. pl^o studetes calicibus epotadis q̄
sacris sepcuris respiciendis. et libenti^o au
direr̄ f̄monē de bonovino pelamato in ta
berna q̄ de p̄bo dei pnūciando in ecclesia
In sup leccatores sunt fedissimi. Et tñ sic
fedati audent se allaterare et p̄rectare pol
lucis manib^o filiū dei. **¶** Miseri sacerdotes
et ipudici recogitate q̄ **¶** Paralip. xxvj. **¶** Dzi
us rex qz voluit adolere incensum sup alta
re percussus est lepra. **¶** Si ḡ tam dire punit^o
est q̄ tetigit thurbulū q̄ dire punit^o qui in
pctō mortali tangit verū corp^o dñicū. In
sup si dñs morte rēpali percussit **¶** Zam. q̄
vt dicitur sancti tetigit archam post cogni
tionē vxoris legitime ante legalē munda
tionē. q̄ seuerē percit in fine infelices sa
cerdotes pficiētes et p̄rectātes vez corp^o
dñi post cognitiōem inerricū suaz añ pe
nitentiā lamentationē et verā pfessionem
Et ideo d̄ **¶** Ero. xix. **¶** Sāctificent sacerdo
tes q̄ accedūt ad dñm ne percit eos. non
morte rēpali. s̄ eterna et infernali. Insuper
ad vos sacerdotes miseros clamito. **¶** Jobā
nes baptista q̄ a deo sauct^o fuit q̄ inter ua
tos muliez nō surrexit maior eo p̄remuit
tangere sanctū xp̄i verticē. Et vos peccat^o
inuoluci qua fronte qua p̄sumptione aude
tis tangere totū xp̄met ad damnatōez ve
strā incorpare. **¶** Qui tales estis multo mi
nores merito et inferiores estis **¶** Iohē san
ctissimo. et tñ mai^o et mirabil^o est qd̄ agitis
in sacramento q̄ qd̄ ip̄e fecit in tangendo
et baptisando. **¶** Ip̄e em̄ intinxit et tu intin
gis. sed dissimuliter. qz ip̄e intinxit in iorda
nis flumine et tu in vero xp̄i sanguine. quā
tñ intinctionē a pollutis chritus fert mo
leste dicens per **¶** Hieremiam. **¶** Recedite pol
luti recedite abite nolite tangere. **¶** Treno
rum. iij.

¶ Capiculum nonum.

¶ Quales debent esse sacerdotes.

Quales autē de
bent esse sacerdotes describit apo
stol^o sub nomie ep̄i q̄ sacerdotes
sūt ad **¶** Titū. i. dicens. **¶**oportet ep̄m eē sine
crimine. nō superbū. nō iracundū. non p
cussorē. nō vinolentū. et. **¶** Qū p̄o ordinat^o
pb̄r: ep̄us ponēs man^o sup capita eoz in
vocat sp̄m sanctū sup eos et dicit. **¶** Accipite
sp̄m sanctū quoz renūse. pec. et. **¶** Et man^o
eoz iungit vt ex his sciat se accepisse gra

tiā cōsecrandi bñdicendi et opa misericor
die exercēdi. **¶** Et sup vtrūq̄ bumez stolam
accipiūt vt intelligāt se munitos per arma
iusticie a dextris et sinistris vt nec p̄ aduer
sa frangant. nec p̄ p̄spera extollant. vt ait
¶ Hugo vbi s̄. **¶** De his p̄o gradib^o breu^o d̄z i
decret^o dist. xxv. **¶** Et in libro sentētiāz q̄rta
distinctione.

¶ Distinctio scda q̄rte p̄cis hui^o summe.

¶ Capiculum p̄num.

¶ Q̄ debet esse scientia predicti. debet etiā
esse morib^o matyri.

Et predictis pa
tet quales debent esse clerici spe
cialiter in suo gradu **¶** Sequitur
hac distinctione scda videre quales de
bent esse generaliter in om̄i statu suo. **¶** Ad
monendi sunt ergo clerici q̄ sint puri et im
maculati ex quo sunt ministri creatoris d̄i
dicentis. **¶** Sancti estote quia ego sanctus
sum. **¶** Decet em̄ sanctum dominū sanctum
habere ministrū. **¶** Unde dicit **¶** Leuitici. xij.
¶ Scti erūt dō suo. et seq̄t. q̄ habuerit macu
lā nō offerat panes dō suo. nec accedat ad
misteriū et si cecus fuerit vt claudus. quod
exponit **¶** Grego^o. pasto. lib. ij. ca. xij. dicens
q̄ cecus est qui superne cōtemplationis lu
men et sacram septuram ignorat. claudus
vero qui viam vite nō valet tenere. sed ta
lis est om̄is qui vita peruersa alios in er
rorem mittit et malum exemplum tribuit.
¶ Sint ergo virtutibus ornati abijcientes
opera tenebrarū. id est. peccata. que tene
bras faciunt. in tenebris fiunt. et ad te
nebras ducunt. et induentes arma lucis.
¶ Roma. xij. **¶** In cuius figurā seruientes do
mino in templo mundis vestibus candi
dis et preciosis induunt^o f̄m illud ps̄. **¶** Sa
cerdotes tui induantur iusticiā. **¶** Sint etiā
am clerici scientia predicti. quia **¶** fin. Hugo.
vbi supra ca. i. **¶** Clericus secretorū dei non
debet esse ignarus: quia nunci^o eius est ad
p̄lm. **¶** Si iā verificatū est de ill^o qd̄ d̄z ysai
ly. **¶** Speculatores ei^o oēs ceci. et idō p̄lm
cec^o duc^o a sacerdotib^o ceciis vna cū ill^o ca
dit in foueā damnatōis. **¶** Qualit^o em̄ p̄t sa
cerdos p̄lm in formare ignorans quot sūt
articuli fidei. quot p̄cepta decalogi. que
consilia euāgelij. que et quot peccata mor
talia. quot sacramenta ecclesie. et que pctō
rū circuitaure. **¶** Reserā nescio. sed vnū scio.

Distinctio secūda.

q̄ et si mūd^o plen^o sit sacerdotib^{us}. tamen in-
melle dei raro inuenit opari^o. q̄ et si offi-
cium sacerdotale suscipiat. tñ opus officij
nō implent fm Bre. Sine etiā clerici gra-
uitate macturi exq̄ sunt mistri dei. z lauda-
tores xpi In populo em̄ graui laudabo te
ait ppha. Tñ narrat Amb. lib. i. de offi. di-
ces de scipo. Deministi quendā per aui-
cos mihi cōmendatū in cleru a me nō esse
receptū. eo q̄ gestus eius plurimū dedece-
ret. Et ibidem ait. Altez inq̄t cū in cleruz
recepissem memistis me dicere ei: ne vnq̄
p̄iret. quia uelut quodā uerberere insolentis
incessus ocnlos in eos feriret nec fefellit me
hec sententia. q̄ vterq̄ ab ecclā postmodū
recessit. Leuitas ḡ secularis z gest^o histrio-
nicus z vestis curiosus amplius in hono-
rant clericū q̄ honozant. De quib^{us} Hiero.
ad Eustochiū epla. lxxxiiij. ait. Sunt ali-
qui de meis ordinib^{us} clerici q̄ ideo ad pre-
sbyteratū z dyaconatū ascendūt z illō am-
biunt vt mulieres licenti^o v̄ideant. om̄isq̄
his cura est de vestib^{us} si bene oleant. si pes-
lata pelle nō folleat. crines calamistri vesti-
gio rotant. digiti anulis radiant. Et seq̄t.
Tales cū videris spōsos magis estima q̄
clericos. Sint et clerici sobrii nō vinolen-
ti nō meribibuli. Tñ idem ait epla. xxxiiij.
ad nepocianū. Nūq̄ vino redoleas ne au-
dias illud Hiero. Hoc nō est osculuz por-
rigere sed p̄pinare. Et idem p̄tra Iouinia-
nū ait. Clericus sic bibat vt an biberit ig-
nozet. quia Prouerb. xx. Luxuriosa res est
vinum.

Capitulum secundum.

Q debent esse castitate puri et de peri-
culo cohabitacionis talium cum mulie-
ribus.

Admonendi sūt
in super clerici de conseruanda
castitate. quā sepe maculat mu-
lierum specialitas. Unde Hieronim^o epla
xxxiiij. ait. Hospitiolū tuum aut raro aut
nunq̄ mulierū pedes terant. Et sequitur
Nec sub eodem tecto manseris. nec de pre-
terita castitate cōfidas. quia nec dauid es
sanctior aut Salomone sapientior. q̄ sci-
licet p̄ mulieres lapsi sunt. Et idem episto-
la. xlj. Prima inquit tempraimenta clerico-
rū sunt frequētes feminaz accessus Quid
ergo tibi cum feminis qui cum dño ad al-

tare fabularis. Et seq̄tur. Feminarū cum
clericis nullo pacto diuncta permittit cō-
uersatio. Ipsa ei est ianua dyaboli. via ini-
quitate. scorpionis p̄cussio. nociuumq̄
gen^o est femina cum proximat. stipula in-
cendit igne. flāmiger o igne percutit semina
p̄scientiam pariter habitantis exuritq̄ sū-
damenta mentiū. Unde Prouer. vj. Nun-
quid abscondere potest homo ignē i synu
suo vt vestimenta illi^o nō ardeant. Et ideo
si cum viris femine habitent nō deerit vi-
scarium dyaboli. Et his em̄ au cupatū est
ab inicio peccatū. et feras et ferreas men-
tes domat libido. Tibi ergo crede nō po-
test toto corde cum dño habitare q̄ femi-
narum accessibus copulatur. Nam sancti^o
David ex aspectu femine corruit. ij. Re. xj.
Et Sampson fortissim^o Valide amplexi-
bus ruit. Judicum. xiiij. Amon p̄pinqu^o:
quia semp cum sozore Thamar peccauit.
ij. Reguz. xij. Salomon sapientissimus
infatuat^o est. ij. Regum. xj. Iudices senes
in concupiscenciam Sulanne exarserunt
Daniel. xiiij. sed Joseph fugit mulierem z
saluat^o est. vt patet in Gen. Igitur ne ap-
propies forib^{us} dom^o eius. Prouerb. v. Et
Hiero. vbi s̄. dicit q̄ sancta Tecla p^o pas-
sionis temptatōem antiochie a Paulo p̄-
hibetur pariter p̄gere. Unde intro mō an-
tiqui patres et sancti fugerūt muliez p̄soz-
tia et cohabitāōem. sicut recitat Grego^o.
ix. li. registri sui dicens q̄ beat^o Augustin^o
nec cum sozore habitare cōseuerit dicens.
Que cum sozore mea sunt: sozores mee nō
sunt. Nam dyabol^o temptat per mulieres
frequenter viros sanctos Job. ij. dixit ei
vxo^o sua zc. Super quod Gregorius mo-
rat. ij. q̄ cor mulieris tenuit hostis z quasi
scalam qua ad cor viri ascendere potuisset
inuenit. Huius exemplum patz dyalogo.
tertio. capitulo. vij. de Andrea episcopo in
cui^o domo habitabat sanctimonialis. quē
ab illa impugnauit dyabol^o multis annis
qui tandē vnam alapa leccatoriā dedit su-
per humerū mulieris. quod et fuit reuela-
tū in cōcilio demonū corā quodā iudeo
hospitato in phano quodam derelicto. s̄z
ab his demonib^{us} nō molestato. q̄ signum
crucis sibi impresserat. Et ideo statim ad
dominū ep̄m accurrens. ipsum sup his que
vidit z audiuit ad penitentiā exhortat^o est
et ipse baprisma cbusti suscepit. Et de hoc

Partis quarta.

In vitis patrum. li. ij. pte. v. vbi dicitur quod demones ostenderunt mulieres iuueni monacho de nocte. quas cum vidisset quesivit que erant ille. Cui respondit senex que erant monachi de seculo. Et sicut parte secunda ait senex. Ne amicitiam habeas cum mulieribus. Item ait alius. Eamus in solitudine vbi non est mulier. Item pte. v. dicitur quod senes noluerunt videre mulieres. A quo cum quereretur quare. Respondit. quia cogitationes sunt sicut pictores inquietantes ex commemoratione rerum visarum. et ideo pte. xliij. ait senex. Non habebas noticiam cum muliere. Et ibidem de alio qui noluit aliquid in matrem suam nisi clausis oculis. Item pte. ij. legitur quod sanctus Arsenius oravit ut deleteret memoriam mulieris a corde suo quod tamen ob deuotionem magnam venerat a roma in solitudine et loqueretur cum eo et sanctus oraret pro ea. Item ibidem dicitur quod quidam sanctus monachus noluit tangere carnes matris sue ne aliam mulieris caro sibi veniret in memoriam. quia caro mulieris ignis est. Et Bre. dyalo. .iij. dicit quod pater senex moriens uxori sue que fuerat dixit. Recede mulier. igniculus adhuc viuit. tolle paleam. Si ergo sancti presbiteri ieiunant et penitentibus afflicti et extenuati sic horrebant mulieris consortia. quanto magis clerici iuuenes ardoribus libidinis bullientes. Et ideo ait Hieronymus. epla. xcvi. Non ethnei ignes non vulcana tellus tantis ardoribus estuant ut iuueniles medullas vino et dapibus inflammat.

Capitulum tertium

Quod debet esse ab auaricia liberum. et a negotiis secularibus separatum.

Nunc etiam ad monendum sunt clerici et precipue viri ecclesiastici viuentes de patrimonio crucifixi. ut se cohibeant ab auaricia et cupiditate. Unde et Hieronymus. epla. xxxiiij. ait. Obscuro te ne officium clericum generis antiqui militie putes. ne lucra seculi in christi militia queras. et ne plus habeas in clericatu quam quoniam esse clericus incepisti. Et sequitur. Procuratores et dispensatores domorum aliarum quam potest esse clerici que proprias iubent continere facultates et eas pauperibus erogare. Unde male expedientes bona ecclesie que sunt bona pauperum inuehit beatus Bernardus. in quodam epistola dicens. Clamant nudi clamant famelici panges christi dicentes pastoribus ecclesie dei. imo potius syna-

goge dyaboli. Nostrum est nostrum est quod in fundis operati fures pessimi nobis subtrahitur crudeliter quod expeditur inaniter et turpiter. Et nos tamen dei sumus plasmatio sanguine christi redempti precioso nostrisque detrahitis necessitatibus que quid accedit vestris vanitatibus. Denique quicquid propter necessarium victus aut simplicem vestitum de altario christi retinetur aut expeditur vestrum non est imo rapina est et sacrilegium est. quia bona ecclesie bona pauperum sunt. Et ideo secundum Hieronymum. vbi scribitur. ab illis aliquid subtrahere apertissimi sceleris est et omnium predonum crudelitatem superat. Unde ipse optimus est ecclesie dispensator qui nihil sibi reseruat secundum eundem. Et in decretis dist. xlvj. dicitur quod clericus esse debet immunis ab omni cupiditate.

Capitulum quartum.

Quales debent esse sacerdotes specialiter. et de vita antiquorum sacerdotum gentium.

Consequenter ad monendum sunt specialiter clerici in sacerdotali constituti dignitate ut quanto sunt eminentiores dignitate ordinis tanto sunt eminentiores excellentia morum et virtutis. In cuius signum Saul presciciendus in regem vniuersorum populorum excelebat ab humero et sursum. Sic et sacerdotes populo presciciendi ipsam precellant in vite sanctitate et in omni venustate morum. Et tunc erunt in magno honore. quia secundum Bernardum. ad Eugenium. Sacerdotes autem ceteris honestiores sunt si boni sunt. aut omnibus in fabula si mali sunt. Unde et apud gentiles sacerdotes et flamines erant in maxima reuerentia. et precipue in austeritate vite nimia. putat ait Plato thimei. li. j. quod apud atheniensem. predicti sacerdotibus separatim a cetero populo conuiuiebant ne aliqua prophana contagione castitas eorum pollueretur. Et Seneca lib. j. de declamationibus. loquens de virginibus ministrantibus in sacris gentium de veste dicit quod a sacerdotibus repellebantur apud gentiles capriue mulieres prostitute et homicide. Et ideo hee non poterant petere sacerdotium. quia sacerdos de veste debuit esse castus cum castis. et pura cum puris. Unde si aliqua illarum transisset per lupanar indigna esset sacerdotio. Et Hieronymus. contra Iovinianum dicit quod quidam itoricus vir eloquentissimus de vita

Distinctio secūda.

antiq̄z sacerdotū gētiliū narrās ait. q̄ omnes sacerdotes eoz fr̄uosi om̄ibz postpositis negocijs sp̄ in tēplo fuerūt et rerū naturas causasqz ac syderū rōnes p̄tēplari sunt z nūq̄ se mulieribz miscuerūt. nūq̄ cognatos pp̄inq̄s aut liberos viderēt ex eo tēpe q̄ ceperūt d̄uino cultui seruire. a carnibz v̄ino sp̄ abstinuerūt. p̄pter tenuitatē sensus et verriginē capitis quā ex cibo puo pariebāt. et h̄ p̄pter appetitū libidinis cohibēdū q̄ ex nimio cibo z potu generat. Pane raro vescēbāt ne oneraret̄ stomachū. z si q̄n comedebāt tūsum p̄ter ysopū sumebāt in cibo vt escā graniores illi caloz decoquerent. **O**leū t̄m in oleribz nouerūt et potū ipsum p̄pter nauſeā et asperitatē gust̄ leniendam. **Q**uid loquar de volatilibz cū ouū qz z lac p̄ carnibz vitarēt. qz alex. s. ouū carnes liquidas. alex. s. lac sanguinē esse dicebant. t̄m colore mutato. **E**ubile eis d̄ folijs palmarū quas balas vocāt erat p̄textū. scabelū acliue z ex vna p̄te obliquū i terra p̄ puluillo capiti supponebant. biduiqz et tridui in ediam icinnij sustinebant. humores p̄ capitis q̄ nascunt̄ ex ocio z ex m̄siōe vnius loci: p̄tinuavice p̄paritate siccabant. **N**arrat etiā idem de alijs sacerdotibz gentilibz q̄ tante cōtinentie fuerūt vt t̄m pomis arborū aut tenui pulmento aut corticibz aut farine cibo alebant. quos cum reges sepiſime p̄ sanctitatē v̄sitarēt odorabāt eos pacem sue provincie p̄pter eozū merita eis asseribentes. **I**nsup flamines gentiles z si p̄auevite antea fuissent post p̄uersionez et susceptionē dignitatis vitā correxerūt. p̄ ut narrat **U**aleri^o li. vi. ca. ix. dicēs q̄ **U**aleri^o flaccus luxu antea p̄ditam vitā in suscepta dignitate recup̄avit. **U**n̄ et **H**iero. epla. xcvi. ait q̄ sacerdotes gentiles erant v̄niū vxoris viri. z q̄ virgines dee veste z apollinis in p̄petua sacerdotij virginitate marcescebāt. **S**ed heu miseri sacerdotes xp̄iani q̄ vitam sanctā et castam ducebant añ sacerdotiū. flagicioſiores et viliores sūt om̄i p̄plo post susceptū officiū. **E**t cū layc^o t̄m vnā habeat vxorē z suā p̄pter incōtinentiā et fornicatōem vitandā. **S**acerdos nō abhorret multas h̄re solutas z iugatas et nō suas p̄pter libidinē suā explendaz. sed p̄ p̄sequens damnationē suā cumulandam. **U**nde q̄ in sp̄u aliquando ante sacerdotiū susceperūt: in carne post susceptā dignita-

tem consūmant.

Capitulum q̄ntum.

De debent esse solliciti circa ecclesiā sibi commissam. et quales debent esse respectu illius.

Omnis sequenter in
formandi sunt clerici qualiter se habere debēt respectu eccle et cure animaz sibi cōmissē. **U**nde sufficienter beat^o **B**ern. sup canci. omel. lxxiij. de talibus loquēs dicit. q̄ boni pastores et ecclesiaz rectores sunt boni vigilēs q̄ nob̄ d̄m̄iētibz ip̄i p̄vigilant quasi p̄ animabus nostris rōnem reddituri. **S**ūt etiā boni custodes q̄ vigilantes an̄io atqz in orōibz p̄nocrantes hostiū insidias sagacit̄ explorant. p̄silia malignantiū anticipant. machinamenta p̄stringunt. **N**ij sunt fratrum amatores z populi xp̄iani. q̄ multū orant pro populo et vniuersa sancta ciuitate. **E**t sequitur. **L**iuitas est ecclesiā propter collectionem. sponsa p̄pter dilectōnem. oues p̄pter mansuetudinē. **E**t sequit̄. **L**iuitas ē. **V**igilate ad custodiā z p̄cordiā. **S**ponsa est. **S**tudete ornatui. **O**ues sunt. **I**ntendite pastui. **E**t sequit̄. **C**ustodia vt sit sufficiens trifaria erit. scz. **A** vi tyrannozū. **A** fraude hereticoz. **E**t a temptationibz z seductionibz demonuz. **O**rnatus sponse sit in bonis operibz et in bonis moribz et dignis ordinibus. **P**astus vero ouium sit in scripturis. sed in his distinctio est vt mandata imponantur duris. onera dispensationū infirmis. **C**onsiliorum solida fortiaqz proponantur sanis et perfectis. **U**n̄ viri ecclesiastici debēt esse sicut vigilēs custodes et pugiles ecclesie fm̄ illud ysate. lxij. **S**uper muros tuos hierusalem posuit custodes tota die et nocte. perpetuo nō tacebunt. **D**ebent etiā clerici ecclesiā sicut boni sponsi diligere. sacris monitionibus eam ornare. et filios gignendo spirituales eam secundare. et nō solum corporalibus sed celestibz alimentis pascere. s. p̄bo z exemplo p̄lo z temporali subsidio. **E**t ideo ter dixit christus **P**etro suo vicario. **P**asce. pasce. pasce oues meas. **S**unt multi qui oues sanguine christi redemptas non pascunt. sed canes impudicos vt ribaldos. lupos rapaces. vt excoziatores. mulerculas et meretrices. et t̄m suos et seipsos. quibus

Partis quarta.

Et Ezech. xxxliij. De pastoribus qui pascunt semetipsum. Et sequitur. Tac comedebas et lanis operiebamini. quod crassum erat occidebas. gregem autem meum non pascebatis. quod infirmum fuit non consolidastis. quod egrotum non sanastis. quod abiectum non reduxistis. sed cum austeritate impastis et cum potentia. **U**n de pastoribus malis loquens Bern. super cantu. omel. lxxv. ait. Pauci sunt admodum plati qui non querunt que sua sunt. ex omnibus caris eius super omnia diligunt munera. Et ideo pariter non possunt christum diligere. quia manus dederunt mamone. Unde vero hanc illis exuberare existimat rerum affluentiam vestium splendor. inensarum luxuriam. vasorum aureorum argenteorumque congeriem. nisi de bonis sponse. **I**nde est quod illa per quam obtinentur omnia. pauper et inops relinquitur et nuda facie miseranda hispida et inculca. quia reuera his temporibus plerumque multorum pastorum et platorum ymmo platorum fulgent vestimenta selle calcaria et meretricum suarum pallia que faciunt ecclesiarum suarum sacra altaria. **P**ropterea secundum Bern. ubi supra. Uix est qui velit sponsam ornare sed spoliare. custodire sed perdere. defendere sed exponere. instituire sed destruire. gregem pascere sed mactare et deuorare. dicente domino per prophetam. Ipsi sicut escam panis deuorant plebem meam. **I**tem Bern. ad Engeli. libro. iij. querit sic dicens. Quid sibi vult quod clerici aliud esse et aliud videri volunt. Hecce habitu milites. questru clericos. actu neutrum se exhibent. Nam neque pugnant ut milites. neque euangelizam ut clerici. **C**uius ergo ordinis sunt cum utriusque esse cupiunt et tamen utriusque deserunt utriusque confundunt. Et cum unusquisque in ordine suo resurget in quo isti resurgent. et respondet. Qui sine ordine peccauerunt sine ordine peribunt.

Sequitur distinctio tertia quartae partis huius rotius summe.

Et quia ex clericis eliguntur episcopi. prout ait Hieronimus epistola. xliij. sic dicens. Alexandria beato Marco euangelista episcopos a presbyteris semper unum esse electum. et in excellentiori gradu collocatum episcopum nominabant. quem admodum si exercitus imperatorum faciat. aut dyaconum unum ex se morigeratum electum archidiaconum

vocet. Quid enim facit episcopus excepta clericorum ordinatione. ecclesiarum consecratione. pueroz confirmatione. quod non facit presbyter. **E**t sequitur. Presbyter et episcopus aliud eratis aliud dignitatis est nomen. **E**t quia sacri canones diffiniunt nullum in episcopum eligendum nisi quem post in sacris ordinibus religiose fuisse purgatum. **I**deo in hac distinctioe tertia monendi sunt omnes ecclesiastici. **P**rimo de ambitione dignitatis et prelationis cauenda. **S**ecundo de electione canonice facienda. **T**ertio de dignitate ecclesiastica humiliter et trementer suscipienda. **Q**uarto de dignitate suscepta prouide gubernanda et de virtute regentium necessaria etc.

Capitulum primum.

Quod potestas ecclesiastica non est ambienda.

Monendi ergo sunt viri ecclesiastici de prelatione ecclesiastica ambiciose non appetenda. **Q**uia quia homini minus est debita quam prelatio terrena. quia ista terrena debent multum legitime successionis iure. hec nisi canonice electione et institutione. prout ait apostolus **Heb. v.** Nemo sumat sibi honorem. id est. sumere debet. sed qui vocatur a deo sicut Aaron. **E**t ut alibi dicitur. **S**ic sacerdos secundum ordinem melchisedech. cuius successionem hereditariam nullam scriptura commemorat. **I**tem non est prelatio ecclesiastica appetenda. quia miro modo periculosa et hoc si peant anime custodie prelati mali commisse. quod cuiuslibet prelati dicitur **L**usto diuini istum. qui si lapsus fuerit erit anima tua. per anima ipsi. **I**tem non est appetenda. quod supra vires est laboriosa et hinc militantiabus. **U**nde dicitur **T**imo. v. **S**i quis episcopatum desiderat bonum opus desiderat. quod exponit **H**iero. epistola. xliij. sic. **O**pus inquit non dignitatem. laborem non delicias. **I**tem opus dicitur per quod humilitate decrescat non fastigio intumescat. **U**nde appetens prelationem sibi preferri corpore non est verus prelati vel episcopi. prout ait **A**ug. de ci. dei. lib. xix. exponens illud. **Q**ui episcopatum desiderat bonum opus desiderat. **S**copi in latine supintendere possumus dicere ut per hoc intelligat se non episcopum qui plerumque preesse diligit quam prodesse. **I**lle solus prodesse potest qui valet sua scriptate peccata populi exterminare

Distinctio tertia.

z qui scit z vult mores corrigere. Propterea dicit Eccl. viij. Noli querere fieri iudex nisi valeas virtute irruere iniquitate. Itē nō est appetēda quia sollicitudinibz est plena. Job. xxvj. Ecce gigantes gemūt sb aquis. Quod exponens Grego. moral. xvij. dicit. Quāto quis hic alti⁹ erigit: tanto curis g⁹ uiozibz oneratur: eisqz supponit mente z cogitatione quibz supra ponit dignitate. Et sequitur. Homo in sublūne eleuatus tātos sup se sustinet quātos suppositos regit. Et ideo gigantes. id est. plati gemūt sub aquis hoc est sub populis. Et alibi dicit. qz cum augetur dona ratiōes etiā crescūt donozū. Unde fm Ansel. de similitudinibz. c. xxv. Sic est de ambitiosis platis sicut de pueris papilliones venātibz qui dū venant illos aspiciēdo sursum subito cadūt in foueam deozum. Itē nō est appetēda. qz transitoria. qz omnis potentatus breuis vita. Itē est lubrica: z ruine quādoqz proxima. Unde Grego. moral. xxj. añ mediū. Sepe trāsitoria potestas animū p abrupta elationis rapit. z quia eo quisqz extollit quo se supra alios videt: oportz vt illū qui supra est semp aspiciat vt ex cōsideratiōe veri domini decrescat tumor false dominatiōis. Difficile em̄ est in arduo ambulare z nō cadere. nisi em̄ homo pōdere timoris domini solides. ppter qd ait Grego. vt supra. Vanu humilime cōsideratiōis depumēd⁹ est tumor mūdane elatiōis. quia fm eundem moral. xx. añ finē. Ad hoc solū fugitiu e felicitatis aura quāqz subleuat vt repēte deterrus in infimis sternat. Et ideo dixit Dauid rex sublimis. Nō ambulatū i magnis. neqz i mirabilibz sup me. Unde optime dicit Aug⁹. de ciuitate dei. li. xiiij. ca. ij. Diabolus peccauit. quia elegit pl⁹ gaudere elatus qz esse subdit⁹. Itē nō est hec platio appetenda. qz subditoz z p̄sidentū equalis est p̄uaria cōditio z natura. Cū z Grego⁹ moral. xxj. ante mediū sup Job. xxxij. Nunqd i vtero nō fecit me qui z illū. Sic dicit. Sancti viri cū p̄sunt non in se potestate ordinis. sed equalitate cōditionis atcedūt. nec pesse gaudēt hominibz. s3 pdesse z obuiare vicijs. Sciūt em̄ qz antiqui patres nostri nō tam reges hominū qz pastores fuisse memorant pecoz. Et ideo dicit Beñ. ix. Terror vester ac tremor sit sup cūcta animalia terre. nō. s. sup homines. Et

sequit. Contra naturā supbire est ab equalibus velle rineri. Tu ergo qui platus es noli extolli. sed esto in illis quasi vnus ex illis.

Capitulū secundū

De exemplis sanctorū in fugiendo ecclesiasticā dignitatē z refusando.

Nsergo omnib⁹ consideratis dignitates z honores ecclesiasticos p̄tempere sancti patres. Unde z de beato Ambrosio legimus. qz cū diuino oraculo esset elect⁹ voce infantis sonāte Ambrosium episcopū. quōuis in eū etiā mirabiliter cōsensisset omnis popul⁹ egressus eccliam tribunal conscendit. z cōtra morē suū tormēta p̄sonis cōsentiētibz adhiberi iussit. Attamē populus clamabat dicēs. peccatur istud sup nos. Ille vero domū reuertēs p̄m p̄fiteri se voluit. z mulieres publicas domū suam ingredi publice fecit. vt illis visis populi intētio reuocaret. Et cū non acquiesceret popul⁹. noctis silētio fugā inijt. s3 tamē a Leōcio p̄ditus est. put legit in vita sua. Consimile legit de beato Grego⁹ zio. qz cuius electus esset ab omnibz in pontificē: fugit ad saltus ne cōfirmaret. z in dolio nocte se efferrī fecit ab vrbe ne p̄ficeret. z tamē indicio columine fulgide sup eū descēdentis p̄dicitur rapit z in summū pontificē p̄ficetur. Nec in vita sua. Similiter beatus Marc⁹ pollicē sibi abscidisse legit vt indignus sacerdotio haberet. Narrat etiā in libro qui dicit paradysus de sancto Amonio qz cum fuisset in episcopū postulat⁹. z ad b̄ndictōnem duceret. vidensqz se nō posse euadere ferro sinistra aurē radicit⁹ cūctis vidētibz secuit dicēs. Nūc probat nō posse qd cupitis cōpleri. quia null⁹ aure p̄scisa debet oz dinari. Qui sanct⁹ archiep̄us Dorothēus respōdit. Lex ista a iudeis seruat. s3 ego si dederitis mihi etiā naribz truncatū. s3 moribus p̄bū nō dubito cōsecrare in episcopum. Cū ergo his dicit vim amonio inferre tempraret irat⁹ dixit. Si me vltra cogēritis etiā linguā meā ppter quā molesti estis abscindā: ex tunc dimiserūt eū. Consimile narrat libro hystorie tripartite. qz cū mortuo episcopo apud ierapoliū sanctū Hylamonē monachū eligerēt ciues: fugā petijt. Ad quē Theophil⁹ ep̄s accedēs sua sit: ne

Part quarta.

acerdotiū refutaret. Cui ille pmissit dicēs
Rito qđ placet dño de me in hac causa im
plebit. Altero die veniētes ad cellā eius co
gebant eū secū ire vt psecraret. Quibus il
le dixit. Orem⁹ pmo deū sicut mos est reli
giosoꝝ añq̃ aliqd̃ seculare dicāt aut faci
ant. Nō cū laudasset Theophil⁹ z ois po
pulus. ecce cūctis orātib⁹ z assistētib⁹ Hy
lamon sanctū emisit spūm. Si ḡ sancti vi
ri vita eximij z virtutib⁹ pleni sic refutarūt
platiōes z dignitates ecclīasticas. qua te
meritate p̃tutib⁹ carētes z oīno indigni p
phas z nephas nitunt̃ talia cōsequi. Un
de Grego. pastoral. li. i. c. ix. dicit qđ p̃tutib⁹
pollens ad regimē nō nisi coactus veniat.
virtutib⁹ vacu⁹ nec coact⁹ aliquo mō acce
dat. Et Bern. de hac materia tractans in
eplā ad senonēsem archiep̃m dicit. Multi
non tanta fiducia z alacritate ad honores
currerēt si onera attenderēt z sentirēt. nec
cū tāto piculo dignitatū infulas affectarēt
sed illas metuerēt. Et sequitur. Scholares
pueri z impubes adolescentuli ob sanguis
dignitatē aut p̃pinq̃uitatē ad ecclīasticas
dignitates pmouent̃ z de subserula ad p̃n
cipandū p̃sbyteris transferunt. letiores qđ
virgas eua serūt qđ qđ p̃ncipatū meruerūt
Sed Eccl̃s. x. dicit. De terre cuius rex pu
er est.

Capitulum tertium

De incommodis ambitionis z impro
bitate.

Item bernardus

ad Eugeniū libro. iij. De ambitio
ambientiū crux quō oīs torquet
z tñ omnib⁹ places. nihil acerbi⁹ cruciat. ni
hil molesti⁹ inquietat. z tñ nihil a pud mise
ros mortales celebri⁹ est negocijs ei⁹. An
nō limina ap̃loꝝ pl⁹ iam terit ambitio qđ
deuotio. An nō vocib⁹ vestz tota die resul
tat palatiū. An non questib⁹ ei⁹ tota insu
dat disciplina legū z canonū. An nō spo
lijs ei⁹ inbiat inexplebili auaritate oīs ita
lica rapacitas. Et sequit̃. Crux ambiētuz
quāto plā p̃sequit̃ tāto plura ambit. ad qđ
pbandū exempluz ponit Sen. eplā. lxxvj.
dicēs. Vidisti canē missam a dño crustam
panis aut carnis a pro ore captantē z p̃ri
nus qđcqd̃ recipit deuorantēz qđ tñ ad spem
vēturi sp̃ biat. Sic z illi qđcquid p̃ncipit for
tuna auide admittūt z tñ ad rapinā alteri

us insatiabilis anhelat. Et fm eundē li. de
bñfi. ij. c. xix. Quo maiora veniunt maiora
cupiūt multoq̃ p̃citatioꝝ est auaricia i ma
gnaz opū cōgestu collocata. sicut flamme
acrioz est vis qđ ex maiori incēdio p̃umpie
Uñ hec ambitio nō parit quēq̃ in ea men
sura bonoꝝ p̃quiescere qđ quondā fuit eius
impudēs vocū. Nemo de tribunatu rece
pro grās agit. s̃z cōquerit qđ nō est ad p̃se
cturā p̃duct⁹. nec hec grata est si deest p̃su
larus. nec hic quidē faciat. s̃z vlterior restat
dignitas. s̃z vtinā elatiōes z mūdi eleuati
ones ambiētes attenderēt. qđ fm Gregori
um. xvj. moral. in fine dicit. Ipsi sunt rore
currētī similes que dū in posteriori p̃te ele
uatur. in anteriori cadit z deprimif. Sic z
isti dū in mūdi dignitatib⁹ eleuant̃ ab eter
nis cadūt z deiciunt̃. vt de illis verificet̃.
qđ dicit in ps. Deiecisti eos dū alleuarent̃
Uñ oīs mūdi dignitas inanis est z casua
lis. in cui⁹ figura dicit. ij. Regū. Casu veni
in monte gelboe. Et sepe qđ a casu incipit
p̃ casum finit. quia fm Sen. Eminētis vi
te exit⁹ casus est. Et Grego. in omel. p̃mo.
Fruct⁹ inquit mūdi ruina est. qui ad hoc
nitet vt cadat. Uñ z Bern. sup̃ Lañ. sem
per ad maiora aspirantēz alloquit̃ dicens.
De lateo ambiciose sequere ducē tū dia
bolum. Omne sublime videant z app̃tant
oculi tui. festina multiplicare reddit⁹. Ju
de ad archidiaconatum aduola. Inde ad
episcopatū aspira. nec ibi requiē habitur⁹
quousq̃ p̃tingas ad astra. Quo p̃grederis
miser. Hecis qđ de⁹ nō peccit sup̃bo ange
lo. quāto magis nec tibi qđ es vermis et pu
tredo. Ignoras qđ quāto grad⁹ altioꝝ. tan
to lapsus grauior. Paulatim ascēdis. s̃z su
bito velut alter sathanas deiciēris. Du
milia ḡ te vt exalteris. ne exaltat⁹ viliter de
iciēris. Hec Bern.

Capitulum quartum.

Electio rite est faciēda.

De uero delectio

h sepe cōcomitat̃ ambiētes sicut d̃z
in Policrato. li. vij. c. xvij. de quo
dā monācho ambiciozo. qđ cū ad abbariaz
quā pecunia p̃emerat vocaret̃. ille modesti
am simulauit vt auidi⁹ peteret qđ on⁹ refu
giens z honore recusans. Et se palā coraz
oib⁹ tāte cure p̃fitebat̃ indignū. qđ audieō
p̃nceps. vere inquit indign⁹ es. quia data

Distinctio tertia.

nibi tanta pecunia hanc emisti a me dignitate et summa expressit. Sed pro me non stat sed pro te qui te indignum profitebaris quo minus pactum impleat. Iustum est ergo me libere abire. et te domi apposito vacuū redire. Et alius qui dignus est destitute proficiat ecclesie. qui et omnia sic facta sunt. Narrat etiam ibidem quod in campania vacante ecclesia anelana ad cancellarium regis accesserunt tres viri. abbas qui datus et archidiaconus et propositus regis causam agens fratris sui clerici. singuli offerentes pecuniam pro dicto episcopatu habendo. At cum die electionis celebrande convenissent episcopi et archiepiscopi. prefatus cancellarius competitorum causas exposuit. et quod cum quolibet venisset demonstravit. dicens se ex episcoporum sententia processurum. Danati sunt igitur dicti competitores symoniaci et in penam tate nequitie coacti sunt quiddam promiserat solvere. Quo facto pauper mouachus et insuspicabilis dyadema portavit. Non sunt ergo ambitiosi assumendi ad plationis honorem. sed boni scilicet et morigerati canonice sunt eligendi. Sed tunc electio canonica est si non interfit symoniaca perniciosa carnalis affectio. aut violenta intrusio. Qualis autem debeat eligi ad regnum pastozale demonstrat apte in primo pastore a christo electo. qui secundum Iohannem. li. vii. c. ix. fuit trinominus. vocabatur enim symon qui interpretatur audiens vel agnoscens. vocabatur etiam Petrus. qui dicitur firmus et solidus. vocabatur etiam cephias qui interpretatur caput. Per quod tria nomina signatur ut eligendus pastoz sit audiens et agnoscens per sapientiam subditos informare sciens. firmus et solidus per constantiam animam pro omnibus ponens. Caput pro vite preminencia subditos in moribus precedens et excellens. Unde super illud Leviticum. vii. ubi ait dominus ad Moysem ut congregaret omnem castrum ad ostium tabernaculi in electione aaron et filiorum eius. ait glossa Origenis. Qui prestantior est ex omni populo. doctior et sanctior et omni virtute eminentior ille ad sacerdotium prior. Unde illi qui alio modo eligunt vel proficiunt indignos timeant dei iudicium. et sibi imputari perditionem animarum et ecclesie dei ruinam occasione mali plati electi causata. Unde reuerende memorie frater Adam de marisco dicebat regi anglorum quod nunquam Hero tanta mala fecit in ecclesia dei: quanta et ipse occasionaliter operatus est. Nam Hero corpa christiano occidit. et animas deo transmisit sed iste rex malos platos pro potentia regiam

proficiendo occidit animas occasionaliter: illas transmittendo diabolo. Cui sunt contentit quod ait Gregorius. li. i. de registro. Necesse est ut omnes culpas et negligencias sibi imputet qui ministerium precibus infirmo commisit. Et loquitur ibi de ministerio plationis pro electionem indigno concessio. Quam graue autem sit indigno fauere in electione narrat Gregorius. li. iij. dyalo. c. xxxix. de Pascalesio qui pro mortem ciuidam appareret: dixit se deputatum locis penalibus: quod in preteritum Laurentij minister digni pensit contra Sumachum in electione illius ad pontificatum ordinem. De electione et eius solennitate et forma triplici. aut pro commissione. aut pro scrutiniis et votoz inquisitione. aut pro inspiratione diffuse tractat. extra de electione et electi potestate. pro toto. Et in decretis dist. xxij. Qui episcopus. Et ideo dicta sufficiat

Capitulum quintum.

Qua intentione debet consentire electus: et que debet cogitare in consentiendo. et de nomine episcopi quod importat

Reformatis Igitur

igitur electozibus qualiter et quas personas eligere debeant. Et sequenter informatus est rite et canonice electus: qualiter electioni de se facte consentire. non ut posse possit dominandi cupiditate. sed ut obediat diuine voluntati pro animarum salute put ait Augustinus. de ciui. dei. li. ix. c. xix. Non est in actione amandus honor in hac vita. sed opus ut valeat ad vtilitatem subditoz. propter quod ait apostolus. Qui episcopatum desiderat bonum opus desiderat. Et sequitur. Episcopatus nomen est operis non honoris. Et Gregorius. li. i. pasto. c. vii. sic dicit. Qui posse concupiscunt ad usum sue libidinis instrumentum applici sermonis accipiunt. Qui episcopatum desiderat. etc. Qui tamen apostolus laudans desiderium in pauore vertit quod laudauit cum subiungit dicens. Propter episcopatum irrephensibile esse. Et sequitur. Illo tempore dicebat: qui episcopatum desiderat. etc. quo quicumque plebibus perat primus ad martyrium dicebat. et tunc fuit laudabile episcopatum querere quam pro hunc dubium non erat queque ad supplicia peruenire. Cum humilitate igitur et pauore est omnis plationis suscipiendum non vltro et pro nephas querendum quia secundum Gregorium libro. vii. registri. Si cut locus regiminis desiderantibus est negandus. ita fugientibus est offerendum et imponendum.

Partis quarta.

ne quis sibi sumat honore. sed q̄ vocat̄ est a deo tanq̄ aaron. **I**de li. ix. Sicut q̄ inuitatus renuit q̄ citat̄ refugit sacris altaribz est admouēdus. Sic q̄ vltro ambit vlt̄ importuniz se ingerit est repellēdus. Nā q̄ sic nititur ad alta cōscendere quid agit nisi vt crescēdo decrescat. et ascēdendo ad pfunda descēdat. **E**lect̄ etiā q̄nq̄ se laudabiliter potest excusare et renuere. et q̄nq̄ laudabiliter p̄sentire si intēdat p̄lo p̄desse. que duo patiente exemplo duoz p̄phetaz. s. **I**saie et **H**ieremie. Nā **I**sa. dixit. c. vi. Ecce ego domine mitte me. **S**z **H**iere. dixit. c. j. Nescio loq̄ dñe. **Q**uod em̄ fm̄ **G**regoz. li. vii. registri vnus p̄pheta laudabiliter appetijt. hoc aliud laudabiliter expauit et renuit. **U**n̄ em̄ voluit p̄desse p̄tinis p̄ vitā actiuā. **A**lī vero voluit amori cōditoris inherere p̄ vitā p̄templatiuā. **P**reterea null̄ de electiōe se extollat. sed magis timeat. quia reuelatum fuit cuidā sancto ad dignitatē ep̄alem euocato q̄ si esset de numero ep̄oz nō esset d̄ numero saluandoz. **S**z hoc nō est intelligendū de numero oim̄ ep̄oz. s. aliquoz et multorum reproboz. **U**n̄ et **B**ern̄. in eplā ad archiep̄m senonēsem. **N**oli inq̄r alta sapere. sed tamē in alto posito et nō altū sapere difficile est et oīno inuitari. s. quāto inuitari. tanto gloriōsi. **E**t sequit̄. **N**ō ergo felicem q̄ p̄telis. s. si nō p̄destis infelicē scitote. **Q**uā vero magna sit cura pastoralis. s. q̄ meritoria. docet **A**uḡ. eplā. lxvi. dicens. **N**ihil difficili. nihil piculosi. nihil laboriosi pastoris officio. s. apud deū nihil acceptius. nihil beati. si eo mō militat̄ quo inbet imperator noster x̄ps ihs. **E**t post de se loquitur dicēs. **Q**uid existimē vt secūdus locus gubernaculoz in naue dei q̄ est ecclia mihi traderet q̄ remū nunq̄ tenere nouerā. **U**n̄ et **G**regoz. indignū se esse ad pastoris officium oñdit dicēs p̄ exemplū. **S**ymea potest leo vocari. s. in veritate nō potest leo fieri. quasi diceret. **E**go miser et indign̄ vocari possum summ̄ p̄tifer et papa. sed tal̄ non sum in cōsciētia mea. **P**ater igit̄ etiam dicit q̄ electiō pastoris debet cū humilitate et pauore suscipere et timere se esse indignos. ex quo sancti patres et viri perfecti illud recusabant. sed ad illud implēdū se putabāt min̄ idoneos.

Capitulum sextum.

Qualis debet esse post cōsecrationē.

Qualis aut̄ debz esse elect̄ post cōsecrationē: b̄ cui ter ostendit ap̄tus ad **T**hymo. ij. vbi ait. **D**ebet ep̄m esse irrephensibilem sobriū. prudentē. hospitale. nō p̄cussorē et **E**t post subdit. et sine crimine. **S**uper q̄d **H**iero. eplā. xliij. de his tractās p̄runb̄ dicit. vno sermone om̄s p̄tutes cōprehendit que debet ep̄m cōcomitari et in illo esse. cū dicit eū esse debere sine crimine. **E**t q̄a fm̄ **B**ern̄. ad **E**ugenū li. ij. **E**p̄i nomē: nomē est opis et nō honoris. q̄d et sonat nō in dominiū sed in seruitiū et obsequiū. **E**t iō summum ep̄m instituit **G**regoz. vocari seruum seruoꝝ dei. **I**deo debet ep̄s ingiter sibi bene viuēdo q̄s gregi pficiendo intendere: fm̄ illud **A**ctū. xx. **A**tēdite vobis et vniuerso gregi in quo posuit vos deus ep̄os regere ecclēsiā dei. et **P**etri vltimo d̄r. **N**on dominātes clero. sed sicut ep̄i fm̄ **B**ern̄. ad senonēsem archiep̄m veri pontifices. s. fm̄ eundē pontifex dicit̄ quasi pontē scip̄m faciens inter deū et populū et primū. **P**ertingit em̄ pons iste ad deū ea fiducia qua nō suā sed dei querit gliam et vsq̄ ad populū et primū illa pietate qua nō sibi p̄desse desiderat. sed populo sibi cōmisso. **E**t sequitur **O**fferet deo bonus pontifex et mediator p̄ces et vora populoz. repositās a deo b̄ndictionē et grām p̄ quā illos deducat ad gloriam. **S**upplicat maiestati diuine et seip̄m p̄ p̄niam mactat p̄ excessibz delinquentium. nec populi req̄ret datū. sed aiaz lucrū. nec dei sibi vsurpat gliam. s. illi soli imp̄dere honore et reuerentiā. **H**uī ergo nois pontifex sp̄ sit memor et fm̄ illud ope et viuat. nec dicat̄ ei illud **A**poc. ij. **N**omen habes q̄ viuas et mortū es. **S**it etiā ep̄s sup̄ omnia ī exēplis b̄n̄ viuēdi populo dei. put̄ ait **H**iero. eplā. xxx. loquēs ad ep̄m in hunc modū. **I**n te oculi oim̄ dirigunt. dom̄ tue cōuersario quasi in specula cōstituta magistrā est publice discipline. quidq̄ feceris id esse faciendū oēs putāt. **T**ane q̄ne committas q̄d in te possit iuste rephēdi. aut q̄d non possit excusari. **E**t sequitur ibi loq̄ns de episcopo qui solebat paup̄ibz subuenire. languētes visitare. hospitio prouocare. blādictis lenire. cū gaudētibz gaudere. cur flentibz flere. q̄ et fuit cecoz bacul̄. esuriētium cibz. spes miseroꝝ. et solatiū lugētū.

Distinctio tertia.

Capitulum septimum.

Qualiter debet esse sollicitus in cauendis vicijs. et specialiter in cauenda lasciuia gula.

Et quia ut predictum est oportet episcopum esse sine crimine. ideo precipue in modis omnibus caueat episcopus a vinolentia et carnis immundicia que sunt vicia. quia secundum apostolum oportet episcopum esse pudicum et non vinolentum. Super quod ait Hieronymus epistola clix. Vinolentia scurrax est et comestorum ventres mero estuas cito despumat in libidine. In vino inquit est luxuria. in luxuria voluptas. in voluptate impudicia. qui luxuriat vixit mortuus est. qui autem inebriatur et mortuus est sepultus est. Hoc ad vniuersum hore ebrietate nauauit femora. que antea per secentos annos sobrietate pexerat. Beatus. x. Iohannes vero per temulentiam nesciens libidini miscerit incestum. et que sodomam non vicerat vna vicerunt. Beatus. xviii. Unum sacerdotibus prohibitum erat bibere vinum. I. x. i. figura extirpanda de temulentia et sobrietate hinc de sacerdotibus euangelicis. propter quod dominus Lucas. xxi. Ne grauent corda vestra crapula et ebrietate. Unde quanto plari sunt maiores tanto oportet esse sobriores non temulentiores. quia secundum Gregorium moral. j. Cum maiores voluptati deserunt in minoribus lasciuie frena laxant. Et moral. xx. Dominus nos quasi licenter letos aspiciunt subditi ad illicita resoluuntur et illi. Prelatus ergo aridens timeri debet. et iratus amari. ut eum nec inordinata leticia reddat vtilem. nec immoderata seueritas odiosum. Quapropter sancti patres amplius se macerauerunt et vane leticie signa cohibuerunt postquam facti sunt episcopi quam ante. put narrat in vitaspatriuz de quodam sancto abbate qui postquam factus fuit episcopus multum se coartabat in omnimoda abstinentia carnis. a quo cum quereretur discipulus eius quare non ita cruciaret secum fuit in heremo. Respondit. Fili mi ibi erat vana solitudo et quies et paupertas. propter hoc volebam gubernare corpus ne infirmaretur et non posset opus dei perficere. Et quereretur tunc pro sanitate quod coesque non possem. Nam et si occasiones sunt plurime et infirmitates ex his incurrede. sunt tamen in ciuitate medici multus qui succurrere possunt. Sed contra mul-

ti sunt qui ante dignitates susceptas magis se cruciant quam postea. et tamen si vellet artius viuere carerent gratia dignitate suscepta sicut patet in vitaspatriuz li. ij. pte. xv. vbi narratur de abbate ophi. quod cum esset monachus simplex durissimam duxit vitam. sed cum factus fuisset episcopus voluit eadem duricia vti in ciuitate qua et utebatur in heremo. sed propter multa impeditus non valuit. unde in conspectu domini se prostrauit dicens. Putas ne domine propter episcopatum quem suscepi discessit a me gratia tua. Et reuelatum est ei quod non. quia pia intentione curam suscepit pastoralem. sed propter hoc quia non erat in solitudine. Et cum homo in sui reputatione non esset. deus illi erat adiutor in omnibus. Sed quando venit ad seculum homines satis ei auxiliabantur. Et ideo non habuit tantam virtutem ad aspera sustinenda sicut et antea. In cuius rei signum et probationem legimus filios israel quod dum in deserto et solitudine erant: deus eis in omnibus prouidit manna de celo eis mittendo. sed producti ad terram fluentem lac et mel manna ultra non perperunt. Unum frequenter accidit quod quanto magis quis sperat ex humana prouidentia tanto minus percipit ex diuina munificentia

Capitulum octauum

Qualis debet esse in cauenda macula luxurie.

Sit etiam in episcopo castitas purior et excellentior: quanto et eius dignitas et status est altior. Unum in canone prohibitum fuit ne mulieres cum eis habitarent ne obrectandi in malinolis et temptandi diabolo daret occasio. exceptis illis mulieribus quas habere in consortio sacrorum canonum censura permittit. scilicet matre amica et germana. Tutius tamen est si hec persone non cohabitent: secundum Augustinum vbi supra. quod non pensit habitare cum sorore quia que cum sorore sunt sorores non sunt. Et sequitur ibidem li. registri Gregorii. nono. Doceri viri cautela magna nobis debet esse instructio. Nam incaute presumptio est quod fortis pauet ruinam validum non timere. Et sapienter illicita suscipit qui didicerit vti non coesque. Et nota exemplum de episcopo Andrea temptato a sanctimoniali secum habitante. supra dist. ij. ca. ij. pte. quartae h. li. Unum debet esse tanta castitas pontificalis ut et illa recreatur bestia irrationalis. sicut refert

Pars quarta.

Bregori^o li. iij. dyalo. c. vij. de sancto Iohē papa qui postq̄ infederat equo cuiusdam nobilis sibi accommodato: piugē illi^o nobil^o ferre de cetero recusauit.

Capitulū nonū

Qualis debet esse in cauenda oppositio ne auaricie. et in largitiōe elemosyne

Sit etiā in episco-
pis elemosynaz largitas et hospi-
talitas. Et ideo ait apostolus ad
Thymo. ij. Oportet episcopū esse nō auarum. Et ad Tytū dicit. Oportet episcopū hospitalē esse et beniuoluz. Unde et Hiero. epla. xxxiij. dicit q̄ gloria episcopi est pauperum opibz prouidere. Et ignominia sacerdotis est p̄p̄is studere diuitijs. Et seq̄tur. Ipe optim^o dispesator est qui nihil sibi reseruat exemplo sancti exuperij episcopi de quo narrat Hiero. epla. lxxij. Et ipse vidue sarcptane iuitator esuriēs pauit alios et ore pallēte ieiunijs fame torquebatur aliena. et omnē xpi substantiā xpi visceribz erogabat. Qui talis est in celo thesaurizat exemplo paulini epi nolens. de quo Aug^o. libro p̄mo de ciui. dei. c. x. vbi ait. q̄ nolam barbari vastauerūt. Et tū cū ipse epus ab eis teneret in corde p̄cabat dicens. Domine nō excrucier p̄pter aux et argentū. tu em̄ scis vbi omnia mea sunt Ibi em̄ omnia sua habebat vbi cū dñs thesaurizare p̄cepit. Insuper et thesauro deficiente quē non poterat dare. p̄ captiuoz redemptiōe seipsum de dit. p̄ filio captiuo cuiusdā vidue liberādo put narrat Brego. li. iij. dyalo. c. j. Un̄ multum accept^o est deo epus elemosynarius. p̄ qd̄ et deo placuit beat^o Bregori^o. qui pegrinos quotidie ad mēsam inuitauit. et tū cū vna die aquā manibz paup̄i ministrasset iuitato: ille subito disparuit. et nocte sequenti xps ei apparuit dicens. Eteris diebz me in membris meis suscepisti. s̄z heri memet ipsum recepisti. Itē cū simplex monachus beat^o Bregori^o fuisset rome: et omnibz erogatis nihil habuit qd̄ amplius daret: p̄cepit euidā naufrago scutellā matris sue argenteā dare ne trilitis abiret. et extric de^o ipse vicariū beati Petri ipm̄ futurū esse p̄uidit. sicut sibi postmodū fuit reuelatū p̄ angelū in specie pegrini susceptū. Epi ergo attendere debēt q̄ sunt apostolorū successores q̄ distribuerūt vnicuiq̄. put opus erat d̄ bis

que ponebant ad pedes eoz. Actum. liij. Unde et Bern. in epistola ad abbatē et vill. dicit. q̄ in gentilibz gentilis arguebat. Dicit te inquit in sacro quid facit aux. quasi diceret: inutiliter est aux in sacro. cum ex hoc paup̄ez necessitati nō subuenit. Unde faciende sunt elemosyne nō solū medicantibus publice. sed etiā indigentibz occulte esse pre pudore occultatibus. et istud est summe piū put dicit in vitaspaz. li. ij. pte. xij. de quodā viro sancto qui acceperat gratiā vt singulis petentibz elemosynā daret. Ad quē cū venisset mulier quedā vilibus vestita. aperiens manū voluit dare multum. et clausa est manus. Et venit alia mulier bene vestita et misit manū volens dare parū. que leuauit multū et apta est. Quō admirās quesuit de illis mulieribz. et cōperuz est q̄ male vestita nō indignit sicut ipsa que fuit bene vestita. et tamē quantū potuit illud si mulauit exteri^o. Unde nobilibz ad paup̄tatem deductis piū est subuenire. Quō ascendēs sanct^o Francisc^o iudicēta que sibi noua perauerat et decētia cuidam militi paup̄i se iudato vestimēta p̄dicta amore xpi cōtulit. Unde et de elemosynis erogandis paup̄ibz accipiāt epi exemplū de beato Iohāne elemosynario q̄ dixit ad dominū. Dñe videam^o qd̄ prius deficiat vel tu i dādo vt erogē pauperibz. vel ego dādo illis q̄ mihi tribuis. Un̄ et sibi misericordiā et pietate despōsavit. q̄ est filia regis eterni p̄mogenita. put d̄ in vita sua.

Capitulū decimum

Qualis debet esse in seruādo hospitalitatem. et hui^o gratia de hospitalitate qualis debet esse. et de hui^o utilitate

Item de hospita-
litate mix habem^o exemplū libro
vij. ecclesiastice historie. ca. xxiij.
vbi dicit. q̄ cū Bregori^o eps vrgente t̄pis
et p̄cellē angustia in sanū apollinis iuter al-
pes cū diuertisset. sacerdos gentilis eū sus-
cepit officiosissime. Post cui^o discessū ido-
lum suū dare respōsa uolebat. Cūq̄ sacer-
dos stupore estuaret. demon in somnis ei
astitit: dicens q̄ in aduētū sancti epi Brego-
rij expulsus fuerat. nec vltra regredi potu-
it sine licētia dicti sancti. Quibz audis sa-
cerdos beatū Bregoriū insecur^o est. et ad cū
puentes rem p̄dit. et q̄stus sui deplorat q̄

cultatē deperditā. **E**ius cōpaticōs beatus Gregori⁹ memor bñificij ab eō recepti scribit eplam in hec verba Gregorius apollin. pmitto tibi redire ad locū tuū z p̄suetā dare respōsa. Quā eplam cū posuissz iuxta simulacrū affuit demoni sacerdoti respōsa petēti. Qd̄ ille admirās dixit itra se. **V**ator est Gregori⁹ z melior deo meo. **C**lausus qz ianuis phani Gregoriū adijt z se ad pedes gregori⁹ stravit rogās vt se deo suo vero recōciliaret cui⁹ virtute Gregori⁹ dijs gentiū impabat. Qd̄ cū fecisset baptizat⁹ est sacerdos. z hospitalitatis gratia saluatus. z instantū vite merito ac fidei virtute p̄fecit q̄ ip̄e beato Gregorio in ep̄atu successor exstitit. **L**audāda est ergo hospitalitas sacerdotis infidelis. veneranda sanctitas pontificis. mirificāda pietas saluatoris sacerdotē p̄dictum iustificantis. **I**te cōmendanda est vrb̄anitas gratitudinis p̄fati ep̄iscopi erga humanitatē hospitātis. **F**uerunt em̄ antiqui multū grati hospitātibz z ingrātudo hospitatorū fuit multū reprehensibilis apud antiquos. put ait Sen. libro de benefi. c. xxvii. vbi dicit q̄ cū q̄daz miles naufrag⁹ in possessionē cuiusdā esset appulsus. recollectit cū triginta diebus recedensqz ait. Referā tibi gratias si p̄tingat me videre impatorē meū. **E**iqz venissz ad Philippū regē macedonū perijt sibi dari p̄dia illi⁹ a quo fuit hospitāt⁹. qd̄ ille fec. **A**lius v̄o expulsus: nō v̄rustic⁹ iniuriā tacit⁹ tulit. sz regi totū intimauit. **Q**ui mādanit vt oīa poti dño restituerent: z vt improbisimo militi hospiti ingrātissimo stigmata i scriberent hominē ingrātū testantia. **S**il militer narrat Valerij. li. v. c. j. de quodaz q̄ cum esset hospitāt⁹ ab vno humanissime z illū postea ad pugnā puocaret. **A**it cū essz viribz corporis z aīe virtute supior monere i gratū voluit magi q̄ vincere. **T**uū inquit sit crimē hospitē occidere voluisse. meū autem nō erit hospes occisus. **T**ū ḡ hospitalitas sit in oibz hoībz cōmendanda. multo magis in ep̄is clericis z ecclesiasticis q̄ sit rez crucifixi dispensatores vt dictum est. **U**nde Gregori⁹ Electionē cuiusdā quasi auari ferē reprobasse eo q̄ audierat euz ad charitatē dom⁹ sue exercendā neminē inuicasse. put dicit in policato vbi supra. **O**mnes em̄ sunt recipiēdi ne boni excludantur ait Aug⁹. epla. lxxvij. z Grego. sup. **D**ath

omel. vj. **I**deo de vidua ait apostolus ad Tymo. v. **S**i hospicio recepit zc. **E**t d̄ hospitalitate in vitaspaz p̄c. xiiij. p̄ totū vbi mira narratur de hospitalitate antiquorū patrū. **E**t de hoc supra p̄c p̄ma vbi de p̄cipis hospitalitate. **I**n hospitalitate autē hilaritas summe cōmendāda est. **U**nd̄ fm̄ fabulas Jupiter ampli⁹ accepit hospitium paupis hilariter eū suscipiens. fm̄ il lud poete. **S**up omia vult⁹ accessere boni nec in his paupisqz volūtas. **E**t hec hilaritas est deo accepta. **H**ilarē em̄ datorē diligit deus. ij. **L**oz. ix.

Capitulum vndecimum

Qualis debet esse in mensa. za quibus cauere

No nulla hospita
S talitas est accepta nisi fuerit grata vrb̄anitas in susceptiōe hospitum z debita liberalitas in subministratiōe necessariorū. z modesta hilaritas vult⁹ z gestū exteriorū. **E**p̄s ergo z vir ecclesiastic⁹ in mensa euz hospitibz religiosa hilaritate sit locūdus. s. liberalitate munificus. z celesti collatione affabilis. alimētis celic⁹ pascendo animas: sicut corporalibz pascit corpora **E**xemplo beati Augustini de quo d̄z **I**n vita sua hospitalitatē semp exhibuit et in ipsa mensa lectionē z disputatiōē magis q̄ epulationē vel potationē diligebat nulla p̄ba mala sustinebat. nullas detractiones. **U**n̄ z in mensa sua erāt isti versus scripti. **Q**uisquis amat dicitis absentū rodere vitam. **H**āc mensam indignā uouerit esse sibi. **N**ēm̄ puinā a supstis z fabul abstinere docebat. **E**t ne q̄s de facili z sine ratione ad p̄turiū decidissz: in ecclia p̄dicauit z suis instituit ne q̄s iuraret ad mēfaz. q̄ si lapsus fuerit: vnā de statut⁹ p̄debat portione. **E**rat ei numer⁹ poculoz suis p̄fixus. **E**t ibi bñ de h. **L**ō simile narrat **M**icro. de bono ep̄o q̄ apposita q̄qz libabat in mensa vt supstitionē fugeret z p̄tinentiā seruaret **S**ermo ei⁹ z om̄e puiniū de scriptur⁹ aliz quid p̄ponere. libēter audire. r̄ndere. verecūdiā prauā acritē confutare. disputantē p̄ se magis docere q̄ vincere zc. **H**ec sūt fercula celestia. h̄ pocula sacra q̄ dñt ministrari et p̄pinari in mēsa ep̄ali. **E**t h̄ sunt ornāmēta magis ornantia mensam q̄ argentea vasa vel aurea. que vrinā multi ep̄i haberent in

¶ Pars quarta.

mensis suis exemplo Aug. de quo legitur in vita sua q̄ coclearijs tantum argenteis vtens cetera vasa quibz mēse inferebant cū bi testea z marmorea fuerūt. nō tam necessitatis inopia q̄ pposito volūtatē. quā. s. viuebat in volūtarīa paup̄tate. Cū et plebi dicebat se malle ex collectionibz plebis viuere q̄ possessionū curā vel gubernationem pati. Et cū ecclesie pecunia deficeret: hoc populo denūciabat nō se habere quod pauperibz erogaret. Ecōtrario de multis q̄ cumulāt vasa argentea z aurea in mēse et paz cogitāt de paup̄ibus. qui forte aliqui nō habebant in multa vasa lignea in mensis De quibz loquit̄ Bern. sup. Cañ. ome. lxxv Unde hanc illis exuberare existimas rerū affluentīā. vestīū splendorē. cōgregationē vasoz argenteoz z aureozū nisi de bonis crucifixi. Non sic fuit de illo rege de q̄ legitur. q̄ noluit vti nisi de vasis fictilibz. Cū versus. Fictilibz cenasse serūt anthochea reges. Atqz abacū sepe samio honorasse luto. Querēti causam respōdit. Rex cum simcilie figulo sum genitore fatus: fortunā reuerēter habe quicunqz repente. diues ab exili. p̄grediēre domo

¶ Capiculum duodecimū.

De multiplici conuiuio. z quale debet esse conuiuū epi. z qualia fuerunt conuiuia antiquorum

Dontifex ergo cū hospitijs debet conuiuari: non ad modū vulgi. sed ad modū philosophoz z sanctorū. Est em̄ triplex conuiuus scz plebiū sine vulgare. in quo regnant voluptas z vanitas. Isa. v. Lythara z lyra ī conuiujs vestris z opus dñi nō respicitis. Est em̄ conuiuū modestū z ciuile in quo regnant socialitas z honestas. Unde in pollicrato li. viij. c. viij. Ciuilit̄ conuiuari ē hilarī vultu largā manu diligēti officio amnare conuiuium. Et qd̄ in vsum suppetit habitā cōsideratione loci z tempis singul̄ dispensare nō ex tristitia aut necessitate. In q̄ conuiuio difficile est abstinere a pctō saltē leui vel veniali. Item est conuiuū philosophicum. put̄ dicit̄ ibidē. Conuiuia philosophica sunt omnino castigata z suis regul̄ limitata Socratē nō reuocat. s. conuiuū ne positīuā iusticiā exequat. Nec Platonez a naturali inq̄sitione. Thimēus nō pbibet

causas rez omnīū aperire. nec aliq̄s a quo cunqz p̄turis officio retardaret. In tali cōuiuio apud phos regnabat p̄ras. Apud sanctos vero veritas z charitas regnant. Unde ait saluator discipulis. Nō grauentur corda vestra crapula z ebrietate: qn̄ vires possint intēdere optibz suis libere absqz impedimēto. Isti sancti epulant. s. ī azimis sinceritatis z veritatis z corā deo epulantur nō in delicijs terrenis. Secura em̄ mens quasi iuge conuiuū. Proverb. xv. Comedunt em̄ de panibz quos pponit sapiēs in mensa sua z bibūt d̄ vino quod miscuit Prover. ix. Religiosa maturitate gaudentes. ad imitationē illi⁹ ppli de quo dicitur Judith. vii. Popul⁹ erat iocū dus fm faciem sanctorū. Qualiter antiq̄ aut conuiuia ordinauerūt narrat Valer⁹ li. ij. c. p. dicens Conuiuū solēne maiores instituerūt. cui p̄ter cognatos z affines nemo interponebatur. vt si qua inter necessarias p̄sonas q̄rela esset orta apud sacra mēse z inter hilaritatem aīaz z fautoribz p̄cordie adhibitis tollerēt. Senecrueti iuuet⁹ ita cumulātū et circumspēctū honorē reddebat tantqz maiores natu adolēscētū om̄es patres essent Quocirca iuuenes senat⁹ die aliquē et p̄bitoribz ciuitatis aut p̄pinquū aut paternū amicū ad curiā deducebat affixiqz valuis expectabat donec reducēdi etiā officio fungerent. quāqz volūtarīa stanōe z corpora z animos ad publica officia impigre sustinenda roborant. breuiqz p̄cessu in lucē virorum suaz. verecūda laboris meditatiōe ipsi doctiores erāt. Inuitati ad mēsam diligēter querebāt q̄nam ei conuiuio interfuturi erant. ne senioris aduentuz discubitu p̄currerent. iublataqz mensa priores p̄surgebant. Ex quibz apparet cene quoqz tempore q̄ parco z q̄ modesto sermone soliti sunt vti. maiores natu ī conuiujs ad et bias egregia supioz opa carmine rep̄hensa pangebant. quo ad ea imitāda inueniū p̄tutem alacriozē redderēt. Curialis ergo vrbaniat̄ antiquoz in conuiujs instituēdis z rōnalis ordinabilitas et vtilis cōmoditas. Nec mix qz phia ē toti⁹ ciuilitatē z diuim agēdoz m̄grā. Cū z ipe q̄ est sapia patris docuit p̄stituere conuiuū qn̄ ait. Cū inuitatus fueris ad nuptias: recūbe ī nouissimo loco. zc. Et oēs inuitati ad suū conuiuium Lu. xij. Nō quidā fecit cenam magnā zc

Distinctio quarta.

Et honestos voluit esse puiates quando ait. Quō huc intrasti nō habēs. vestem nuptialē. **Matth. xxij.** Prelati ḡ imitent sum mū pontificē **Jhm xp̄m** instituēdo puiua sua z inuitādo ad illa z faciāt recitari egre gia facta antiquoz patrū. s. in mensis suis excludēdo cārica vanitatis z carniā secularia z histrionica Spectacula voluptatis. De alijs fructibz plato cōpetētibz determinat **Hiero. epla. xliij. z. xliij.** Et qz plus est pascere mentē q̄ ventres. **30** ep̄i hospites suos pascāt in mēsa honestis collatiōibus deuitates cārica histrionica z vilia Spectacula exēplo beati **Aug.** de quo legit in vita sua q̄ hospitalitatē sp̄ transeūtibz exhibuit. z in ip̄a mēsa lectionē. disputationez. vite sanctoz recitationē magis diligebat: q̄ epulationē vel potationez. Nulla verba sustinebat scurrilia aut detractoria. Un̄ i mēsa sua erant hi versus scripti. Quisquis amat dictis absentū rodere vitā. zc. qui p̄ habitū sunt. Juratiōes aut̄ deuitabat. zc.

Distinctio quarta q̄rte pt̄a h̄ summe.

Capitulum primum.

De dispensatione sacramentoz.

Habito quales esse debēt ecclesiastici viri z ep̄i cōmunit. Hūc sup̄est p̄siderare d̄ eorum triplici officio. qz eoz est sp̄aliter sacramēta dei dispēsare. diuina p̄cepta z dogmēta dei p̄plo denūciare. z eundē p̄plum apud deū orationum suffragio iuuare. In cuius figura ter dicit dñs **Petro: pasc. pasc. pasc.** **Joh. vlt.** Est ḡ eoz officii sacramenta dispēsare vt generēt filios dei et ecclesie. qz ip̄i sunt sp̄osi ecclesie. Un̄ z **Breg.** libro vlt. registri in fi. **Lense** eos q̄ ap̄lo rum figurā tenēt p̄dicare. baptizare. cōmunionē dare. penitētes misericordit suscipere. peccataqz soluere. Et ideo dicit dñs **Matth. vlt.** Eūtes docete omēs gē. **bap. e. zc. z Joh. xx. dz.** Quoz remiseritis pctā remittunt eis. qd̄ z vez est clauē nō errāre. Insuper viroz ecclesiasticoz secūdo est p̄lo p̄dicare z ip̄um informare. Un̄ dz ad **Tyrum.** **Oporet ep̄m amplectentē esse eū q̄ p̄m doctrinā est fidelē sermonē vt potēs sit exhortari in sana doctrina. Et dñs p̄ **Ezech. iij.** ait. Audiēs verbū ex ore meo annūciabis eis. **Sup** qd̄ ait **Breg.** li. j. omel. xj. **Prepo****

situs ecclesie sine culpa nō est qñ verba vite nō audiēs ex sua culpa mortif subiect? hūc ip̄e occidit q̄ eum tacendo morti tradidit. Ubi em̄ subiect? ex culpa mortif. ibi is qui pest qz tacuit re? mortia inuenit. Tot occidimus q̄ ad mortē ire tepidi tacētes videmus. **Et Breg.** moral. xxij. in fi. sup̄ illud **Job. xxxij.** Si fruct? comedi absqz pecunia dicit. **Prelat?** fructus comedit absqz pecunia q̄ ecclesiastica cōmoda ad vsū corpis accipit si exhortatiōis ministeriū p̄plo nō impendit. **Et sequit** Quid ad hec pastores dicim? q̄ officii p̄dicatiōis suscipim?. sed ecclesiastica alimēta muti māducam? **Exigimus** qd̄ nostro debet corpi. s. nō impendimus qd̄ subditoz debem? cordi z spiritui. **Sz** sicut impiū est z dolosum magna stipe dia recipe z paz laborare. ita iniusticia est a p̄lo p̄cia pctōz comedere. z nulla eis alimēta sp̄ualia repēdere

Capitulum secundum.

De sanctitate vite p̄dicantiū. z de p̄tuo sitate quas debēt habere caram animarū habentes.

Sed ut predicatō plari fiat fructuosa subdit? opoz ter illū p̄cellere exemplo z vite s̄citate. quia p̄dicatori peccatori dicit dñs **Quare tu enarras iusticias meas. et assu. testa. m. p. os t.** **Predicatores em̄** sunt organum veritat̄. z subtrahit aliqñ p̄ culpa auiditoz sermo veritat̄. z aliqñ p̄ culpa p̄dicatoris s̄m **Breg.** in omel. z etiā **moza. xxx** in fine. qz cui? vita despicit? restat vt ei? predicatio cōtēnat. Un̄ p̄dicatores siles sine beato **Stephano.** d̄ q̄ **Actū. vñ. dz.** q̄ nō poterāt resistere sapie z spiritui q̄ loquebat **Un̄** tūc est sermo viu? z efficac: cū inest p̄dicatori vite perfectio puritas z sanctitas **Un̄** narratur de ista materia li. x. ecclesiastice historie vbi dz. q̄ cū sancti patres conuenissent ad p̄ciliū nicenū. z ibidē essent p̄hi. z dyalerici acutissimi. vñ? eoz p̄ficiū cum ep̄is in dyalerica mouebat inuā q̄ fiebat ī geno spectaculū. nec poterat p̄hs cōcludi. **Tāta em̄** arte dicendi z silogisandi pollebat. vt vndiqz velut anguis ab eis laberet lubricus. **Quod vidēs vnus ep̄iscop?** vir nihil sciens nisi **Jesum** z hūc crucifixum: loquendi perijē licentiā. **Cui** tamen vite cōcessa p̄ timore simplicitatis: dixit **pho.** **In**

Bars quarta.

nomine Iesu xpi qui est vera sophia nō hu-
manitus inuēta audi que vera sūnt de dei
sapiētia. Deus vn^o est qui fecit omnia illa
creans virtute verbi sui. qđ verbū caro fa-
ctum dicim⁹ filiū. qui fili⁹ de virgine Da-
ria natus est. passus z mortu⁹. z resurgens
in celū ascendit. quē z nos iudicē venturū
credim⁹ redditur⁹ singulis merita siue bo-
nis siue malis. Quib⁹ cuz fernore spiritus
dei platis. obstupescit⁹ est velut sermonez
nesciens philosoph⁹. nihilq³ loqui valens
contra hec: dixit episcopo. Nihil veri⁹ est
qđ quod dixisti. Qui episcopus. Si credis
ista vera esse surge z sequere me. z fidei mee
signaculū suscipe. Et puerus philosoph⁹
omnib⁹ dixit. Audite me viri sancti. Dum
verbis meū res gesta est verba verbis op-
posui. z que dicebant arte mea sophistica
subuertit. Sed qñ p verbis virtus z sancti-
tas pcessit ex ore dicētis: resistere nō potui-
tate sanctitati z virtuti. quia nō potest ho-
mō deo aduersari. nec deus ab homine su-
perari. Et ideo om̄s hunc senē sanctū epi-
scopus sequamini. Predicator ergo q̄ vult
verbū suū efficax esse hauriat a deo p orati-
onem fluēta diuine gratie. z ideo auctores
verbi exoret vt ad penetrāda corda audi-
torum virtutē verbo tribuat z linguā diri-
gat. quia homis est pparare animū: domi-
ni est gubernare linguaz. quia domin⁹ dat
verbū enāgelizantib⁹ virtute multa. Et h⁹
verū est his qui enāgelizant p honore dei:
z animaz salute. nō pro questus cupidita-
te aut captādo humano fauore z vane glo-
rie vel vana laude. Hanc gratiā habuerūt
multi sancti patres z doctores. put ait ha-
ymo sup epistolā p̄mam ad Corinth⁹. xiiij.
Unde in vita beati Cesarij legit. q̄ spiri-
tussanctus sermonē suū disponebat vt ho-
minū cōscientias verbis suis pcuteret q̄si
agnosceret. Unde ibidē narrat q̄ quidam
homo puerus beato Augustino p̄dicāte
intrauit eccliam. statimq³ quasi ipso igno-
rante z nō pponente sermo eius versus est
contra quedā vicia quib⁹ ille irretitus erat
Qui cōsiderans episcopum sanctū estima-
bat peccata sua a deo sibi reuelata. Qui et
mor post conuersus est finito sermone. Et
ideo fm Augustinū libro p̄fessionū. Expe-
dit multoties digressionē facere in sermo-
nibus. Et hoc ppter varias hominū cōdi-
tiones audientū. Preterea nō cōfidat p-

dicator: totū in sua eloquentia z propriā sa-
piētia. sed in danda desup dei munificē-
tia. quia frequēter deus multos conuertit
circus p simplices q̄ p sapiētes. quia scđz
illud Corinth⁹. i. **S**cultra mundi elegit de-
us vt cōfundat fortia. Unde narratur li-
bro. x. ecclesiastice historie. c. xj. q̄ gens ybe-
rorum que sub axe pontino iacet p vnam
paupculā mulierē z captiuā fuit cōuersa.
Hanc in captiuitate posita sobriam duxit
vitam. pudicā z sanctā. iugiter orās z psal-
lens. Cūq³ quēreret quare hoc faceret: re-
spondit. Hoc ritu deū meū creatorē omni-
um colo. Eratq³ ibi mos q̄ cū infans ali-
quis infirmaret per domos vicinorū sin-
gulas p remedio portaretur. Et senel ve-
nit vna mater filiū portans a casu ad do-
mū in qua detēta fuit hec sancta captiua a
qua cū quēreret puerō remediū. Respōdit
nullū scire remediū nisi Iesum languidos
verbo curantē. z paruulo ciliciū suū impo-
nens dixit. Sancte domini⁹ meus Ihus
xps. Duo dicto sanū reddidit illuz matri
Hui⁹ fama statim ad reginā deuenit egro-
tam quā ad se adduci p̄cepit. que venire re-
nuit ne p̄sumere ampli⁹ q̄ sexus sineret vi-
deretur. Ad quā igitur cū regina se deferri
fecit sanata est sicut puer in nomine Iesu
xpi. Duo facto z xpm sue sanitatis p̄dica-
uit auctorē. Regina hec om̄ia marito nar-
rauit. Qui statim iussit minera deferri ca-
ptiue p coniugio salute. Qui regina dixit.
Nil horū dignatur accipere. auz z argentū
respuit vt lucū. ieiunio z oratione quasi q̄-
dam cibo pascit. Hoc solū muneris dabi-
mus ei si xpm iesum deū agnoscam⁹ z co-
lamus. Quō rex distulit donec die quada z
in venatione occupat⁹ tanta fuit tenebra-
rum densitate circūdat⁹ vt solus erraret z
in tenebris periclitaret. tunc intra se dixit
Si vere deus est xps que captiua coniu-
gi mee p̄dicauit liberet me ab his tenebris
z ipsum colā deum vez. Quod vt mēte de-
uocrat reddita est dies z icolumis redijt
sacriū p̄ingi referēs. Vocata est igit capti-
ua paupcula q̄ docuit eos credere. ecclias
edificare. z formā docuit. Et oēs h⁹ audito
crediderūt deo viuo. Et cū colūne dberēt
collocari. z vna nō posset eleuari: captiua i
oratione in nocte illa p̄mansit. z mane cuz
rex rediret vidit columnā sup basem suam
lib:ate suspensam. z cunctis admirantib⁹

Distinctio quarta.

z stupentibus in oculis omnium suo loco de-
posita est z ecclesia ad perfectum deducta z fi-
des christi ubique suscepta. Plus ergo in predi-
catore efficit vite sanctitas quam scientie mul-
tiplicitas. Propter quod ait dominus Isa. xl. Su-
per montem excelsum ascende tu qui euangeli-
zas syon. i. super eminentiam vite secundum quod expo-
nit Gregorius super Ezech. lib. primo. omel. ij.
Et ideo debet placatus esse speculator qui in
alto consistit. De quo Ezech. j. Specula-
tozem dedit te. Insuper ad hoc ut sermo dei
proficiat oportet predicatorem verbum dei pro-
ponere non passim z indifferenter. sed per audi-
torum qualitate z capacitate. put Gregori-
us ubi supra. quod predicator debet pensare quod
loquat z quantum loquat cui loquit z quan-
do loquit. De quibus exemplificans ibidem po-
nens exemplum de medico quod debet considera-
re quomodo vulnus est secundum quod z quod medica-
men apponendum. Et de agricola qui ante
semen mittat: terre qualitate considerat. Unde
Gregorius moral. xxx. super illud Job. xxxviii.
Quis dedit gallo intelligentiam: ait. Gallo in-
telligentia tribuitur: cuius doctor virtutem discre-
tionis novit quibus quid quando vel quomodo lo-
quatur. Non enim vna cademque cunctis exhor-
tatio convenit. quia nec omnes par morum qua-
litas astringit. Sepe enim alij officium quod
alij sunt. Et ponit bona exempla dicens.
Plerumque herbe que hec animalia reficiunt:
alia occidunt. Et levis sybulus equos miti-
gat z catulos instigat. Et medicamentum quod
hunc morbum minuit alteri vires tribuit. Et
panis qui vitam fortius roborat pullos ne-
cat. Pro qualitate igitur auditorum formari
debet sermo doctorum ut ad sua singulis con-
gruat. et tamen ab edificationis arte non
recedat. Intere enim mentes auditorum sunt
quasi quedam tensiones cordaz strate in cy-
thara que tangit artifex cum plectro ut reddat
consonam modulationem licet non vna impul-
su feriantur.

Capitulum tertium.

De veritate predicationum virorum ecclesia-
sticorum z de suffragiis eorum quibus populum iu-
vare debent. z quales ad hoc opus assumi
debeant.

Insuper ad hoc
ut sermo dei proficiat oportet predi-
catorem veritate. ut nec adulasi-
one nec timore. nec quod cupiditate. nec pu-

illanimitate veritatem omittat exemplo mischee
quod cum hortaret loqui placetia: respondit. Vivit do-
minus. quod quicquid dixerit mihi dominus hoc loquar.
ij. Re. vi. Unde propheta docet mendacium ipse
cauda est. Isa. ix. quod cooperit z tacet turpitudi-
nem auditorum sic cauda tegit pudibunda animalium.
Tali predicatione veraci indigerent potentes.
put ait Seneca de beneficiis. li. vi. c. xxi. Non
strabo tibi cui rei inopia laborat summa fastigia.
quod omnia possidentibus desit. scilicet veritas predi-
catore. Et sequitur. Ignorant potentes vires
suas dum se tam magnos credunt ut audiunt
Non sic predicator euangelice benedictionis falsum di-
cendo. Et tunc dicit Ecclesiasticus. iiii. Pro anima tua non con-
fundaris dicere verum. scilicet put dicit ad Thimo-
theum. iij. Argue obsecra increpa in omni patientia z do-
ce. Scilicet multi dicunt se dominum placebo. scilicet nunquam
quod dicunt eis dirige. hoc est. illa que dirigant eos
ad veritatem vite. Insuper ad hoc ut sermo dei
proficiat oportet predicatorum quod verbo docet ope
exercere exemplo Iesu christi quod cepit facere z do-
cere Unde secundum Gregorium moral. xix. loquendi auctori-
tas perditur quando vox operi non inueniatur. Unde predicator
quod bona dicit z aliter vivit. nihil aliud facit nisi
si vna manu edificat z altera manu edifica-
tum destruit Unde validior est vox operis quam vox
secundum Bernardum super Lamentationes. omel. lix. z secundum phum-
ethi. x. Actiones sunt magis credibiles secundum
modum in passionibus z actibus. z cum dissonant hoc
verum interimunt. Unde Seneca epistola. cx. ait. Sic
ista discantur ut que fuerint verba sint opera. z po-
nit exemplum quod in tempestate gubernator nauis
fragabundus non potest. Quid inquit inuare
potest rector nauis qui attonitus z vomitans. non
est loquendum sed gubernandum. dicunt ei multi.
hoc dicit plato. hoc zeno z ingens agmen pho-
rum. sed faciunt que dixerunt z sua esse monstra-
bunt. Qui ergo bona docet z mala agit nihil
aliud facit quam deum informare quod liter ipsum ex-
sua propria aduenare debeat. dicere valens ei
Ex ore tuo te iudico serue nequam. Est etiam
tertio virorum ecclesiasticorum populum apud deum
orationum suffragiis iuvare ut culpa ei
dimittatur z deo placeat. z populum reconciliet
exemplo Moyse dicitis Exo. xxxij. Domine aut
dele me de libro tuo aut dimitte populo hanc
noxam. Et Jobel. ij. dicit. Inter vestibulum z
altare plorabant sacerdotes dicentes. Parce
domine parce populo tuo. zc. Et ideo
percipiunt oblationes et decimas: ut in
quiete viventes orent pro populo eorum
causas coram deo agentes: quasi boni

Bars quarta.

aduocati. Et ideo Grego. pastor. li. i. ca. xvj. Sit rector singulis cōpassione prim⁹ et p̄ cunctis cōtemplatione suspēsus. Uti nam em̄ sacerdotes euangelici essent tales quales erāt mosayci. de quibus narrat Ege sippus li. p̄mo vbi dicit. Quod cū Pompeius intrasset hierusalē et inuasisset eā: stupebat acies sacerdotū aios qui nunquā remissa officia fecerūt in medio belli. Imo officio incepto p̄seuerāter insistebāt. Et ac si p̄funda pax esset nihil deerat solēnitati sacrificiorū et tāta erat eis cura ministerij diuini quod sacerdotes vsq; ad vltimū in suo munere p̄seuerabāt. et insulaci inter hostias suas ne cabātur. Ecōtra vero est de multis quod pleui causa dimittūt et interrūpunt officia diuina. illis extracti sepe a diabolo ab ecclesia. put narrat in vita beati B̄ndicti de quodam monacho quod in oratiōe nec in ecclesia poterat diu p̄seuerare. sed alijs fratribus orantibus ipse sepe exiuit: agēs queq; transitoria. Quod cū abbas monasterij beato B̄ndicti narrasset. venit sanct⁹ illuc et vidit quod illū monachū diabol⁹ in specie cuiusdā nigri pueruli p̄ vestimentis foras traherāt. Dixitq; Benedict⁹ abbari monasterij illi⁹ et cuiusdā alteri monacho nomine Mauro. Nunquid nō videtis quod eū trahit. Eunq; dixissent nō. Quem⁹ inquit vt videre valeat⁹ orantibus ergo illis Maur⁹ vidit. sed abbas videre nō potuit. Dic ergo sequenti beatus B̄ndictus illū monachū creuntē insequit. et foras repertū virga percussit. et extitit in oratione immobilis p̄mansit. et in officio cū ceteris. Sicq; antiqu⁹ hostis non ē ausus d̄nari in ipsi⁹ cogitatōe ac si ipse percussus fuisset ex verberē. Et quod officia ecclesiastica exercere nō est puerorū nec effeminatorū aut ideorū insciorū. Ideo p̄vident p̄lati maiores vt ep̄i p̄cipue ne ecclesias regēdas p̄ferant talibus. sed in p̄tē sollicitudinibus assumāt viros sapiētes et industrios. p̄ ut dicit Exo. xvij. Prouide tibi viros nō p̄ueros de omni plebe potētes et timētes deum. Et Deut. i. d̄r ibidē. Debēt etiā saltem imitari Pharaonē quod noluit cōmittere peccata sua nisi viris industrijs. put ipse dixit B̄n. xlvij. Si noscīs esse in illis viros industrios cōstitue eos magistros pecorum meorū. Sed ecōtra est hodie. quia idiotas et p̄ueris curialibus et legē dei nescientibus committunt aie p̄cioso sanguine xp̄i redempte

agminibus luporū vndiq; vallate. nec est quod ascēdat ex aduerso et murū se opponat pro domo dei. Sed iam verificatum est illud Isa. iij. Dabo p̄ueros p̄ncipes eorū. Sed alibi dicit Ue terre cui⁹ rex p̄uer est. Unde de talibus ep̄is qui indignis cōmittūt curā animarū ait Bern. ad Euge. li. iij. Satis ep̄i ad manū habēt quibus aias tradant. sed cui cōmittūt facultates regēdas suas non inueniūt. Et sequit. Patienti⁹ ferimus iacturā xp̄i q̄ nostrā. Quotidianas expēsas quotidiano reciprocā⁹ cōputo et scrutinio. et cōtinua gregis d̄nici detrimenta ne scimus. De p̄cio panū et escarū quodidie cū ministris exigit ratio. sed de peccatis cum p̄byteris raro celebrat collatio. Cadit a fine et est quod subleuat. sed cadit aia in peccati foueam et nō est quod requiret. Uñ et optime ait quidā. In ecclesijs fit detractio lini et lane cū fit questio de oue p̄dita nō fit mentio in cōsilijs. sed et oblatio et decimatio fit cū p̄ciji. Nō sunt ergo anime talibus cōmittende et maxime p̄ueris exēplo cuiusdā fratris rephendētis quendā ep̄m qui uolebat cuiusdā puero nepotulo suo aut forte filio quodam pira tradere custodiēda: et tamē tradidit dicto puero ecclesias et multas aias regēdas Itē debēt ep̄i statuere columnas fortes et erectas in ecclesia dei. Et ideo d̄r Sal. ij. Hi em̄ colonne erāt rē. p̄ quibus ponunt stipillas arūdines et festucas. hoc est. leues p̄sonas. Quod facere noluit quidā bon⁹ ep̄s. qui respōdit optime cuiusdā magno p̄ticip leui p̄sona vt eā statueret in ecclesia sua dicens Sicut tu ad p̄titionē meā nō poneres in castro tuo festucā p̄ columna. sic nec tu de bes velle quod ego hoc faciā in ecclesia mea. Uñ quia multi tales ponuntur in ecclesijs: ruit iam vbiq; ecclesia dei. Et verificatū est illud Isa. xlix. Uenerūt structores tui destruentes te. Itē debēt ep̄i cōmittere aias curandas peritis medicis quod sciant distinguere inter leprā et leprā. Uñ subdit ibidē Gregori⁹ quod cogitationū vulnera occultiora sūt vultu videri viscerū. Et tamē qui sp̄ialia p̄cepta nunquā cognouerūt: cordis se medicos p̄fiteri nō metuūt. Cū ecōtrario qui vim pigmentorū nesciūt videri medici carnis erubescunt. Ideo quod se medicū esse bonū ignorat curā animarū nō recipiat. s̄ dicat illud Isa. iij. Esto inquit princeps noster. et nō det. Nō sum medicus et in domo mea non

Distinctio quinta.

est panis. s. doctrine et verbi dei animam sustentatis. quia non in solo pane vivit homo et. Item debet episcopus statuere viros discretos et magistros peritos in scola dei que est ecclesia ubi edocent christiani quid agendum quod de serendum. Et ideo ait Gregorius. li. j. pastorale. c. primo. quod ars artium est regimen animarum. Unde magnus est vituperium magistro artium committere scholas suas ignoranti artis principia. Sic secundum Gregorium. li. j. pastorem. ubi supra. Ab imperiis pastorale magisterium qua temeritate suscipit quam ars artium est regimen animarum. Item quod episcopi sunt duces aciei christi statuunt in acie sua viros robustos et in pugna expectos qui possint cum eo aciem ipsam defendere. Unde dicit in figura Esaias. ix. En lectulus Salomonis. scilicet fortes ambiunt ex fortissimis israel et omnes ad bella doctissimi. Magna enim fraus est assumere debiles et ignaros artis pugnantium et dare illis stipendia que debent bonis militibus aciei dei defendere valentibus. Unde dicit Ezechielus. ix. Quis unquam militat stipendium suis

Distinctio quinta quare preteritis huius summe

Capitulum primum.

Quale debet esse iudicium ecclesiasticorum et que in eo cavenda.

Consequenter ad monendi sunt episcopi hac distinctioe quinta quod habeant in re publica ecclesiastica iudices oratores et advocatos quales descripti sunt supra preterita prima dist. v. ut exerceant iusticiam rectam et planam sine iurgiorum litigiis et sine deceptionum fallaciis. quod talia reprobanda sunt in curiis ecclesiasticis et viris spiritualibus. Et ideo ait Bernardus. ad Eugenium post principium. Queso te quale est illud. De mane usque ad vesperam litigare aut litigantes audire. Et vixina sufficeret diei malicia sua. Nec sunt insuper noctes libere et quiete. et vir relinquit necessitati nature quod corpusculi paulationi sufficiat. Et rursum ad iurgia surgit in mane. et dies diei eructat leges et nox nocti indicat maliciam. Et sequitur. Quotidie in palatio prestrepunt leges. scilicet non dum domini iusticia. et tunc lex domini immaculata convertit animas. Tu ergo pastor animarum quod mente obsecro sustines coram te semper silere illam et garrere istas. Ideo clamandum est cum propheta. Arrauerunt iniqui fabulationes sed non ut lex tua. In his etiam iudiciis cau-

fas iniuste quibus prestant appellationes iniuste quas reprehendit idem Bernardus. ad Eugenium libro. ii. dicens quod iniqua est omnis appellatio ad quam iusticie inopia non cogit. Similiter debent esse consiliarii episcoporum docet Bernardus. ad Eugenium libro. iij. dicens. Querendi sunt ut tibi assistant qui sunt compositi ad mores. probati ad sanctimoniam qui mansueti non exhauriant. sed corda reficiant et crimina corrigant. Sicut ergo consiliarius pape tales esse debet sic et episcoporum. Et ponit ulterius exempla. Quales etiam debent esse legati sine maiores sine minores a quibuscumque missi in formam eos exemplo beati Martini qui fuit legatus in dacia. nulla tamen munera recepit. sed pauper ita rediit ut pene expensis et equis deficientibus vix veniret florentiam. cui quidam episcopus equum dedit. Et cum idem episcopus eum sequeretur ad curiam et peteret ab eo adiutorium in causa sua. Respondit. Decepisti me nesciebam tibi imminere negotium. Tolle equum tuum in stabulo. nolo alicui pro muneribus obligari. et sic coegit eum equum suum reaccipere. Item etiam ponit exemplum de Sanfrido fungere in aquitana legationis officio: quod propter sumptibus officium suum peregit. Et cum esset quidam piscis sturgio ei oblatum noluit recipere nisi pretio dato pro eo. Item cum domina opidi offerret ei duas parapsides ligneas pulcras. quas laudavit sed non accipere. quanto minus argenteas recepisset qui ligneas refutavit. Hi fuerunt imitatores Abrahe qui noluit recipere a filo subtegminis usque ad corrigiam calige. ut dicit Bernardus. xiiij. Et Samuel. j. Re. xij. ait. Si de manu cuiusquam munus acceperis. Omnes ergo consiliarii. officiales. iudices et assistentes episcoporum: horum exemplo manifeste excutiant ab omni munere et tunc secure et sine reprehensione et sine iuris offensione sua possunt officia exercere.

Capitulum secundum.

Qualis debet esse familia episcopi.

Consequenter describit Bernardus. ibidem qualis esse debeatur domus et familia episcoporum dicens. Domum episcoporum sicut dei decem sanctitudo modestia et honestas et morum disciplina. Discat a te o papa omnes episcopi tui commaculos pueros et compros adolecentes secum non habere. quia inter mitratos non decet discurrere calamistratos. Et sequitur. Si insolentior primo coram

te insonuerit vel habitus indecens apparuerit: manus tua statim sup hoc vliscere iniuriã tuã. Impunitas em̄ ausum parit. ausus excessum. Ad talia ergo scienda et corrigenda debet eps esse sollicitus. Sz tē poralia dispensanda cōmittit alijs vt ipse liberior vacet diuinis. Un̄ ait ibidem. De mento saluatorē iudã habuisse iconomuz. id est. dispēsatorē. Quid ergo episcopo turpius q̄ infima z vilia domus sue scrutari. z de suspicionibz singuloz moueri. Nã ad queq; pdita vt neglecta egypti? ille om̄ibz traditis Joseph ignorabat qd haberet in domo sua. put̄ d̄ Sen. xxxix.

Capitulum tertium.

De mysterijs vestimentoz episcopaltuz z sacerdotalium.

Consequenter monendi sunt episcopi vt veracitate habeant virtutes quas signat pontificalia indumēta ne falso portent signa sine signato. put̄ ait Hugo de sacra. libro. ij. pcc. iij. c. xiiij. Episcopi vtunt̄ sandalijs q̄ sunt calciamēta pdicatorz p̄sistentia ex solea. subtus integra ne pes terram tangat. z desup ex coreo pforato. quia gressus episcopi z pdicatoris subter debēt inuiri ne poluantur p̄ terrena. z superius aperiri vt cognoscāt z anhelent iugiter ad celestia. In duūtur igit̄ caligis bislinis vel lineis vsq; ad genua. p̄ quod signat pedibz suis rectos debere gressus facere z genua debilia robore. z sic ad pdicationē sacri euangelij festinare. Baculo etiã vtūtur cuius acumine rebelles increpēt z pungant medio pios et bonos foucāt z recuruo peccatores attrahant. Unde versus. Atrabep̄ p̄mum medio rege punge p̄ imū. Anulo vtunt̄ q̄ ecclesia sponsa xp̄i ab eis despōsata est per fidei sacramenta. Vitra siue thyara in capite regimen q̄nq; sensuū signat. Un̄ et Hugo pap̄ ante dicit. q̄ vestimenta sacerdotalia tam in lege veteri q̄ in noua signat eoz virtutes quas habere debēt. Unde i tunica linea signat castitas interior. In zona castitas exterior. In tunica lacinctina puerfatio celiaca. In supbumerali laboz parietia. In cydari interior recta. Et munimen tūm castitatis in feminalibz que tegunt vt renda. Nec erant vestimēta sacerdotis i lege moysayca. sicut patet Exo. xxvij. et Le

uit. viij. De vestimēta aut̄ his diffuse tractat Hieronymus epla. lxxv. Sed de vestimentis sacerdotuz in legenoua ait Hugo vbi sup. p̄ tunicã signat mūdicia. p̄ zonam p̄tinētia. p̄ stolã parietia. p̄ casulã charitas z amicitia

Capitulum quartum

De necessitate cohabitatiōis pastozum cum gregibz. z de periculo diuisionis z absentie.

Quoniam ultimo

monendi sunt episcopi vt iugiter inuigilent ad implentes illud Isaie. xxi. Sup speculã dñi ego sum stans iugiter. Unde d̄ extra de regulis iuris. Nō potest esse pastozis excusatio si lupus ouē comedat z pastoz nesciat. Un̄ grege derelicto nō debēt discurrere per curias seculares affectado negociationes tpales. sed cohabitēt cū ouibz sibi cōmissis: illas regendo pascēdo iugi verbo z exēplo z tēporali subsidio. Ne dicat cuiuslibet tali illud Zach. xj. Pastor z idolum derelinquens gregē. Talis em̄ pastoz est tantū nomine. sz idolum re. Un̄ Gregorius sup Ezech. li. j. omel. v. ait. Vi qui animaz custodes sunt z pascēdi gregis onera susceperūt nullo modo loca pmutēt. sed gregi cōmisso iugit̄ inuigilent. quia p̄ qualibet ania sibi cōmissa districtã rōem reddituri sunt. Un̄ cuiuslibet plato d̄. Custodi vix istū. nō d̄ manerū baroniã vel armēta boum z ouiu. sed virū istū. Et sequit̄. Qui si lapsus fuerit erit aia tua p̄ anima illi. Et si prauē sint oues. tamen nō sunt derelinquende. sed frequenter piemōde. qz gutta cauat lapidē nō vi sz sepe cadēdo. Un̄ narrat Beda de gestis anglozum de Laurentio ep̄o succedere beato Augustino misso in britaniã a beato Gregorio ad gentē illã m̄uertendã q̄ ob prauos mores regis. posuit britaniã z gregē suuz derelinquere. Sz aut̄ recessum iussit i quadam ecclia apostolorū Petri z Pauli sibi lectū fieri. in quo post multas p̄ccas z lacrimas q̄fesceret: apparuit ei beatus Petrus q̄ illū dirissime flagello quodã cedēs dixit. Quare gregē tibi cōmissum z a te susceptuz vis derelinquere z lupis exponere. an oblitus es mei qui vincula z carceres z crucē p̄ grege a xp̄o mihi tradito peruli. Qui cum euigilasset liuētibz plagis venit ad regē z reiecto

Distinctio prima.

veritatem quantum esset perberibus laceratus ostendit. Quod audiens et videns rex reiecto idolatrie cultu et coniugio illegitimo fidem suscepit et baptismum. et mutatus est in virum alterum. Ex his igitur omnibus liquet quod reprehensibiles sunt quod pro leui causa gregem suum deserunt. Ex quo iste sanctus pro alia causa iusta gregem suum derelinquere proponens tamen dire correptus est. Unde dicit Augustinus de duodecim abusionibus quod decimum gradum abusionis est episcopus negligens. qui gradus sui honorem inter homines requirit. sed ministerium sui dignitatem coram deo non custodit. Episcopus enim grecum nomen est et speculator interpretatur. Cui dicit Ezechiel tertio. Speculator dedit te. Sed qui vult bonus speculator esse oportet illum pertinere gregi preferentialiter interesse et nunquam abesse. Decet ergo episcopum omnium super quos in speculo positus est peccata attendere et ea sermone corrigere. et scelerum operarios declinare. Et ibi bene de hoc. Predicator ergo diuinus alloquens ecclesiasticos hortetur quemlibet ad exercenda officia debita suo statui et gradui. Et ut quilibet veniat prout debet in statu suo quantum ad ea que enumerata sunt

Sequitur quanta principalis pars habet summam.
Capitulum primum distinctiois prime eiusdem.
De dignitate sapientie

Rehabitis autem
Preciositate narrationibus et exemplis quibus viri ecclesiastici possunt informari. et ex quibus predicator potest habere occasionem referendi cum eis utiliter et exhortandi eos efficaciter. Nunc colligantur consimilia quibus possunt instrui viri scolastici siue phisici. ex quibus predicator potest conferre cum eisdem ex eis que propria sunt eis. Et ut magis subleuetur ad desiderium sapientie promittenda est eius dignitas et sublimitas secundum estimationem vere iudicantis. putat dicitur Sapientie. vij. Preposui inquit illam regnis cedebis. et. Et sequitur. Infinitus enim est laborus est hominibus et. Et prover. iij. Delictum est acquisitio eius negotiatione auri et argenti. Et sequitur. Preciosior est cunctis opibus et. Et de huius eminentia etiam apud gentiles dicitur in polierato. li. iij. c. vj. quod cum gentiles nil sine nutu numinum credant faciendum unum tamen quasi deum deorum et omnium principum

per excolunt. scilicet sapientiam. quia omnibus preest. Unde et philosophi veteres imaginem sapientie per foras omnium temporum pingunt et hec verba scribi debere censuerunt. Quis me genuit. peperit memor. la sapientiam. De vocant greci. nos sapientiam. Et hoc idem. Ego odi stultos homines et ignavia opera et philosophicas sententias. scilicet in quibus nulla est utilitas. Ad appetitionem ergo sapientie et sedulas acquisitionem et amorem sunt omnes scolastici admonendi ut quilibet talium dicat illud Sap. vij. Optavi et datus est mihi sensus Inuocavi et venit in me spiritus sapientie Et illud Sap. vij. Hanc amavi et exquisivi a iuventute mea. et quesivi eam sponsam mihi assumere. Unde huius amor phia dicitur et eius amator phus. putat ait Hugo de dydascalicon parte secunda. quod phia dicitur amor sapientie a philos grece. quod est amor latine. et sophos sapientia. unde phia. i. amor sapientie. Unde etiam phia est ars artium. disciplina disciplinarum. que vniuersaliter communis est omnibus. et que est honoranda antiloquio decorum. putat ait quidam sapiens. Et Pap. idem in parte. que phia tradit in artibus liberalibus. de quibus presequitur Hugo ubi supra. que sunt propria cuiuslibet artis. Et similiter Alpherganus in libro de diuisione phie: ubi ait. quod phia est humanarum diuinarumque rerum certa cognitio cum studio bene viuendi. Sapientia vero est veritas scientie ree sempiternarum. Et de his et de phie diuisione et de illis que spectant ad vitam phicam in tractatu de vita phorum. Ad primum autem de instructione scolasticorum qualiter scolares debent addiscere et qualiter eos docere. Et primo quales debent esse quantum ad corporis dispositionem. Secundo quales debent esse quantum ad mentis industriam siue perspicacitatem. Tertio qualiter instruendi sunt quo ad modum docendi rectitudinem. Quarto in quibus informandi et in quibus non. et quantum ad instrumenti qualitatem. Quinta quales debent esse scolares quo ad vite veritatem et honestatem. Sexto quales debent esse quo ad studij sedulitatem. **S**e primo de his que spectant ad docentes

Capitulum secundum.

Qualis debet esse quantum ad corporis dispositionem sapientie siue litteris additus. quia corporis et membrorum dispositio debet esse venustus.

In primis ergo ob
artū liberaliū siue phie nobilita-
tem et bonozificentiā et ob p̄fessori-
bus et reuerentiā exhibendā ab alijs ad-
discēres illas debēt esse corpis dispositōe
et plasmatione venusti, put ait Boecius de
disciplina scolariū in p̄ncipio. Quia enim
videndū est ne infans septēnis cū duceret
ad ibuendū membroz Indecēs dispositio
sit. s. et p̄tū integraliū. et ponit exemplū. Le-
gitur inq̄ Thymochei filiū lepra incum-
bentē castratū loripedē gibbo tumēre do-
ctrine mancipatū plebeiam expectisse obie-
ctionē socioz demonstrationē ridiculosā
Cauendū est ergo ne tales ponant ad phi-
losophias discendas. ne phia p̄temnat ob-
taliū deformitatē. et ne min⁹ acceptet. licet i-
ea p̄fecerint quicq̄. Sicut ait ennic⁹. Bra-
tior est pulcro veniēs ex corpore virtus. Et
idem Sen. recitat eplā. l. Sic minus ac-
cepta est sapiētia vel p̄tus veniēs ex corpore
deformi. Itē idē ait q̄ p̄tis intēperies hys-
mis vel estatis nocet pueris. Et ponit ex-
pluz Boeci⁹ de alio indisposito et deforma-
to adducto ad discendū. qui postea attenu-
atus lipaticis morbis occubuit stigante
cunicula: illo scz signo regnāte et ardore fer-
uente. Ibidē ait q̄ cibarioz debet esse me-
diocris facultas et pot⁹ tenuis. p̄citas et ve-
stium absit penuria. Pueri ergo debēt esse
corpore dispositi et integri et sustētamēris de-
bitis regulati q̄ volūt addiscere vt sint sco-
lastici et tpe debito debēt incipere. Et de his
sunt admonēdi tā ipi q̄ habētes curā eoz
Omniū negociationū tps et oportunitas
est ait Ecēs.

Capitulum tertium.

Qualis debet esse quo ad industriam
mentis

Secundo sunt ex-
plorādi pueri quales sint quo ad
mentis industriā siue p̄spicacita-
tem: an habeāt industriā discretōis natu-
ralis et ingenij viuacitatē. sicut narrat a gel-
lius acticaz noctiū li. v. c. iij. loquēs de py-
ragora pho q̄ cū esset adolescēs et causa vi-
ctus iuncturas onēz ferret. et de edera cau-
dices ligni plurimos funiculo breui circū
datos ferebat. semel obuiauit ei Demetri⁹
et vidit eū incedentē expeditē. et iuncturam

ligni positurā q̄ p̄siderat et acerrimū illū sive
breui vinculo cōprehēsum: et positione q̄si
geometrica librari. Interrogauit quis sic
circūuoluit. Cui ali⁹. Ego. At ille dixit et
vt solueret et mō cōsimili ligaret. Sicq̄ il-
le fecit. Cui demetri⁹. cū ingenij benefact-
endi habes: nūc maiora melioraq̄ mecū fa-
cere possis si vis me sequi. Quō ille annuit.
et adduxit eū secū et sumptū ministravit. ac
phiam eū docuit. et postea in centris phus
fuit. sed acerrim⁹ sophistaz Prouid⁹ ergo
explorator ingenij p̄dicti adolescētis dep-
hendit et ad maiora addiscēda eū est hortā-
tus. Sz cauendū est ne viuaces ingenio et
acuti nimietate cibi l. pot⁹ fiant ebetiores.
p̄pter qd sunt nutriendi frugalit. vt ait Bo-
ecius supra. et Agelli⁹ pleni⁹ libro. iij. ante
finem vbi ait pueros impubes cōpertū est
si plurimo cibo nimioq̄ vino vterent ebe-
tioresq̄ fieri. atq̄ hinc elici tarditatē: cor-
poraq̄ eoz improcera fieri. Quod narrat
Varro in historijs de liberis educādis. Ca-
uendū q̄ ne p̄pter voracitatē ebetes reddāt
pueri. et de h supra. ij. pre. dis. ij. vbi de in-
structione pueroz

Capitulum quartum

Qualiter pueri in p̄mis sunt instruēdi.

Deinde sunt pue-
ri instruēdi artificialit̄ et ordinabi-
liter p̄ eoz capacitate. put ait Bo-
ecius vbi supra. dicens q̄ in p̄mis figura-
rum. i. litteraz elemēta. i. lras rēp̄sentatiuz
imp̄menda est dilectio p̄lungendazq̄ ar-
tificiosa p̄iunctio. Sunt em̄ pueri instrue-
di et attrahēdi vt diligāt lras q̄s addiscūt
et vt recte p̄nuncient et artificialit̄ p̄iūgāt
quia nisi in p̄ncipio sic informant: vt po-
stea possunt bñ informari. Et graui⁹ est ac-
difficili⁹ p̄uey male instructū reinstruere sē-
ue reducere ad rectā informationē q̄ aliū
nullo mō instructū. Un̄ refert Quintilia-
nus in li. de institutione oratoris de Thimo-
theo. q̄ in arte tibiaz excellebat. q̄ dupla
mercedes exigebat et accipiebat ab his qui
fuerant male p̄instructi q̄ si omnino rudēs
essent acciperet. Nec imerito. Sator em̄ du-
plicē exigit laborē. cū et delenda sint puer-
se institutiōis semina et a bono sint fidelius
inferenda. Multo em̄ facili⁹ est inducere
bonā informationē q̄ extirpare malā et in-
ducere bonā. maxime cū p̄ma instituta vt

Distinctio prima.

documenta tenaciter inherere pueris siue sint bona siue mala. prout ait Hiero. epla xl. vii. Ipsa litterarum studia teneris melius inserunt ingenijs. Idque penitus inherere solet sensibus quod prius sederit in mente. Magna ergo diligentia sunt instruendi pueri ne in pueritia ex negligentia amittant tempus suum. put ait Boetius ubi super. quod diligentia cuiuslibet operis obtusitas promollit. Et sententia ac dicta doctorum memoriali cellule sunt commendanda ut ibi exemplificat. ne stringat quod Lothario stringit. qui cum xxx. annis fuisset iugua sibi phoz. cum aduenisset dies ut pesser mediocribus. scilicet pueris quasi eorum magister asserbat se dubitasse cuius uxor fuit eneeas Si militer requisita quodam prima syllaba. scilicet magistri qualiter uertere in uersu posset. Rursum dicit absurdum esse rari nomine prima breuiari. scilicet acuto accentu pronuciari. Ecce ait ibi Boetius quantum temporis dure ceruicis obrusitas perdidit et impense siue expese. Cauent ergo pueri ne sic amittant tempus et expensas negligenter addiscendo. et caueant eorum doctores ne eos decipiant. Nec enim sunt peccata puerosum. put ait Augustinus. enumerando peccata sua in puercia li. i. confessionum. Peccabam inquit minus scribendo uel legendo aut cogitando de litteris quam exigerat a nobis. Et sequitur. quod de lectabar ludere. Et sequitur. peccabam faciendo precepta parentum et magistorum meorum. et ibi enumerat de talibus multis. de quibus admonendi sunt pueri ut precaueant

Capitulum quintum.

In quibus doctrinis sunt informandi et a quibus est cauendum eis.

Consequenter est adhibenda diligentia solers. quod pueri instruantur recte et artificialiter. et primo in gramatica et gramaticalibus que diuiditur in litterarum. syllabarum. et dictionem. put ait Hugo dydas. pre. ij. ubi ait. quod debet scire articulatam litterarum. syllabarum. pedes. accentus. et sic de alijs. put ibi determinat. Nisi enim fuerit instructus primo in talibus ordinate et artificialiter uix postea poterit instrui in talibus. Hoc tamen necesse est scire ut homo sciat legere distincte et articulate secundum regulas gramaticales. ut pater per exempla Boetij ubi scilicet. Deinde cauendum est ne pueri primo nimis imbuantur doctrinis poetarum fabulosis ut alliciantur earum delectationibus. Ut enim narrat Ua-

lerius li. vi. c. iij. Lacedemonij libros archilochi et ciuitate sua exportari iusserunt quod eorum pauca uerecundiam et pudicam lectionem arbitrantur. Noluerunt enim ea liberorum suorum animos imbui ne plures moribus noceret quam ingenijs proficere. Itaque maximini portam aut certe primam maximini. quod domum sibi inuisam obscenis maledictis lacerauerat carminum exilio mulctauerunt. Ut enim tactum est supra. mentes pueros tenaciter retinet doctrinas quibus primo imbuuntur Et ideo expedit quod uerilibus et ueris doctrinis in primis imbuantur. Unde et moris fuit apud hebreos sic ait origenes super Ezechiel. in principio. Omnes scripturas a doctoribus et a sapientibus tradi pueris simul. et ad ultimum reseruari ista. scilicet principium. Benef. principium Ezechiel. et finis et Cantica canticorum. quia ista ardua sunt et in eis posset minus intelligens errare. Et ideo ait Augustinus. de seipso li. iij. confessionum. Hoc nomen. scilicet christi secundum matrem. et in ipso adhuc lacte matris tenebat cor meum pie ciuauerat et alte retinebat. Et libro. vi. idem quod nomen christi mihi infanti iditum est. Ueracibus ergo doctrinis et uerilibus et non fictis et fabulosis pueros imbucere est securi. Sunt autem imbuendi in gramatica ut dictum est. et deinde in logica. put ait Boetius ubi supra. Lopro inquit non indebite huius gignatij. scilicet gramatice rudimento ad maioris et inuestigandis scientie lumina procedendum. Scie inquam quam sola ueritas falsis indagatice nouimus. Unde Hugo ubi scilicet. quod ex omnibus scientijs sepe specialiter discreuerunt antiqui studijs suis ad opus erudiendorum. in quibus tantam utilitatem esse per ceteris omnibus prospexerunt. ut quisquam primo hanc disciplinam firmiter precepisset. ad aliam noticiam postea inquirendo magis et exercendo quam audiendo pueniret. Sunt enim quasi quedam optima instrumenta et erudimenta quibus uia parat animo ad plenam phice ueritatis noticiam. Hinc triuium et quadruium nomen accepit eo quod his quasi quibusdam uis uia parat animo ad secreta sophie introeat. Hec ille. Hanc autem rationalem logicam primo Plato grecis instituit. quam postea Aristoteles discipulus eius ampliauit profecit et in arte redegit. Oratio uero Terentij. Uarro primus dyalcticam de greco in latinum transferuit. ait Hugo ibidem. De inodo addiscendi artem dyalcticam ait Boetius ubi supra. quod in primis terminorum intrinseca cognitio eorumque in oppositionem non latens copulatio. propositionum

¶ Pars quinta.

q̄ non indigna connectio sunt appetenda. Terminoz vero determinationes q̄s sine carbegreumata appellam⁹ memoriter mente imprimi debēt. utpote que sophisticē non parū deseruūt faustasie. i. garrulationi. Et ponit exemplū de quodā prudente in alijs scientijs. ab alijs cautel⁹ sophisticis in die cōfictus. id ē. disputatiouis cōfusus fuit. Oportet ergo talia memoriter scire. consequenter addiscere et audire libros logicales. put ibi determinat. Et sic in omni arte vir scolasticus ordinabilis et artificialis scz exppriatib⁹ illi⁹ artis d̄z diligēter addiscere et studere.

¶ Capiculum sextū

¶ Que sunt necessaria studentibus

Quoniam enim ait hugo

vbi supra. tria sunt necessaria studentib⁹. natura. exercitium. disciplina. In natura cōsideratur vt facile audita p̄cipiat et p̄cepta firmiter retineat. Exercitio vt laboret et sedulitate sensuum excolat. In disciplina vt laudabiliter viuēs mores cū sciētia cōponat. de quib⁹ om̄ib⁹ ibidē p̄sequitur elegāter. Et debet studere in omni arte querendo que sunt ppria. Un̄ ait ibi. Duo sunt genera scripturaruz. Primum earuz que pprie artes appellātur. Secundum est earuz que sunt appendicia artium. vtrūq̄ oportet scire licet artes sine appendicijs p̄fectū possunt facere lectozē. put ibi dem ait sup̄ addens q̄ duo sunt discernenda. Primum qualiter oportet de arte agere. Secundū qualiter oporteat rōnes illi⁹ artis alijs reb⁹ accommodare. vt verbi gratia. de grāmatica agit qui regulas et p̄cepta ad hāc artē p̄tinentia tractat. Brāmaticē agit qui regulariter loquit⁹ vel scribit. Et sic de alijs artib⁹. et vtilit̄ instruit ibi scolares q̄l̄iter debent addiscere.

¶ Capiculum septimū

¶ Qualis debet esse discipulus

Quales autem debent esse scolastici et a quibus debent cauere docēs Boeci⁹ eleganter vbi supra. Discipuli inquit subiectio in tribus debet cōsistere. Attētiōe. beniuolētia. docilitate. vt scz sit docilis ingenio. Attētus exercitio. beniuol⁹ animo. Attētus inq̄ ad audiendū. docilis ad intelligendū. beniuo-

lus ad retinendū. et subdit post. Nō sit scolasticus discipulus. Dicit autē discipulus q̄si a scola diuisus. Scola autē grece dicit vacatio latina. quia a vacatiōe diuisus. Discipulus est em̄ qui discurret p̄ rivos et plateas et tabernas et p̄ meretricū cellulas. per publica spectacula. p̄ pompas et choros. p̄ comestationes. et etiā p̄ publicas cenas. et h̄ vagis oculis. effreni lingua. petulāti animo. vultu incomposito. omnibus istis scola postposita. Hec ille. Et subdit se multos tales vidisse. A quibus autē debēt cauere subdit ibidē. q̄ a luxurie feruore studeat discipulus alienari. quā distinguit tripliciter dicens vnā esse in ornatu. aliā in coitu. tertiā gulositate asistricem seu assistentē. Ab his scolastic⁹ volens p̄ficere in phiā debet summe cauere p̄nt ibi p̄sequitur. subdens q̄ meretricis nonaria est inferni ianua. via iniquitatis. scorpionis p̄cussio. viscarū scelerum. pute⁹ interitus. id est. mortis. Dicebat nonaria. quā autē horam nonā antiquit⁹ nō licebat talem accedere. Un̄ et hoc ait Augustin⁹ li. iij. contra Iul. recitans s̄ba Tullij. q̄ morus voluptatis vt est maxim⁹ ita inimicissimus philosophie. Cōgruere em̄ cum cognitiōe magna voluptas corpis nō potest. Ibidē ait Boecius. q̄ oportet scolasticum cauere ab ebrietatib⁹ et comestationib⁹. quia vinū inquit modice sumptū intellectui videt cōferre acumen. Nō modice sumptū rationē pturbat. intellectū ebetat. memoriaz enervat. obliuionē inmittit. errorem infundit. ignorantiaz inducit. Ubi em̄ ebrietas. ibi furor dominat⁹. vbi furor. ibi nulla sapientia. sed disciplina p̄uagat. Obliuio enim ē comes ebrietatis ait Macrobi⁹ et hilaris insania Sen. epla. lxx. Volūtaria ebrietas est insania ait ibidē. Et ideo summe cauenda scolastico. put ait Boeci⁹ vbi supra ponere exemplū de quodā qui talibus ornatibus vacabat et sua cōsumebat q̄ postea in op̄e et paup̄ fact⁹ est. Que autē sunt expeditia in scolastico vt p̄ficiat in sciētia ait Hugo dydal. Et Boecius vbi supra. dicens q̄ sapiens quidā cum de modo discendi iterogaretur Respondit. Mens humilis inq̄ studiū querendi vita quiesca. Scrutinium tacitū paupertas terra aliena. Hec referare solent multis obstructa legeudo. Et de q̄libet istoz̄ prosequit bene dicens. q̄ p̄cipuum discipline est humilitas. cui⁹ p̄ci-

Distinctio prima.

pue tria documēta ad lectorem p̄tinēt. Pri-
mum vt nullā sciētiā nullam scripturam
vilem teneat. Secundū vt a nemine disce-
re erubescat. Tertiū vt cum sciētiā adep-
tus fuerit ceteros non cōtemnat. de quibus
ipse profequit̄ bene. Similiter studiū est
eis necessariū. de quoz studio patebit in-
fra. Similiter et quies tam interior. vt per
illicita desideria non discurrat. Et exteri-
or similiter vt ociū et oportunitas studiū
suppetat. Similiter scrutiniū tacitū quod
signat diligentia meditationis sicut studi-
um instantia opis. Meditatio vero est co-
gnitio frequēs in cōsilio. que causam et ori-
ginem modū et veritatez vniūscuiusq; rei
prudēter inuestigat. Unde ibidē pulcre ait
hugo. q̄ lectica philosophie quattuor por-
tant philosophos et copos. id est. amor et labor. et
philemia et agrinū. id est. cura et vigilia. Lo-
pos inquit pagunt labor et amor. Consili-
um pagunt cura et vigilia. In labore est vt
agas. In amore vt pficias. In cura est vt
preuideas. In vigilia vt attendas. Et the-
ora philosophie est sedes sapientie. que his
suppositis gestari dicit̄. Unde et pulcre in-
uenes a fronte p̄pter robur illam tenere di-
cuntur. scilicet amor et labor. qui foris opus pa-
gunt. A posteriori puella describunt̄. scilicet cu-
ra et vigilia. quia intus in secreto consiliū
pariūt. Similiter paupertas. id est. non se-
ctari superflua spectat ad disciplinam. nec
non et exiliū. quia philosophantibus totū
mūdus exiliū est. ait Hugo ibidē. Et de his
Policraty libro. vij. cap. xij. vbi ait q̄ he-
sunt clauēs discēdi quas senex carnotēsis
paucis expressit vbi sup̄ addit q̄ vna clauis
est amor docentiū. put̄ ait Quinilianus
in libro de institutione oratoris Scolasti-
ci ergo caueant a p̄dictis vicij et habeant
p̄dictas clauēs ad aperienda archana sa-
pientie et studeāt humiliter et diligenter.

Capitulum octauum.

Quale debet esse studium boni discipu-
li. et de exemplis antiq̄ in studendo.

Quoniam sequenter ad
monendi sunt scolares vt sollicite
studeant ad sapientia apprehēde-
dam. Est em̄ studiū vehemens applicatio
animi ad aliquid agendū magna cum vo-
luntate. vt ait Tullius in rethorica sua pri-

mo libro. p̄pter quod Eccl̄. vi. Quasi is q̄
arat et qui seminat accede ad illā vt ait Hu-
go vbi supra. Pythagoras in studijs suis
hanc consuetudinē seruasse legitur vt vsq;
ad septēniū finem numerū scz septē liberali-
um artū nullus discipuloz suozum de his
que ab ipso dicebatur rationē poscere au-
deret. sed fidē dare verbis magistri quous-
q; omnia audiūisset. sicq; iam p̄ semetipm
rationē eozū posset inuenire. Has septem
tanto studio quidā didicisse dicuntur. vt
plane omnes ita in memoria tenerēt vt sta-
tim singula eozū parata haberent. scilicet regu-
las et rationes que in illis artib; docebant̄
Et hic accidit tot eo tempe fuisse sapiētes
vt plura ipsi scriberēt q̄ nos legere possi-
mus. Sed vt ait idē Hugo. Nostri scola-
res aut nolunt aut nesciūt modū congru-
um discēdo seruare. Et idcirco multos stu-
dentes paucos sapiētes inuenimus. Mo-
nendi ergo sunt scolares vt studeant affe-
ctualiter sine feruente cōtinue siue iugi-
ter p̄uide sine artificialiter recte siue ordi-
nabiliter. scilicet ob amorē vere sapientie. prout
hortatur sapiēs Proverb. ij. Si quisieris
eam quasi pecuniā. et sicut thesauros effo-
deris tūc sciētiā dei inuenies. etc. Et hoc
exemplo antiquoz philosophoz. de quibus
ait Hugo vbi supra. q̄ soli se phie dedica-
bant. et vt eius cōtemplationi vacarēt libe-
rius ea que virtutes solēt impedire. scilicet cu-
piditatibus se subtraherēt. Penneides i-
quit philosophus quindecim annis in rupe
egyptiaca confedisse legitur. Et Promo-
thens ob medicine artem in monte cauca-
so vulturi expositus memoratur. Et The-
mistodes cū expletis centū et septē annis
se mori cerneret: dixisse fertur se dolere q̄
egrederetur de vita quando sapere cepisset.
Similiter Plato octoginta annos in do-
cendi scribēdq; dolore laborēq; comple-
uit. Et hec omnia sumit Hugo a Hierony-
mo epla. xxxij. vbi s̄c̄r̄ d̄ alijs phis. Et vt
vacarent liberi phie. put̄ ait Hugo vbi s̄
Alij calcabāt honores. Alij piccerūt diui-
tias. Alij acceptis iniurijs gaudebāt. Alij
penas spreuerūt. Alij prubernia hominū
deserētes vltimos recessus et secreta heremi
penetrantes soli se phie dedicabant. vt eo
cōtemplationi vacarent liberius q̄ nullis
que virtutes tunc impedire solent cupidi-
tatib; animū subiecissent. Et tibi bene de s̄

Part quinta.

Hugo et **Hieronimus** ubi supra. Et similiter epla. cxxvj. de pho qui multarum possessio num pecuniam proiecit in pelagus. Abite inquit male cupiditates. Ego vos mergam ne ipse mergar a vobis. Phus enim inquit Hiero. nihil popularis aure vile mancipium totam simul sarcinam deposuit. Quod non faciunt multi scolastici christo credentes. sed potius aggregant et cumulatur cupiditates quibus submerguntur ut sepe. Mira ergo studiositas antiquorum. Nam ut ait idem Hieronymus epla. lxxij. Quosdam mundi phos legimus ut totam cogitationem ad meritis cogerent puritatem sibi oculos cruisse. Et de mirifico eorum studio **Valerius** libro. viij. c. vij. ubi ait. quod **Larncos** laboriosus et diuturnus sapientie miles siquidem nonaginta expletis annis idem illi viuendi ac philosophandi finis fuit. Ita se mirificum in doctrine operibus addiderat ut cum cibi capiendi causa recubisset: cogitatio in herens manum ad mesam porrigere obliuisceret. Et sequitur. Aie ergo cum vita fruebat corpe vero quasi alieno circumdatus erat. Ibidem narrat de multis alijs de quibus in tractatu de vita phorum. De miro autem studio **Euclidis** narrat **Agellus** li. vij. ca. x. ubi ait. quod cum atheniensium decreto cauerant ut qui megaris civis esset intulisset pedem athenis prescius esset. ea res ei capitalis esset. Tunc **Euclides** ut audiret **Socratem** sub nocte postquam aduersperasceret tunica longa muliebri indutus et pallio versificato colore amictus et caput velatus e domo sua migrans athenas ad **Socratem** comiebat. ut vel noctis aliquo tempore consiliorum sermonumque eius fieret princeps. rursusque sub luce milia passuum paulo amplius. xx. eadem veste illa tectus redibat. Et ut ait **Agellus** videre philosophos vltro currere ut doceant ad fores iuuenum. diu tamen eosque sedere ac operiri prope ad meridiem donec discipuli nocturnum edormiant. Scolastici ergo stimulari exemplis predictorum sint quieti a tumultibus cupiditatum negociationum. et studeant vere philosophie ut apprehendant veritatem et acquiescant consilio sapientis qui ait. Sapientiam scribe tempe vacuitatis. et qui minoratur actu apprehendet illam **Eccl.** xxxvij. **Beatus** inquit sapientia qui vigilat ad fores meas quotidie. et obseruat ad postes hostium mei. **Proverbiorum.** vij. Qui enim sic vigilat: sedulo studio gratia dei adiuvante allequetur

sapientiam. Unde sequitur ibidem. Qui me inuenierit inueniet vitam

Capitulum nonum

Quales debent esse discipuli quo ad vitam honestatem

Ex predictis patet quales debent esse scolastici quo ad vite honestatem. Debent enim esse a vitijs plurimuratis immaculati et virtuosis moribus maturi. Unde philosophi antiqui instruebant discipulos suos quo ad mores. putat ait **Hieronimus** epla. xxx. q. **Ipo** crates adiurat discipulos antequam doceat et in verbis suis iurare compellit. sacramentorum extorquet silentium. sermonem incessum. mansuetudinem. moresque describit. quanto magis nos putat ibi concludit. Uniuersam enim philosophiam reuocauit **Socrates** ad mores componendos ait **Secundus** epla. lxxiij. Et idem **Augustinus** de ciui. dei libro. viij. ca. iij. **Socrates** primo uniuersam philosophiam ad corrigendos atque componendos mores flexisse memorat. Et idem **Tullius** de rursul. questionibus lib. v. post principium. ubi bene de hoc. Magna ergo ignorantia est scolastico iugiter audienti precepta et regulas philosophie nisi fuerit maturior et moribus honestior quam laicus qui nil tale audit. Sunt autem alia proficua scolasticis que enumerat **Boetius** libro supradicto. sicut constantie stabilitas. quia ut ait. Quid in dilectionis opusculo lucidius constantia. quid inconstantia nequius. Prima parit. secunda parit dissoluit. Prima precedit. secunda recedit. Prima colligit. secunda collecta dispergit. Ex exemplificat de quodam: qui voluit esset litteratus primo siue scolasticus deinde fastiditus. id est. grauatus fuit mercator. postea rediit ad militiam se transtulit. Deinde territus iterato studijs inhabitat. Et sic in nullo profecit. Item utile est scolasticis ut sit suarum complexionum discreta consideratio. quia aliter debent laborare melancholici. aliter colerici. ut ibi exemplificat. Item predest scolasticis ut sit in eis magistrorum dilectio. veneratio doctorum et doctorum ab illis credulitas siue suppositio. cum eisdem mansio siue cohabitatio mulierum: sicut vetularum et lotricarum rara accessio. seruorum bilinguorum et detrahentium exclusio.

Distinctio secunda.

bonorum sociorum et fidelium adinuentio. sumptuum vel expensarum sufficiens pulsio. De quibus omnibus prosequitur plura ubi supra: introducens exempla de predicantibus. Predicator ergo dicitur proferens cum scolasticis de predicantibus horretur eos ad ea que sunt illis proficua dehortando a contrariis.

Distinctio secunda ante preteritis huius summe

Capitulum primum.

Quales debet ascendere gradum magistratum. et de utilitate virtuose vite docentium ipsis discipulis

Deinde sunt admonendi doctores de his que spectant ad eorum officium. Et primo ut sit ad tale officium honorabilis ascensio. Deinde ut sit vite et morum perfectio. Tertio ut sit doctrine veritas et rectitudo. De primo sciendum quod non debet ascendere ad gradum magistratum nisi sit predictus scientis et clarus virtutibus. putat Boetius ubi supra. **Q**uod cum ad magistratum excellentiam bone indolis iuuenis velit accedere: ordinandum est ut sciat que ad tanti nominis pertinent reverentiam. ut queque scita vel quanta exprimeret noscat. Et ne scriptorum commisionem se totaliter committat. et ut librorum copiam acquirat. ac eos consulat cum opus fuerit. nec tamen eis omnino credat. quia miserimi est ingenium semper inuentis viti et nunquam inuenientis. Et ibi prosequitur de modo quo solebant antiqui magistrari siue incipere in facultatibus athenis vel rome. enumerans que cauenda sunt talibus necnon que sunt necessaria. Maior enim est ignominia imperito et ideote ascendere gradum magistratum quam in statu discipuli remanere. ne ei dicatur illud Romanus. **Q**ui alium docet: reipsum non docet. propter quod Ecclesiasticus. xvij. Antequam loquaris. supple. docendo discite audiendo. Ideo Iacobus. ij. Nolite plures magistri fieri. **Q**ui autem factus est magister vel doctor oportet ut morum honestate polleat: ait Boetius ubi supra. Sic inquit in sermone verax. in iudicio iustus. in consilio prouidus. in commisso fidelis. constans in vultu. pius in affectu. in virtutibus insignis bonitate laudabilis. Et sequitur. Nulla siquidem res magis est perniciosa discipulo quam vita magistri contumeliosa. Et ponit exemplum Infusa enim sepiissime profundi videmus ex fetido vase. **U**as enim fetidum corrumpit aquas. Et

sic sicut doctrina vilescit ex ignominiosa vilitate docentis. **Q**ui ergo vult proficere suis auditoribus viliat humiliter ut eos informet. Et dicit Seneca. epistola. vij. ubi ait quod plerumque homines oculis quam auribus credunt. Longius enim iter per precepta breue officium per exempla. Zenonem enim cleantes non expressisset si eum tantum audiisset. obseruauit illum ut ex formula viueret. Et sequitur Turba sapientium plerumque ex moribus quam ex verbis socratis traxit. Et ibi bene de hoc. Ignominiosa enim vita docentis facit eum contemptibilem apud discipulos vel auditores. et ex consequenti suam doctrinam. quod ut ait Tullius. ij. de Tusculanarum questionibus. Ut cum vitam pungit oratio turpissimum est. sicut grammaticum profectus loquitur barbarice. aut ut absurde canat quod vult se habere musicum. sic philosophus in vite ratione peccans turpissime delinquit in vita. Et finit illud. **Q**ui vita despiciat restat ut eius predicatio contemnat. putat Gregorius super Ezechiel. libro. ij. omel. vij. Sic ex parte ista quam vita docentis despiciat. et eius doctrina contemnit. Et ideo summe debet laborare ut habeat vitam honestam qui vult proficere auditoribus. **V**ultum enim obest discipulis discolora vita magistri et immodesta. Ut enim ait Hieronimus epistola. lxxix. Magister prope etatis et vite eruditionis est eligendus. nec puto erubescit doctus vir id facere in propinqua regione quod fecit Aristoteles in philippi filio ut ipsi librorum utilitatem inicitia monstraret litterarum. **N**on sunt contemnenda quasi parua sine quibus magna stare non possunt. Et sequitur. Breuiter narrat historia Alexandri potentissimorum regem in moribus et incessu Leonidis pedagogi sui non potuisse carere vitiis quibus adhuc puer fuerat infectus. Proclius est enim malorum emulatio. et quam virtutes assequi neque cito imitatis vitia. **H**ec ille. Periculosa ergo est discipulis puerila vita doctoris. **P**rouideat sicut doctor quod recte doceat et artificialiter vnum quemque finem suam capacitatem. et finem cuiuslibet artis exigentiam. putat habitum est super. **U**nus Boetius ubi supra. quod doctor tenet esse eruditus. Prius enim oportet ut discat quam doceat. **D**ebet esse mansuetus putat opportunum est. **D**ebet esse rigidus ut lites dissoluat. oblatrantes remordeat. obloquenteo reprehendat. proteruites castiget. **D**ebet esse antiquus non in annis. sed scia. **D**ebet esse non negligens. **N**am sic in vnoquoque opere inuenitur constantia: ita vniuersae doctrine et discipline nouerca est negligentia. **D**ebet esse non

Part quinta.

arrogans. put de his omnibus prosequitur Boetius ubi supra. Magna ergo ars est sic recte unquamque finem suam capacitatem et conditionem et in qualibet arte ex propriis finibus suam exigentiam observatis dictis circumstantiis pro loco et tempore instruere. Ut enim Gregorius moralium. vi. in fine. In omni quod dicitur necesse est ut causa temporis et persona pensetur. Si verba sententiae veritas roborer. Si haec temporis congruit postulat. Si et veritatem sententiae congruentiam temporis. personae qualitas non impugnet. Doneantur ergo doctores et praedicatores dei de predictis.

Capitulum secundum.

Quales libros debent habere studentes. et qualiter in eis studere debeant. ac quomodo sunt cavende noxae scientie scolasticorum.

Scholastici ergo tam docentes quam addiscentes sunt admonendi de artificioso studio in libris. putat alibi Seneca epistola. ii. Distrahit librorum multitudo. ita quod cum legere non possis quantum habueris. satis est habere quantum legas. Sed modo in his huiusmodi librorum evolueri volo. modo illi. Sed fastidietis stomachi est multa degustare. quae vero varia sunt et diversa inquinant: non alunt. probatos itaque semper lege. et si quando ad alteros divertere libuerit ad potest redi. Nec ille. Donet quod ut fiat diligens inspectio et inspectorum impulsio memoratio. Unde ibidem epistola. xlvi. non refert quantum multos. sed quod bonos habeas libros. Lectio tertia prodeit vana delectat. Multitudo cum librorum onerat non instruit. et sanius est paucis auctoribus te tradere quam errare per multos. Donachi enim milia librorum Alexandri arserunt. Eum enim innumerabiles sunt libri non potest homo pervenire ad omnem inspectionem. Studeat ergo in autenticis et utilibus. Non enim est finis faciendi plures libros. Ecclesiastes. vi. timo. Sed cum sint scientie aliae noxae et aliae vitales: scolastici sunt admonendi ut non intendant noxiis: sed fructuosis et utilibus. prout ait Augustinus libro. ii. de doctrina christiana ante finem. Videtur mihi inquit studiosis et ingeniosis adolescentibus debere precipi ut nullas doctrinas que propter ecclesiam christi percipiuntur tanquam ad beatam vitam adipiscendam sequi. sed eas sobrie et diligenter diluicent. Et sequitur. Alienent studium a superfluis institutis

et hominibus. etc. Et ibi bene de hoc Est enim sapientia de sursum descendens. et terrena. animalis. diabolica. Iacobus. iiij. Illam celestem debent appetere et exquirere. ac scias ad ipsas dirigentes. et cavere ab animalis diabolica terrena sapientia.

Capitulum tertium.

Qua intentione debent studere

Tem sunt admodum nendi ut recta intentione scientiam acquirant et recto modo ea utantur. non elevando se ex scientiis suis: sed magis humiliando. Scientia enim inflat. Cor. viij. et imitator sapientia multa indignatio: ait Ecclesiastes. primo. Et de hoc bene Bernardus super Canticum. omel. xxxv. Est inquit in se ipsis scientia bona quae cum veritate subnixata sit. Et sequitur. Aut non probat apostolus quoniam ait. Non plus sapere quam oportet: sed sapere ad sobrietatem. Et omel. xij. Non probat inquam multa scientiam sed faciendi modum nescientem. Quid ergo dicit modum sciendi nisi ut quod ordine scias quo studio quo fine quae nos se sciat. Quo ordine ut id plus quod maturum ad salutem. Quo studio ut id ardentius quod vehementius ad amorem. Quo fine ut non ad inanem gloriam aut curiositatem: sed ad edificatorem nostram vel proximi. Sunt enim qui scire volunt eo fine tamen ut sciat. et turpis curiositas est. Et sunt qui scire volunt ut scire videatur. et turpis vanitas est. De quibus Satiricus. Scire tuum nihil est nisi te scire habet sciat alter. Et sunt qui scire volunt ut scientiam suam vendant pro pecunia et pro honoribus. et turpis questus est. Et sunt qui scire volunt ut edificent. et charitas est. Et sunt qui scire volunt ut edificent. et prudentia est. Et hi duo ultimi modi non inveniuntur in abusione scientie. Alii autem omnes audiunt. Scienti bonum et non facienti proferuntur est ei. Iacobus. iiij. Et Luce. xij. Servus scientis voluntatem domini et non faciens vapulabit plagis multis. et ponit exemplum bonum. Librum indigestum et quod non habet bonam decoctionem malos generat humores et corrumpit corpus. Ita scientia multa ingestis stomacho aequalis est memoria si non fuerit decocta igne charitatis propter aie et mores transfusa magis corrumpit vitam hominis quam nutrit. ut de tali dicat propheta. Ventrem meum doleo. Dicitur. iiij. Scolasticus ergo quod diu est discipulus acquirat scientiam studiose. quoniam est doctor doceat artificiose. et semper utatur scientia recto fine

Distinctio secunda.

Capitulum quartum.

Qualiter est studendū in sacra scriptura
et que necessaria in ea.

Et quia sacra scri-
ptura est cōtentiua omnis sapiē-
tie. put Augustin⁹ dicit libro. ij. d
doctrina xpiana in fine. Quidqd homo ex-
tra didicit si noxiū est ibi damnabit. id est.
in sciētia scripturaz. si vtile est ibi inuenit.
Idem etiā epla. iij. q. vniuerse iſe cōparan-
de duob⁹ pceptis dñi in quib⁹ omnis ars.
Ibi em̄ phisica. quia cause naturaz omni-
um in deo. Ibi ethica. quia nō aliunde bo-
na vita informā nisi deus. s. diligēdo. Ibi sa-
logica. quia lumen aie nō nisi deus. Ibi sa-
lus reipublice. quia ciuitas nō cōditur ne-
q̄ custodit nisi vinculo fidei Ideo omnes
admonendi ad studiū sacre scripture. put
ait ipa sapiētia inuitans ad hoc Prouerb.
vij. Audite quoniā de reb⁹ magnis locu-
tura sum. et aperient labia mea vt recta pre-
dicent: veritatē meditabit⁹ guttur meū. Et
sicut ipa est excellēti⁹ omnia alia sciētia vt
phisica. sic studens in ea debet esse pfectior
studentib⁹ in alijs sciētijs et sua studiositas
ordinari⁹. Qualiter aut̄ sit in ea studēdū
docet Hugo bñ dydascolicon. pre. v. vbi
ait. Q̄ diuina scriptura habet triplicē mo-
dum intelligēdi. s. quo ad historiā que est q̄
si alfaberū. et quo ad allegoriā. et q̄ ad tro-
pologiam. Qualiter aut̄ sit studendum in
scriptura fm̄ istos modos ibi psequit̄ bñ.
Unde studens in sacra scriptura nō confi-
dat de acumine ingenij sui. nec de subtili-
tate scrutinj. nec de sedulitate studij. sed
de bonitate dei et pietate orōis siue oraculi
et humilitate cordis intimi. Ait em̄ fili⁹ dei
loquēs ad patrē Math. xj. Abscōdisti hec
a sapiētib⁹ et prudentib⁹ et reuelasti ea puil-
Intellectū em̄ dat puulis. Optaui inquit
et dat⁹ est mihi sensus: inuocaui et venit in
me sp̄s sapiētie. Sap. vij. Unde narrat
Lassian⁹ in collationib⁹ pat⁹. et Lassiodo-
rus in libro de institutiōe scripturaz de ab-
bate Theodoro. q̄ cū de explanatione ob-
scure questionis inq̄reret: septē dieb⁹ et no-
ctib⁹ in oratiōe infatigabilis pstitit: donec
solutionē ei⁹ reuelāte dño cognosceret. Et
ideo ait Lassian⁹. Monachū cupientē ad
scripturaz noticiā ptingere nequaq̄ debe-
re labores suos erga cōmentariōrū libros

impendere. sed omnē industrā mentis et in-
tentionē cordis erga emundationē vicioz
carnaliū detergere. Quib⁹ expulsis cordis
oculi sublato velamine passionū scriptu-
rarum sacramēta cōtemplant Et ponit ex-
emplū de oculis carnalibus et lumine visi-
bili quod intuent oculi naturaliter ablat⁹
vicijs oculoz. Cū omni ergo humilitate et
omni cordis sanctitate et cū orōnis pietate
et cū opis equitate auditores sacre scriptu-
re in ea studeāt. Eccl. j. Fili⁹ cupisce sapiē-
tiam et serua iusticiā et de⁹ pbebit illam tibi
Et studeat ordinatē et artificialiter. Primo
in faciliozib⁹. s. in historia scripture pscr-
tanda. Et q̄ res in scriptura sunt signifi-
cariue. Deinde studeat in faciliozib⁹ intelli-
gentijs vt ptingat ad p̄fudiores et altio-
res. quia vt ait Hugo. Instruēdus est stu-
dēs. s. in scriptura quid cauere debeat. De-
inde informandus est qualiter ea que sunt
agēda p̄ficiat. Nā duo inq̄t pares ingenio
equales studio lectioni intendit. s. nō eq̄li-
ter p̄ficiūt. q̄ vn⁹ discreti⁹ et prudēt⁹ labo-
rat. Sunt em̄ tria q̄ nocēt studijs legētis
scz negligētia q̄ ea que sunt discēda p̄ter-
mittunt. Impudētia q̄ p̄gru⁹ ordo et mo-
dus in eis nō seruat. Et fortuna q̄ paup-
tate vel infirmitate vel doctoz p̄uatione a-
pposito q̄s retardat. Et sic studeat vt opes
Cū ait ibidē Nō sic te teneat lectio vt a bo-
no ope vacare cōpellat. xpiano pho lectio
exhortatio debet esse nō occupatio. et bona
desideria pascere non necare. Cū et narrat
ibi de quodā pbabilis vite q̄ multū flagra-
bat amore scripturaz et desiderio sapiētie
fruens imprudētē sp̄etis simplicioribus
scripturis cepit p̄funda rimari et obscura.
et enigmatib⁹ scripturaz enodādis. et misti-
cis sacramētoz intellectib⁹ insistere. Sed
meno humana nō sustinēs tñ p̄odus non
solū ab vtilib⁹. sed a necessarijs actib⁹ cepit
cessare. P̄soq̄ v̄to in p̄trariū ex scripturis
occasionem erroris accepit quibus noluit
vti cum moderamine discretionis. S; in-
seratiōe diuina tandē p̄ reuelationē est ad-
monit⁹ ne amplius eaz scripturaruz stu-
dio incumberet. sed sanctorū patrū vitam
et martyrū triumphos frequentaret. Sic
q̄ in breui ad statum p̄istinum est redu-
ctus. Ideo Prouerbiorū. xxv. Sicut qui
mel comedit multum non est ei bonū. sic q̄
scrutatoz est maiestatis opprimet a gloria.

Per gradus ergo ascēdat. qui sunt lectio
sive doctrina. meditatio. oratio. opatio. cō
templatio. Lectio em̄ intelligentiam dat.
Meditatio p̄siliū p̄stat. oratio petit. p̄tem
platio inuenit. put ibidē Hugo p̄sequens
de his bñ. Audiens ḡ scripturas z studēs
in eis ope impleat ea que audit. sicut fecit
Pannuci⁹ abbas. de quo narrat li. ix. histo
rie in partite. Q̄ cū esset sine lris ascēdit ad
quendā vt doceret. Qui cū audisset p̄muz
versum illi⁹ psalmi. Dixi custodiā vias me
as: vt nō delinquā in lingua mea. Secun
dum p̄sum nō est passus audire. dicens. si
potuero implere hoc in isto versu tm̄ suffi
ciat mihi modo. Quāq; doctor cū culparet
postea q̄ p̄ sex mēses ad eū nō venissz. Ver
sum illū inquit adhuc ope nō cōpleui. Po
stea vero a quodā requisit⁹ an versum suū
didicisset z cōpleuisset. Quadraginta no
uem annis inq̄t vix eū implere p̄ualui. Ad
exemplū ergo isti⁹ vir scolasticus in sacra
scriptura studēs ope impleat ea que audit
vt ex ope augeat sapiētia. Pie em̄ agentibz
deus dedit sapiām. Ecc̄i. xliij. Et sicut stu
dentes in alijs sciētijz debēt cauere a per
uerfa inuētione. ita studēs in sacra scriptu
ra. z eo magis quo ip̄a p̄fectior. qz sunt. nō
nulli qui diuine scripture sciam appetūt vt
diuinitas cōgregent vel honores obtineāt
vel famā acquirāt. quoz inuētio quantū p̄
uerfa tantū miserāda. Sunt aliq̄ quos au
dire delectāt verba dei z opa. nō quia salu
tifera. sed quia mirabilia. z diuina p̄conia
in fabulas cōmutāt. Et sunt aliq̄ q̄ sacram
scripturā legūt. vt sint parati omni poscē
ti reddere rōem de fide. z vt inimicos veri
tatis destruāt: min⁹ cruditos doceāt. z vi
am veritatis p̄fecti⁹ agnoscat. z alii⁹ secre
ta dei intelligāt. artius amēt. quozū deuo
tio est laudāda. p̄mi sunt miserādi. secūdi
luuandi. tertij laudādi. put ait Hugo vbi
supra. Predicator ergo diuin⁹ alloquens
scolasticos dz explorare in q̄bz sciētijz stu
dent z laborēt. z put viderit expedire cum
eis dē cōferre de p̄dictis

Sequitur sexta p̄ncipalis ps hui⁹ to
tius summe

A Numeratis mo
dis aliquibz supra p̄te q̄nta quali
ter informandi sunt viri scolastici.
nūc in hac p̄te sexta restat videre qualiter i

struendi sunt viri religiosi. Et p̄mo discen
dum est de p̄maria sacre religionis institu
tione. Secūdo de eminētia religiōis z ei⁹
dignitate. Tertio de tribz substantialibus
religionis. que cōsistit in obedētia. paup
tate. z castitate. Quarto de alijs v̄tutibus
que sunt perfectioni religionis necessarie.
Quinto de religionis vtilitate. Sexto de
immēsitare p̄mij religiosoz. Septimo de
pueritate in religione male viuētū. Oc
tauo de pena maloz in religione existētūz
z dies suos in malis terminantū

Distinctio prima sette p̄tis hui⁹ sume

Capitulum primū.

Quid est religio. z vnde dicitur.

DE primo ergo

D hoc sciendū est q̄ fm̄ Augu. in
libro 8 vera religione. Vera re
ligio est qua vni⁹ deus colit: et
purgatissima pietate cognoscit. v̄l fm̄ eun
dem de ciui. dei. li. x. c. j. Religio nihil aliū
est q̄ cultus dei. Unde fm̄ Pap̄. religio di
cta est eo q̄ vni deo seruēdo animas n̄ras
religam⁹. Et dicta est religio eo q̄ deū re
ligimus que negligēdo z peccādo quando
q̄ amiseram⁹ fm̄ eundē. Tamē put ad pre
sens sit de religione mētio. Religio est sup
erogatio deuotioris cultus diuini in ad
impletione consilioz euangelicorū. Unde
Augustin⁹ de vera religione. Religio est stu
diū sapiētie. sed vera sapiētia est adimple
re dei consilia

Capitulum secundū.

De institutione religionis z ortu ei⁹

Religiosozū uero

R cōuentus p̄mo Samuel institu
it iugiter dño psallentiū. p̄nt dic
magister in historijs sup̄ illud Reg. x. Ob
uium habebit gregē p̄phetaz de excelso de
scendentū z añ eos psallentiū. Et diceba
tur p̄phetare. id est. laudare deū. put dz̄ ibi.
Et fm̄ Hiero. epla. lxxij. Religiosoz p̄sonā
gesserūt p̄phete. Nam filij p̄phetaz q̄s mo
nachos in veteri testamēto legit⁹ edifica
bant sibi casulas p̄pe fluētā iordanis z tur
bis z v̄zibz derelictz polēta z herbis agre
stibus vicitabāt. Hāc instituit obseruan
do beat⁹ Iohānes baptista. Cui⁹ vestis erat
aspera. s. zona pellicea. z mel silueste edebat
in heremo

Distinctio secunda.

Distinctio sc̄da sexte ptis hui⁹ summe

Capitulum primum.

Qualiter antiqui hunc modum vsuēdi
preelegerunt

Deinde hanc ue/
rāci⁹ instituit ⁊ autēticauit dei
filius q̄n ip̄e paup̄ in ingressu et
progressu ⁊ in exitu vite sue paupes elegit
in fide: dicens cuiā d̄ath. xix. Si vis p̄
fectus esse vade ⁊ v̄de oīa que habes ⁊ da
paup̄ib⁹. ⁊ veni sequere me. nō habēre vbi
caput meū reclino. Unde ⁊ talē vitā religi
osam duxerūt discipuli post ascensionē do
mini q̄n null⁹ dicebat aliquid esse suū. sed
erāt illis oīa cōmunia. put dicit Actu. iij.
Talē etiā vitā habebāt credētes Alexan
die sub beato Marco euāgelista. sicut re
fert Philo vir doct⁹ in eccl̄astica histo
ria li. ij. c. xvj. vbi mira narrat de vita illoꝝ
sic dicēs. Hi em̄ p̄mo omniū renūciabāt
cunctis facultatib⁹. ⁊ extra urbē egressi i or
tulis ⁊ p̄uis agellulis degebāt refugiētes
imparis p̄positi ⁊ vite dissimilis cōtuber
nia. Sciētes hoc impedimēto esse arduū ⁊
volentib⁹ iter p̄tutis incedere. Cōtinenti
am velut fundamentū p̄mo in aīma collo
cant. ⁊ ita deinde reliquas sup̄ hanc edifi
cauerūt p̄tutes. cibū porūq̄ null⁹ eoz ca
pit ante solis occasum curā corpis cū no
cte sociātes. Nōnulli post tridū. aliq̄ q̄r
to die. Alij sexto die corpi cibum indulgēt
seorsum viri. seorsum femine p̄gregant. vi
num nemo gustu p̄ringit. s̄ nec quamlibet
carnē. t̄m aqua poculū ⁊ panis cū sale vel
isopo cib⁹ erat. Unde f̄m Johem cassianū
li. ij. collationū Sublimioza hi pegerūt q̄
illi q̄ sub apl̄is viuēdi normā in comuni
susceperunt.

Capitulum secundum.

De religionis eminentia

Sublimis est ergo
⁊ eminēs vita religiosa. quā dei fill
us ⁊ sui discipuli sic p̄mitus instituerūt. de
qua loquit beatus Bern̄. in s̄mone de nara
li dicēs. Nasctur⁹ dei fili⁹ elegit quod fuit
carni molest⁹. q̄z nar⁹ in paup̄e domo ⁊ by
eme asperior. ⁊c. S̄z nō tale est iudicium
mūdi. Aut ḡ iste fallit aut mūd⁹ errat. S̄z
diuinā impossibile est falli sapiam. Un̄ q̄
cunq̄ p̄dicat p̄traria falsa est ei⁹ doctrina.

q̄z antic̄piana. Et sequit. In celis oim af
fluentia. s̄z paup̄tas nō inueniebatur i ea.
Nac̄ ḡ p̄cupiscēs dei fili⁹ descendit vt eā el
geret ⁊ eā nobis sui estimatōe p̄ciosam fa
ceret. Nō ḡ est detrahendū paup̄tati volū
tarie p̄pter x̄pm assump̄te. Cū oīa relinq̄re
p̄pter x̄pm meli⁹ sit q̄z monasteria p̄struere
⁊ paupes sustētare. put Hiero. epl̄a. cxxvj.
Extruis inq̄t ad nepotianū monasteria. ⁊
mult⁹ a te paup̄ez numerus p̄ insulas dal
macie sustētat. S̄z meli⁹ faceres si ⁊ ipse fa
ctus monach⁹ ⁊ paup̄ inter sc̄tos viuēres.
q̄z plus deo facit q̄ se totū dō donat q̄ sua
Ad q̄d p̄bandū euidēs exemplū ponit bea
tus Ansel. de similitudinib⁹ de duob⁹ singu
las arbores habētib⁹. quoz vnus d̄no suo
dedit fructū arboris. s̄z arborē retinet suo
dominio. Ali⁹ dat arborē totā simul cum
fructu nihil sibi retinēs. ⁊ iō iste pl⁹ laudat
q̄z p̄mus. sic ⁊ ille p̄fect⁹ facit q̄ se ⁊ sua om
nia deo deuouet q̄ si sua deo tribuit ⁊ seip
sum volūtari p̄prie retinet. Un̄ ⁊ Greg⁹. su
per euāgē. li. j. omel. v. Dulciū dimisit qui
cū re possessa p̄cupiscēte p̄prie renūciavit.
Dulci⁹q̄ dimisit q̄ sibi nil retinuit. Et se
quit. Rara a sequētib⁹ diuissa sunt: quāta
a nō sequētib⁹ p̄cupisci p̄nt. ⁊ iō religiosus
si nihil p̄cupiscat post dimissa p̄miā d̄us est
tanq̄z si multa dimisisset regna. Un̄ ⁊ pau
perib⁹ dicit d̄ns d̄ath. v. Beati paupes
spū. q̄. ip. est reg. celoꝝ. Et iō ad vitā religi
osam ⁊ volūtariē paup̄ez hortat Hiero.
epl̄a. xxxij. vbi sic dicit. Licet e collo p̄ui
lus p̄deat nepos. licet sparso crine ⁊ scissis
vestib⁹ vbera q̄b⁹ te nutrierat m̄f ondat ⁊ i
limine p̄faceat. p̄calcaro patre p̄ge siccis
oculis ⁊ ad vexillū crucis euola Solū pie
tatis gen⁹ est in hac re esse crudelē. S̄z f̄m
Hiero. epl̄a. lix. Aduersus vigilatiū. Sūt
aliq̄ dicētes. si oēs se recluserint ⁊ in solitu
dine fuerint ⁊ religione q̄s edificabit eccle
sias. q̄s paupes sustētabit. q̄s hoies secula
res deo lucrifaciet. Quib⁹ r̄ndet Hierony
mus ibidē. Si oēs fuerint tecū fatui quis
erit sapiens. Et addit. Rara est p̄rus nec a
plurib⁹ appetit. ⁊ vtinā essent oēs q̄d pauci
sunt. de q̄b⁹ multi sunt vocati pauci s̄o ele
cti. Innuic igit q̄ hec est maior p̄rus v̄de
re oīa ⁊ seq̄ x̄pm q̄z missas celebrare ⁊ pau
peres alere.

Capitulum tertium.

De distinctioe religiosoz antiquoz

Merito ergo hec uita diuina et applica est imitanda quam et sancti monachi in egypto sub triplici monachorum genere duxerunt. de quibus Hieronimus epistola lxxxiij. ad Eustochium ait. Tria in egypto fuerunt monachorum genera. scilicet cenobitarum que in communi uiuebant. Et anchoritarum que soli in desertis habitabant. Et alij quorum genus dicebatur lingua eorum remittitur qui bini et trini uiuebant. De primis ait ibidem quod nullus in cibo eorum strepitus nemo in cibo loquitur. sed sola lectio aut refectio audit. uiuitur pane leguminibus et oleis. que solo sale conduntur. uinum tantum sene accipiunt. Et sequitur. Uite homo anchoritarum auctor Paulus. illustrator Anthoni. scilicet princeps iohannes baptista. Qui homo uite religiose excellentia ostensa fuit beato Anselmo. sicut dicitur in libro de similitudinibus in fine. Ad quem uenit angelus dicens. Uis uidere quod est monachus uerus. Et ille. Uolo. Et duxit eum quem si in conspectu magni claustrum et speciosum. et ait. Circumspice. Et aspexit et erat parietes omnes obducti argento purissimo et in medio herba uires et ipsa argentea mollis et redolens et ultra humanam opinionem delectabilis. Cumque ibi perpetuo habitare elegisset ductor eius ei spondit: si uellet ueram ostendere pariam et monachum bonum proficere: habitare tunc posset ibidem.

Capitulum quartum.

De tribus in quibus consistit religio specialiter.

Consistit autem uita religiosa in tribus principaliter. scilicet in uoluntaria paupertate. In sincera castitate. et in perfecta obedientia humilitate. ut sic reprimat et confundat mundi trinitatem consistens in questu auaricie. fluxu carnalis immundicie. et fastu superbie. Unde in istorum trium figura dicitur est abrahe Genes. xij. Egredere de terra tua. et de cognatione tua. et de domo patris tui. Unde in his tribus consistit perfectio uite. scilicet in amoris eleuatione ab infimis. In libidinum cobibitione a sedis. et in adhesionem dei in summis. prout ait Augustinus epistola lxxxiij. sententialiter. Et sequitur. qui christo inheret et in eum credit infimum non diligit. in medio non superbit. et ita inherere summo sit idoneus. In his igitur tribus predicis

est perfectio. Sed paupertas uoluntaria propter christum assumpta primum est religionis fundamentum Et ideo saluator de beatitudinibus et eorum meritis loquens promisit dicens Math. v. Beati pauperes spiritu. etc. per hunc inueniens quod ipsa paupertas est fundamentum fratrum et beatitudinum

Capitulum quintum.

De paupertate ad quam se obligant religiosi. et de huius exemplis in sanctis patribus et philosophis.

Ad hanc paupertatem se obligant religiosi diuersimode secundum statum sui exigentiam. Uel ad nihil habendum proprium nec in communi nec in speciali. cuiusmodi sunt perfectores regule sancti Francisci. Uel ad nihil habendum in speciali. scilicet in communi proprio. ut perfectores regule beati Benedicti et beati Augustini. et aliarum regule a sede apostolica confirmatarum cuiusmodi sunt carthusien. hospitalarium. et templarum et alij que plurimi. Nec ergo paupertas est ab omnibus obseruanda. quia prout dicitur lib. ij. in uita patrum parte. vi. Thesaurus monachi est uoluntaria paupertas. que est diligenter custodienda. ne sicut preciosus thesaurus auferatur minuatur aut uolet. Unde narrat Gregorius li. iij. dyal. de Isaac qui dicit. Monachus qui possessionem terram querit monachus non est. Sicque metuebat paupertatis sue securitatem perdere quod diuites auari soleunt diuitias perituras custodire. Unde commune est puerbum. Monachus qui proprium obolum habet obolum non ualeat. Et ideo quidam sanctus nihil habere uolens: reddidit euangelium dicens. Ipse uerbum uendidit quod iubet omnia reddi et dari pauperibus christi. Ite et principes gentes multorum nihil habere uoluerunt. ut Fabricius quo dicit Valerius li. iij. c. iij. Quaux et argentum et preciosam aliam refuta bat. et ipsum locupletem faciebat non multa possidere. sed modica desiderare. Et Seneca li. de uideria dicit quod Demetrius diuitias piccit. non illas bone mentis existimas. Et ideo sequitur ibidem. Contemne paupertatem nemo tam pauper quam natus est. Et Hieronimus in Iouinianum narrat de Dyogene quod habitabat in dolio et manu scrua bibe bat. Qui continentiam alexander vincere non potuit. Ad quem cum in sole sedentem accessisset horrare seque ut peteret quod quid uellet. Ille respondit. Nihil aliud quam a te nisi ut non ites iter

Distinctio secunda.

me z solē. put narrat Valerius vbi supra. Et Socrates pōdus auri in mare piccit: dicens. Ite in p̄fundū male cupiditate. mergam vos nē mergar a vobis. Si igit̄ p̄dicilegis diuie ignari hoc fecerūt q̄d facturi sunt xp̄iani. z p̄cipue religiosi a xp̄o hoc facere edocci.

Capitulum sextū.

Qualis debet esse paup̄tas.

Sed q̄ paup̄erez nō facit cōmendabiliorē paup̄tas si sordes z pctā non cauet. fm Hiero. epla. xcv. Ideo necesse est vt paup̄tas sit mūda. qz fm Ebr̄y. sup. Martheū. omel. vlt. Paup̄tas est similis pulcre puelle. cui⁹ ocul⁹ purus est z clar⁹ māsuerus et trāquillus z delectabilis ad oēs respiciēs z nulli inuidēs z nullū odio hñs. Sit etiā paup̄tas iocūda. qz vt ait Greg. sup. Ezechielē. li. ij. omel. vj. Ille paup̄ est q̄ eget eo qd nō habet. Et q̄ nō habet z h̄re nō appetit diues est. Paup̄tas em̄ in inopia m̄eris est nō in q̄ntitate possessiōis. Nā cui bñ cū paup̄tate puenit nō est paup̄. Un̄ d̄: Prouerb. xij. Melior est paup̄ z sufficiens sibi q̄ gloriofus z indigēs pane. Et Sen. epistola. ij. Honestā res est leuā paup̄tas. de q̄ supra pte. iij. dis. iij. c. ij. Sit etiā paup̄tas staturū ḡrua. qd̄ ideo dico. qz sunt aliqui q̄ fuerūt paupes z viles in seculo intrantes religionē forte ea int̄cione puerſa vt maiores habeāt diuitias delicias z opulētiā q̄ vnq̄s habebāt in larib⁹ paternis. Un̄ dicit Dūgo de duodecim abusionib⁹ q̄ septima abusio est habit⁹ in religione p̄ciosus. q̄n scz q̄ veteres z viles p̄anos h̄re cōsueuerāt: in religione nouos z p̄ciosos h̄re p̄tendūt. In quoz p̄sona ait Hiero. epla. xxxij. Nat⁹ in paup̄e domo z in tugurio rusticano q̄ vix milio z cibario pane rugiētem satiare ventrē poterā nūc simlā z melā fastidio. nouiq̄ genera z noia piscium. z calleo saporib⁹ auiū. Sit etiā paup̄tas iudiciā i effectū p̄pessua. qz voluntaria paup̄tas martyriū est. Un̄ Bern. in sermōe de oib⁹ sanctis ait Quid sibi vult q̄ eadez p̄missio. s. regnū celoꝝ fit paup̄ib⁹ z martyrib⁹. nisi qz gen⁹ martyrij est voluntaria paup̄tas. Un̄ martyrij gen⁹ est inter epulas esurire. int̄ vestes p̄ciosas algere exēplo saluatoris q̄ ieiunauit z esuriuit. Math. iij.

z exemplo discipuloꝝ q̄ ceperūt vellere sp̄icas p̄ sata trāscuntes. Math. xij. z exemplo beati pauli seruic̄to deo i fame et siti. i frigore z nuditate. ij. Cor. xj. Et dñs p̄ p̄phetā. Ego inq̄t mendic⁹ sum z paup̄. Sz ecōtra. put dicit Bern. vbi s̄. Dulci sunt eo pacto paupes vt nil tñ eis desir qd̄ non puenit. qz fm Grego. sup. Ezech. omel. vij. exponētē illud apli Phil. iij. Scio esurire z abūdare z penuriā pati. ars magna est hoc scire. Un̄ ille fm eundē ista scit quē penuria nō frāgit. quē penuria a gratia z ac̄tione nō retrahit. z quē penuria in rez sp̄aliū desiderio nō accēdit. Sit etiā paup̄tas in hūilitate fundatā. eo qd̄ d̄: odit paup̄rē sup̄bū. Eccl. xxv. z iō a paup̄ib⁹ cauidā est arrogātia. put ait Hiero. epla. cxx. Pl⁹ est animū deposuisse q̄s cukū. difficult̄ em̄ carem⁹ arrogātia q̄s auro. argēto. z gemis p̄ciosis. His em̄ abiectis interdū glorioſis tumem⁹ sordib⁹. z vendibile paup̄tatez p̄pulari aure offerim⁹. Laudāt etiā paup̄eres ab oimōdā p̄rietate q̄ religiosuz dānat. z in morte a glorioſo fidelīū sepat. put narrat Hiero. epla. lxxvij. de q̄dā religioſo p̄rietario hūte centū solidos q̄s lina tēxendo acq̄sierat. z secū p̄ mortē retinuerat. Post cui⁹ mortē int̄ fr̄es magna facta ē q̄stio qd̄ agendū. Habitabāt em̄ ibi circiter q̄nq̄ milia frat̄z diuisis cellulis. Alij ei dicebāt paup̄ib⁹ esse illos centū solidos erogādos. Alij ecclie dādos. Alij parētib⁹ mittēdos. Sz machari⁹. pacom⁹. z isidorus q̄s p̄fes vocāt: sc̄to in eis loquēte sp̄ū decreuerūt cū eo infodiēdos dicēdo. Pecunia tua tecū sit in p̄ditionē. sicut dicitū fuit simoni Act. viij. Et merito tales in p̄ditionē veniūt. qz inētiunt sp̄ū sc̄to. in sup̄ z fures vsurpādo qd̄ suū nō est. z voti sui sunt trāsgressores. z iō piuri. Et iō dixit beatus petrus. Anante Act. v. Cur tēptauit sathanas cor tuū mēiri sp̄ū sc̄to z fraudari d̄ p̄cio agri. Sile narrat Grego. iij. dyal. de q̄dam religioſo hūte tres aureos absconditos. Et iō phibuit gregori⁹ ne i morte fratres ad eū accēderēt. z q̄ eū cū fratrib⁹ non sepelirēt. sz in foucā cū illo aureos illos p̄icerēt: dicētes. Pecunia tua tecū sit in p̄ditionē. Un̄ ille est p̄rietari⁹ q̄ sine plati licentia aut p̄sciētia aut recipit aut receptū retinet. aut retentū disp̄sat cōmutat z donat. ad libitū quecūq̄ sp̄alia siue pua siue mag

Præterea ne quis sibi falso blandiat & pau-
percia obseruatiã recurrat iterum ad cõ-
scientie sue iudiciũ videndo quãtus accre-
sceret ei dolor in plationũ libroꝝ locoꝝ
officioꝝ amissione. & reuera tãtus inerat ei
amor inordinat⁹ in eozundẽ possessione. qz
fm Grego. in moral. ex. vehemẽtia doloris
in amittẽdo estimari debet amoris magni-
tudo inordinati in possidendo.

Sequitur distinctio tertia septe ptis
huius totius summe.

Dicet ergo qua-
liter religiosi paupertatẽ obfua-
re debet in abdicatione epali-
um q̄s & castos puenit esse i co-
hibitione libidinũ tã interi⁹ q̄ exteri⁹ pul-
lulantũ. de qua castitate dictũ est supra p-
te. ij. dis. iij. ca. j. vbi agit de mulierũ pudici-
cia Et pte quarta. distinctione. ij. ca. ij. vbi
agitur d clericoz castitatez pudicia Si
em̄ mulieres debet esse pudice & viri ecclesi-
astici casti & mudi multo excellẽt⁹ viri reli-
giosi q̄ se ppter deũ castrauerũt & suo perpe-
tuo deo se secretauerũt. Ipsi em̄ sunt eunu-
chi reclusi in templo dei: De q̄b⁹ Isai. l. vj.
Dabo vobis eunuchis in domo & i muris
meis nomẽ melius a filijs & filiabus.

Capitulum primum.

Quid sit castitas. & que ad eam sint ne-
cessaria

Est enim castitas
cobibitio & cõseruatio amoris et
appetitũ ab inordinata dilectõẽ
& appetitiõẽ. ut cõmentator sup illud ange-
lice hierarchie. ca. iij. Castis oculis intelle-
ctus. Vel castitas est summa amor omimo
de puritatis incorruptiõis & integritatio.
Ait idẽ. vij. ca. Et fm Aug. de beata vita
Ille est castus q̄ deũ attendit & ad ipm so-
lum spretis oib⁹ se tenet. Talis igit sit reli-
giosus cui dictũ est Thymo. v. Teipsum ca-
stum custodi. ab omni. s. libidine corpali p
cobibitionẽ q̄nq̄ sensũ. & merali p cobibi-
tionẽ sedaz affectionũ & appetitũ. Et pro
hac duplici cobibitiõẽ dixit Job. xxxj. Pe-
pigi fedus cũ oculis meis. p pmo. vt nec q̄
dem cogitare de virgine. p secundo. Unde
Grego. ibidẽ. moral. xxxj. ait. Ut munda mẽs
sit in cogitãtõẽ a lasciuia volũtatis sue de

pmendi sunt oculi q̄si q̄dã ad culpã raptor-
res & latrunculi.

Capitulum secundum.

Inordinata sensũ euagatio est cauẽ-
da p castitate seruanda.

Quod ad castita-
tis obseruatiã tria p̄cipue sunt
cauenda. videlicet inordinata sen-
suum euagatio. supflua comesationũ igur-
gitatio. & frequẽs aut assidua mulierũ co-
habitatio. Primo ergo caueat religiosus
caste viuere volẽs sensũ exteriõz euaga-
tionẽ. & maxime visus cobibẽdus est. quia
fm Grego. vbi supra. Sepe depdat aiam
oculus illicita intuetis. vt patuit i dauid
vrozẽ vrie illicite p̄uente & pessime ruente.
Et in Holoferne cui⁹ aiam rapuerunt san-
dalia Judith. & ad interiũ corpis & sic de-
duxerũt. Unde ista p̄siderans sanct⁹ Job
nẽ sine causa dixit. Pepigi fedus cũ au-
ribus & narib⁹ & alijs sensũ organis. s. si-
gnanter dixit pepigi fedus cum oculis rẽ.
qz & si sint duo sensus disciplinabiles fm
mudi sapientẽ. s. visus & auditus. tamẽ in-
omnes corpis sensus de plurib⁹ rez diffe-
rentijs annũciat visus. quo visu mediãte
& annũciante hauriunt iste species & forme
p̄hibite. & p cõsequens in morosa retentiõẽ
sunt multis occasio peccati & ruine. quia
q̄ cito supior portio rationis piculũ aduer-
tit & haustũ inordinatũ & illicitũ non repel-
lit nec reũcit sed intus delectãdo fouet & re-
tinet statim p̄sumit p sensũ vero vel saltẽ
interp̄tatiuo in multis mortali coequato.
Quanta aut̄ mora requirat vt morosa de-
lectatio mortale dicat non est ad presens h̄
determinare. Et cũ multi sunt magni & pe-
riti istud determinãtes fm diuersam con-
siderationẽ psonaz. conditionũ. & statuz.
Auertãmus ergo oculos ne videant vani-
tatem. qz fm Hieronimũ in epistola q̄daz
multos legitimus phos oculos sibi eruisse.
vt totã cogitationẽ suã cogerẽt ad mentia
puritatẽ. Et in vitisparz li. ij. pre. iij. ait q̄
dam scã mulier ad monachũ. qre d̄ via de-
clinasti. Et ille r̄ndit. qz vos mulieres mo-
niales esse vidi. Et illa Si p̄fect⁹ inq̄t esset
monach⁹ nõ ita nos respexisset vt cogno-
sceret nos fuisse mulieres. S; visum mor-
lius vt decet religiosum custodisses

Distinctio tertia.

Capitulum tertium.

Quoniam nimia comestationum ingurgitatio debet caueri.

Secundo etiam caueat religiosus castam vitam ducere volens comestationum ingurgitationem. quod secundum Hieronymum. Uenter inero est uas de facili spumat in libidine. Et Chrysostomus super psalmum 1. Castitas inquit sine comitibus temperantia et ieiunio cito lascessit. Et Hieronymus epistola 133. ait. Apulus Paulus macerat corpus suum et aie subicit impio. et adolescentula seruens cibis de castitate secura est. Et sequitur. Alia peccata extrinsecus sunt: sola libido carni insita est. Brandio ergo vitus est in te sapere quod in te natura est. Unum sumedo corporis alimentum necessarium est nobis ipsis temperate frenum imponere ut illud sumamus ad necessitatem non ad effluentem voluptatem. quia ita est de carne nostra promeliosa sicut de calce uiua et combusta in qua latet ignis: licet non appareat. Unum si super illam infundat aliquam liquidam substantiam statim vitus ignis apparbit exteri qui prius latitabat inclusus. Sic in misera carne nostra latet ignis quidem concupiscentie: licet non semper sentiat in suo feruore. Sed si elus et potus superfluitas carni tribuat statim inclusus calor in medullis foris erupet in membris. et hoc in prouinciam spiritus. quod secundum apostolum. Caro concupiscit aduersus spiritum. et ita persequens propter uim assumptam a nobis ipsis aduersus nosmetipsos excitat quoddam bellum intestinum. Unde secundum Hieronymum ubi supra. Nihil sic inflammat corpus et rutilat membra sicut cibi indigestus ructusque conuulsus. Et ideo dicit apostolus 1. epistolae ad Hebraeos 13. Nolite inebriari uino in quo est luxuria. quod putat dicitur in Ecclesiastico. Luxuriosa res est uinum.

Capitulum quartum.

Quoniam assidua mulierum cohabitatio est vitanda.

Tertio etiam caueat religiosus castam volens ducere vitam mulierum consortium et precipue cohabitationem aut frequentem visitationem. quia mulier ignis est. et flammigero igne percutit femina exuritque fundameta mentium etiam uirorum consortium secundum Hieronymum epistola 133. Unum de ista materia plene dicitur supra pre. 11. dist. 11.

ca. 11. Unde fugienda est femina. quod sicut per manum ita ipsa inquinat homines. Et ideo Esdras 10. dicit. Facite quod placitum est domino et separamini a populis terre et a mulieribus alienigenis. Sed si uelit religiosus mulierem vitam et pragmatia obseruet quod dicitur in his uersibus. Si raro uadas gestu gibus et bona dicas. Si cito discedas mulierum sic mala uices. Cum quanta autem diligentia fugienda sunt mulierum consortia edocent nos sancti patres antiqui. Unde beatus Arsenius respondit cuidam mulieri petenti ut sui memor esset: rogo deum ut auferat memoriam tuam de corde meo. ut pater in uitis patrum li. 11. pre. 111. Et ibidem legitur de muliere sancta egritate que non sustinuit fratrem suum ut eum uisitare. ne propter illam ueniret in medio feminarum. sed mandauit fratri suo dicens. Uade frater et ora pro me. quia pro misericordia dei in celo uidebo te. Et beatus Augustinus in li. de cura pro mortuis agenda narrat de beato Iohanne nobili monacho habente spiritum prophetie. quem cum uideret cuperet quedam mulier bona et pro marito suo ad hoc instaret. ille noluit uideri a muliere. sed mandauit mulieri pro maritum suum dicens. Hocce prima me uidebis. et tamen te non uidebo. Sicque factum est quod in somnis illa eum uidit. Postquam uisionem descripsit eum marito suo in omnibus corporis lineamentis ac si eum corporeis oculis frequenter in uita uisisset. Et ubi supra pre. prima dicit quidam abbas discipulo suo. Eamus illuc ubi mulier non est. Unde nouerunt omnes patres sancti quod demones ingiter laborant pro mulieribus uiros religiosos decipere et de eorum deceptiois victoria gaudere. per narrat ubi supra pre. quinta. de filio sacerdotis idolorum. qui uidit sathanam et eius militiam sibi assistentem. et eum qui reheret a singulis quod fecissent: unus respondit. Suscitauit bella multa tali loco pro triginta dies. quem iussit sathanas flagellari. Aliter dicit. submersi naues et homines multos in mari pro viginti dies. et hunc similiter iussit flagellari. Et tertio dicit. lites in ciuitate feci et etiam sponsum in nuptiis occidi. et hunc similiter iussit flagellari. Et surrexit quartus et dixit se fuisse in heremo pro quadraginta annos impugnans carnis temptacione quendam monachum. et uix nocte illa fecerat eum fornicari. Quod audiens sathanas surrexit de solio et osculatus est eum: rutilusque coror nam de capite proprio et illi sibi imposuit dicens

Dagnam rē ⁊ grande op^o fecisti. Nec autem omnia videns filius sacerdotis idolorum intra semetipsum dixit. Dagnus est corā deo ordo monachoz. ⁊ egressus rituz pristinū deseruit. ⁊ factus ē monach^o. Propter hec ⁊ consimilia cauenda sunt nō im merito mulierum consortia.

¶ **D**istinctio q̄ta septe ptis hui^o summe

¶ **C**apitulum primum.

¶ **Q**uid sit obedientia

Obet igitur ex p̄dictis de religiosoꝝ paupertate in abdicatione temporalium ⁊ eoz castitate in cohibitione libidinum. Hūc aliqua dicant de eoz obedientia ⁊ humilitate in p̄mpra voluntate subiectionū. q̄ fm Damas. li. iij. c. xiiij. Volūtaria ⁊ p̄fecta obedientia est volūtaris p̄rie p̄pter xpm̄ subiectio hoī facta. de q̄ obedientia d̄r. j. Re. xv. Melior est obedientia q̄s vitia. Sup̄ q̄s Gregori^o moral. vi. dicit. Ideo melior est q̄ p̄ victimas aliena caro. p̄ obedientia volūtas p̄pria mactat. Hui^o obedientie p̄minentia oñdit dei fili^o q̄ non venit facere suā voluntatē. s̄z volūtatē patris. Joh. vi. q̄ etiā fact^o est obediens vsq̄ ad mortē. Phil. ij. Un̄ Bern̄. in eplā ad senonēsem ait. Xpus dedit suā vitā p̄ciosissime p̄deret obedientia

¶ **C**apitulum secundum.

¶ **Q**ualis debet esse. ⁊ dec^o gradibus.

Qualis autē debz esse p̄fecta obedientia describit bernardus in f̄mone de obedientia: q̄ incipit Egrederere de terra tua ⁊c. ponēs ibi septē ḡd^o obedientie. Prim^o est libēter obedire donec mactata volūtatē diligam^o p̄ q̄s nostrā p̄latoz voluntatē. Secundus est simplr obedire sine q̄stionibz. murmuratōnibz. ⁊ excusatōibz. Un̄ p̄pha. In auditu inquit auris obediuit mihi. Tert^o est hilariter obedire. q̄z hilarē datorē diligit de^o. vt hilaritas sit in vultu ⁊ dulcedo in affatu. ⁊ p̄mptitudo in effectu Exēplo David ante arcā hilaritē saltantis. Quart^o grad^o est velociter obedire. Uia inq̄ p̄pheta mandatorū tuoz cucurri. Un̄ fidelis obediēs moram nescit. crastinū fugit. tarditatē ignorat. p̄cipientē p̄uenit. oculos parat visui. audi-

tui aures. linguā voci. pedes stineri. ⁊ totū se recolligit vt impantis p̄ficiat volūtatē. Exēplū de Zacheo cui dixit Luc. xix. festinans descende. Quint^o ḡdus est p̄cepta viriliter adimplere. ⁊ q̄uis tribulatio iocūnet ⁊ p̄secutio insultet ⁊ si p̄ctōres loquens ponat ⁊ maligni spūs iter impediāt. dicat obediēs. Parat^o sum ⁊ nō sum turbatus. Sext^o ḡdus est humiliter obedire. Un̄ inquit eses p̄nit^o in oculis tuis. fact^o es caput. j. Re. xv. Septim^o gradus est p̄seuerāter obedire. q̄z q̄ p̄seuerauerit vsq̄ i finē ⁊c. Bath. x. Un̄ in obedientia ē p̄seueranduz. q̄uis gravis sit ad audiendū. gravior ad iplendū. ⁊ grauissima ad tenendū

¶ **C**apitulum tertium.

¶ **Q**ualia debent esse opa obedientie.

Qui ergo hos gradus obedientie p̄fecte tenuerit et dñatur animo suo melior est expugnatore vrbū. Prouer. xvj. Sed graue est animo dñari. q̄z fm Grego. moralium. xxxij. Hoī nihil est angust^o q̄ p̄prias frāgere volūtates Un̄ q̄ seipsum p̄ obedientia vincit ⁊ liberā volūtatē suā facit serua ⁊ captiuaz ⁊ alteri volūtati se p̄pter deū subijcit p̄fecte dici potest de eo illud Prouer. xxi. Vir obediens loquet̄ victorias. De hac v̄o obedientia d̄r in vitispatz li. ij. p̄te. xiiij. Obedientia est salus omnium fidelium. genitrix virtutum. celos aperit. homines de terra eleuans. cohabitatrix angelozum. cibus omnium sanctorum.

¶ **C**apitulum quartum.

¶ **D**e exemplis obedientie in antiq̄s.

Quante autem efficacie fuerit obedientia patrum antiquoz oñdit ibidē vbi s̄. Primo d̄ illo q̄ ad impiū sancti senis riganit lignuz aridū p̄ tres annos q̄d postea fructū p̄tulit q̄ a fratribz vocabat̄ fructus obedientie. Secūdo p̄z in illo q̄ ad iussū sui abbat̄ ligauit lecnā. Tertio de illo q̄ vnā p̄z l̄e o dimisit nō scriptā cū esset ab abbate suo vocat^o. quā redeūdo p̄p̄t obedientie meritis cepit scriptā. Itē ibidē p̄te. ij. narrat̄ d̄ obedientia illi^o p̄mittētis in ignē ire ad p̄ceptū abbat̄. q̄ cū elibanū intrasset vt tribu pueris in camino ignis cessit flāma eidem Un̄ ⁊ seniores q̄q̄z p̄cipiebā s̄ fratribz gra

Distinctio quinta.

ula et distorta ut pbarent si in eis esset vera obedientia et nulla voluntas propria. a qua supra modum precauebant sancti pres. Un dicit quidam sener ubi s. pre. xij. q. demones non pugnans nobiscum quoniam facimus nostras voluntates. sed suos nos possidet. quia ipse voluntates demones sunt. Un propria voluntas est quasi murus ene inter hominem et deum. quasi si homo reliquerit poterit dicere. In deo meo transgrediar murum. ut dicit ibidem.

Capitulum quintum.

De perfectione obedientie.

Contra uero est de multis religiosis qui malitiam habent superiores ad suam voluntatem quam econuerso. put dicit in vitaspary pre. x. de quodam habere abbatem iuxta voluntatem meam et cum eo mori. Cui respondit abbas. Tunc velles semp esse et nunquam subesse. et hoc apostaticum est in religione. Unde non homines sic volentes similes sunt ceco Cui dixit dominus. Quid tibi vis ut faciam. Et Bern. in sermone ait. Multi sunt a quibus magis oportet ut superior ab illis gratiam quod velint: quod ut faciat eis quam econuerso. Dissimiles Paulo qui dixit. Domine quod me vis facere. Nulli igitur decipiant in hac parte estimantes indifferentiam et leuiter esse que precipiunt. et ideo de necessitate non esse obediendum. sed audiatur Bern. in li. de precepto et dispensatione. Et in regula beati Benedicti si militer ubi dicit. Obedientia quam maioribus debetur deo exhibetur. quoniam obtemperare quod vice dei precipit homo quod non sit certum displicere deo: hanc secus est accipiendum quam si deus precipiat. Quid interest utrum per se an per suos ministros siue homines siue angelos hominibus suis innotescat beneplacitum. Nec dicatur quod loquitur de his qui tradidit scriptura vel ratio manifesta. quia de his non est preceptor expectandus vel prohibitor auscultandus. sed quod ita latere vel obscurum esse cognoscitur. ut in dubium venire possit utrum deus sic an forte aliter velit. Nec ille. Un in talibus est obediendum quam precipiuntur

Capitulum sextum.

De periculo inobedientie

Sed secundum Anselmum de similitudinibus. ca. xxiiij. Tria sunt in religione siue tres gradus. scilicet Obedientia. Inobedientia. quae sunt peccata. Et licentia:

que est quasi media. Que quodammodo licentia multos quos decipit. put ibidem ponens exemplum de ancillis existens sub domina. quae aliquid est quasi latrona qui procurat exire fingendo causas. Et nisi potuerit exire intermitterit operam. quae infirma sic pretendit. et tristat. occulte detrahbit. et similia facit. Inobedientia vero contradicit murmuratio quae est damnatione digna. quae secundum Gregorium moral. xxix. Qui subesse fastidit: diabolus imitatur per inobedientiam damnatum Unde secundum Augustinum super Iohannem. omel. xxv. Ad quod uoluit uiuere filio suo proprio elapsus est per eum quod ante ceciderat per superbiam pinas hominis superbie calicem. Et secundum Anselmum ubi s. propria voluntas est quasi quedam adultera diabolus perit. ex quo oriuntur multa uicia. Qualiter autem puniebat inobedientiam ab antiquis principibus etiam gentilibus narrat Augustinus. de ciuitate dei li. v. ca. xvij. De illo qui occidit filium. quia pugnauit contra patris imperium. licet tamen inimicos uicisset. De his ergo tribus substantialibus religionis dicta sufficiant.

Distinctio quinta septe partibus sume

Capitulum primum.

De elongatione a tumultibus mundanis. que est eis necessaria saltem affectu

Et licet super omnia religioso sint hec tria necessaria. scilicet paupertas. castitas. et obedientia. scilicet humilitas. Tamen ad maioris perfectionis omissionem sunt et quaedam alia a religioso obsequanda. Unde decet religiosum primo se a mundanis tumultibus elogare. et infra claustrum quiescere nisi quatenus cogit iuxta necessitas l'urget pia utilitas. put horatius Mero. epistola lxxij. dicens. Quid desideram? urbium frequentiam quam de singularitate censemur. Ubi inquit opidum carcer est. solitudo paradysus. Et idem epistola. lxxiiij. O heremum familiaris? deo gaudens. Et sequitur. Quid agis frateri seculo: quod maior es mundo. Un dicit quaedam in vitaspary. Quoties inter homines fui toties minus homo redi. Et ideo ait Mero. epistola. lxxv. Soluit uia tibi religioso uita da sunt secularium. et precipue eorum quae honoribus tumet. Et idem epistola lxxiiij. Monachus se esse non loquendo non discurrendo nouerit quos. sed tacendo sedendo et quiescendo. Et dicit Terentius. Sedebit solitari? et tamen. et leuabit se se. Et Augustinus. de duodecim abusibus dicit. quod quinta abusus est monachus curialis et sexta abusus est monachus caudicis.

Distinctio quinta.

currere velis pedes curandi sunt. Et sic d' alijs membris. Cur ergo homines animū suam ratione nō excolunt. que ratio omnibz viuētibz est necessaria. Unde Agellius li bro scdo. Si quis agruz suū passus fuerit fordescere incultū z arborē z vineam excolere noluerit aut purgare ex incuria damnum sibi facit. Sic religiosus hoc faciens non erit arbor bona fruct' bonos faciens. **Matth. vij.** Unde ait Augustin' de vrbis domini. sermone. xij. Quid pdest plena bonis archa z inanis cōscientia. bona vis habere z bonus esse nō vis. Erubescere de bonis tuis si domus tua bonis plena sit z te malū habeat dominū. Et cōcludit ibidem q' si bona exteriora possent. clamare cōtra dominū suū interpellarēt ante deū z dicerent. Ecce tanta bona dedisti huic z tamē ipse malus est. Et ideo Abacuc. ij. Lapis de pariete clamabit. Et ideo Augustinus vbi supra querit. Quid enim prodest ei q' multū habet quando euz qui omnia dedit non habet.

Capitulum quartum.

De scrutinio interiori siue discussione.

Quarto oportet religiosum se z sua facta diligēter discutere. an scz ex deo sint. q' sepe vicia se stimulat esse pntes. put ait Gregorius moral. xxxij. Unde dicit ibidē. Dissoluta remissio quasi māsueta. et pietas habet. effusio misericordia credit. malozū pertinacia cōstantia dicit. timor incōpetens humilitas credit. vōcis supbia libertas veri estimatur. pigritia quasi dētis continencia attendit. z inquietudo vigilās sollicitudo nominat. Et ideo oportet religiosuz redire ad cor z discutere affectiones locutiones actiōes z omīs eoz circūstantias quasi secū quoddā tenens capitulū. prout docet Gregori' moral. xxv. sup Job. xxxij. Non est in potestate hominis vt veniat ad iudiciū. Ubi sic dicit. Consciētia te accuset. ratio iudicet. timor liget. dolor exerceat. Et Augustin' in libro de penitentiā q'si idem sic dicit. Constituto in corde iudicio affit accusatrix cogitatio. testis consciētia. carnifex timor. z ex hoc quidā sanguis anime cōfidentis p lachrymas pfluat. Unde i figura huiusmodi discussione z cuiuspius circumspectionis dicit de sanctis animali

bus. q' corpus eoz erat plenū oculis ante z retro. Et d' ista materia ait Dugo d claustro anime. Sicut cōuentus vt errata corrigat statura hora singulis diebz ad capitulum cōfluit. sic mentis ratio cogitatōes diuersas ad secreta cordis cōuocat vt incorrigibiles eñciat. inquietas corrigat. negligentes emendet. Et in hoc capitulo abbatia locū ratio possideat. Unde fm apostolum Corinth. ij. Si nosmetipfos diuidicarem' nō vtiq' iudi. Et Prouerbioz. xij. dicitur. Cogitatioes iustoz iudicia. Sed econtra fm Bern. in principio meditatio num. Multi sunt q' multa sciunt z seipfos nesciunt. Alios inspiciūt z seipfos deserūt quod nō fecerunt sancti patres nec etiam philosophi. quia vt ait Sen. libro. iij. d' ira Animus quotidie ad rōem reddēdam vō candus est. Faciebat inqt hoc Sirtus. cōsummato em die cū se ad nocturnā quietē recepisset. animū suuz interrogabat quod hodie malū in te sanasti. cui vicio obstitisti qua pte melior es hodie q' fuisti heri. Unde fm eundē. Sic est semper viuendum q' si quotidie ad iudicē veniendum. Sed hāc discussionē impedit occupatio z exteriorū euagatio. quia fm Gregoriū sup Ezechie. libro pmo. omel. xj. Sicut concussa aqua imaginē pspicientis non reddit. sed solum cum est queta. sic anima se non deprehēdit euz circa multa nimis fuerit occupata. Et sicut candela sepe multis parietibus infixa in se minuitur. sic anima si in varijs occupetur

Capitulum quintum.

De vera sui ipsos cognitione.

Quinto oportet religiosum seipsum cognoscere. fm illud Corinth. vltimo. Ipsi vos probate an cognoscitis vosmetipfos. Unde hec cognitio primaria debet esse in homine post cognitionē dei. put orat Augustinus in principio soliloquioz. dicens deo. Nouerim te noueriz me. Et de hac cognitione ait Bernardus super Cant. omelia. xxxvj. Volo animam primo omnium scire seipsam. Et hoc postulat ordinis ratio. quia q' nos sumus primum est nobis et ratio vtilitatis hoc exigit. Quia talis scientia non inflat sed humiliat. Et est qdā ad edificandū bona in homine pparatio.

Bars sexta.

Unde ait Isaac de definitionibus. Vera
phasia est cognitio sui ipsi ab hoie. Un apd
gentiles i fronte teploꝝ fuit scriptu gnotos
olitos ex snia delphici oraculi. i. appollin
nis fert hec vox rñdisse psulēti quo itinere
pueniendū sit ad beatitudines. Si te inq̄
agnoueris. put ait Macrobius li. j. Et in
policrato li. iij. c. ij. d̄ q̄ oraculū apollinis
de celo descendit in hec s̄ba Nois̄ys elyton
q̄d interpretat̄ scito te ipsum. S̄z ad hāc sciē
tiam aliq̄ nō pueniūt. q̄z fm Bern̄. vbi s̄.
Supbia parit ignorātia tui. cū meliorem
q̄ sis decepta z deceptrix tua cogitatio te
esse mentis. S̄z fm Auḡ. de trini. li. iij. c.
p̄mo. Laudabilior est anulus cui nota est
sua infirmitas q̄ q̄ ea nō respecta vias si
derum scrutat̄ etiā cognitur̄ eas

Capitulum sextū

De vera humilitate z q̄lis debet esse.

Et hac cognitiōe
sui orit̄ humilitas. Un̄ sexto opoz
ter religiosum p̄fecte se hūiliare ex
emplo saluatoris dicēris. Discite a me q̄a
micis sum z humilis corde. S̄z fm Bern̄.
de gradib̄ humilitatis. Humilitas ē p̄
qua verissima sui cognitiōe sibi ipsi quisq̄
vilescit. Uel fm eundē ibidē humilitas est
p̄ceptus ois excellētie. Et ibidē. Bona est
via hūilitatis q̄ veritas inquiri. charitas
acquiri. S̄z fm Ansel. d̄ silendinib̄. c. xxx.
vij. Hūilitatis septē sunt ḡdus. Prim̄ cog
nitio sui. s̄. vt se inferiore oib̄ iudicet. Se
cūdus dolor de culpis p̄petratis. Tertius
sui pcti z defect̄ p̄fessio. Quart̄ volūtaria
p̄uasio. s̄. q̄ p̄ccatoꝝ est. Quint̄ p̄fessio q̄
p̄emptibilis est. Sext̄ patientia in susti
nēdis iniurijs. Septim̄ amor q̄. s̄. amat
se humiliari sine p̄tēni. Ille ergo q̄ hos se
p̄tem ḡdus habet humilitatis s̄c humilis
est. sicut fuit Rōstantius monachus. de q̄
narrat Gregorī li. p̄mo dyal. c. xv. ad quez
cum quidā audiens famā eius venisset ve
videret eū: vt vidit eū p̄emptibile ait. Pu
tabam hominē grandē vidisse. Et ecce ni
hil est q̄d veni videre. q̄d audiēs Rōstanti
us gratias ei reculit dicēs. Tu solus es q̄ i
me oculos ap̄ros habuisti z de me vera di
xisti. Et subdit Gregorī. Ecce quante hu
militatis fuit iste qui despiciētē se ampli
amauit z despici cōcupiuit. Unde. Qua
lis quisq̄ apud se lateat contumelia illara

probat. Et Hieronymus epla. lxxxvij. ait.
Multi bui virtutis vmbriā: veritatez ei
panci sequūtur. Et sequit̄. Auferant om
nia figmenta verboꝝ. cessant simulati ge
stus. viz vero humilem patiētia ostēdit in
lurie. Unde Augustin̄ de vera innocētia.
Humilitas vera est in nullo superbire. in
nullo murmurare. in nullo ingratum cē vt
querulū. sed in omiub̄ dei iudicijs gratias
agere. Et de hac humilitate Augustinus:
epla. xxxvij. Nisi humilitas omnia q̄cūq̄
bene fecerimus z p̄cesserit z comstra ta fue
rit z consecuta. z p̄posita quā intucamur. z
ap̄posita cui inherēam. z imposita qua re
primamur iā nobis de aliquo bono facto
gaudentib̄ totū de manu extorquet super
bia. Et sequit̄. Sicut rethor nobilissimus
interrogatus. q̄d p̄imū deberet obseruari
in eloquētie p̄ceptis. respondisse dicitur.
pronunciationē. z cū secūdo quereretur. re
spondit idē. z cum tertio idē respōdisse fert̄
Sic quotiēs interroges me de p̄ceptis
xp̄iane religionis. nil aliud respōdere libet
nisi humilitatē. Unde de mira humilitate
sanctoꝝ patrū legit in vitis patrū libro. ij.
parte. xv. quasi p̄ totū. vbi narrat̄ de quo
dam abbate. a quo cū esset quesitū quomo
do acquisiuit hanc virtutē: vt cum mari
ma imergeret tribulatio in monasterio nec
aliquid loqueret̄. Respōdit. Quando itra
ui dixi in animo meo. Tu z asinus vnum
estote. Sicut ergo ille vapulabit z nō loq̄
rit̄: iniuriā parit z nō rñdet. sic z tu facias
dicēs illud psalmiste. Ut iumentū factus
sui apud te. Narrat̄ etiā ibidē de alio qui
expulsus de domo patienter ibat. a q̄ cum
renoc̄d̄et z quereret̄ quid cogitaret in cor
de. Respōdit. cogitauit me esse similez cani
qui cū insectat̄ exit nec murmurat. sic z ego
Unde z sancti patres fugiebāt de locis in
quib̄ honorabātur vt alibi paruipēderen
tur. put refert Joes cassian̄ li. iij. colla
tionū de abbate P̄hinicio q̄ cū esset p̄sby
t̄ in magno cenobio egypti multū honorat̄
nec posset humilitatē vt voluit exercere in
ter honores. fugit assumpta veste seculari
ad cenobiū districinus. z cum difficultate
ibi receptus excoluit ortū frat̄z. z humeris
ad p̄stinandum cum sterco grebar. Et
postea ex humilitate z patientia cognitus
flens recessit dicens. Inuidia diaboli hu
militate concupita sum fraudatus.

Distinctio quinta.

Unde ad ptes palestine fugit vbi nec no-
men suū vnq̄ indicauit. Cōsimile narrat
de **Wachario** i libro d̄ d̄ paradisu. q̄ fu-
git z prexit ad **Pacomiu** vt eū reciperet in-
ter monachos. Cui cū diceret **Pacomius**
q̄ nō posset sustinere tātū laborē vt fratres
sui. R̄ndit ille. Si me inferiorē videris ex-
pelle me. Et cū essent ibi mille quadringen-
ti fratres electi. z alij ieiunarē b̄duano ie-
iunio. ali^o alio incredibili modo. **Wacha-**
rius cū intraret monasteriū semp i vno an-
gulo stabat p totā quadragēsimā non pa-
nem neq̄ aquā gustās nec genua flectens:
nec i terra iacēs. sed tm̄ die d̄nico folia cru-
da sumēs. Et cū ad necessitatē nature de-
clinabat statim redibat. nō os aperies nec
cū aliquo loquēs s̄ corde iugiter orās. z id
opis qd̄ tenebat in manib̄ semp efficiens.
Alijs p̄o fratrib̄ mirantib̄ z de eo **Paco-**
mio referentib̄: ille rogauit vt de^o reuelar̄
ei quis tant^o vir esset. z p̄ angeluz reuelato
q̄ erat **Wachari^o** duxit eū intus **Pacomius**
z ait. Gratias ago deo z tibi. quia cola-
phos bonos infancib̄ meis dedisti putan-
tibus se aliqd̄ magnū facere in p̄uersatiōe
vite sue cū tamē in cōparatiōe tua nihil sit
qd̄ egerūt. **Wagna** ergo sanctorū humili-
tas paciētia z abstinētia. sed incōparabilis
maior filij dei q̄ se humiliavit vsq̄ ad mor-
tem. z ad ipam docendū descendit de celis
put ait **Aug^o**. sup **Johannem** omel. xxv.
Ut omniū morboz causa curaret descen-
dit dei filij z humilis fact^o est dicēs. Disci-
te a me q̄ mitis sum z humil^o corde. Hanc
lectionē discipuli xp̄i humilit^o audiāt. vera-
citer intelligāt. memoriē retineāt. z efficaci-
ter adimpleāt.

Capitulum septimū

De orationis deuotione

Oportet etiam se
primo religiosum deuz feruenter
orare. fm̄ illud. Sine intermissio-
ne orate zc. S̄ ad hoc q̄ oratiō sit deo acce-
pta z oratiō p̄ficua oportet vt multipliciter
sit cōditionata Primo ergo orans aut ora-
tione cōmuni vel puata pctā pp̄ria sp̄ i mē-
te plāgat. q̄ fm̄ **Bregō**. moral. xxxij. Vera-
citer orare est amarus gemit^o in cōpunctō-
ne nō verba resonare. Secūdo orans cor
ab infimis auertat. z ad deū totalit^o se con-
uertat. q̄ fm̄ **Dugonem** de studio orandi

Oratio est mētis deuotio z ad deū p̄uersio
p̄ piū z humilē affectuz: fide spe z charitate
subnixa. Tertio orans se supra se eleuet: et
ad deū ascēdat. quia dicit **Threñ. iij. Se-**
debit solitari^o z tacebit z leuabit se sup se.
Quarto orās iuste z caste perat. Unde de
vrog^o ait **Damas. li. iij. c. xxij. Oratio** est
ascēsus intellect^o in deū z peritio decentiū.
Est em̄ oratio triplex. Lasta quādo petit^o
de peccatis venia. Lastior quādo petitur
sponsi dona. Lastissima quādo petitur ipse
sp̄sus sup omnia. fm̄ sniam cōmētatoris
sup capitulū tertiu de diuinis noibus. Et
beat^o **Aug^o**. epla. xlvij. Ad pbā. docet qua-
lis debet esse orās. z qd̄ orare debet z quō.
Ait em̄. Ora p̄mo beatā vitā quā om̄s ap-
perunt. Quid aliud em̄ oportet orare nisi
qd̄ cupiūt om̄s. S̄ qualiter sit orandum
subdit. Hoc negociuz pl^o gemitib̄ agit q̄
sermonib̄. plus fletu q̄ affatu. Absit enim
ab orōe multa locutio. s̄ nō desit multa p̄-
catio. sed feruēs p̄seueret iutētio. Et sequit^o
Multū autē p̄cari est ad euz quem p̄camur
diuerna z pia cordis excitatione pulsare.
Et **Bregō**. moral. xxxij. sup illud **Job. xxxij.**
Quis mihi tribuet adiutorē vt desideruz
meū om̄ipotens audiat: sic dicit. Vera po-
stulatio est nō in oris vocib̄. sed in cogita-
tionib̄ cordis. quia valētores voces ap̄
aures dei nō faciunt p̄ba sed pia desideria
Ideo dicit de **Moysē** **Exodi. xiiij.** Quid
clamas ad me. cū tamen verba non p̄ule-
rit. Et de **Anna. j. Regū. j. dicit. q̄ nō loq̄-**
batur in orādo. Quō autē sit orandum do-
cet saluator **Luc. xvij.** dicens. Oportet sp̄
orare z nō deficere. Et ad **Thef. v. Sine i-**
termessione orate. Et p̄pheta. Semper in-
quit laus eius in ore meo. Sed noie ora-
tionis intelligūtur bona opa. fm̄ glosam
ibidē. Et glosa sup **Luc. xiiij.** dicit. Nō de-
sinit orare qui nō desinit bene viuere vl̄ fa-
cere. Est igitur iugiter oranduz. quia scdm̄
Chrisostomū sup **Matth. omel. xxij.** Sic
est de oratione sicut de respiratione. vt em̄
semper indigem^o respiratione: sic z oratio-
ne. z si non haurim^o a deo quod perim^o no-
stra est incusatio. Est em̄ oratio similis ca-
thenulis vel funi pendentē de petra. vt ait
Dionisius de diuinis nominib̄. c. iij. Sic
em̄ homo p̄ talē funem ascendit superi^o. sic
ascendit homo ad deū p̄ orōem. Et iō sc̄i
patres quigilabāt in orōe. fm̄ illō **Pet. iij.**

Partis sexta.

Vigilate in orōe. Et xps pnoctabat i oratione. put d: **Matth. xiiij. 7 Luc. v.** Unde quantum valeat iugis orō paruit i **Moyse.** qui cū orabat vincebat pps ei. cū cessaret vincebat **Amalech.** Et ideo lapis manibz ei suppositus erat ne lassaret. vt d: **Exo. xvij** Et de iugis orōis frute narrat in vitaspartum pte vltima q **Iulianus** misit quendam demonē vt portaret rūsū sibi de oriente. qui trāsirens sup locū vbi publicus monachus orabat nō poterat vltra trāsire s; stetit immobilis spō p̄tinuāte orōem p̄ deces dies. Et ideo ad **Iulianū** reuersus est imposito negotio. S; ecōtra multi non p̄nt in orōe p̄sistere. quos tñ ducit ad libitū diabolus. sicut paruit in qdā discipulo beati **B̄ndicti** p̄ diabolū foris extracto. vt patz supra p̄c. iij. dis. iij. 2c.

Capitulum octauū.

De septem que faciunt orationem esse efficacem

Consequenter opoz
tet orante multas h̄re p̄ditōes. Quarum p̄ma est vt sit in orāte p̄tus charitatz. quia fm **Bregio.** sup euā. li. ij. omel. vij. **Uir** tus orōis est celsitudo charitatz. **Secūdo** in orāte sit irrep̄hensibilitas p̄cie 7 cordis fm illud. **Jo. ij.** Si cor nostrū nō rep̄hēderit nos fiduciā habem⁹ ad deū. q̄ qd̄qd̄ petierim⁹ accipiem⁹ ab eo. **Et. j.** **Thimo. ij** **Volo** inq̄t ap̄tus viros orare in omi loco leuātes puras inan⁹ sine ira 2c. **Tertio** sit in orāte recōciliatio offensi fratris. Cū offērs inq̄t saluator **Barth. v.** munus tuuz ad altare. 7 ibi recordat⁹ fueris q̄ frater tu⁹ habet ali. aduer. te re. 2c. **Quarto** in orante sit ordinabilitas petitiōis. qz dicit domin⁹ **Joh. xvj.** Si qd̄ petieritis patrē in nomine meo: nō in noie diaboli vt sortilegi: dabit vobis. **Et Bar. vj.** p̄imū querite regnū dei. 2c. **Quinto** sit in orāte p̄fectio opationis. qz fm **Bregio.** moral. xvij. Si id qd̄ p̄cipit de⁹ facim⁹: id qd̄ petim⁹ obtinemus apud deū. **Hec** em̄ in orōe p̄gruunt vt oratione opatio 7 opatione orō mutuo fulciatur. **Un̄** 7 **Thren. ij.** d̄. **Leuem⁹** corda cū manibz. sed corda cū manibz leuat q̄ orōez suā opibz roborat. **Sexto** sit in orāte p̄ferantia petitiōis. fm illud **Luc. xi.** Et si p̄secutauerit pullans 2c. **Sequit.** Propter īprobitatē surget 7 dabit 2c. **Septimo** sit i

orante stabilitas statōis vt ad peccata iterum non recidiet p̄ quibz antea orauerat. **Unde** d: **Eccl. vij.** Nō iteres verbū tuum in orōe. hoc est. Cū mala gesta defleueris ne qua q̄ rursus facias qd̄ antea in precibus planxeras. **His** em̄ septē in oratione p̄currentibz erit tua orō efficax apud deuz. **Un̄** hi sunt septē gradus p̄ q̄s fit ascēsus ad deum. **Ezechiel. xl.** Et he sunt septem columnae religionē sustinētes quas edificauit sapientia in domo sua. de q̄bz colūnis dicit **Prover. ix.**

Distinctio septima sette ptis bui⁹ sūme

Capitulum p̄mum

De p̄mij magnitudine.

Consequenter ui
deam⁹ d̄ religionis vtilitate hac distinctiōe septima. Cuius vtilitas ex hoc attendat. eo q̄ in religione maior est q̄ in seculo securitas app̄ximandi ad deū. 7 recōciliandi deo maior facilitas. 7 p̄mij recipiēdi 7 honoris incōparabil̄ immensitas. De q̄bz diffuse tñ tractat **Anselmus** de similitudinibz. c. xxvij. vbi ait d̄ securitate religionis. q̄ diabol⁹ impugnat omnes fideles in hac vita. s; p̄tra diabolū villa est vita seculariū 7 xp̄ianoz. s; castrū est monach⁹ 7 religio. In villa sunt dom⁹ infirme. 7 leuiter impugnant. In castro ē securitas maior si bene custodiat. Sed religionē si quis semel ascēderit nō licet redire. **Maioz** est ergo securitas in religionis castro q̄ in villa inferiori. 7 ad gaudia perueniēdi maior facilitas. De facilioz ad deum recōciliatōne exp̄plicat idē **Ansel.** ponens similitudinē inter deū 7 regē aliquoz **Lui** quidā seruiūt. sed nolūt p̄mittere se eē ei fideles ne sequat maior vindicta si deliquerint. **Alij** vero seruiūt 7 fidelitatē p̄mittunt. 7 si peccauerint parati sunt maiorem subire penā. 7 hi sunt religiosi **Un̄** 7 si dñs dica t ei. Quanto mihi familiarior eras 7 plus obligat⁹. tātō debuisti min⁹ peccare. 7 p̄ peccato plus puniri. **Respōdebit** 7 religiosus dñs. vez est si nō peniterē. s; metotum in p̄nia omnibz diebz vite mee trado. **Et** ideo maior debet fieri mihi misericordia. qd̄ 7 vez est 7 dicat ratio. quia si religiosus malefaciēs plus est seculari puniēdus. cōsequens est vt religiosus benefaciēs magis sit eo p̄miandus. De quoz p̄mio

Distinctio sexta.

narratur in vitispatz pte. xliij. de quodam sancto patre q̄ vidit quattuor ordines glorificatoꝝ in celo. s. infirmoꝝ z cū h̄ gratias deo agentiū. hospitalitate sectantiū z miseratione. in solitudine puerfantium. nec vnq̄ boies videntiu. z religiosozū volūtati patrum ppter deū se subijcentiu. Et hic ordo vltim⁹ vltra om̄s alios vtebat̄ toꝝq̄ z corona aurea. **Q**uōd cū ita vidisset pater sanct⁹ dixit illi q̄ hec ip̄i ostēdit. Quare maiorem gliaz alijs habet iste ordo. r̄ndit. **Q**uod alijs fecerunt s̄m p̄p̄tia voluntate opa sua. hic autē ordo abijciens om̄s volūtates suas. ppter deū ad iussione patris spūalis tot⁹ dependet. Et ideo tales in iudicio etiā honorantur x̄po iudici assistentes s̄m illud Job. xxx. Iudiciū paupibz tribuit. Sup̄ q̄d Greg. moral. xxy. ponit quattuor ordines. duos ex pre reproboꝝ z duos ex pre electoꝝ. Et q̄d alijs iudicant z perent quibz d̄. Esuriui et nō dedistis mihi. zc. Alij nō iudicant z percutunt. sicut hi de q̄b d̄. Qui nō credit iam iudicat⁹ est. **Q**ui verba iudicis nō p̄cipiūt: qui nec ei⁹ fidē verboten⁹ seruare voluerūt. Alij iudicant z regnāt sicut hi quibz dicit Esuriui z dedistis mi. mā. Alij nō iudicant z regnāt vt viri p̄fecti de quibz **Barth. xij.** Vos q̄ reliquistis oīa z securi estis me. zc. Et sequitur causa. Relinquētes inq̄t om̄ia p̄ p̄mpra deuotione executi sunt q̄s iuberi generalit̄ audierūt. **Hec Gregori⁹.**

Capitulum secundū.

De puerlione eoz qui male viuūt in religione. z de pene taliū magnitudine

Et sicut religiosus bonus ampli⁹ est glorificandus. quia magis p̄fect⁹. Ita religiosus malus ampli⁹ est puniendus. q̄ magis puerlus. q̄ quāto grad⁹ alioꝝ tāto castus ḡnioꝝ ait **Bern. li. ij. ad Eugeniū.** Que ei maior puerlitas q̄ post agnitā z apprehensam viā tate p̄fectionis ad vomitū pcti z iniquitatis redire vt canis. **Uñ.** Nemo mittēs manū ad aratru z respiciēs retro ap̄t est regno d̄i ait d̄ns **Luc. ij.** **Uñ** z x̄p̄s **Loth** respiciēs retro versa est in statuā salis. **Uñ** statue dicendi sunt hmōi que effigie hois viuēntis habēt t̄m. Et beatus **Ansel. li. de similitudinibus. c. xxxv.** facit similitudinē inter denariuz z monachū: dicens. q̄ sicut denari⁹ rotūd⁹ debet esse ex puro ere. recto p̄dere. z legiti-

ma moneta. Sic debet esse in monacho et religioso bono obediētie z mundicie puritas. p̄positi stabilitas. z habit⁹ monachal⁹ decēs qualitas. Et sicut falsus denari⁹ inter bonos reprobos in ignē p̄ijcit. sic z mal⁹ religiosus separatus a bonis mittet̄ in ignē inextinguibile. z pl⁹ q̄ secularis z grauius torquet̄. **Uñ** narrat̄ in vitispatz vbi supra pte. iij. de quodā q̄ cum vellet p̄uerti et mater sua semp̄ h̄ phibeat. Ille matri dicit. **Q** mater volo saluare aīam meam. nec mater acq̄uit. sed fact⁹ est monach⁹. male tamē vitā suā expendēs. **Q**uo facto p̄rigit matrē inori. z ip̄e infirmat⁹ grauissime raptus est in excessu mētis z ad iudiciū ductus. ibiqz vidit matrē cū his q̄ iudicabāt. **Q**ui illa vt vidit filiū dixit. **Q**uod qd filii miser in hūc locū vchisti cōdemnādu. **Ubi** sunt p̄mones tui q̄b dicebas: saluare volo animā meā. **Q**uod ille audies p̄fusus rephensione materna tā crudeli. ne h̄ns qd r̄ndēret matri ip̄o dolore z p̄fusione stupid⁹ rotus fact⁹ est. **S**zece dispēsatiōe dei ille reuixit. z sanus fact⁹ penituit. z vitā in optimam mutās dixit. **S**i in p̄p̄tū matris mee sustinere nō potui. quō x̄pi z sanctoꝝū omniū aduersus me posero sustinere in die iudicij. z ex hoc p̄mansit in p̄nā. de die in diem viriliter agēs in d̄no. **E**x his p̄tz maloꝝ religiosozū tormētoꝝ magnitudo z vltima in iudicia p̄fusio. q̄ nūc tantū gloriāntur de habitu solo z noie. z nullā t̄n h̄nt p̄fectionem in veritate. sed abutunt̄ sua uocatione s̄m illud **Job. xxij.** Dedit eis deus locum penitentie z ipse illo abutitur t̄n superbiam

Capitulum tertium

De mysteriali significatione habit⁹ religionis

Quilibet ergo religiosus p̄sideret status sui p̄fessionem z habit⁹ sui qualitate z studeat vitare p̄m ordinis sui exigentiam. q̄a s̄m **Ansel. de similitudinibus vbi s̄.** Quidquid ostēdit religiosus i habitu p̄fessione vt cōsuetudine exteriori illud d̄z obseruare i homine interiori. Et exēplificat dicens. **U**lces vestes z nigre signāt q̄ reputet se peccatorem vilē z mortuū mundo. **Q** sūt a capite vsqz ad pedes signāt ip̄m in religione cōsistere vsqz ad finē vite. **Q** sūt i forma crucis

Part septima.

formate signat ipm semp debere in pnia vi
uere z iugē memoriā passionis xpi habere.
Corona z capilloz tonsio signat eos reges
xpi esse z sacerdotes. Et i vris partz pte. r. i
sine dicit q cucullū debet esse in monacho
Innocētie signū. Et sequit. Nec est phia re
ligiosi z pa sapiētia studere vt sit corā deo
Interi⁹ qualis apparet corā hoibz exterius.
Uñ z Hugo in dydal. ait. Simplicitas et
puritas monachi est ei⁹ phia. Et sequitur.
Utilitas habit⁹ z simplicitas vult⁹ vite in
nocētia z puer sariōis sanctimonia debent
hoies docere. quia efficacior est vox operis:
q̄ sermonis

Sequit septima po pncipal hui⁹ sūme

Capitulū p̄mum p̄me distinctōis

De hui⁹ vite breuitate z labilitate. z q̄
non est in ea confidendū.

Ducto igitur qua
liter cōferendū est cū hoibz fm di
uersitatē statū. misterioz. officii
orum. z graduū. Nūc vltimo hac pte septi
ma qz ad mortē tendim⁹ om̄s. s. maiores z
miores. senes z iuuenes. diuites z paupes
dicendū est q̄liter admonēdi sunt omnes
mortales. Et qz hec vita est quedā mors p
lixā. de die in diē deficiēs z ad mortēz ppe
rans fm sniam beati Grego. sup euā. li. ij.
omel. xvij. Jō monēdi sunt vniversi ne cō
fidant de vite duratōe. qz fm Aug⁹. cōfes
sionū. iij. Ista vita est mors viuētū z vi
ta morientū. Et est p̄ctalis breuitate trā
sitoria velocitate plena miseria z calami
tate. De q̄b omnibz testat̄ sc̄ptura dicens
Job. xiiij. Breues dies hois sunt zc. p̄ pri
mo. z Job. vij. Dies mei veloci⁹ trāsterūt
q̄ a repente tela succidit. p̄ sc̄do. Et Aug⁹.
de p̄bo dñi. ser. xvij. Quid est diu viuere q̄
diu torqueri. p̄ tertio. vñ monēdi sunt oēs:
vt nō cōfidant in h⁹ vite trāsit⁹ velocitate
z breuitate. qz fm Job. vij. ventus est vita
mea quo nil est mutabili⁹. Et p̄cipue mo
nendi sunt viuētes in pctō. imo poti⁹ mor
tū p̄ pctm̄ vt nō differant p̄uerti ad dñm.
qz subito veniet ira ei⁹ z in tpe vindicte dis
perdet te. put d̄: Eccl. vij. Uñ Aug⁹. fmo
nc. xvj. vbi sup̄za. Quid differs in crastinū
longa vita erit ipa si lōga bona sit. z sic me
lius erit si lōga bona sit. Si p̄o breuis sit:
bñ factū est vt sit bona. q̄re em̄ vis bre lon
gum malum

Capitulū secundū

De hortatione hominū ad merita cumu
landa in tam breui vita.

Similiter monen
di sūt hoies vt cumulet bona me
rita in tā breui vita Eccl. ix. Nō
cūqz potest man⁹ tua instāter operare. Et
Joh. ix. Venit nox qñ nemo pōt opari. s.
post mortē. Et iō fm aplm̄ Gal. vlt. Dum
eps habem⁹ opemur bonū. zc. Ecōtra est
de multis q̄ p̄dictoz obliuiscētes ad car
nis voluptatē. mūdi cupiditatē. z ad hono
ris transitōz respiciūt sublimitatez. Quis
similes sunt fm Barlaā cuidā fugiētī vñ
cornem. z in fugiendo cadētī in baratrum
in quo tñ arbusculā apprehēdit. in cui⁹ ra
dice vidit duos mures. albū z nigrū radi
cem corrodētes. z in fundo vidit draconē
ipsum deuorare cupientē. De pariete vero
vidit quatuor capita aspidū quasi ipm̄ iua
dētū. Quās p̄o oculos vidit exigū mel
lis in arbuscule ramis descēdere. q̄ oblitus
omniū piculoz p̄dictoz totū se dedit vt il
lud mellis exigū apprehēderet. z ad aprae
sic ibidē dicēs Q̄ sic est de multis pctōzi
bus q̄s vnicoznis psequit. i. mors. Bara
trum est mūdus. arbuscula vite n̄re mēsu
ra q̄ cōsumit albo mure z nigro. i. die z no
cte Aspidū quatuor capita sunt quatuor
elemēta. quoz si vnū p̄currerit dissoluitur
cōpago corpis. Draco deuorare querens
diabol⁹ est. Stilla mellis delectatio mun
dialis z perī. quā inquirūt toto affectu om
nibz alijs obliuioni traditis. Et iō ait p̄s.
talibz. Ut qd diligitis vanitatē z queritis
mendaciū

Capitulum tertium.

De mortis inuitabilitate

Consequenter mo
nēdi sunt hoies vt in git̄ reco gitēt
de mortis inuitabilitate z gene
ralitate. qz fm psal. Quis est hō qui viuūt
z nō videbit mortē: null⁹. qz oēs morimur
z quasi aq̄ dilabimur i terrā. ij. Regū. xiiij.
Mors em̄ est quedā pena general̄ Ade et
omnibz filijs ei⁹ inflicta. vñ nullis parcie
mors. s. moriunt̄ iuuenes z senes. Uñ fm
quendā sapientez. Mors iuuenibz in insi
dijs est: senibz in ianuis. S. z omibz gene
raliter est inuitabil. z iō d̄: Apocalip. xj.

Distinctio prima.

Vidi mortuos magnos et pusillos stantes in prospectu throni. Omnes enim eum vocat mors et non est ut effugiamus ictus eius. Unde et cetera in nos iaciunt et omnes referuamur ad mortem ait Seneca de naturis rerum. c. vlt. Unde et idem ponit exemplum bonum in libello suo ad Marciam dicens. quod nos sumus siles ascendentes in muros obsessum multis hostibus. super quos descendunt tela sagitte vel saxa a quibus vulneramur vel cadimus. per quod signantur varia genera mortis quibus percussimur. Et Seneca ait li. v. de beneficiis. c. vlt. quod mors est cetera tributum et lex naturalis officiumque mortalium. Unde et mors apud gentiles dicebatur pluto. id est infernalis. vel mortis habere trigam. quia capit omnes in tribus etatibus. pueritia. iuuentute. senectute. ait hugo. Unde de hac mortis generalitate narrat in quodam antiquo scripto quod cum filius cuiusdam nobilis et vnicuique intrasset religionem. venisset quod ad eum patrem ut eum visitaret. et cum non possent locum pueri voluntatem patris retinere nec ausi erant. petijt puer quod ipse possit cum patre loqui. quod cum concessum esset. ait puer ad patrem. Pater mihi aufer a regno tuos consuetudinem vnam et redibo ad seculum. cui annuente pater petijt ut sibi illam innotesceret consuetudinem. Cui puer. Video quod equum moriuntur iuuenes et senes. et si tollere possis. quod non moriantur iuuenes quod et ego sum tecum recedam. quod si non poteris hic remanebo in dei seruitio ut secure mori valeas. Quo audito. Holo inquit patris filio ut ad seculum redeas. sed et ego tecum hic remanebo. quia spiritus sanctus in te locutus est modo et ex tunc ambo seruiuerunt altissimo. Ex quo igitur non est fugere mortem non restat nisi ut homo sic viuat ut secure omni tempore mori possit examinando districte vitam suam presentem presentem et futuram ut nihil sedum committere possit.

Capitulum quartum.

De ipsius iugis memoria et meditatioe.

Deinde admonendi sunt homines de continua mortis recogitatioe. ut per haec presentis retrahantur et ad bonum operandum excitentur. Demorare iquit Ecclesiasticus. viij. nouissima tua. et in eternum non peccabis. Et Gregorius in moralibus. super illud Job. x. Nunquid non paucitas dierum meorum sunt breues. ait. Cum culpa animi teptat. necesse est ut breuitatem vite et sue delectationis aspiciat. ne ad viuacem mortem iniquitatem rapiat. Et Ecclesiasticus. xj. Si annis multis vixerit homo

et cetera. Sequitur. meminisse debet tenebrosi temporis. Et dicit Alpharabi in li. de diuisione philosophie quod secundum Platonem philosophia est meditatio et cura et studium et sollicitudo mortis. Sed per sollicitudinem mortis intelligit mortificationem prauarum voluptatum et carnalium desideriorum. Haec his mortificationis applicat homo ad curam veritatis. Decille. Cui recordas Tullius li. j. de tusculanis questionibus loquens de Socrate ait. Tota philosophorum vita est iugis meditatio mortis. Unde narrat in vita Iohannis elemosynarii de antiqua consuetudine quadam. Quod postquam imperator esset coronatus astantibus exercitibus veniebant monumentorum edificatores cum marmoribus diuersi coloris. et inquirebant ab eo de quali metallo iuberet sibi fieri monumentum suum. Per haec insinuantes ei quod semper recogitaret se esse mortalem. et in breui recessisset ab hac vita. Et idem cura anime sue impederet. et per tempore suo pie et iuste regnum disponderet propter quod et dicitur Iohannes fieri sibi monumentum fecit volens bonam imitationem post se relinquare alijs patriarchis. Et beatus Gregorius moralibus. xxi. loquens de hac materia super illud Job. xxx. quasi tumetes fluctus spiritui dei ait quod imminere tempestate. et fluctibus tumetibus nulla nauigantibus temporalium cura. nulla carnis delectatio ad mentem reducitur. sed cuncte res in despectum veniunt amore viuendi Et quia carnis voluptates et inmundi delectationes et honores auferunt a multis recogitatione mortis. Iohannes dicit Ecclesiasticus. vij. Melius est ire ad domum lucris quam ad domum conuiuij. In illa enim finis vniuersorum admodum. Qui igitur sic considerat mortem alios non despicit. nec arroganter se supra se effert. prout ait Seneca li. iij. de naturalibus questionibus in fine. Quid clientulo tuo irascaris: sustine paululum venit esse mors quam nos pares faciet Et epistola. xcy. Mors omnes equat

Capitulum quintum.

De preparatione anime mortem. et qualiter debet homines esse parati

Et quia infructuosa est praemeditatio mortis nisi afflicta debita preparatione vite. Iohannes admodum sunt vniuersi ut sint ad mortem parati. quod venit ex improviso. Et idem dicit dominus Barthelemi. xxiij. Vigilate quia nescitis quod hora dominus uestrum uenturus sit. Et Apocalypsis. iij. Si non uigilaueris veniam tamen sur et nescies quod hora

¶ Pars septima.

venia. Un̄ fm̄ Grego. xij. moral. Propter
rea voluit de' nos latere sine nostz vt dūz
incerti sum' qñ moriemur: semp parati ad
mortē iueniri debeam'. Et iō dicit Job. xv.
Numer' annoz incert' est tyrānidis eius.
Un̄ debem' ad mortē parari sic ministri as
sistētes regi. fm̄ illud Luc. xij. Sine lumbi
vestri p̄cincti. s. a cohibitōne libidinū. z lu
cerne ardētes i manib' vestris. i fulgore bo
naz actionū. Et sequit'. Et vos siles hoī
bus expectatib' domi. su. qñ re. Itē dēmus
ad mortē p̄parari sicut rōem reddituri. z h̄
de omissis. cōmissis. p̄missis. z acceptis. qz
in fine moriēti dicit dñs illō Luc. xvi. Red
de rōem villicatiōis tue. Et iō sic paratus
sit vnusqz in hac rōe reddēda vt rñdere
possit dño illud Math. xxv. Dñe qñqz ta
lenta tradidisti mihi ecce alia qñqz zc. Itē
debem' ad mortē pari sicut ad pēgre profi
ciscendū in remoras p̄tes se parāt pegrini
p̄mittētes. s. expēsas z thesauros. Et iō di
cit dñs Math. v. Thesaurisate vobis the
sauros in celis. z h̄ p̄ man' paup̄ez in the
saurario elemosynas p̄mittentiū z ibidē il
las reponentiū. Quāpter dicit dñs Luce
xvi. Facite vobis amicos de mā. ini. vt cū
defeceritis recipi. vos in eter. taber. Exem
plo Barlaā narrātis de quodā p̄ncipe sa
piente i ciuitate regnāte. cui' ciuitat' mos
fuit iste. vt p̄ annū ageret p̄nceps qd vole
bat. s. in fine anni nudari debuit z exulari.
Quā p̄suetudinē attendēs qdaz ibi p̄fect'
trāsmisit bona sua ad exiliū. ad qd veniēs
in fine anni inuenit omnem sufficientiam.
qz sibi añ. p̄uiderat. Per ciuitatē istā intel
ligit mūdus q̄ in exitu mortis nos spoliat
oib'. Per exiliū v̄o celū intelligi pōt ad qd
boni sunt ituri p' vitā istā. a quo z mali sūt
exulari. Et iō bonū est ibi thesauros p̄mit
tere. z h̄ añ mortē nō post mortē. Exemplo
alicui' cūris aliquā viā obscurā v̄l ignotā
cui meli' est habere lucernā añ se q̄ post se.
Un̄ z beat' Edmund' semel cuidā fune
ri obuiās in via añ qd ducebat bos ad ec
clesiā. q̄siuit qd fieret de boue illo. Cui co
mitātes sun' dixerūt. Iste bon' homo illū
dedit ecclie. Et sanct' ad eos. Vallē inq̄t
sp̄m in vita sua iugū bouis dedisse q̄ post
vitā bouē integz cōtulisse. qz pl' p̄ficiat ele
mosyna volūtaria q̄ inuita. Si em̄ vixit
ser bonē nō dedisset. S. iō dedit qz retine
re nō potuit.

Capitulum sextum.

De errore gentiliū qui sibi mortē intule
runt. z de erroris improbariōe

Et qz error genti
liū fuit q̄ mors optanda est ab
omnib'. z q̄ p̄tutus est siue p̄stan
tie q̄ hō inferat sibi mortē. Iō hūc errorez
reprobādo tāgit beat' Aug'. li. j. de ci. dei.
ca. xxi. narrās de discipulo Platonis quez
ferūt plectro platonis libro. vbi de aieim
mortalitate disputauit sese p̄cipitē de mu
ro dedisse. atqz ex hac vita migrasse ad eam
quā credidit meliorē. Ibidē etiā narrat de
Lathone q̄ se necauit: eo q̄ fuit glorie cesa
ris inuidus. Et de eodez Lathone narrat
Sen. epla. lxxiiij. q̄ eo die quo repulsus ē
a p̄tura lusit z qua nocte peritur' legit. eo
dem loco habuit ex p̄tura z ex vita excede
re. Dia em̄ que acciderēt ferēda sibi p̄sua
sit. S. istum errorem improbat fides catho
lica. qz nunqz diuinit' p̄ceptū vel p̄missum
hoc repit quacūqz ex causa. Sed lex h̄ pro
hibet dicēs Exo. xx. Nō occides nec tenec
altez fm̄ Aug. in glo. De hoc etiam Jose
phus p̄cionās ad iudeos p̄tractat. p̄ut re
ctat Egesippus li. iij. Uolebāt em̄ iudei ali
qui inclusi a romanis senecare. Ad q̄s aie
bat Josephus. Nature vinculo aia corpi z
p̄iuncta. Quis ergo impune corpis et ani
me deo cōplacitū p̄uberniū interrumpere
vel dissociare audeat Et sequit'. Dei pos
sessio sum'. deo in vtroqz seruitiū debem'.
quasi serui expectem' diuina impia. q̄ si ca
ptiui reseruem' dei vincula. quasi fideles
serui depositū dei custodiam'. nec munus
hui' vite recusem'. s. nec donū celeste refu
giamus. Si em̄ hoīs dona reñcias p̄tume
liosus es. quāto magis seruare cōuenit qd
a deo recipim'. Et sequit'. Nature lex vali
da est velle viuere nec sibi mortē afficere
Et post addit. Depositū dei est anima i h̄
corpe. z si hoīs depositū violare pena. infā
mie est. quāto magis depositū dei. Non ē
ex p̄tut' magnitudine est q̄ homo sibi mor
tem inferat. sed ex erronea incredulitate z i
teriori cōsciētie horrore z angore z callida
hostis antiqui suggestionē z deceptiōe fm̄
niam beati Aug. vbi supra. Un̄ de ista se
ductione refert Hugo de sacramētis. li. ij.
p̄te. xvi. ca. ij. d. quodā pegrino cūte ad san
ctum Jacobū a socijs diuiso. cui obuiauit

Distinctio secunda

quidā vt videbat vir venerabilis q̄ in mē-
ta alia suavit ei q̄ nil magis expedit viro p̄-
curis q̄ festinanter exire de hac vita. nec re-
ferre quoq̄ mō hoc fiat. **D**ō ille audiens et
putās talē viz̄ p̄a dicere: ferro iniecto seip-
sum iugulauit. Quē extinctū a socijs inuē-
tum ad vicū vñxerāt reducerūt z hospi-
tem de h̄ incusant. q̄ tñ p̄p̄iā sciēs innocen-
tiam tota deuotiōe a deo petiuit auxiliū
z ecce q̄ iacebat mortu⁹ subito surrexit vi-
uus narrās rem gestā. **A**sseruitq̄ se ab illo
q̄ ei facin⁹ suggererat ad tormenta deduci
Eui occurrit sanct⁹ **J**acob⁹ ad tronū iudi-
cis ip̄m deducēs z p̄cib⁹ impetravit vt vi-
te denuo redderet. qd̄ z factū fuit. **A**ull⁹ q̄
quocūq̄ suā su aut instinctu mortē sibi in-
ferat. quia sceleratiores sunt homicide suis
q̄ aliorum

Distinctio scda septime ptis h̄ summe

Capitulum primum.

De distinctione mortis.

Ex predictis igi-
tur patet q̄ non ab oīb⁹ ē mors
in debito mō optāda. s̄ a malis
vehemēter timēda. qz mors pctōz pessima
quia in bonis mors est inītiū vite p̄petue.
sed in malis inītiū mortis eterne. **E**st enim
fui **A**ug⁹. ad **R**ōmū mors quadruplex. s̄.
mors corp̄is. q̄ est separatio aīe a corp̄e. z hec
est cōmunitis omīb⁹. z est mors aīe. que est
separatio dei ab aīa p̄ culpā. z hec est tm̄ ma-
lorum in hac vita. **D**e his duab⁹ **B**atth.
viii **D**imitte mortuos sepelire mortuos su-
os. **E**t est aīe pena solī aī in iudiciū. qualis
fuit z est illī⁹ diuitis. de q̄ d̄r in **L**uc. **M**or-
tuus est diues z sepul. in infer. qd̄ est p̄p̄iū
maloz diuitū cimiteriū. **E**t est mors cor-
poris z aīe pena simul infligēda damnatis
post iudiciū. que d̄r mors scda. quando
scz dicit̄ damnādis illud **B**atth. xxv. **I**te
in ignē eternū q̄ parat⁹ est diabolo z ange-
lis eius.

Capitulum secundū.

Qualiter est mors p̄ma. s̄. corp̄is timen-
da malis

Prima ergo mors
corp̄alis timēda est a malis. qz mo-
rientēs iniqui incurrūt ablationē oīum de-
lectabiliū in p̄nti z eternitatē oīum inediaz
z penaz in futuro. qz d̄r **J**ob. xxxij. **D**ives

cum dormierit nihil fecit affert. apiet ocu-
los suos z nihil inue. **F**mi q̄ exēplificat ibi
Brego. de diuite epulone z de stulto p̄pone-
te dilatare horrea sua. cui dictū fuit. **S**ul-
te hac nocte repetēt aīam tuā a te. que autē
parasti cui⁹ erūt. **V**ere q̄ mors pctōz pessi-
ma. z iō timēda. **U**n̄ z **E**ccl. xj. d̄r. **M**ors
q̄ amara est memoria tua hoī iniusto z ha-
benti pacē in substātia. **U**n̄ ad maiorē pe-
ne cumulū quibusdā imp̄is aīq̄ exteāt de
vita oñdit de⁹ penas infernales illis debi-
tas. put narrat **B**eda de gestis anglozū de
q̄dā milite insolēte. q̄ cū infirmaret moui-
it eū rex **R**enredus vt penitēret z cōfiteret̄
Eui r̄ndit. **N**ō mō hoc faciā ne dicerer̄ ti-
midus z a sodalib⁹ deriderer̄. **S**z cū cōua-
luero forte h̄ agā. **I**nfirmirate igi⁹ aggra-
uante iterato visitauit eū rex. **E**ui ille. **I**n-
aniter me visitas. qz ecce mō duo pulcrī iu-
uenes intrauerūt. quoz vn⁹ portabat libz
pulcrū sed puū. **I**n quo scripta erāt pau-
ca bona q̄ feci. **E**t post illos ecce mō iurāt
malīgnoz spiritūū multi exercit⁹ q̄zū ma-
ior oīum p̄ulit libz horrede visid̄is enoz
tuis magnitudis z pōderis ip̄portabil. **I**n
quo descripta sunt omīa scelera meā tetrīs
lris quecunq̄ egi aut cogitauī. dixeruntq̄
ad albos iuuenes. **I**te hinc qz iste nonster ē
Quib⁹ illi. **V**ez est. nec est iustū vobis con-
tradicare. s̄ illū vobiscuz adducite. **Q**uib⁹
dictis demones terribiles z crudeles me p̄-
cusserūt. vn⁹ in capite z alter in pedibus. z
cū simul dicti ictus puenerūt moriar z ad
tartara deducar. **Q**uib⁹ uarratis vitā mi-
seram sinuit in p̄ntia regis. **E**t ait **B**eda.
Nō p̄ se hec facta sunt q̄ ista vidit cū nihil
sibi visio p̄ficeret. s̄ p̄ alijs q̄ vsq̄ ad mor-
tem differūt penitere. **I**bidē etiā narrat̄ de
quodaz fabro male viuēte in monasterio a
fratrib⁹ p̄pter operum necessitatē sustētato.
Hic seruiebat ebrietati z alijs vicijs. ma-
gisq̄ nocte residere i officina sua p̄suevit q̄
cū fratrib⁹ ad psallendū p̄gere. **Q**ui infir-
matus z ad extrema deduct⁹ vocauit fr̄s
narravitq̄ eis ql̄iter vidit inferos aptos z
sathanā dimersum in pfundū z **E**ayphā z
iudam cū ceteris q̄ xp̄m occiderūt nec peni-
tuerūt: sibiq̄ cū eis locū esse paratū dixit.
z cū hortaret̄ ad p̄ntiam: desperās respōdit
Nō est loc⁹ mutādi vitā nec p̄ntiam agēdi.
quia cōtra me lata est sūia diuina fact⁹ me-
is debita. z h̄ dicēs sine viatico z p̄fessioe

Pars septima.

expirauit. extra monasterium sepultus nec pro aliquo orauit. Et sequitur ibidem **Hec** vidit ut salute desperata miserabiliter paret. Sic beatus Stephanus vidit ante mortem celos apertos ut lectus ab hac vita recederet et celum intraret. **Omni** igitur impio timenda est mors corporalis. sed multo plus timende sunt alie mortes spirituales. quia mors carnis non est nisi umbra mortis respectu aliarum. putat Augustinus Gregorius. moral. xi. quia ab illa que est carnis quasi de somno iterum surgemus. Et secundum Augustinum de ciuitate dei xlii. c. j. Mors corporalis est cum illud deserit anima. Mors anime cum ea deserit deus. Quanto ergo deus melior est anima: tanto peius est animam a deo deserit quam corpus ab anima derelinquit. Et ideo sancti sustinuerunt mortem corporalem ut vitarent per peccatum mortem anime. putat Augustinus Susanna Daniel xlii. Melius est mihi absque opere incidere in manus vestras quam peccare in conspectu dei

Capitulum tertium

Qualiter mors secunda est timenda

Quam autem timenda est mors pene eterne. que est aut solius anime. aut corporis sicut et anime. que dicitur mors secunda pater ex sermone beati Augustini de secunda morte loquens de ciuitate dei li. xxi. c. lii. vbi ait. Prima mors animam nolentem percellit. secunda animam nolentem tenet in corpore. Et ideo sequitur. Tertia mors sempiterna quam nec viuere anima poterit deum non habendo. nec doloribus carere in inferno moriendo. Et libro. xix. in fine dicitur. quod secunda mors ideo sic dicta est. quia anima ibi viuere non potest vbi a deo alienata est. nec corpus potest viuere. quia eternis doloribus oportet se subiacere. propter hoc durior. quia per mortem finire non poterit. vnde dira est ista mors **Secunda** propter tormentorum multipliciter et eternitatem. irremediabilitatem. et eternitatem demoniorum societatem. et sub eiusdem miseram captiuitatem. **Unde** et Apocalypsis. xx. dicitur. quod diabolus missus est in stagnum ignis et sulfuris. vbi bestia et pseudo propheta cruciabuntur die ac nocte in secula. **Super** omnia autem durissima est pena separatio a visione diuina et sanctorum societate iocunda. putat Augustinus Chrysostomus super Mattheum. omel. xlii. **Vultus** gehennam abhorret. ego autem casum illius glorie multum amariorem gehennam penam esse auro. Et sequitur. Decem mille aliquid ponat gehennas. nihil tamen tale dicitur quale est a brachio illa gloria excidere. odio haberi a christo. et audire quam non noui vos. incusari quam esurien-

tem cum videntes non cibauimus. **Etenim** decem milia melius est sustinere fulmina quam faciem illam mansuetam videre a nobis auersam et tranquillum illum oculum non ferentem videre nos. sed illis dicens. **Ite** in ignem eternum. **Unde** in hoc quod ait **Ite**. notat a visione dei separabilitatem. **In** hoc quod ait **Igne**. notat pene acerbitalitatem. **In** hoc quod ait **Eternum**. notat eiusdem pene perpetuitatem. **Sed** sicut dicitur Apocalypsis. ij. **Qui** vicerit voluptates et peccata non ledetur a morte secunda.

Capitulum quartum

De morte sanctorum et de eius precioso valore.

Et quamuis mors sanctorum sit preciosa et ideo appetenda: secundum illud apostoli dicitur Philippi. i. **Desiderium** habeo dissolui et esse cum christo. **Tamen** vir iustus profermet se diuine voluntati in viuendo et moriendo. quia sequitur ibidem. **Permanere** autem in carne necessarium est propter vos sicut dixit et beatus Hieronymus. **Domine** si adhuc populo tuo sum necessarius non recuso laborem: fiat voluntas tua **Et** licet vir iustus in moriendo liberetur a carcere carnis et intret hereditatem eternam secundum illud psalmi. **Cum** dederit dilectis suis somnum. ecce here. do. **Et** quis in morte oriat glorioso ortu secundum illud Iob. xi. **Cum** te presumptum putaueris orieris ut lucifer. et ideo dies mortis et transitus sanctorum dicuntur natalitia. secundum illud Sancti. epistola. ciiij. dicitur. **Mors** iusti eterni natalis est dies

Capitulum quintum

De timore electorum etiam in morte. et de hostis infestatione.

Morte uero imminente timere debet et studiosus se preparare debet iustus. **De** quo timore ait Gregorius. moral. xlii. sic. **Sancti** cum de omnibus diuina iudicia se primescant tunc. tamen hoc vehementer metunt cum ad soluendum humane condictionis debitum venientes districto iudicio appropinquare se cernunt. et sic tanto timor acrior quanto et retributio eterna est viciniore. **Unde** et saluator noster solutio carnis appropinquans et membrorum suorum spiritum suum factus in agoniam plixit cepit orare non pro se. sed nostre mentis in secertam morte appropinquante expressit. **Et** sequitur. **Considerandum** est. quia nec hoc quod sine aliquo reatu est quod laudabiliter gessimus si remota pietate iudicemur. **Iohannes** ait dauid propheta. **Non** in

Distinctio secunda.

tres iudicium cum suo tuo dñe Et paulus Ro.
rnt h. iij. Nihil mihi p̄sci sum. s; i iusti-
ficar nō sum. Et Jo. i. dicit. Si dixerim q̄
p̄ctm nō habem nōsmet. se. Et seq̄t. Quid
faciēt tabule si tremūt colūne. aut quō vir
gulta imobilia stabūt si b̄ pauoz turbine
celi etiā q̄runt. Un̄ z iob. xxvj. dicit. Colūne
celi p̄tremiscūt z pauēt ad nurū ei. Est igitur
etiā a bonis mors timēda p̄t̄p̄o p̄p̄z no-
stroz ipuritatē. Et si bona videant. q̄a fm̄
Jsa. lxiij. Dēs iusticie n̄re q̄si p̄n̄ mēstru-
ate. Et Job. ix. dicit. Si lor̄ suero q̄si aq̄s ni-
uii. sequit̄. t̄m sordib; intingēs me. Un̄ fm̄
Bregio. moral. vi. i. si. Mala n̄ra sunt pura
mala. s; bona n̄ra nō sūt pura bona. Et iō
ait moral. xxix. Uelaudabili vite hoīum si
remora dei pietate iudicet. q; vñ añ oculos
iudicis q̄s placere suspicat inde sepe obruit
Et iō Eccl̄s. ix. Nescit hō an odio v̄l amo-
dig. sit. Est etiā mors a bōis timēda p̄t̄
flexibile iudicē eq̄tate. q; dicit puer. vj. Zel̄ et
furoz viri n̄ p̄cet in die vindicte Si ḡ ex eq̄-
tate Iust̄ vir saluabit impi; vbi apparebit
Est etiā mors a bonis timēda p̄t̄ hostiuz
tūc insidiatū z infestatiū malignitatē. Si
em̄ inimic; p̄p̄o insidiabat i morte. vt dicit in
q̄dā glo. sup̄ Abacuc. Et si cruenta bestia
ostitit b̄to martino moriēti vt eū rēptaret
v̄l terreret q̄s nostz i morte secur; eē pote-
rit. Un̄ z i vita b̄ti ber. legit. q; cū infirma-
ret z extremū reddere sp̄m̄ videret affuit sa-
thā iprobis eū accusatōib; pulsano. q̄rēt q̄
iure regnū celoz peterz. Cui ille ait. Fate-
or n̄ sū ego dign; illō obtinere merit; p̄p̄is
Terez duplici iure illō obtinēs dñs meus
ihs. s. hereditario iure p̄ris z etiā iure passi-
onis. altez mibi donabit altero sibi rēcto-
er cui; dono illō v̄dicare n̄ p̄fundoz. Et b̄
dicēs iunle; p̄fusus recessit z vir dei i se re-
uersus q̄ruit. Un̄ ip̄e insidiat calcaneo v̄l
te n̄re. Beñ. iij.

Capitulum sextum

De viri iusti añ mortē p̄paratōe. z me-
ditatōe in hora mortis

Qualiter aut̄ uir
iust; se añ mortē pare dicit; edoce-
mur p̄ b̄m̄ Aug. de q̄ legit i vita sua q̄ añ
p̄ximū diē obit; sui libros a se dicatos re-
cessit z q̄cūq; i eis recognouit alit; q̄ se b; z
ecclesiastica regla a se fuisse dicta vel scripta
cū adhuc ecclesiasticū vsū min; sciret corre-
cta sūt ab eo. z vnū libz sepsit d̄ retractati

one. put dicit i vita sua. Et ibidē dicit q; ip̄e iust;
sit psalmos dauiticos q̄ de p̄nia inscribūt;
poni s; se ad parietē q̄s iugit inspiciebat le-
gebat z vberime flebat. Et ne incētio ei; a
quoz ip̄ediret añ decē dies exit; sui postu-
lauit ne q̄s ad eū igredere nisi t̄m hoz; q̄b;
medici ad eū irabāt. v̄l cū ei refectō porta-
bat. S; iugiter orabat. flebat. z psallebat.
Quāto ḡ mag; z nos miseri p̄ctōres facere
ista dēm. Un̄ z sc̄i antiq̄ mortē timebant
put dicit i vitispa. li. ij. p. iij. vbi ait abbas he-
lias. Tres res timeo. p̄ma q̄n̄ eā a egressu
ra de corpe. sc̄da q̄n̄ occursum sū dō. tertia
q̄n̄ aduersū me p̄ferēda ē sn̄ia. Et seq̄t̄ ibidē
q; theophil; ep̄s moritur; dixit. Beatus es
abba arseni. q; sp̄ h̄ac horā mortis añ oculos
hūisti. z p̄t. xi. dicit q; abbas agatho q̄n̄ erat
moritur; p̄ tres dies mansit imobil; aptos
sp̄ tenēs oculos. Cui dixerūt fr̄es. Ubi es ab-
ba. q; b̄ r̄ndit In̄spectu diuini iudicij assi-
sto. Et illi ad eū. Et tu p̄r times. Quib; ille
Laborauit i hac vita q̄ potui p̄tute i custo-
diēdis mādat; dī. s; hō sū z nescio si placue-
rint opa mea dō. q; alia sūt iudicia dī: alia
hoīz. nec p̄sumo nisi venero añ deū. Et cū
vellēt apl̄t; interrogare eū ait. Nolite mibi
m̄tū loq̄. q; occupat; sū. q̄ dicto mortu; ē
cū gaudio. Et seq̄t̄ ibidē. Demor esto sp̄ ex-
itus tui z nūq; obliuiscar; et̄n̄ iudicij z nō
erit delictū i aia tua Sic at̄ fec̄ br̄us anfel.
meditatōe sua p̄ma. d. Siue comedaz siue
bibā sp̄ sonat i aurib; meis vox illa. zc.

Capitulum septimū.

De angeloz aduēti ad sanctos moriē-
tes. z de reuelatione glorie.

Qualiter aut̄ s̄ctis

fiūt ad sui p̄fortatōez reuelatōes
de sua gla añ mortē: narrat bea. Bre. li. iij.
dya. de q̄dā paup̄e palitico q̄ erogabat
paup̄ibus q̄cūq; ex elemosyna sibi data h̄re
poterat. z i dolore sp̄ gr̄as agebat z laudib;
diuis vacabat. Qui moriēs ait assistētib;
Nūq; audis; q̄te laudes i celo resonāt co-
rā altissimo. Et statim b̄ dicto sp̄m̄ celo red-
didit. tātā derelinq̄ns fragrantā q̄ntā ātea.
nulla vnq; memierat etas hoīz. Cōs̄te nar-
rat Bre. sup̄ euā. li. j. ome. xv. d̄ sc̄is m̄lierib;
sez romula ad quā i morte v̄nerēt duo cho-
ri. z q̄i viri psallebāt. z q̄si femie r̄ndebāt. et
de sc̄a Tarilla vbi dicit. q; i exitu suo dixit
recedite recedite date locū. ecce xp̄s aduēti.

¶ Pars septima.

Capitulum octauum

De comoditate siue utilitate hñdi san-
ctos circūstantes in hora mortis

Et sicut sanctis

de sua gloria fiunt reuelatōes in
morte. Ita et malis de sua p̄ca quā
q̄. Et ideo ut se uicia tyrannica demonio-
rum arceat: expedit morientibz sc̄tōs et san-
ctas circa se habere quoz suffragijs in vl-
tima possint iuari necessitate. put narrat
Greg. sup euā. li. j. omel. xix. de quodā mo-
ribz puerſo uiuēte in monasterio. Qui cuz
ad extrema duceret assistentibz fratribz cla-
mauit dicēs. Ecce draconi dat̄ sum ad de-
uorandū. Quē cū fratres hortarent̄ ut si-
gnum crucis sibi imprimeret dixit. uellem
me signare s̄z non possum. qz brachia mea
ab eo ligant̄ et caput meū iā deglutit. Et
cum hoc diceret pallens et tremēs: fratres
p̄ eo instātissime oratiōi se dederūt ut ipsuz
a dracone oppressuz adiuuaret̄. At ille post
paruā quietē repēte cepit clamare et dicere
Gratias ago altissimo et uobis oibz. qz ve-
stris orōibz iam fugit inimic⁹: q̄ me capti-
uatu tenuit. et post hec reuixit. et se deo in p-
petuū seruiturū fideliter in monachatu de-
uouit. Ecce quāta utilitas ex p̄ntia sc̄tōruz
morientibz assistentiū et orōibus illos ad-
iuuantium.

Distinctio tertia septime ptis hui⁹ sume

Capitulum primum.

Quantū ualent pompe exequiaz vl' lo-
ca sepulcrarum

Obtenso igitur ali

qualiter q̄liter se d̄z hō parare añ
mortem. Nūc aliqua dicēda sunt
de his que sequunt̄ exitū. qualia sunt cura-
tio funeris. cōditio sepulture. pompe exeq̄-
arum. que magis sunt uiuoz solacia q̄ de-
functoz subsidia. qz fm Auḡ. de cura pro
mortuis agēda post p̄ncipiū. S̄z aliquid
p̄dest impio sepultura p̄ciosa oberit pio vi-
lis aut nulla. ubi narrat de corpibz sc̄tōrū
martyz ignibz crematis et cineribz in ior-
danem flumiū a s̄ rodanū pietatis. ne qua-
liscūqz eoz relinqueret̄ memoria. qd̄ diuini-
tus ideo p̄missum est ut discerēt xp̄iani in
p̄fitendo xp̄m dñm cōtemnunt hanc uitam:
multo magis debere cōtemnere sepulturā
Unde narrat in uitis patrū li. ij. p̄c. xix. de

quodam impio honorifice sepulto. Et d̄ q̄
dam solitario et iusto. et tamen in fine a be-
stijs comesto q̄ cum ista admiraret quidaz
sanctus Respondit ei angelus dicēs. qz im-
pius ille aliq̄ bonū paruū inter multa se-
cerat. Ideo in sepultura illi⁹ boni mercedē
recepit. Et quia ali⁹ paz culpe habuit inē
bona multa. Ideo in penā illius qui mali
p̄misit dei iusticia illum a bestijs deuorari
Et ibidē narrat de matre cuiusdaz sancte
virginis mala: sed honorifice sepulta. et de
patre eiusdē virginis iusto et nō honorifice
tumulato. et propter causam p̄dictam fuit
hoc factum

Capitulum secundum

De cure modicitate de sepulcris quas
habuerunt antiqui

An uero pro sit mor

tuis in eccl̄ijs sepeliri querit ibidē
Augustin⁹. et determinat dicēs. Si desine
supplicatiōes que fiunt fide recta ac p̄cra-
te p̄ mortuis puto q̄ nihil p̄dest eoz sp̄i-
ritibus q̄ in locis sanctis corpa eoz tumu-
lata sunt. Et ideo cū quedā fidelis mulier
de qua loquit̄ ibidē desiderauit in basilica
martyris corp⁹ filij sepeliri credēs animaz
eius meritis sancti martyris adiuuari. In
hoc q̄ ita credidit supplicatio quedam fuit
et hec profuit si quid ei profuit. et q̄ ad idē
sepulcrū mater animo recurrit et filium p-
cibus deo cōmendauit: adiuuat defuncti
spiritum nō mortui corporis locus. sed ex
loci memoria uisue matris affectus. Et be-
atus Augustin⁹ de ciuitate dei libro p̄mo.
ca. xiiij. dicit. q̄ pompe exequiaz sunt ma-
gis solatia uiuoz q̄ subsidia defunctoruz
Non tamen ut ait ibidē: cōtemnenda sūt
ista circa defunctorum corpora. maxie iu-
storum. que sunt quedam eternitatis et re-
surrectionis semina. et quibus tanq̄ orga-
nis ad opera bona usus est spiritus sanct⁹.
¶ Vero antiquorum patrū funera pietate
officiosa sunt curata. ut Abraam. Jacob⁹
Joseph et christi corporis etiam cum aro-
matibus conditi. et q̄ Thobias propter
sepulturam cōmendatur. De omnes au-
toritates ut ait ibidem Augustinus. non
s̄ admonēt q̄ insit sensus ullis cadaueribz
s̄ q̄ illa officia pietatis dō placēt ad astruē-
dā fidē resurrectionis. Quāt sepulsa maloz i

eccl'ia facta nō p̄fit s̄z magis obsit narrat
 beat' Grego. dyalo. iij. de sanctimoniali q̄
 habuit carnis p̄nentiā. s̄z lingue p̄cacia
 ten. itulitiloquiū z vanitatē. **Q**ue cū esset i
 eccl'ia sepulca i visione oñsum fuit custodi
 eccl'ie q̄ corp' illi' a sepulcro fuit extractū
 z añ altare sectū p̄ mediū. **Q**ui' vna p̄s vt
 supior ibidez igne cremabat. quia p̄car in
 lingua exstitit. z altera inferior itacta remā
 sit. q̄ casta fuit corpe. **Q**ui' cōbustionis si
 gnum i crastino apparuit i marmore. **E**t q̄
 patet q̄ his quibz in hac vita nō sunt p̄cā
 dimissa ad vitandū iudiciū nō valet post
 mortē iuuarī sacra sepultura. **N**arrat etia
 ibidē de alio diuīte in eccl'ia sepulto dato
 p̄cio ep̄o. s̄z nocte quadā apparuit sanctus
 Faustīn' martyr in cui' eccl'ia erat iste hu
 matus custodi eccl'ie dicēs. **D**ic ep̄o ex pre
 mea q̄ p̄iciat hinc has ferētes carnes q̄s
 hic posuit ne polluat eccl'ia mea **Q**ui si no
 luerit tricesimo die moriet' ipe. **Q**uā visiōz
 timuit custos intinmare ep̄o. licet etiā iterū
 esset admonit'. **S**z die tricesimo ep̄us ad
 lectū incolumis p̄gens: nocte illa morte in
 opinata rap' est. **U**n de sepultura nō ml'
 tum curabāt sancti multi p̄ se sicut legi' in
 vitispatz li. ij. parte. xv. de abbate arsenio.
Qui dixerūt discipuli. p̄ quid faciem' q̄a
 nescim' te mortuū sepelire. quibz sener. **N**e
 scitis mittere funē in pedē meū trahere me
 sic in montē. **E**t cū esset traditur' sp̄m vi
 derūt eū flentē z dicūt ei. **E**t tu p̄ sancte ti
 mes mortē. **Q**uibz ille **V**ere timeo. z timor
 iste q̄ mibi mō in hac hora inest p̄nne fu
 it in me ex quo monach' incept' esse. z sic q̄e
 uit in pace. **Q**ualiter autē phi paz curarūt
 de magnis sepulturis post mortem narrat
Sen. li. de tranq̄llitate aī. c. xvij. q̄ cū ty
 rann' quidā minaret' mortē z insepulturā
 corpis **T**heodoro p̄ho. **I**lle r̄ndit. **D**e te in
 eptum si putas me interesse an sup̄ terrā an
 infra putrescā. **E**t **S**en. li. de remedijs for
 tuitoz dicit. **I**nsepul' iacebis dic' tibi ali
 quis. **Q**ui r̄ndetur. facilis iactura sepulcrī.
 q̄z si nihil sentio nō p̄inet ad me corpis in
 sepulcrī pena. **S**i sentio omīs sepultura pe
 na est.

Capitulum tertium

De varietate p̄suetudinū apud gentiles
 de corpibz mortuoz

Quarijs uero cō

suetudinibus gentiliū circa mortuos reci
 tat **V**iero. s̄ **J**ouinianū. q̄ q̄dā. s̄. massage
 re cognatos suos z p̄pinqs post mortem de
 uorat: dicētes recti' esse vt a se poti' q̄s a p̄
 mibz p̄sumant. **A**lij vō exponūt mortuos
 suos canibz q̄s ad h' nutriūt. z illos postea
 p̄ciosis tecis recōdunt. **A**lij suspēdūt i pati
 bulis q̄s diligūt vt intēsiōz sit memoria. et
 postea ossa cōbusta i cineribz reseruāt. **E**t
Tull' li. j. q̄stio. cuiuscul. narrat d' dyogene.
 q̄ iussit se p̄ici inhumatū volucris z feris
 dicēs q̄ feraz laniat' nil oberit nō. sentierī
Silr ait de Anaxagoza a q̄ cum q̄rere' an
 veller duci corp' suū p' mortē in patriam.
Rndit. **N**ō est de h' sollicitat. q̄z vndiqz vie
 equalit' patēt ad inferos.

Capitulum q̄rtū.

De necessitate restitutionū z rectitudine
 testamentoz.

Que q̄z de his gen
 tiliū errozibz nō est fidelibz curan
 dū. **I**ō fideles sibi p̄uideāt p̄eci
 pue q̄ i eis añ mortē sit fides recta. spes fir
 ma. charitas p̄fecta. cū p̄a p̄tritiōe. z plena
 p̄fessione. z plenaria satisfaccōne. q̄ satisfā
 ctio tūc p̄sistit in discreta testamēti factiōe
In quo testamēto de oibz iniuste acq̄sitis et
 ablatiis satisfaciāt z illa restituāt z nō i po
 steris nec in executoribz p̄sidaur. nec in qui
 buscūqz p̄pinqs v' affiniibz fidē habeāt **U**n
 ad terrozē iniuste acq̄reutium q̄cūqz p̄palia
 narrat **B**eda de gestis angloz li. iij. d' fur
 seo. q̄ exutus a corpe ducebat' in alrum ab
 angelis. a quibz dicūt est eidē vt infer' re
 spiceret. q̄d cū fecisset vidit vallē tenebro
 sam q̄tuoꝝ ignibz succēsam. **E**t cū interro
 gasset q̄ esset illa vallis. z q̄ essent illi ignes.
Rndit angel'. **V**allis iste mūd' est. **I**gnes
 q̄tuoꝝ p̄cā sunt q̄tuoꝝ q̄ mūdū p̄sumūt
Quoꝝ p̄mus ignis est ignis mendaciū. q̄a
 non unplent hoies q̄d in baptisimo p̄miser
 runt. s̄. abrenūciare sathane z opibus ei' z
 pompis. **S**ecundus est ignis cupiditatis
 qui nunq̄s dicit sufficit. z mundi diuitias
 amori celestium p̄ponunt homines. **T**er
 tius est ignis discordie z ire homines in
 flammantis **Q**uartus est impietatis z ra
 pine. quando porētiōes spoliāt infirmī
 oꝝ z inferiores. **P**ost hoc vero ignes isti
 q̄tuoꝝ adunati ipsi appropinquarūt et de
 moneo i ignibz volātes s̄ sanctos multos

¶ Pars septima.

morientes bella mouētes instruxerūt: sed nō p̄ualuerūt. **S**z vii^o ex eis sup̄ fursēū tu nicā quandā iactauit. quā a quodam mor tuo auare recepit z n̄ debitū p̄soluit. Quā cū angel^o bou^o in ignem itez reijceret. Rū dit demon. Sic z fursē^o bona pctōris suscepit. sic z de penis ei^o p̄iceps esse debet. **C**ui angel^o. Nō p̄pter auariciā suscepit eas sed p̄pter aiam ei^o saluandā. Et conuersus angel^o ad fursēū dixit. **N**ō cupide incendī stī ardebit in te. **H**is igit̄ pactis aia ad cor p̄p̄ redijt. In quo corpe signū incendij in humero z in maxilla visibilē dum uiueret semp̄ apparuit. **S**i ḡ p̄ tā modico penā sustinuit iste sanct^o. qđ sustinebunt raptores paupeꝝ. spoliatores z oppressores. nec aliquid restituūt. **P**rouideāt igit̄ moriētes qđ fideles faciāt executores fideliter exequentes suas volūtates. ne p̄tingat eis qđ cōtigit cuidā militi. De quo narrat̄ i vita magni Karoli qđ cū laboraret in extremis z p̄cepisset p̄ sanguineo suo vt equū suū vēderet z p̄ciū p̄ aia paup̄ibz daret. Ille equum vendidit p̄ centū solidis z denarios in p̄p̄ijs vsibz expēdit. **C**ui trāfactis. xxx. diebus apparēs miles defunct^o dixit. qz iniuste elemosyāā retinuisti. et me in penis per triginta dies morari fecisti p̄pter defectum tui: scias te in infernū esse ponendū. et me hodie liberatū ad paradisi gaudia transitū. **Q**ui euigilās tremefact^o z in crastinū clamorē demonū quasi leonū. lupoz in aere audiuit. z statim viu^o in medio oim rapt^o est ab eis. z post dies. xij. in fastigio cuiusdam salicis inuētus est: ab v̄be q̄rtuoz dieis distante.

¶ Capitulū quincum

Quibus modis iuuant̄ aie defunctoz.

Morienti sunt etiam morientes qđ dimittāt bona sua illis qđ eis p̄desse valēt vt pauperibz. qz q̄rtuoz modis aie defunctoz solunt̄. s. sacerdotū oblatiōibz. caroz p̄cibus aut elemosynis aut cognatoꝝ ieiunjs. vt d̄z can. xij. q. ij. **S**z maxime iuuāt oblatiōne sacre hostie. fm̄ Grego. li. iij. dyalo. vbi ait de illis qđ fuerūt adiuri ip̄a oblatiōe. sic de illo qđ fuit in captiuitate ligat^o. p̄ qđ cum oī die sacrificiū offerebat̄ rupta sunt vincula imolatiōis hora. sicut z ip̄e postea rediens narrauit. **S**i ergo tāta est virt^o huius

oblatiōis sacre in viuīs. multo efficaciori defunctis

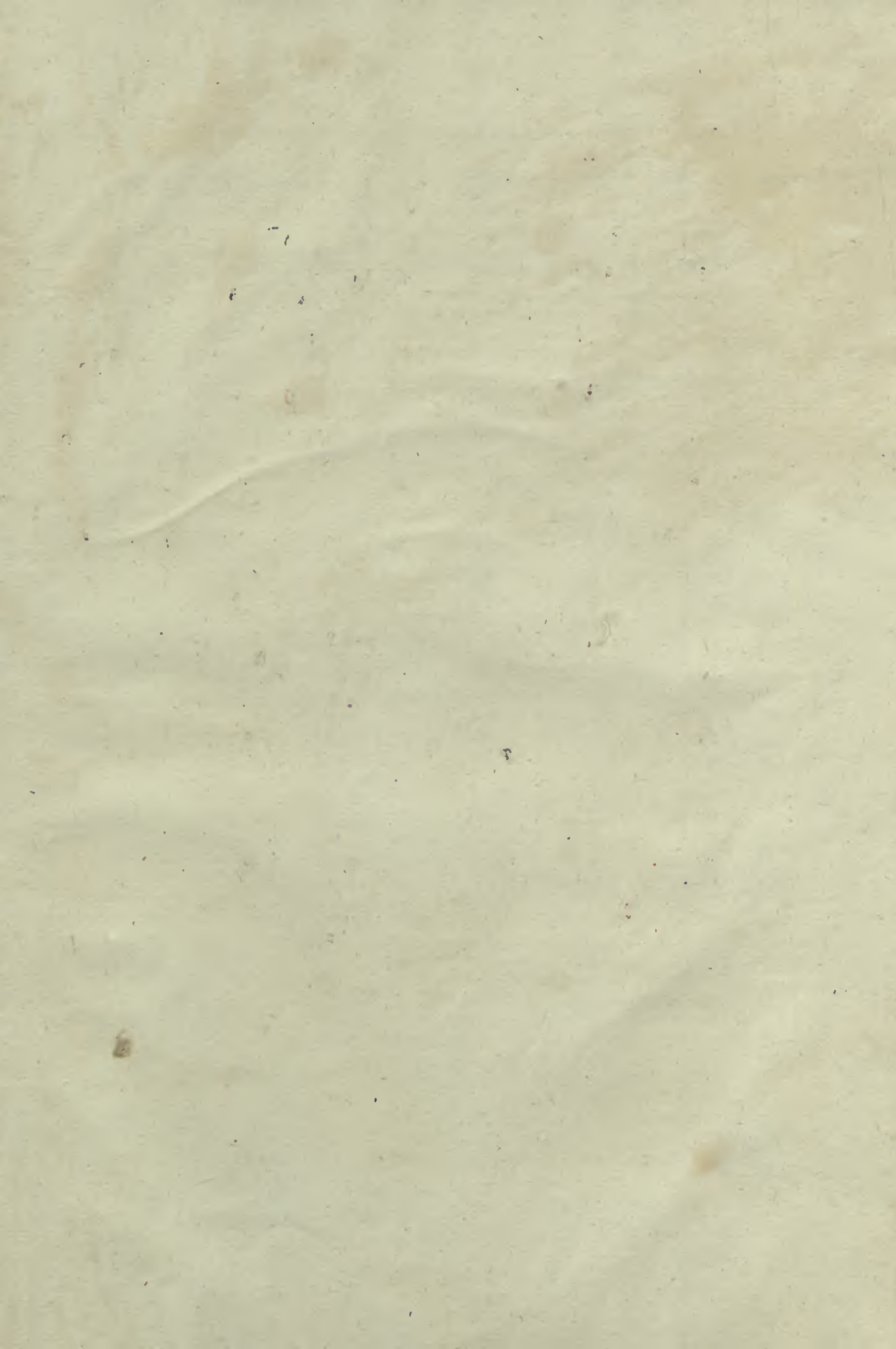
¶ Capitulū sextū.

De status defunctoz varietate. z quibus profunt suffragia viuoz z quibus nō

Quāntū sciatur qui post mortē iuuari p̄nt viuoz suffragijs. **H** docet Aug^o. in encheri. ca. lxxxvij. z in libro d̄ cura p̄ mortuis agē da. d. **E**st qđā mod^o viuendi nō tā bon^o vt suffragia nō req̄rat post mortē. **N**ec tā malus vt nec iuuari his valeat cum hec vita trāsierit. **D**amnati ḡ nō iuuant̄ viuoz suffragijs. **I**n purgatorio existētes adiuuantur. **C**ū x̄po regnātes his nō indigēt. **N**ec ille. **C**ū a loco inferni nulla sperāda est liberatio. qz damnati cruciabunt̄ die ac nocte in secula: in stagno ignis z sulphuris. **A**poꝝ. xx. quoz ignis nō extinguet̄. qz eternus. nec vermis moriet̄. **I**saie. vlti. **A** loco purgatorij possibilis est liberatio z aiaruz purgatio. qz **R**oz. iij. d̄z. **S**aluabit̄ q̄s sicut n̄ quasi p̄ ignē. **I**n regno celoz erit eterna beatitudo cū intrāt electi in gaudium d̄ni sui. **D**e qđ in p̄sona x̄pi ait Aug^o. sup̄ **J**oh. omel. xxvij. **D**ies fest^o me^o gaudiū sine fine. eternitas sine labe. serenitas sine nube **E**t idē de ciuit. dei vltimo in fine. **Q**uanta erit felicitas vbi nullū erit malū vbi nullū latebit bonuz. **I**bi p̄fecte vacabim^o. p̄fecte videbim^o. qz ip̄e est deus qđ est finis eratū z diez. z finis erit desiderioꝝ nostroz. qui sine fine videbit̄. sine fastidio amabit̄. sine fatigatiōe laudabit̄. **N**oc mun^o hic affect^o hic act^o erit omnibz sicut vita eterna cōis. **U**n̄ z quidā de h̄ ait. **U**isio fit vict^o. opus laus. lumē amict^o. **A**d que nos p̄ducat qđ sine fine viuic z regnat **A**men.

Summa collationum ad omne genus hominū finit̄ feliciter **I**mpressa Argenti: ne: finit̄ qz i die sancti **U**rbari Anno domini. **M**.ccccxxxix.

Ex. completo (?) con 79 fig. numerate.

fatta a ult. fibranca (devo Lee 20 p.)

